

ברכות מא: - יין פוטר משקים

בתוס' (ד"ה יין) כתבו דלית הלכתא כר' חייא שיין פוטר כ"מ משקים, אבל הרא"ש (ריש סי' כ"ו) כ' דאע"ג דפליגא עלי' בפת ביין ליכא דפליג עליה, והלכתא כוותיה ביין, וכ"פ רבינו יונה (כט ד"ה ופליגא).

ברכת היין בסעודה

גמ' יין גורם ברכה לעצמו רש"י מפרש דמברכין עליו אע"פ שלא היו צריכים לשתייתו כגון בקידוש, ותוס' כתבו בשם הרשב"א משום דצריך לברך על היין בפה"ג ובתחלה כשהוא בענבים בורא פרי העץ, ורבינו יונה (סוף דף כט ברי"ף ד"ה יין גורם) מפרש בשם ר"ח שפוטר שאר המשקין, וכתב דהוא פירוש נאה אבל אין הלשון מורה כן, ובשם רבינו שמואל מפרש שעל כל שאר הדברים אין מזכירים בברכה שם האילן עצמו אלא בורא פרי העץ סתם והיין יש לו זה החשיבות שאנו אומרים בו ברכה פרטית ומזכירים הגפן בפירוש, וברא"ה וריטב"א מפרשים לפי שהוא חולק לעצמו שזה מאכל וזה משקה זו אכילה וזו שתייה עיי"ש בדבריהם.

ברכת שאר משקים בסעודה

עי' תוס' (ד"ה א) מחלוקת ראשונים האם מברכים על מים בסעודה, והרשב"א הביאו הביא את דברי הראב"ד שמה שאמרו שמברכים על יין בסעודה מחמת שגורם ברכה לעצמו לפי שהאכילה והשתיה שתי עניינים וכתב הראב"ד דלפי הפירוש הזה אפילו שתיית מים בסעודה נמי בעי ברכה, והרא"ש (ברכות כט) הביא את דברי הסוברים שצריך לברך וכתב לא מסתבר לי כלל כי יודע הוא שאי אפשר לו לאכול בלא שתיה.

ברכות דף מב: - שתית יין בשני זמנים

משנה ברכות דף מב. ברך על היין – עד מב: ברך על.

השותה יין לפני שנוטל ידיו לסעודה שפוטר את היין שישתה אחרי שיסיים לאכול

ברא"ש וכן ברשב"א מביאים שיטת הראב"ד דדוקא במקום שאין היין מצוי להם יש הפרש בין שבת לחול אבל במקום שהיין מצוי כגון במקומות האלו אין הפרש, אכן בספר הבתים הביא בזה פלוגתא.

יין ששותה באמצע האכילה אינו פוטר את היין שישתה אחרי שיסיים לאכול

בתוספות והרשב"א ביארו שיין שבא לשרות הוא לא יין חשוב ולכן יתכן שלא פוטר את היין שבא לשתות שהוא חשוב, אבל הרא"ה ביאר שיין שבא לשרות נחשב כאכילה ויין שבא לשתות נחשב כשתיה ולכן אין אחד פוטר את חברו משום שהם שני עניינים.

השותה יין לפני שנוטל ידיו לסעודה פוטר את היין שישתה באמצע האכילה

תוספות (ד"ה רב) כתבו שאפילו יין של קידוש פוטר יין של תוך המזון, והרשב"א (ד"ה אבעיא) ביאר שהחידוש הוא שאע"פ שבא למצוה דינו כמו יין שבא לשתות ופוטר, וכתבו תוס' שברכת הבדלה פוטרת יין של תוך המזון רק אם הבדיל אחרי שנטל ידיו, אבל הרא"ש פסחים (פ"י סי' ד) כתב שדרכם היה לשתות יין לפני נטילת ידים ובאופן זה היין שלפני המזון פוטר את של המזון, וכמו כן ברכת הבדלה פוטרת את של תוך המזון אפילו אם הבדיל לפני שנטל ידיו.

פסחים קג - האם צריך לברך על יין ששותה בתוך הסעודה ברכת מעין שלוש

דעת רשב"ם פסחים קג: (ד"ה אסור) ותוס' פסחים ק"ג. (ד"ה אנא דעבדי) שיין שבתוך הסעודה נפטר בברכת המזון ואין צריך לברך אחריו ברכה מעין שלש, אולם רש"י במחזור ויטרי ובתוספות רי"ד (ע"א ד"ה אמר) סוברים שצריך לברך על יין הבא בתוך הסעודה ברכת מעין שלש ואינו נפטר בברכת המזון.

ברכה אחרונה על היין שלפני המזון

בחיוב ברכה אחרונה על יין שלפני המזון נאמרו בראשונים כמה שיטות:

א. שיטת תוס'

דעת תוס' פסחים ק' (ד"ה ידי יין) שאם היה דעתו לשתות יין בתוך המזון שאז הוא פוטר את היין של תוך המזון בברכה ראשונה ברכת המזון פוטרתו אבל אם לא היה דעתו לשתות יין בתוך המזון ברכת המזון לא פוטר את שלפני המזון וצריך לברך עליו ברכה אחרונה, וכ"פ בשו"ע (סי' רצ"ט ח) לענין הבדלה, וכן מבואר דעת הפוסקים לענין כרפס הפוטר את המרור ע"י ב"י סי' תע"ג.

ב. שיטת הבעל המאור

הרי"ף בפרק ערבי פסחים (כ"ד ע"א בדפי הרי"ף) כתב דבלייל פסח לאחר שתי כוסות הראשונות קודם הסעודה יברך על הגפן וכן לאחר שתי כוסות האחרונות, וכתב הרז"ה על דבריו דאם יש לו יין לשתות בסעודה פשיטא שלא יברך קודם הסעודה על הגפן דהא יין שלפני המזון פוטר יין שבתוך המזון.

- בביאור דעת הבעל המאור נחלקו הפוסקים בשעה"צ (קע"ו ה') משמע שדעתו כתוס' שרק לענין יין שבא לפטור היין שבתוך הסעודה וממילא אינו יכול לברך ברכה אחרונה מקודם ברכה מ"ז פוטר, אך דעת החיי אדם שגם האוכל דיסא קודם הסעודה ובתוך הסעודה חשיבא אכילה אחת ואע"פ שאינו פוטר בברכתו את המאכל שבתוך הסעודה.

- במג"א (ס"ק י"ד) כתב דה"ה השותה משקין קודם הסעודה ובתוך הסעודה נחשב הכל כשתיה אחת ובהמ"ז פוטרות, אבל החיי אדם בנשמת אדם (כלל מ"א, והגר"ז בקו"א סי' קע"ד סק"ז הביאם בשעה"צ סי' קע"ו סק"ח) תמהו על המג"א דמדברי הבעה"מ משמע להדיא שלא אמר כן אלא בדברים כאלו שבהמ"ז פוטרות בדיעבד, וסובר שגם יין נפטר בבהמ"ז בדיעבד.

ג. שיטת הרמב"ן והר"ן

הרמב"ן במלחמות והר"ן ביארו בדעת הרי"ף דגם כשיש לו יין בתוך המזון הברכה המזון לא פוטר את שלפני המזון שג' ברכות אינם פוטרות מעין שלוש, ובבהל"כ קע"ד (ד"ה וכן פוטר) חשש לשיטתם.

ד. שיטת הרא"ש

הרא"ש (פסחים פ"י סכ"ד) חולק על הרי"ף וסובר דיין שקודם המזון כיון שבא להמשיך תאות האכילה הרי הוא מכלל הסעודה ובהמ"ז פוטרותו אף כשאין לו יין בסעודה, וכתב הטור (סוף סי' רצט) כתב שאפילו להרא"ש יין של הבדלה לא משתייך לסעודה ולא נפטר בברכת המזון אא"כ היה לו יין בתוך המזון, משום שהוא יין של מצוה וגם אפשר להבדיל שלא במקום סעודה ואינו דומה ליין של יום חול.

להלכה - פסק בשו"ע קע"ד ו' כדעת הרא"ש שגם אם שותה רק קודם הסעודה נפטר בברכת המזון, אמנם כתב בבה"ל (קע"ד ד"ה וכן, ובסי' ר"ח ד"ה אבל ב"ן) שאף דבדאי אין לזוז מפסק השולחן ערוך מכל מקום לכתחילה בודאי נכון שיכוון להדיא בברכת המזון לפטור היין ששתה קודם הסעודה, ויוצא בזה בדיעבד כמבואר בשו"ע סי' ר"ח סעי' י"ז.

שו"ע סימן קע"ד

האם יין פוטר גם כשלא שתה בקביעות

דעת הנשמת אדם (כלל נ"ה סק"א) כתב שמהרשב"א נראה שרק אם קובע עצמו לשתיית יין נפטרים שאר המשקים, והביא שכן כתב גם הלבוש שאם קובע עצמו לשתות יין נעשים המשקים טפלים לו, אך הנשמת אדם כתב שמהמגן אברהם נראה לא כן, והשער הציון (סי' קע"ד סק"ה) כתב שרוב האחרונים הסכימו לשיטת המגן אברהם והוסיף עוד שכן נראה גם מהמרדכי (רמז ק) שכתב שבזמן הזה שאין קביעות ליין יין פוטר כל מיני משקים רק אם היו לפניו או שהיה דעתו לשתותם.

כוס של ברכה

ברעק"א (קע"ד ב') הביא שבספר בתי כהונה כתב שהשותה כוס של ברכת המצוות כגון כוס של בהמ"ז וכדו' אינו פוטר יין, אמנם בבאר היטב (סק"ט) הביא תשובת גינת וורדים שחלק על זה.

ברכה ראשונה בסעודה על דברים הבאים לעורר תאות המאכל

עי' מג"א (קע"ד י"א) שדקדק משיטת הרא"ש והטור שדבר הבא לעורר תאות המאכל הרי כדברים הבאים מחמת הסעודה מאידך הרא"ה בס' החינוך כתב שזית מליח הבא לעורר תאות המאכל מברך לפניו, ועי' בשעה"צ (אות מ"ה).

דין ברכה אחרונה על מאכלים שלפני הסעודה (משנ"ב קע"ו סק"ב)

א. מיני מזונות

אכל מזונות קודם הסעודה, יברך ברכה אחרונה ובדיעבד נפטר בברכת המזון. אולם אם בדעתו לאכול מהם גם בסעודה, דעת החיי אדם ע"פ הבעל המאור שנפטר בברכת המזון (עי' שעה"צ ה'), ואם אוכל ספק פת הבאה בכיסנין, נכון יותר שלא לברך עליהם ברכה אחרונה אלא לסמוך על ברכת המזון שתפטרים.

ב. פירות (דברים הטעונים ברכה בתוך הסעודה):

אם בדעתו לאכול מהם גם בתוך הסעודה וכיוון לפטורם בברכה הראשונה נחשב הכל לצורך סעודה, וברכת המזון פוטרת את הכל מברכה אחרונה, ואם לא אכל מהם בתוך הסעודה צריך לברך עליהם ברכה אחרונה (אפילו אם כבר התחיל בסעודה).

ג. לפת וירקות (דברים שאינם טעונים ברכה בתוך הסעודה):

מאכלים כגון תפוחי אדמה וכדומה, הנפטרים בתוך הסעודה בברכת המוציא מה שאכל לפני הסעודה אינו שייך לסעודה כלל, וחייב לברך עליהם ברכה אחרונה קודם הנטילה.

ד. מאכלים הבאים לפתוח את תאוות אכילה:

אין לברך עליהם ברכה אחרונה, אמנם בשעה"צ (ט') כתב שזהו רק לפי הרא"ש שנפסק בשו"ע קע"ד ו' שיש פטור מברכה אחרונה משום שמעורר התאוה, אך כיון שבבה"כ קע"ד ו' מובא שהרבה פוסקים חולקים כי הרמב"ן והרז"ה חולקים על הרא"ש לכן יזהר לאכול פחות מכזית.

קא א מיי פ"ג מהלכות
שבת עשר ה' א'
סמך לאין שט טו"ש א"ר
ס' חרוב עק"ר א'
קב ב מיי פ"ח מהל'
ברכות ה' י' סמך
טעין ב טו"ש א"ר ס'
ר"ח עק"ר ד'
קב ג טו"ש א"ר ס'
קעד עק"ר ג'
קו ד מיי פ"ד מהלכות
ברכות ה' י' סמך שס
טו"ש א"ר סמך קטו
טע"ק א' ג'
קו ה טו"ש א"ר ס'
קעד עק"ר א' ג' :

ליקוטי רש"י

[שייך לע"א]

איתו לקמיהו תמרי ורמוני. ולא ללפת צהן את הפת דלס כן
הו להו פת עיקר וכן טפלה ותנן (דף מה.) מברך על
העיקר ופוטור את הטפלה: **זה** שני ארצין. מ"מ היכא דליכא חטה
וזה או שטורים ותמרים ואש"ג דשין לארץ מכל מקום המוקדם
בפסוק דהיינו לארץ ארע"ק יקדים
הביאו לפניהם תאנים
וענבים בתוך הסעודה. וכגון שאין
באין ללפת את הפת אלא לקנות
סעודה: **אלא** פת הבאה בכסנין.
דטעין צרכה לפניו ואין טעון צרכה
לאחריו רק צרכה נפשות רבות מיד
דהוה לאורו ודומן דלמרי לעיל
(דף לז:) בתחלה מברך צמ"מ ולבסוף
ולא כלום הואיל ונמנו צהן שקדים
הרבה. ופי' רש"י אפי' אם אכל מהן
אחר צמ"מ קאמר לו להירא חלה
דלמרי לעיל כל שיש בו מממשת
המניין לרין צרכה מעין שלש ועוד
אמרי קאמר^ל כסנין לימנא נמי אורי
ודומן ע"כ לרין לפרש דמיייר בתוך
הסעודה קודם צמ"מ דמיייר צה
וה"ק מוז מן הפת הבאה צביטין
בתוך הסעודה קודם צמ"מ דאין
טעון צרכה לאחריו דפטר ליה צמ"מ
אפי' לרז שמת משום דהו דבר מועט
אצל צלל סעודה אף לאחריו לרין
לברך מעין ג' צרכות ולחי לא נקט
פת אורי ודומן שרי אפילו צלל
סעודה נמי אין לרין צרכה מעין ג'
לאחריו: לא ק"ל כרז שמת אלא כרז
הוא ורז נחמן דאין הלכה כיחיד
צמקס דרס. א"ג: **ויין** ופוטור ב'
מיני בשקין. ולבסורה מיייר בין
צלל סעודה דלי צבדי פת מיפוק ליה
דפטר ליה פת דלפי' וין נמי רזה
לומר הספר צמקס דפוטור אי לאו
טעמא דקוצע צרכה לעזמו אלא
מיייר צלל סעודה ופ"ה"י אין פוטור
ולת הלכתא כיומיה שרי פת
פוטרת אין הלכה כמותו אלא כפסק
רז פפא א"כ גס מהא דקאמר וין
פוטור וכו' לית הלכתא כיומיה:

הלכתא דברים הבאים בתוך
הסעודה הבאים בתוך
הסעודה. פי' הקונטרס ללפת צהן
את הפת אין טעוין צרכה דהו להו טפלה ולא נהירא דא"כ ממני'
הוא (דף מה.) דמברך על העיקר ופוטור את הטפלה ומאי קמ"ל
ועוד קשה דפרין צמקס וין נמי נפטריה פת ומאי קשה והלא
כשומים פירון אינו טפלה לפת ואכן צמדי דטפל פת מייירין ואין
לפרש לפירון הקונטרס אין נפטריה פת כשומים פתו מיני קאמר
דהוה ליה וין טפל דהא לא אשכחן שיערב עליו צענין זה אלא
ודאי מיייר בשמיה. ועוד קשה מה שפי' רש"י דברים הבאים שלא

ממחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון דייסא ותערין וכרוב שאין של לפתן וצאין לזון ולשצע טעונים צרכה לפניהם דלאו טפלה יניהו ולא נהירא דלמרי' צמח"מ^ל כך על הפת פטור את הפרפרת וצמ"מ^ל מפרש דהוא הדין
למעשה קרה. ודברים הרגילים לצלל לאחר הסעודה פירש"י כמו פירות ואפי' היא אותן בתוך הסעודה שלא מחמת לפתן טעונים
צרכה צין לפניהם דלאו טפלה וצין לאחריהם לצלל צרכה המון פוטרתן דלאו מין יניהו דהיינו כרז שמת דלעיל לעיל לפניו
על כן פי' ר"י דברים הבאים ממחמת הסעודה בתוך הסעודה לומר הרגילים לצלל ממחמת הסעודה צפת שרגילים ללכלן עם הפת כגון צפר
ודגים וכל מיני קדרה והבאין בתוך הסעודה אין טעוין צרכה לפניהם ולאחריהם אפי' אכלן בתוך הסעודה בפני עצמן צלל פת דמיון
דמזוס פת הם באין הפת פוטרתן אצל דברים שאין דרכן לצלל בתוך הסעודה כגון תמרים ורמונים ושאר כל פירות שאין רגילים ללפת צהן
את הפת טעוין צרכה לפניהם דמיון דלאו מושל אמו אין הפת פוטרתן והיינו כר"י וכרז הוא דלעיל דלמרי דטעוין צרכה לפניהם
ולא לפניהם: **לאחר** הסעודה גרסי' ומו' לא. ולא גרסי' דברים הבאים^ל כך סיפא. והי פירושו אם הביאו דברים שהוכרזו אחר הסעודה
פי' לאחר שמשכו את ידיהם מן הפת שזו אין הפת פוטרתן כלל והי כמו שאכלן צלל שום סעודה וצין דברים הרגילים לצלל ממחמת הסעודה
וצין דברים שאין רגילים לצלל ממחמת הסעודה טעונים צרכה לפניהם ולאחריהם דלכל דברים דלעיל קאי ועכשיו אין לו דין זה דאין מנהג
שלנו למשך ידינו מן הפת כלל עד לאחר צמ"מ אלא כל שעה שאין אוכלין פירות או שום דבר קודם צמ"מ דעתנו לאכול פת כל שעה וקיי"ל
כפסק דרז פפא: **אי** הבי וין נמי נפטריה פת. דודאי וין ממחמת סעודה אחי שהוא שומה כמה פעמים דאי לאו הסעודה לא ישתה
ולפטריה פת ומאי שאין וין דגורס צרכה לעזמו פירש"י דבהצרכה מקומות הוא צלל ומברכין עליו אפי' שאין לרין לשתות כגון
בקידוש וצברת אירוסין וישצ"א^ל פי' משום דלרין לברך על היין צרכה פיי הגפן ותמלה כשאוה צעננים צרכה פרי העץ ועל שאר
משקין שהכל נהיה צדברו ומיהו אומר ר"ת דנשאר משקין כמו מים ושכר הבאים ממחמת הסעודה פת פוטרתן דלפי' וין הוה פוטור אי לאו
דקוצע צרכה לעזמו ודלא ממחזור ויטרי שכתב שמברכין למים צרכה צלל פסע ופסע ואפי' בתוך הסעודה דהו כמנלן והא דלא פריך הכא
(ג) מהן משום דמיון וין אצל מים לא ויני כדלמרי (לעיל לה:) הנודר מן המזון וכו' שפיטעא דלא פטור להו פת דלמיה צלל צרכה הפת.

שיעורין כרמונים. יקבז כמזליא רמון טהור. צעלי צמים חסידים על
כליהם. הלכך יקבז כמזליא קטניות מנעיו לוימים. יקבז כמזליא זית
משמשת לאגוזים. יקבז כמזליא אגוז משמשת צו רמונים. אצל של אומן
העומד למכור לא הוה שיעוריה צמ"י: שרוב שיעוריה. אכלת חלה

דס נומר ופיגול: דבש. האמור צמחיה
הוא דבש תמרים וזמנת היא
תמרה: זה שני ארצין. לרין זית שמן
ודבש דמכזי צסיפיה דקלל הפסיק
לרין את הקדר וזמר לעשות זמנים
ותמרים צמחיה (ה) מתאנים ורמונים
שהרמון צמחי לארץ הכמחיה צמחיה
המקלל ודבש שני לארץ הכמחיה
בסופו: מאן ידבי אן נגרי דפרזלא.
רגלים של צרזל: ונשמיעין. נשמעין
ולרין אחרין תמיד: הביאו לפניהם
תאנים וענבים בתוך הסעודה. ולא
ללפת את הפת דא"כ הוה להו טפלה
ואין מולק דבדב שאין טעון צרכה
לא לפניו ולא לאחריו אלא לפעמים
צבא למתק את פיו בתוך הסעודה
צפירות: מברך לפניהם. דלאו טפלה
יניהו: ולא לאחריהם. דצמ"מ^ל
פוטרתן: בין לפניהם בין לאחריהם.
ללא פטור אלא מיד דמיון וחי לא
ויני: פת הבאה בכסנין. לאחר
אכילה וצמ"מ היו רגילים לצלל
כסנין וכן קליות לאי שפיין ללפי
כדלמרי' בעלמא (עפ"י טע): הני
כסנין דמעלו לליצא ומציאן עמיהן פת
שנלושה עם תבלין טעין אבנולא"ש
שלו ויש שפוטין אותן כמין כפזרים
ואילנות ואוכלין מהן דבר מועט
ומתוך שומים צה תבלין הרבה
ואגוזים ושקדים ומאכלה מועט לא
הטעויה צרכה מעין ג' מיד דהוה
אפת אורי ודומן^ל דלמייין פסקין
(דף לז:) בתחלה צורא מיני מזונות
ולבסוף ולא כלום^ל: פת פוטרת.
צין לפניהם צין לאחריהם: דברים
הבאים ממחמת הסעודה. ללפת צהן
את הפת: אין טעוין צרכה. דהו
להו טפלה הלכך כל מיד צין מוזן
צין פירות שהבאו ללפתן אין זו
צרכה לא לפניו ולא לאחריו: ש"א
מחמת הסעודה בתוך הסעודה. כגון

דייסא וכן כרוב ותערין שאין לפתן וצאין לזון ולשצע: טעוין
ברכה לפניהם. דלאו טפלה יניהו ואין צלל לחס דנפטור צרכה
המזליא: ולא לאחריהם. דמיון מוזן יניהו וצרכה המון פוטרתן: דברים
הרגילים לצלל אחר סעודה. כגון פירות ואפי' היא אותן בתוך הסעודה
שלא ממחמת לפתן: טעוין ברכה בין לאחריהם: אפי' אכלן בתוך הסעודה
בין לאחריהם. דאין צרכה המון פוטרתן דלאו מוזן יניהו:
דגורס
לזון ולשצע טעונים צרכה לפניהם דלאו טפלה יניהו
כך על הפת פטור את הפרפרת וצמ"מ^ל מפרש דהוא הדין
למעשה קרה. ודברים הרגילים לצלל לאחר הסעודה פירש"י כמו פירות ואפי' היא אותן בתוך הסעודה שלא מחמת לפתן טעונים
צרכה צין לפניהם דלאו טפלה וצין לאחריהם לצלל צרכה המון פוטרתן דלאו מין יניהו דהיינו כרז שמת דלעיל לעיל לפניו
על כן פי' ר"י דברים הבאים ממחמת הסעודה בתוך הסעודה לומר הרגילים לצלל ממחמת הסעודה צפת שרגילים ללכלן עם הפת כגון צפר
ודגים וכל מיני קדרה והבאין בתוך הסעודה אין טעוין צרכה לפניהם ולאחריהם אפי' אכלן בתוך הסעודה בפני עצמן צלל פת דמיון
דמזוס פת הם באין הפת פוטרתן אצל דברים שאין דרכן לצלל בתוך הסעודה כגון תמרים ורמונים ושאר כל פירות שאין רגילים ללפת צהן
את הפת טעוין צרכה לפניהם דמיון דלאו מושל אמו אין הפת פוטרתן והיינו כר"י וכרז הוא דלעיל דלמרי דטעוין צרכה לפניהם
ולא לפניהם: **לאחר** הסעודה גרסי' ומו' לא. ולא גרסי' דברים הבאים^ל כך סיפא. והי פירושו אם הביאו דברים שהוכרזו אחר הסעודה
פי' לאחר שמשכו את ידיהם מן הפת שזו אין הפת פוטרתן כלל והי כמו שאכלן צלל שום סעודה וצין דברים הרגילים לצלל ממחמת הסעודה
וצין דברים שאין רגילים לצלל ממחמת הסעודה טעונים צרכה לפניהם ולאחריהם דלכל דברים דלעיל קאי ועכשיו אין לו דין זה דאין מנהג
שלנו למשך ידינו מן הפת כלל עד לאחר צמ"מ אלא כל שעה שאין אוכלין פירות או שום דבר קודם צמ"מ דעתנו לאכול פת כל שעה וקיי"ל
כפסק דרז פפא: **אי** הבי וין נמי נפטריה פת. דודאי וין ממחמת סעודה אחי שהוא שומה כמה פעמים דאי לאו הסעודה לא ישתה
ולפטריה פת ומאי שאין וין דגורס צרכה לעזמו פירש"י דבהצרכה מקומות הוא צלל ומברכין עליו אפי' שאין לרין לשתות כגון
בקידוש וצברת אירוסין וישצ"א^ל פי' משום דלרין לברך על היין צרכה פיי הגפן ותמלה כשאוה צעננים צרכה פרי העץ ועל שאר
משקין שהכל נהיה צדברו ומיהו אומר ר"ת דנשאר משקין כמו מים ושכר הבאים ממחמת הסעודה פת פוטרתן דלפי' וין הוה פוטור אי לאו
דקוצע צרכה לעזמו ודלא ממחזור ויטרי שכתב שמברכין למים צרכה צלל פסע ופסע ואפי' בתוך הסעודה דהו כמנלן והא דלא פריך הכא
(ג) מהן משום דמיון וין אצל מים לא ויני כדלמרי (לעיל לה:) הנודר מן המזון וכו' שפיטעא דלא פטור להו פת דלמיה צלל צרכה הפת.

מיהו
מ' המניין ולא מתמרים שגריהם ולא פירות שצמקס אכלנו פסיקא ליה למנא דתמרים מ'
למ' מ' המניין ולא מתמרים שגריהם ולא פירות שצמקס אכלנו פסיקא ליה למנא דתמרים מ'
למ' מ' המניין ולא מתמרים שגריהם ולא פירות שצמקס אכלנו פסיקא ליה למנא דתמרים מ'

(א) ופי' מוס' סוכה ו.
ד"ה אלא, (ב) עיין תוס'
שינוי יומא פ"ב ד"ה
דמ' (ג) מולין קלל;
(ד) עיין תוס' פסחים קג.
ד"ה אגוז, (ה) לקמן כב,
(ו) שם ע"ב, (ז) סוף ד"ה
אלא בשם הלכות
גדולות, (ח) עיין תוס'
פסחים קג. ד"ה אגוז
ובמהר"ש שם.

הנהגות הב"ה

(א) רש"י ד"ה זה
שני וכו' משום
דמרגוניהם שגמרו ל'ל
ומיתא מתאנים נמק:
(ב) תוס' ד"ה אי הכי
(ג) כמנלן ודא הכי
פריך הכא מין אלא
משום דין:

רב נסים גאון

שלש תכפיות הן חבץ
למסכה שחיטה.
בתלמוד ארץ ישראל כפי'
מאמיה קרין אחר חבץ
למסכה שחיטה דכתיב
(ויקרא א) וסמך ושחט.
חבץ לנשילת דיום ברכה
(שנאמר) (חזקיה קלד)
אין ידכס קרש וברכו
את ה'. חבץ לגאולה
פחלה שנאמר (שם ט)
יהוה לרצון שנאמר פי מה
כתיב בתורה יען ה'
ביום צרה ובבמ' דפי'
רשחיתת קדשים (דף
לג) אמרי חבץ למסכה
שחיטה דאורייתא:

לעני רש"י

אוב"ל א"ש פירוש פת
הבאה בכסנין פת
שנלושה עם תבלין,
למחמת (ט"ז) דף מכ
ע"ה, פת העילוס מן
העילוס (חוספות צלל דף
טו ע"ב ד"ה קמ"ז):

הנהגות וציונים

אין ציל שיעורין כרמונים
אריין וית שמו אריין
שפ"ל וכו' (ותיבת)
אריי"ב"ח ליתא לא
בעיורבין ולא בסוכה,
רש"י: [3] בעיורבין
ובסוכה חסיק הש"ס
אמרי הלכתא יניהו
(גליון) וכה"ב בתי"א כאן
והיא הגי' האמתית
(דק"ס): [4] הלשון
"ברישא" אינו מורקק
דהיינו תמרי ורמוני שורים
בברכותיהן כפי' ויני
דמיון אחר דמיון אחר
אין שייך "ברישא" וכן
הוא לית לגמרי למי
"ברין אמרי" (על"ח
עיי' דברי תמיה
רש"י: [7] שן ליתא
דחיון וע"ש בחס' ד"ה
תובתא
[8] הכוונה שמברך רק
בורא נפשות, עיין לעיל
לו ע"א ברש"י ד"ה ולא
כלום (מראה אש) וכ"כ
התוס' בעמוד זה ויש
אלא: [9] דפרוין
הגירסא הביאו "פניני
ועיין על"ח: [10] לעיל לא
נמצא רק בברך ראשונה
(לו ע"ב), ולענין ברכה
אחרונה אחר לקמן ד'
ע"א (רש"י) וכן הדין
הוא: [11] אמאי קאמר
פת הבאה בכסנין,
כ"ה בחס' רש"י: [12] ציל
ורש"י: [13] כי אח"כ
כאבו ומיהו רמון ר"ת,
וכן הוא בחס' ויה"ח
ובא"ו (סמן קנה) בשם
רש"י: [14]

רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף כט עמוד א

ופליגא דרבי חייא דאמר פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטר כל מיני משקין אף על פי שהאמוראים אינם חולקין עם התנאים בא להשמיענו כאן שאינם סוברים דברי רבי חייא בזה והפת אינה פוטרת כל מיני מאכל כדחזינן הכא שצריך לברך לפניו בפת הבא בכסנין אבל במה שאמר יין פוטר כל מיני משקין לא נדחו דברי ר' חייא וכיון שבירך על היין אפילו שותה כמה משקין אחרים א"צ לחזור ולברך עליהם דברכת היין פוטרת לפנייהם ולאחריהם :

רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף כט עמוד ב

יין גורם ברכה לעצמו פירש"י ז"ל מתוך חשיבות שמקדשים עליו מה שאין כן בשאר דברים שעל ידם תבוא ברכה אחרת וכ"ת גם על הפת מקדשים י"ל דהכי קאמר יין נמי גורם ברכה לעצמו שמקדשים עליו כמו שמקדשים על הפת ועוד שעל היין מבדילין ואין מבדילין על הפת. ור"ח פירש יין גורם ברכה לעצמו שפוטר שאר משקין שאם בירך על היין ושותה אח"כ משקין אחרים אין צריך לברך (אחריהם) כלל לא לפנייהם ולא לאחריהם שברכת היין שבירך ויברך לבסוף פוטר המשקין ששתה בנתיים. שאע"פ שאין הלכה כר' חייא שאמר פת פוטרת כל מיני מאכל גבי יין הלכה כמותו ויין פוטר כל מיני משקין וזה פי' נאה אלא שאין הלשון מורה עליו. ורבינו שמואל מרומרוג ז"ל פירש דיין גורם ברכה לעצמו שעל כל שאר הדברים אין מזכירין בברכה שם האילן עצמו אלא בורא פרי העץ סתם והיין יש לו זה החשיבות שאנו אומרים בו ברכה פרטית ומזכירין הגפן בפירוש :

ומכאן היה למד ר' יעקב שעל המים ששותה בתוך הסעודה אין מברכין עליהם דמעיך המזון הם דהא הכא היין עצמו היה פוטר הפת אם לא מטעם חשיבות היין שיש לו מעלה אחרת שגורם ברכה לעצמו אבל המים כיון שאינם גורמים ברכה לעצמם שברכתם שהכל היא ברכה כללית נגררין אחר הפת וא"צ לברך עליהם כלל ויש שאומרים שמברכין עליהם וטעמא משום דיין שהוא מעין מזון היו אומרים שאם לא מטעם יין גורם ברכה לעצמו היה הפת פוטר אותו אבל המים שאינם מעין מזון אין הפת פוטרת אותם ואין זה נראה שגם המים כיון שבסיבת הפת צריך לשתותם מעין המזון הוי והפת פוטרת אותם ואפי' היה צמא מתחלה לא נאמר כיון שמתחלה היה צמא ולא באו בסבת הפת מברך עליו עכשיו אלא כיון שלא רצה לשתות מתחלה כדי שלא יזיקו לו המים נמצא כי שתיית המים בסבת הפת היא וא"צ לברך עליהם דפת פוטרתן. מפי מורי הרב נר"ו :

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף מב עמוד א

יין הוא גורם ברכה לעצמו, פירש"י ז"ל בכמה מקומות הוא בא ומברכין עליו אף על פי שלא היו צריכין לשתות, ולפי פירוש זה מים שאדם שותה בתוך הסעודה אין טעונין ברכה דאף הן מחמת סעודה הן באין לשרות המאכל, וכן אמרו שהיה נוהג רש"י ז"ל ורבינו תם ז"ל וגדולי הצרפתים ז"ל, ויש מפרשים יין גורם ברכה לעצמו כלומר השתיה היא גורמה ברכה לעצמה לפי שהאכילה והשתיה שני ענינים ואי אפשר לשתיהן להיות כאחת, וכתב הראב"ד ז"ל דלפי זה הפירוש אפילו שתית מים נמי בעי ברכה, ויש לזה מסעד מעט מדאמרינן בשותה מים לצמאו לאפוקי היכא דחנקתיה אומצא הא אחריתי אפי' בתוך אכילה בעי ברכה ע"כ. ואינו מחוור בעיני דמהתם ליכא למשמע מינה מידי דהא דלא דייקנן מההיא למעוטי שותה בתוך הסעודה היינו משום דאף השותה מים בתוך הסעודה לצמאו הוא שותה מפני שהאכילה צמאתו, והילכך אפילו תמצא לומר דשותה בתוך הסעודה פטור מלברך א"א למעוטי מינה דההיא שותה מחמת סעודה, אלא טעמא משום שברכת הפת פטרה לה מחמת טפלה שהמים טפלה היא לפת דלשרות היא באה, ויש עוד מחמירין לברך עליה בכל פעם ופעם משום דסתמא נמלך הוא בשתיתם בכל פעם דאין קובע עצמו על שתיתם וכמו שהוא חייב לברך על היין בתוך ימי החול על כל כוס וכוס במקום שאין שם יין מצוי מיהא, ודברי רש"י ור"ת ז"ל נראין עיקר, והא דאמרינן יין פוטר כל מיני משקין לאו במשקין הבאין בסעודה קאמר דמשקין הבאין בסעודה אין טעונין ברכה כלל כדאמרן, אלא בקובע עצמו לשתות קאמר שאז טעונין ברכה אלא שהיין פוטרתן.

חידושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכין

יין קובע הוא ברכה לעצמו. פירש מורי רבנו ז"ל לפי שהוא חלוק לעצמו שזה מאכל וזה משקה זו אכילה וזו שתיה ואף על גב דודאי שתיה שבתוך המזון אכילה הוא הינו לגבי שתיה דעלמא, לפי שזה דהינו יין שבתוך המזון בא לשרות וצריך אכילה הוא, אבל לגבי אכילה גופה ודאי שתיה הוא ושתיה חשיבא ולפיכך טעון ברכה לעצמו, ומיהו הינו הוא לענין ברכה שלפניו אבל לענין ברכה שלאחריו לא אלא כולן ענין אחד הם אכילה ושתיה שכלן משביעין, ואפי' יין שלאחר המזון פטור הוא בברכת שלש משום דזיין כדאיתא לעיל.

תחלה וסוף ומיהו אין (טו) להוכיח מכאן [ב] שאם הוציא פירות לאכול בהם פתחו (פה) ואכל מקצתן בלא פת בלאמנע הסעודה שלא יהא טעון ברכה לפנייה [ג] מדלא אמר ליה שאכלס תוך הסעודה [ד] דכדי לברך עליהם גם בסוף אמר שצקיניהו בחר מוזין:

בב שאלו את בן זומא מפני מה אמרו בדברים הנאים מתחת סעודה בתוך הסעודה אין טעוין ברכה לא לפנייה ולא לאחריהם א"ל הוילי ופה פוטרמן אי הכי יין נמי נפטריה פת שהוא דכדר הצא מתחת הסעודה בתוך הסעודה לפי שא"ל באכילה בלא שחיה (פו) ומטעם זה פוטר כל מיני משקה כדפרישית לעיל אבל צה"ג פסק שיש לברך על המים תוך הסעודה. ופי' ה"ר יו"ט ז"ל הטעם דכי פריך הכא יין נמי נפטריה פת [ו] ציין שייך לאקשווי הכי משום דזיין אבל מים לא זייני כדאמרין בנדרים [ז] כל הון עלי מותר במים ומלח ואין הפת פוטרמו ולא נהירא שהיין פוטר כל שאר מיני משקים אע"ג דברכת צ"פ הגפן לא שייכא מידי לשאר משקין לפי שהיין ראש לכל מיני משקין הוא עיקר לענין ברכה וכולן טפלין לו וכן נמי כיון דפת הוא עיקר הסעודה והמשקין אינם באים אלא בשבילו הפת

תפארת שמואל

(טו) אין להוכיח מכאן וכו'. פי' שאם יאמר לו שיביאם לפניו באמצע הסעודה א"כ יהיה כאלו מביאין אותו ללפת בהן הפת שהרי כבר אכל עם הפת ועכשיו ישמרו עד אמצע הסעודה אם יהיו עומדין לכך:

מצדני יום טוב

ראשונים כמו שאכתוב בס"ד לקמן סימן ל"א: [ח] יושב במקום סעודתו. נראה שהוא כדי להראות שהוא קובע מקום לשמות כדי שיע"י ברכה זו ולא י"ח בכל הסעודה צ"י סי' קע"ד: [ט] ויברך על המים אדעתא כו'. דכיון שמברך על דעת לשמות בתוך סעודתו כל פעם שירצה תו לא הוי נמלך צ"י שס: [י] ה"ג אשתות תוך הסעודה שאני יין דגורם ברכה אעצמו: [כ] תליסר ריפתא כו' מן תלת לקבא. וכן הוא גמ' אבל צרי"ף גרס מתיסר ריפתא כו' ופי' תהר"י כלומר שג' מהם היה קב אחד וגמלא שאכל שיעור ארבעה קצין. ע"כ: [ג] וילא בריך בה"מ ושליש בברכות. אף על פי שרש"י לא פירש אלא שלא צריך לאחריז וכן כתבו גם כן תלמידי הר"י מכל מקום נראה פירוש רבינו ואף על פי שרצ נחמן לא הוכיח עד לבסוף וזה לפי שלא היה יודע אם יאכל הרבה: [ב] עדי בפנא הוא. רש"י לא גרס הוא ומפרש עדי עד אלו כו' וצרי"ף גרס הוא וגרס עדיין מר כפין הוא

דברי המודות

בסי' כ"ח שהוא פת שנילושה עם חבלין כעין אוביליא"ש שלנו וכו' וכן לשון הרמב"ם פ"ג מה"צ שהיא עיסה שנילושה בדבש או בשמן או בחלב או שעירב בה מיני חבלין ואפלא ופי' הצי"י סי' קס"ח דמדקאמר או שעירב בה מיני חבלין דדבר מועט הוא ואפי' מוציאו מתורת לחם לענין המוציא הלכך הא דקאמר שנילושה בדבש כו' נמי אינו ר"ל שרובו מילוש בדבש כו' ויש בו רק מעט מים אלא אפי' יש בו הרבה מים כל שמעורבות הדברים ניכר בעיניה מוציאו מתורת לחם כמו התבלין שאע"פ שהן מועטים אלא שמעורבות ניכר מוציאו מתורת לחם ה"נ לישא של דבש וכו' ה"נ משכחת לה עיסה שנילושה במי פירות דחייבת בחלה ואפי' אינו מברך עליו המוציא דברכת המוציא לא תליא צמודי דמקרי לחם אלא צמודי דקבעי אינשי עלייהו ע"כ. אבל רמ"א ז"ל פי' בהפך דכיון שכתבו דנילושה משמע דעיקר הלישה היה בדבש וכו' ואין בו אלא מים מעט אבל כשיש בו מים הרבה זה נקרא פת גמור ואין מוציאו מתורת לחם אלא"כ יש בה הרבה חבלין או דבש כמיי מתיקה שקורין לעקו"ך שצמעת הדבש והתבלין הם עיקר וכן נוהגים ע"כ והר"ר יונה והערוך פי' צס ר"ח וכו"כ הטור דפת הבאה בציסנין הוא פת שעשו כמין ביסים שממלאים אותו דבש או סוק"ר ואגוזים ושקדים ותבלין והם הנקראים רוקא"ש די אל חשו והערוך פי' עוד צס רבינו הוא שהוא פת בין מחוולת בין שאינה מחוולת שעושים אותה בעצים יבשים (ופי' בעצים תמצא לעיל סי' י"א) וסוקסים אותם צבית המשתה ושלא צבית המשתה ומנהג בני אדם שאוכלים ממנו קימעה ורואה לדברי הגאון וכל לחם צידס יבש היה נקודים תרגומו וכל לחם וזוהן הוה כיסנין ע"כ וכבר כתבתי דלא אוליין בחר שמה דלחם וכתב הצי"י שס נקראים בירקוני"ש וכתב עוד דלענין הלכה נקטין כדברי כולם להקל שלכל אלו הדברים נותנים להם דיין שאמרנו צפת הבאה בציסנין ואינו מברך עליהם המוציא וג' ברכות אלא"כ קבע סעודתו עליו או אכל שיעור שדרך צ"א לקבוע עליו ע"כ ולפוס ריהטא לא דק דהא פסק לעיל מיינה וכן בש"ע שלו דלא תלי מידי בקביעות עצמו אלא הכל תלוי בקביעות אחרים

קיצור פסקי הרא"ש

כשיעור שאחרים קובעים סעודתן עליו מברך צה"מ: הוא קובע סעודתו על דבר מועט ואחרים אינם קובעין סעודתן אינו מברך המוציא ושלא ברכות דבר רוצא אוליין וצטלה דעתו אלא כל אדם. לתמנויות ניבלי"ש בלע"ז שצלילתן עבה מברך המוציא וג' ברכות ושצלילתן רכה מברך צה"מ וברכה מעין שלש ואם קובע סעודתו עליהן מברך המוציא וג' ברכות:

שדה צופים

דף נב ע"א רבא ור' זירא איקלעו לבי ר"ג לבתר דסליקו תבא מקמייהו וכו'. הרא"ש בחולין פ"ו סי' ה': כגון אנן דרגילין במישחא מישחא מעכבא לך. הרא"ש בנדרים פ"ח סי' ו': בירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון. הרא"ש בפסחים פ"י סי' ד': בירך על הפת פטר את הפרפרת. הרא"ש בנדרים פ"י סימן כ"ז. ובפסחים פ"י סי' כ"ז: היו יושבין כל אחד מברך לעצמו. הרא"ש בנדרים פ"ח סימן ג':

קובץ מפרשים

(ה) דמייא נמי מיקרי באים מחמת סעודה כדאמרין פת שהרית כו'. ג"ב המקפה אכילתו במים אינו בא לידי חולי מעיים לעיל דף מ' [מלא הרועים]: (ג) ובפרק המקבל [גיליון]: (ג) תוס' [גיליון]:

מסורת הש"ס
עם הוספות

8

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף מב עמוד ב

אמר רב מרי אמר ר' יהושע בן לוי לא שאנו אלא בשבתות וימים טובים וכו', וכתב הראב"ד ז"ל וכן הר"ז הלוי ז"ל דדוקא במקום שאין היין מצוי להם אבל במקום שהיין מצוי כגון במקומות האלו אין הפרש בין שבתות לימות החול, והביא הרב רבי אברהם ז"ל ראיה מדאבעיא לן בגמרא יין שבתוך המזון מהו שיפטור את שלאחר המזון או לא, אלמא שלפני המזון פשיטא דפטר ליה, ופשיטא דמילתא דההיא בימות החול היא דאי בשבתות תיפוק ל' משום יין שלפני המזון דהא צריך לקדש, ומיהו אינה ראיה כל כך דדילמא בשבתות ובשקדש אריפתא, ואי נמי בחול בשעת הקזה ובשעת יציאה מבית המרחץ, אלא מיהו הכי מסתברא דכיון דבקביעות שתייה תליא מילתא אף בימות החול בשהיין מצוי כן.

אבעיא להו בא להם יין בתוך המזון מהו שיפטור את היין שלאחר המזון, פ"י לאחר המזון כגון שהפסיק בשיחה ולאחר זמן מרובה צמא לשתות מחמת שיחה, אבל לאחר אכילה מיד או לזמן מרובה עדיין לשרות המאכל הוא בא ויין שבתוך המזון פוטר, כן פירש הראב"ד ז"ל, ואסיקנא דאינו פוטר דהא שמואל ורב שש וכולהו תלמידי דרב אמרי אינו פוטר ורבא נמי דבתרא הוא משמע דאית ליה הכין מדאקשי לר"נ דאמר פוטר, ועוד דפשיטא דברייתא דאקשי ליה מינה רבא לר"נ הכין דייקא, דקתני בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אחר המזון אחד מברך לכולם ואף על גב דדחי ל' ר"נ דה"ק אם לא בא יין בתוך המזון אלא לאחר המזון אחד מברך לכולם ההוא שנויא היא ואשנויא לא סמכינן, ואף על גב דקתני מתניתין בריך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון הא אמרינן טעמא משום דזה לשתות וזה לשתות אבל הכא זה לשתות וזה לשרות ואינו בדין שיהא הגרוע פוטר את החשוב, ודקדקו מכאן מקצת רבוותא ז"ל דאין שלפני המזון כל שכן דפטר יין שבתוך המזון, משום שלפני המזון חשוב ועדיף טפי ופטר ליה לגרוע, ויין קדוש והבדלה אף על גב שלמצוה קאתי מ"מ כיון דקודם אכילה הוא כבא לשתות דמי ופטר ליה ליין שבתוך המזון ושלאחר המזון, וא"ת תינח קדוש משום דבמקום סעודה דוקא היא והלכך הוה ליה כיון שלפני המזון אבל הבדלה דלא בעינן במקום סעודה ועוד דלמצוה קא אתי לא פטר כלל, לא היא דמ"מ השתא במקום סעודה הבדיל, ובתוספות הביאו ראיה מדאמר' בפ' ערבי פסחים [ק' ב'] אותן בני אדם שקדשו בבית הכנסת אמר רב ידי קדוש יצאו ידי יין לא יצאו ורבי יוחנן אמר אף ידי יין נמי יצאו ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן אחד שנוי מקום וא' שנוי יין א"צ לברך, אלמא ר' יוחנן אית ליה יש קדוש שלא במקום סעודה ואפ"ה קאמר דאין צריך לברך שיצא ביין קדוש, ואף על גב דאיתותב ר' יוחנן בשנוי מקום מ"מ באותו מקום פשיטא דיצא ידי יין ביין קדוש, ואף על פי שיש קדוש שלא במקום סעודה לדידיה, ואף על פי שיש קדוש למצות קדוש בא, והוא הדין לדין בין הבדלה בשהבדיל על שולחנו.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ק עמוד ב

אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת. אמר רב: ידי יין – לא יצאו, ידי קידוש – יצאו. ושמואל אמר: אף ידי קידוש לא יצאו....ורב יוחנן אמר אף ידי יין נמי יצאו

רש"י מסכת פסחים דף ק עמוד ב

ידי יין לא יצאו - ש"ס י"ז להם יין לשתות צדיהם - חייבין לברך צורא פרי הגפן, ש"ס פטורין צדיהם הכוס לשתות יין בלח צרכה, מלחך שנקדו ממקומן.

תוספות מסכת פסחים דף ק עמוד ב

ידי יין לא יצאו - וחייבין לברך בביתם בפה"ג משום שינוי מקום אבל משמע אם קידש בביתו על שולחנו שוב א"צ לברך על היין תוך הסעודה אף על גב דסבר יש קידוש שלא במקום סעודה ולא שייך קידוש לסעודה א"כ אם הבדיל על שולחנו פטור מלברך על היין שבתוך הסעודה אף על גב דיש הבדלה שלא במקום סעודה לכ"ע והכא יש לדחות דאיכא למימר דלא פטר אא"כ רוצה לשתות לפני המזון אבל תוך המזון לא פטר אך יש להביא ראיה מכיצד מברכין (שם ד' מב.) דתנן בירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון פ"י שהיו רגילין לשתות אחר הסעודה לפני ברהמ"ז משמע דכ"ש שפוטר היין שבתוך המזון שלא בא אלא לשרות אכילה שבמעיו ואפילו למאן דאמר התם בגמרא יין שבתוך המזון לא פטר יין שלאחר המזון היינו משום דאין יין שבא לשרות פוטר את היין הבא לשתות אבל יין שלפני המזון שבא לשתות דעדיף טפי כ"ע מודו דפוטר את היין שבתוך המזון ועוד אם צריך לברך בתוך המזון מאי קאמר יין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון תיפוק ליה דפטר יין שבתוך המזון למ"ד התם דפוטר ודוחק לומר בשלא שתו יין תוך הסעודה ואף על גב דהתם מוקי לה בשבתות וי"ט ובשעת הקזת דם שאדם קובע סעודתו על היין ה"ה בחול נמי אם דעתו לשתות יין בתוך הסעודה אלא נקט שבתות וי"ט דאז רגילות לקבוע סעודתו על היין ותדע דב"ט אם נמלך ואין בדעתו לשתות יין לא פטר משמע דהכל תלוי בדעתו הלכך אם בירך על היין לפני המזון **ודעתו לשתות בתוך המזון** א"צ לברך אחריו על הגפן ולא תוך המזון בפה"ג אבל אם נמלך אינו פוטר וגם צריך לברך אחריו ברכה מעין שלש.

המוון שכל אדם רגיל לשמות פשיטא דאפילו צימות החול פטר ליה יין שלפני המוון באקראי. הלכך נראה דין קידוש והצלה שעל שולחנו או בשאר פעמים כשמבצר על היין לפני המוון באקראי בעלמא [ב] ואפילו בחול ודעמו לשמות יין בתוך הסעודה אין צריך לבדוק על היין שבתוך הסעודה. (א) ואלו אין צריך לבדוק צרכה אחרונה על מה ששטה:

ה [דף קא ע"א] ושבוא"ה אמר אף ידי קידוש נמי לא יאכל ולרד למה ליה לקדושה צמימה. כדי להוציא צניו וצני צימו. ואע"פ שכבר יאכל יכול להוציאם כדאמר גרשא השנה (דף קט). כל הצרכות כולן אף על פי שיאכל מוציא. ואע"פ דאמר החס חוץ מצרכה היין. כיון דהאי צפה"ג לתוצה

הקידוש כקידוש דמי ויכול להוציאם אע"פ שכבר יאכל ושמאל למה לי לקדוש צני כנישחא. להוציא אורחים ידי חובתן דאכלי ושמו צני כנישחא [ג]. ואודא שמאל לטעמייהו דאמר שמאל אין קידוש אלא שמואל סעודה דכתיב וקראת לשבת עונג עונג שם תהא קריאה. סבור מינה ה"מ מצית לבית אכל ממקום למקום לא. אמר להו רב ענן בר תחליפא זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דשמואל [ה] ואפי' מאיגרא לארעא הוה מקדש. וה"ה מחדר לחדר [ו].

אכל מפנה לפנה צבית אחד אפי' טרקלין גדולים א"ל לבדוק. והכי אמרי' בשמעתין דמפנה לפנה לא חשיב שינוי מקום. והכל גרסינן ממקום למקום ולקמן גרסי' מפנה לפנה. ומצית לבית דלקמן היינו ממקום למקום דהכל. ואף רב הונא סבר אין קידוש אלא במקום סעודה.

ואף רבה סבר דאין קידוש אלא במקום סעודה דאמר אביי כי הינון [ז] כי מר הוה מקדש לן ואמר לן טעימו מידי דילמא אדעיילתו לבימיכו מתעקרא לכוון שרגא ובקידושא דהכל לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה. האי טעימו מידי דקאמר היינו אכלו לחם כדאמרין צפ' שליש דשבעות (דף כז): כדאמר אבנאי טעימו מידי ואכלו ושמו. ובפרק קמא דשבת (דף יא). עביד ליה עגלא חילתא אמר ליה לטעום מר מידי אמר ליה תצנינא יתיבנא. אפי' אם יועיל מיני תרגימא להשלים סעודה שלישית מתפסל דלענין עיקר סעודה שחרית ומפריצת אינו מועיל. [ח] יש רוצים להביא ראייה מכאן שאין מקדשין אלא לאור הנה ומפריצת מתעקרא לכוון שרגא ולא תוכלו לקדש בלא נר. וליתא דה"פ ולא תאכלו בלא נר אכל אם היו רוצים לאכול בלא נר היו יכולים לקדש ועל מה שלא היו אוכלים לא היה מקפיד לפי שיכולין לקיים שלש סעודות למחר. וק"ל כשמואל דאין קידוש

בכל ערב שבת מאי מייתי ראייה מינה ליושב וחשכה לו שדי לו צפריסת מפה. ופירש הר"י יחיאל מפרי"ש דהכי מייתי ראייה דכי היכי דהאני פריסת מפה כאלו לא הביא השלחן הכי נמי אהני כאלו עקר את השלחן [ט]. והני מיילי לקידוש אכל להצלה אינו מפסיק כדנעינן למימר לקמן. והא דאמר רב תחליפא בר אבמי אמר שמואל כשם שמפסיקין לקידוש כך מפסיקין להצלה לומר שפורס מפה ומבדיל ואחר כך גומר סעודתו כדרך שהוא עושה בקידוש ליתא:

ד אותן בני אדם שקדשו צבית הכנסת אמר רב ידי קידוש יאכלו ידי יין לא יאכל. ואע"פ ששטה וגם דעמו לשמות יין צביתו אפי' הכי צריך לבדוק צביתו צורא פרי הגפן דשינוי מקום חשוב כהיסח הדעת [י]. ודוקא משום שנוי מקום. אבל אם קדש צביתו יאכל ידי יין ואין צריך לבדוק על היין שבתוך המוון. והוא הדין נמי אם הבדיל על הכוס במקום סעודה בין שהבדיל קודם שנטל ידיו [יא] בין שהבדיל

לאחר שנטל ידיו א"ל לבדוק על היין שבתוך המוון. דהא רב סבירא ליה דיש קידוש שלא במקום סעודה. וא"כ אין חילוק בין קידוש להצלה. [ב] וראיה מהא דאמרין צפ' כיצד מצרכין (דף מז). צריך על היין שלפני המוון פוטר את היין שלאחר המוון שהיו רגילין לקבוע עומן בשמיה קודם נט"ו וכן אחר שגמרו סעודתן קודם דהמ"ו וכל שכן שפוטר את היין שבתוך המוון. שאפי' מ"ד החס דין שבתוך המוון אינו פוטר את היין שלאחר המוון. היינו משום דין שבתוך המוון בל לשרות ואינו חשוב כיון שלאחר המוון שגא לשמות. אבל יין שלפני המוון שגא לשמות דעדיף מלשרות פשיטא שפוטר יין שבתוך המוון הבא לשרות. ועוד דאם צריך לבדוק על היין שבתוך המוון היכא שצריך על היין שלפני המוון א"כ מאי קאמר החס יין שלפני המוון פוטר יין שלאחר המוון חפיק לי דין שבתוך המוון פוטר יין שלאחר המוון. ודוחק הוא לומר דמיירי בלא שמו יין בתוך הסעודה. אלא על כרחך יין שלפני המוון פוטר את היין שבתוך המוון ואע"פ דהחם מוקי לה בשבתות וימים טובים והקוה דס' שאדם קובע סעודתו על היין. הוא הדין בחול נמי אם היה לפניו יין דעמו לשמות בתוך המוון ולא נקט שבתות וימים טובים אלא דאז הוא רגילות לקבוע סעודתו על היין. תדע דבימים טובים נמי אם לא היה דעמו לשמות אחר המוון ואחר כך נמלך ושמה צריך לבדוק כי הכל תלוי בדעתו. וכן כתב שם הראב"ד [ל] דוקא במקום שאין היין מצי להם אכל במקום שהיו מצי כגון במקומות הללו אין הפרש בין שבתות לימי החול. ואף אם נאמר דדוקא נקט שבתות וימים טובים. היינו דוקא לפטור את היין שלאחר המוון לפי שאינו רגילות כל כך לקבוע לשמות יין לאחר המוון אכל בתוך

תפארת שבוא"ה

(א) וגם א"צ לברך ברכה אחרונה וכו'. משמע קצת דאם הסית דעתו צריך לברך ברכה אחרונה על מה ששטה וכן איתא בתוספתא להדיא אבל לקמן משמע להדיא דאינו צריך לברך על היין ששטה לפני המוון אפי' אם נמלך לשחות עוד וכל שכן כוס של קידוש ע"ש וק"ל:

קרבן נתנאל

קודם האכילה לפחות צני מעיים. והכל נמי אע"פ שאינו שותה להנחתו דהא כוס של חוצה הוא. מ"מ יהיה מלחא דידה עבד. וזהו כוונת מהרש"ל בתוס' ד"ה ידי יין לא יאכל שאין כן דעת הרא"ש. והרב מהרש"א לא דייק בזה. ונעלם ממנו דברי רבינו לקמן ס' כ"ד: [ע] בי מור הוי בוקדש דין אמר דין טעימו ביד. ה"פ כי הוה מקדש אמר לן טעימו מידי. היינו כל זה אמר רבה לתלמידיו קודם הקידוש שיטכונו ללאת בקידוש שלו ולכוון דעתם שיטעמו מידי כדי שיהיה קידוש במקום סעודה. שהוא היה חושש לתקנת דלמא אדאליחו כו'. דליכא למימר הא דאמר רבה לתלמידיו טעימו מידי צמר דקדש להו דהא ע"כ התלמידים כוונו בתחלה ללאת בקידושא דרבה דהא ק"ל דנעינן דעת שומע ומשמיע אלא שדעתם היה לאכול צבית דס"ל כרב ואח"כ אמר להם רבה דהלכתא כשמואל דנעינן קידוש במקום סעודה וצוה יאכלו כיון דנמלכו ואכלו כאן במקום קידוש. וקשה ל"ל לרבה לומר דלמא אדאליחו כו'. יהיה מאיזה טעם חשיבה. הא הוה כוונתו ללאת בקידוש של רבס. א"כ הכי ה"ל למימר טעימו מידי אי אכס מכוונים ללאת בקידוש שלי דאין קידוש אלא במקום סעודה דק"ל כשמואל. וזוה סמירה למה שהביא הרב בעל ע"ו ראייה בסי' רע"ג ס"ק ב' ע"ש: [פ] יש רוצים להביא ראייה מבאן שאין בוקדשין אלא אור הנה. כ"ה דעת מהרש"ל ומהר"ל כ"כ שימכל גרות ויכוין צ' פעמים נר עולה ת"ק לרפואה לפסיעה גסה:

קיצור פסקי הרא"ש

לאכול במקום אחר לא הוי קידוש אפילו באותו בית. ודוקא מחדר לחדר אכל מפנה לפנה בחדר אחד אפילו טרקלין גדולים הרבה הוי קידוש. והמקדש שרוצה לאכול במקום אחר יכול לקדש לאוכלים שם דלדידהו הוי מקום סעודה והוא לא ישתה שאסור לו לטעום קודם קידוש כיון דלדידהו לא הוי קידוש: ואין הקידוש תלוי בנר שכל מי שהוא רוצה לאכול בחשך יכול לקדש בלא נר ואפילו למ"ד שיכולים לעשות סעודה שלישית צמיני תרגימא סעודת ערבת ושהרית צריכין שיהו צפת: ויכולים לקיים כל השלשה סעודות ביום כגון אם לא אכל בלילה:

שדה צופים

דף ק ע"ב אותן בני אדם שקידשו בבהכ"ג. הרא"ש צברטס פ"ו סימן ל"ב: דף קא ע"א לאפקי אורחין ידי חובתן דאכלו ושמו וגו' בבי כנישתא. הרא"ש צ"כ פ"א סימן ד': אין קידוש אלא במקום סעודה. הרא"ש צפתס פ"ו סימן י"ו:

קובץ מפרשים

(ה) ואפי' מאיגרא לארעא הוה מקדש. ג"כ ר"ל הוה נחית ומקדש [יחידוש מהר"ע"ן]:

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ה פסחים / תלמוד בבלי (עמוד 292) 34170

[illegible]

גד ומוזון. מי שאין לו
אלא כוס אחד צמוצאי
שבת מניחו עד לאחר
המוזון וסודר עליו נר
ומוזון ובשמים והדלה
[ברכות 81:].

רשב"ם

וירבה אמר יחג"ק. סצירא ליה כרב
דמשוי מאור צין קידוש להדבלה
שאיין נכון צעיניו של רבא לסמוך
להדבלה לקידוש שזו מכחש כמו של זה
הקידוש עושה קודש (ה) והבדלה עושהו
קודש של סצירא ליה (ז) כשמואל הדבלה
קודש לקידוש ומיהו יין צראש כולן
דחזיר קודש והכי נמי צברכות
ירושלמי י"ט שחל להיות צמוז"ש רבי
יוחנן אמר יקנ"ה ר' חנינא אמר
יקנ"ה קל אמר יחג"ק מסתברא דלוי
דלחמא מעין שטיין ונראה לי דהכא
גריסין [נמן] ולוי אמר יקנ"ה רבא
אמר קני"ה שכן דרך האמוראין רב
ולוי ושמואל חברים הם ורבה אחריהן:
קני"ה. סצירא ליה דקידוש קודש
להדבלה כרב (ה) ולמה חיו רואה לומר
צין צראש של שאר חמי נראה שמצדלי
על איי רואלי ורואלי הדבלה מעל
צברכת היין והכי עיקר הדבלה לא
תיקנו אלא על היין אבל קידוש אפילו
על הפה יכול לקדש כדלקמן (ד' ק:)
הלכך קידוש צראש והדר מאור לפי
שאלו רוצין לסמוך יין להדבלה והבדלה
על כרחק לצמוק מהיה כשאר כל
מוצאי שבתות. והאי דלא מקדים יין
מקמי מאור כשאר מוצאי שבתות שאם
כן היה נראה על הקידוש ולא על
הדבלה אבל צמוז"ש דעלמא דיכא
קידוש מקדימי ליה: קני"ה. סצירא
ליה כרב דקידוש קודש להדבלה ורואה

[illegible]

ורבה אמר יתנ"ק ולוי אמר קנ"ה ורבנן אמרי
קנ"ה מר בריה דרבנא אמר נק"ה מרתא
אמר משמיה דר' יהושע ניה"ק שלח ליה
אבוה דשמואל לרבי ילמדנו רבינו סדר
הבדלות היאך שלח ליה כך אמר רבי
ישמעאל בר רבי יוסי שאמר משום אביו
שאמר משום רבי יהושע בן חנניה נה"ק
אמר ר' חנינא משל דר' יהושע בן חנניה
למלך שיוצא ואפרוכוס נכנס מלווין את
המלך ואח"כ יוצאים לקראת אפרוכוס מאי
הוי עלה^א אבי אמר יקונ"ה ורבא אמר יקנה"ז
^אוהילכתא כרבא ^ברב הונא בר יהודה
איכלע לבי רבא אייתו לקמיהו מאור
ובשמים בריך רבא אבשמים ברישא והדר
אמאור א"ל והא בין ב"ש ובין בית הילל מאור
ברישא והדר אבשמים ומאי היא דתנן^ג בית
שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה
ובית הילל אומרים נר ובשמים ומזון והבדלה
עני רבא בתריה ואמר זו דברי ר' מאיר אבל
^דר' יהודה אומר לא נחלקו בית שמאי ובית
הילל על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה
שהיא בסוף על מה נחלקו על המאור ועל
הבשמים ב"ש אומרים מאור ואח"כ בשמים
ובית הילל אומרים בשמים ואח"כ מאור
ואמר רבי יוחנן^ה נהגו העם כבית הילל
ואליבא דר' יהודה: רב יעקב בר אבא איכלע
לבי רבא חזיה דברך בורא פרי חגפן אכסא
קמא והדר בריך אכסא דברכתא ואישתי
א"ל למה לך כולי האי הא בריך לן מר חדא
זימנא אמר ליה כי הוינן בן ריש גלותא דהכי
עבדינן אמר ליה תניח בן ריש גלותא דהכי
עבדי^ו דספק מייתי לן ספק לא מייתי לן הכא
הא מנח כסא קמן ודעתן עילווה אמר ליה
אנא עבדי כתלמודי דרב^ז דרב ברונא ורב
חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא

קא'

אנא דעבדי בתלמודי דרב. פירש רש"ס אף על גב דשמיטין מהבא דברכת המזון אפסקי סעודתא הוא מכל מקום לא צעי לצרכי אחר יין שסעודה מקמי לזיבך דברכת המזון לפי שברכת המזון פטורמו דהמאח צברא אחת מעין שלש קאי כל שכן בשלש צרכות והכי אחא צה"ג ומיהו אין זה ק"ו דהא פסקין בצרכות (דף מה): דברים הבאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה פ"י וקודם צרכת המזון פירש פליטה ולימאסא וצרכי וכן תאנים ועוגנים בתוך הסעודה לרב ששה ולא מיפטרו צ"ב צרכות דצהמ"ז ורש"י פירש בתשובה דלרף לברך אחריו כמו תאנים ועוגנים לרב ששה ואין גראה דהא מוסקין התם אחר רב פפא הלכתא דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעוין ברכה לפניהם ולא לתאחריהם לאחר הסעודה טעוין בין לפניהם בין לתאחריהם והיינו דלא כרב ששה ואע"ג דרש"י פירש התם לאחר הסעודה כלומר דברים

ימת לומר זמן ורצא ס"ל מה מליו צב"מ זמן לבסוף הלא נמי
על הכוס הלך אומרו לבסוף: והלכתא כרבא. דאמר יקנה"ז
שבת כמשי: רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא. צמולאי שבת
לא לאחר שגמר הגדלה והא צין צ"ש כו' ולא פליגי לא גרסינן:
ר"מ. דהכי הוה מני לפלוגמיהו דצ"ש וצ"ה דסתם מתני' ר"מ:
ואין מעבירין על המנחה ואמר רבי יוחנן נהו כו': רב יעקב בר
דולי כו' אלמא דמעיקרא סעודה שבת ציום היו אורלין: אבא
ר'א הוו ידעיתו אי משקו לכו תו בתר כפא קמא אי לא. וכי
ל חד כחלת סעודתו ומשום הכי צעיתו למיחדו וצרכי:
תאי

זו א מ"י פכ"ט מהל'
שנת הלכה כב סמג
עשין כט טו"ש"ע או"ח סימן
חעג סעיף א:
יז ב מ"י שם הלכה יז וכד
וסמג שם טו"ש"ע או"ח
סי' רלו סעיף א ג:

אמר רב יהודה לא
תחלקו ביש וב"ה על
המזון שהוא בתחלה ועל
הבדלה שהיא בסוף לא
תחלקו אלא על המאמר
ועל השבטים שש"ש
אומרים מאור ואחר כך
בשמים וב"ה אומרים
בשמים ואחר כך מאור.
אמר ר' יוחנן נהגו העם
כב"ה אליבא דר' יהודה
דבשמים ואחר כך מאור:
רב בריה דרב חננאל
תלמידו דרב הווי יתבי

א בכת"י איתא (במקום
 "מא"ה ע"ה") **היא**
דאיכא זמן **היכי**
עביד ולשון ישר הוא
 (דק"ס אות ט) וכע"ז
 (רא"ש: **ב**) כן גורסי'
 בגמ' (במקום "הדכי"
 עביד דספק מייתי לן
 ספק לא מייתי לן")
 רש"י רשב"ם (ועי' תוס')
 וכ"ה בכת"י (המובאים
 בדק"ס):

(א) לעיל דף ק"ב (ב) דף ק"א:
סוד"ה כשחן ויצאק,
(ג) לקמן קה"ג (ד) פ"ק
דברכות סה"ה (ה) לקמן
ק"ו ע"ב.

הנהגות חב"ה

(א) גמ' אמימר אמר
אבא ממך אבא:
(ב) רש"י ד"ה ה"ב ה"ב
ויעקב וכו' ואמרו ה"ב ה"ב
גרמא: (ג) ד"ה ה"ב
למיתתו ה"ב ה"ב ויעקב:
(ד) תוס' ד"ה אבא וכו'
א"ה ה"ב ה"ב גמ' נעטיה:

ליקוטי רש"י

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

הנהגות וצינונים

(א) "מאי עבדא דאסוריהו
דעמינהו ליתא בכת"י
ובדפוס ובראשונים וכן
משמע ברש"י:
(ב) בכת"י ואבסא
דברכתא וכו' בכמה
ראשונים וברש"י ודפוס:
(ג) עין ב"ח רש סימן
קעט טרשיי בחולין פו
ע"ב חזר בו וכתב שאסור
לשתות עד שיעבר לפניו
ועיין בדרישה שם:
(ד) ש"ס להוסף כיון
דאמריהו (בבא"מ)
וכ"ה לפנינו גמ':
(ה) תיבת "לית" נמחק
(רש"י, עיי' באריכות)
כוונת הרשב"א (פ"ח).
ועיין מנחת יהודה
דמקיים הגירסא:
(ו) בדפרישית שם
כצ"ל: (ז) דר"ש הוא,
כצ"ל: (בארות המים):
(ח) בכת"י ונפס ה"ב
שכבר בירך ע"ב כוס
ראשון בשלמא ע"ב
כוס ברכת המזון
צריך צורך דהו
הפסק. (וכן הביא גירס'
זו והפסקה א'':

יה א"מ פ"ד מה'ה
נכנסת הלכה ח סמג
עשין כ' טו"ע א"ח ס'י
קעט טפ"א ונבא"ש פ'
כ"י הדס ס' י: [א]
יב ב' מ"י שם פ"ד ה"ב יב
(פ"ד) ה"ב טו סמג
שם טו"ע א"ח ס'י קעט
ספ"ה וס' ק"ל ספ"ה ה
[ב] אלפס ור"ש כ"ל
ועברות פ"ו דף ל'
ונבא"ש ס' י: [ג]
ג ב' מ"י פ"ט מהלכות
שם הלכה כ' סמג
עשין טו טו"ע א"ח ס'י
רמ"ל ספ"ה ג:
בא ד"מ שם ה"ב א' נטור
א"ח סימן קלען:

רבינו הגמאל

בסעודתא והוה קאי
עלייהו רב יבא סבא
אמרו ליה שטון כסא הב
ונברך [הדרן] אמרו ליה
הב לן ויעת. אמר להו
הבי אמר בין כיון
דאמריהו הב ונברך
איתמר לכו למשת.
אמימר ובר זוטרא ורב
אשי הוה יתבי בסעודתא
קאי עלייהו רב אחא בריה
דרבא אמריהו בריה אבא
כוס וכו' דהוה שתי מר
וזוטרא בריך בורא אפי
הגפן אבסא קמא ואבסא
דברכותא רב אשי בריך
אבסא ראשון בלבד. אמר
להו רב אחא אנא כמאן
נעבדי. אמריהו אמר
אנא נמולך אנא כלומר
כיון שאני שותה הכוס אני
מסיים בדעתי ושבא
לשתות כוס אחר ונברך.
פסק השתיה ונאסר
לשתות וכשנפצצין אותו
אחר כך לשתות כאלו אני
מתחיל לפיכך אני צריך
לברך בתחלה. מר זוטרא
אמר אנא עבדי בתלמידי
דבר בין דאמריהו
ונברך איתמר למשת.
רב אשי אמר לית
הילכתא בתלמידי דרב
לדא הברכה מפסקת וכל
שכן אם אומר את ונברך.
דא יום טוב אחר שבת
ואמר רב יקני'ה פ' כיון
שברך בפה בתחיל א"פ
הפסקיך וברך קידוש ונר
וגם הברכה שותה בלא
ברכה חייב פתח אמת
ש"מ י' הברכה אמת
מפסקת והא דתלמידי
[דבר] אמת. ודחי' להא
דרב אשי ואמרי' ולא
היא בברכת המזון שהוא
כוס אחר וזולת הכוס
שברך עליו בורא פ'י
הגפן עקר דעתיה משתי'
וצריך ברכה אחרת. אבל
יקני'ה שתי כולן בכוס
אחד לא עקר דעתיה
משתי' וכלוהו בברכה א'
אריכותא דמי. וקיימא לן
דמר זוטרא. כי מטא
לאבדולי קם שמעיה
ואדליק אבוקה משרגא.

אמר להו האמר ר' יוחנן
אבוקה להבדיל מצוה מן
המובחר. פתח ואמר
המבדיל בין קדש לחול
ובין אור לחושך ובין יום
ישירא לעמים בין יום
השביעי לשבת וכו' וכו'
הוא הברכה. אמר רב
בין קודש לחול וכו' רבי
יהודה הגשיא א"ל אנא
באה סבירא לי דאמר
ר"א אמר רבי אושעיא
הפוחת לא יפחות מג' והמוסיף
לא יוסיף על ז' אמר ליה
והא

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיעבר
לפניו שערף מלכות
לסעודה לשמיהו נחלין
פ"ה.

קאי ע"ייהו. משמש עליהו: הב (ג) וגיבירך. ברכת המזון והדר
אמלכו ואמרו הכ גרמא וישימי: כיון דאמריהו (ה) וגיבירך. ברכת
המזון אסמיהו דעמינהו משמיה ואסור למישימי עד לאחר ברכת
המזון אלמא ברכת המזון אסמיה דעתא הוא וזכרין לחזור ולברך:

ואמר רב יקני'ה. ולא צעי לצרכי
ברכה הדין תרי זמיני מדא אקידוש
ותדא אהדגלה והוא הדין לתרי כסי
דקידוש היום וברכת המזון: בי
מטא. רבא לאבדולי צמוצא שבת
ולעיל קאי אלא אבז גרמא איימניהו
להך תרמי עובדי ועובדא רלשונה
בשבת הוה: קא מוצא נורא בשרגא.
מדליק אבוקה צנר: א"ל. רב
יעקב צר אבא למא ליה למר כולי
האי הא איכא שרגא: אדעתיה
דנפשיה. כלומר מעצמו אשר לא
זימיו: ע"ל שבע. מפרש להו לקמיה:
והא

רשב"ם

קאי ע"ייהו. משמש עליהו והוא עומד
עליהם (בגמ' יח) מתרגמין והוא
משמש: אמר רב יקני'ה. אלמא
ברכת המזון אסמיה דעתא הוא וזכרין
לחזור ולברך לאחר ברכת המזון והכי
נתייגין. ואע"ג דשמיני מהכא דברכת
המזון אסמיה סעודתא הוא לא צעי
צרכי על היין לאחריו מיקמי דנצריך
ברכת המזון לפי שברכת המזון פוטרתו
דהשתא אחת מעין שלש קאי להו כ"ש
שלש ברכות עומן וזהלכות גדולות נמי
כחז דלא צעי לצרכי ברכת היין
לאחריו עד לאחר ברכת המזון: דהו
יתבי בסעודתא. דמול: ע"ל ב"ל בסא
וכסא. על כל פנים שהיה שותה בתוך
המזון: ואבסא דבתרא. ברכת המזון
סבירא ליה כרנא דנצריך נמי לעיל
אבסא קמא ואבסא דברכתא: נמלך
אני. בכוס שני נמלכתי לשמות שבע
הוי לי היסק הדעת משמיהו כוס
ראשון וכן כל פסע ופסע ששמיני נמלכתי: בתלמידי דרב. כי ההוא
עובדא לעיל דליק רבא מיניה דמיניע לצרכי אבסא דברכתא
אע"פ שכבר צריך איין צמחך המזון: א"ת האבסא בתלמידי דרב.
כלומר כעובדא בתלמידי דרב לעיל דברכת המזון לאו אסמיה דעתא
הוא ואע"ג דאמר רב יקני'ה שרי ויעביר שרי למישימי. ואפילו הכי לית הלכתא
כרז אשי דקמו להו רבא ומר זוטרא צדח שיטתא וזכרין לחזור ולברך
על היין של ברכת המזון צפה"ג כמנהג שלנו וכיון דלמר רב יקני'ה
אסור למישימי עד לאחר ברכת המזון ועוד מדקא מייתי רב אשי
סיעתא ממילתיה דרב להקשות על תלמידי דרב להכחיש מדברי רב
רצן וקא מהדר גמרא ולא היא מכלל דלית הילכתא כרז אשי: ואמר
רב יקני'ה. ולא צעי לצרכי ברכת צפה"ג תרי זמיני חד אקידוש וחד
אהדגלה והוא הדין לתרי כסי דקידוש היום וברכת המזון וקסא ורז
ייצא קנא דלמר להו הכי אמר רב^ז הו ויעבירך אסור לכו למישימי דא"כ
קסא דרב אדרב: הבא. גבי יקני'ה לא עקר דעתיה ממישימי שעדיין
לא שתה וכל דעמו לשמות. וז"ל דלא גרסי' כולוהו מדא ברכתא אריכתא
נינהו שריצי לשון שלא לצורך הוא שכבר פירש טעמו יפה משום
ללא עקר דעמו ממישימי שעדיין לא שתה וכל דעמו לשמות: בי
מטא רבא אבדולי. לעיל קאי אבא דרב יעקב צר אבא איקלע לצי
רבא והואו עובדא בסעודת שבת אוקימנא לעיל משום הא מילתא
דהכא דמשמע למוצא שבת איתחיל רבא לצרך ברכת הדגלה ואבז
גרמא איימי להא עובדא דלמימר ומר זוטרא אית ליה דרנא ורז
אשי לית ליה. וילינא לפרשי אההוא עובדא קמא דרב הוה גר יהודה
איקלע לצי רבא איימי לקמיהו כסא דאדגלתא וצריך מאור ובשמים
ללא שייך למימר כי מטא לאבדולי קם שמעיה וכו' והרי כבר אמרנו
שהיה מדגיל וצריך כבר אשמים ואמאור ועוד הא דרב יעקב צר
אבא אמאי מפסיק צינחא: קם שמעיה. דרנא אדליק אבוקה
בשרגא: א"ל. רבי יעקב צר אבא לרנא לאחר שהדגיל למה ליה
לא נתייגין. והא דקאמר ליה^ז רבא לא גרסי' דהא רבא עצמו הוא דקא
מהדר לרז יעקב צר אבא: ה"ג המבדיל בין קודש לחול וכו' אמר ליה
והא

קאי ע"ייהו רב יבא סבא א"ל
הב לן וגיבירך. משמש
היה. הב לן וגיבירך.
מוז כוס לנכדת המזון
ומזו ומלכו ואמרו מוז
לשמות. כיון דאמריהו
הב לן וגיבירך. גמ' דאמריהו
דעמינהו דאמריהו דאמריהו
ואסור לשמות עד שיע

א [מתי] פ"ד מהלכות
שחיטה הלכה ה' ע"פ
י"ד סומן כח שפיף ט'
ב [מתי] פ"ד מהלכות
זרקות הלכה ה' ע"פ ט'
א"ר סומן קטע שפיף ט'
ג מ"י (פ"ט) [פ"ח]
מהלכות חמץ ומלה
הלכה ה' סומן עשין מה
ע"פ ט' א"ר סומן חמץ

הנהגות וצינונים
מבית"א ושאר מפרשים

(א) פירוש להאי דינא
(חרי"י) (ב) שחט חיה
ועוף במקום אחד כסוי
אחור. לכולם. וכו' בכ"י
(א"ר): (ג) בכ"י: חנינא.
וכי' בחולין פו:
ובראשונים: (ד) ג"כ ה"ג
כיון דאיתפלג ליה לכסוי
אחריב ליה לברורי כו'
(ב"ח): (ה) צ"ע איכא ליה
המציא הפסק בשבת
וה"ט ויחזור ויברך בפ"ג
אם ישנה יין (חרי"י):
(ו) כ"י: (ז) ג"י ד"ת:
(ח) ר"ל דהר"ן הקשה דלא
מצינו שיצטרך ברכה
אחרת אלא כדבר שהוא
סילוק ולא מאכיל כוסות
וחמה הר"ן דלא תימא
שאמר לך דהר"ן פליג
וסובר דאין שחיטה נקרא
סילוק אלא אף אם נפרש
כן דשחיטה נקרא סילוק
משא"כ ב"י כוסות על
אפ"ה לא תקשה על
הר"ן דנוכל לומר גם
הר"ן סובר ששחיטה
הוא סילוק משא"כ ב"י
כוסות אבל סובר שאין
חילוק ביניהם לענין דינא
אף שאינו דבר של סילוק
צריך לברך גיל (פנה"ר)
א"ש: (ט) ג"י ד"ת:
(י) ג"י ד"ת: (יא) בגמ'
הג"י ברוך ובר"ף שם ג"ס
כיון: (יב) פסק רב
פסקא פסח (כ"י) וכי'ה
בחדושי' (יג) ג"י ד"ת:

לא באמצע הכוס שאחר שמוג הכוס לקטר עליו יאילת מזרס
שהוא מן המורה (במלחא פ' בא פ' י) אינו דין שימזוג כוס אחר
וישמה ועוד שהרי אומר עליו שני פרקים מן ההלל וזכרה אשר
גאלנו שהן מפסיקים אותו בעל כרחו משמה.
ואומר עוד הר"ן ז"ל דכי אמרינן^{מ"ב}
משום דמשי וזכר
נ"הדדן לא אפשר נריך לחזור
ולנכך הני מילי דזכר שהוא סלוק
אכילה כזכרה המזון או סלוק
שחיטה ככסוי לא אלו משום טעמא
דאפשר דשחיט נחלל ידא ומכסי
נחלל ידא^{נ"הקשו} עליו שהרי
מה שאמרנו דמודה ר' יהודה לענין
זכרה שאינו מצד אלא זכרה אחת
לא לענין שחיטה נלמד אמרו כן
אלא אף לענין כסוי ואף על פי
שהשחיטה נגמית אינה הפסק
לכסוי נריכין לטעמא דאפשר
דשחיט נחלל ידא ומכסי נחלל
ידא. ואין זו קושיא אלא דאפילו
נפרש כן כיון שהכסוי והשחיטה
עניינן חלוקים הן לגמרי דין הוא
שהיא שחיטה הפסק וחלוק לכסוי
אי לא משום טעמא דאפשר
דשחיט נחלל ידא וכו' מה שאין כן
בזרע כוסות הללו שכולן מזה
שמה ואין צדן כחן סלוק שיפסיק.^{מ"ב}
אב"י דעין הרב אלפסי ז"ל דכל
היכא דמשי וזכר וזכר לא
אפשר אע"פ שאינו דבר של סלוק
נריך לנכך ומיהו הני מילי דזכר
הקצוץ עליו חובה כקריאת ההגדה
אבל דבר שאינו קצוץ עליו חובה
לא דלי לא תימא הכי מקשי להא
דאמרין (קא) נחזרים שהיו
מסובין ועקרו רגליהן לילך בציה

הכנסת או בציה המדרש שם הניחו שם וכן או חולה כשהן
חוץ אין טעויה זכרה לנחלל ואע"פ שהתפללו בציה הכנסת
או שענו שם קדושה וקדיש וכיוצא בהן והא הכא דמיכל ומימר
נ"הנהו מילי צדי הדדי לא אפשר^{נ"ה} וימתן נמי (זכרות מ"ב)
דצריך על היין שלפני המזון נשפחות וימים טובים דפטר את
היין שלאחר המזון ואע"פ שצריך המזון נגמית ומשמי וזכר
צדי הדדי לא אפשר. אלא ודאי לא אמרינן הכי אלא דזכר
הקצוץ עליו חובה אבל דבר הרשות שאם ראה אינו מפסיק לא*
וכי תימא דהא ק"ל (מנחות לו.) דשח צין חפלה לתפלה נריך לנכך
והא התם שיחת הרשות היא ואפילו הכי מפסקת לא דמי דהתם
שמי מזהו כן ואפילו שיה דרשות מפסקת צין הזכרה לעשיית
המזון כדאמרין (זכרות מ"ב) דטול ברוך^{מ"ב} לא היו הפסק דמשמע
הא שיחה אחריתו היו הפסק אבל אחר שהתחיל המזון אין שיחה

ומסייע להאי סברא^{מ"ב} מהא דתנן (חולין פו):
שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד
לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי א'
לכולן^{מ"ב} ר' יהודה אומר שחט חיה יבסה
ואח"כ ישהות העוף ואמרין עלה א"ר
יוחנן^{מ"ב} מורה ר' יהודה לענין ברכה שאין
מברך אלא ברכה אחת א"ל רבינא לרב
אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה
דרבא לרב אשי מאי שנא מדרב ברונא ורב
חננאל תלמידי דרב דהוו יתבי בסעודתא
וקאי עלייהו רב יבא סבא ואמרו ליה הב
ונברך והדר אמרי ליה הב ונשתי אמר
להו רב יבא סבא הכי אמר רב כיון
דאמריתו הב ונברך איתסר לכו למישי
חמרא^{מ"ב} ואהדרו ליה הכי השתא התם
מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר
(מ"ב) הכא אפשר דשחיט נחלל ידא ומכסי
נחלל ידא שמעינן השתא דכי היכי דלענין
ברכת המזון כיון דלא אפשר למישי
וברוכי בהדי הדדי הוא הפסקה וכד מסיק
ליה לברכת המזון צריך לחזור ולברך
בפ"ג הכי נמי כיון דלא אפשר ליה
למיקרי ומישי בהדי הדדי צריך לחזור
ולברך בתר דגמר הגדה ובתר דגמר הלילה
בורא פה"ג וסברא מעליא* הוא והכין
הגפן מביעי למיעבד אבל^{מ"ב} על הגפן ועל פרי
הגפן איכא מ"ד לא מברכין אלא בסוף

מפסקת דהא אמרינן (שם ד.) בהלל דשאל מפני היראה ומשי
מפני הכבוד ואינו חוזר ומצד אכל שיחת חובה מפסקת וד'
כוסות נמי אף על גב דקציעות אחת הם וכמנחה אחת דמי אפילו
הכי כיון שיש ריוח ציניהם שיחת חובה היו הפסק.
וא"ת למה אינו מברך על המרור
צורא פרי האדמה שאע"פ
שצריך צטובל ראשון הרי הפסק
ציניהם ההלל והזכרה שסדר על
כוס שני ואילו לקמן (קד:) אמרינן
דמברך אמרור לאכול מרור ולא
מדברין צורא פרי האדמה כלל יש
לומר שאינו נפטר בזה צורא פרי
האדמה שצריך נחלל אלא שזכרה
המוציא פוטרנו שפת פוטרנו כל
מיני מאכל (זכרות מ"א:) והיינו
טעמא נמי דזכרה לאכול מרור לא
מפסקא להמוציא שצריך נחלל
לפי שהכל מענין הסעודה הוא.
ולענין על הגפן ועל פרי
הגפן כתב הרב אלפסי
ז"ל שגראין הדברים שהוא מברך
אותו בחר מרי כסי קמאי וזכר
מרי כסי נחלל. בחר מרי כסי
קמאי היינו לומר שהוא מברך
אותו קודם צרכת המזון שאי
אפשר לפטור יין של אחר זכרה
המזון ושלפניו זכרה אחת שהרי
זכרת המזון* מפסקת ציניהם כדרך
שהיא מפסקת לענין זכרה ראשונה
שקוצעת לו זכרה (לעיל ק:).
והר"ן הלוי ז"ל חלק עליו שהרי
הגאונים ז"ל אמרו שזכרת
שלש פוטרת מעין שלש וכל מה
ששמה קודם זכרת המזון זכרת
המזון פוטרנו ואין זה נכון שאם
אמרנו הגאונים שזכרת שלש
פוטרת מעין שלש לא אמרו כן אלא דברים של מזון כדכ"ס
ותצ"ן קידרם ודלאמינן נמי גבי תמרים צפרק קמא דזכרות
(יב) משום דתמרי נמי מיון זייני אבל בשאר פירות כתאנים
וענבים הדבר ברור שאין זכרת המזון פוטרת זכרה אחרונה
שלהם* דהא פסקו^{מ"ב} צפרק כילד מצרכין (זכרות מ"א:) הלכח
דברים הבאים לאחר הסעודה שלא מחמת הסעודה טעונים
זכרה צין לפניהם צין לאחריהם וודאי לאחר הסעודה היינו קודם
זכרת המזון דאילו לאחר זכרת המזון* פשיטא. נ"האלמא דזכרת
שלש צמידי דלא זיין אינה פוטרת מעין שלש.
ומיהו אע"פ דזכרת שלש אינה פוטרת מעין שלש אכתי איכא
לממר שצין צריך לנכך על הגפן ועל פרי הגפן אלא בחר
כולהו כסי דאע"פ דזכרת המזון מפסיק אין לנו הפסק שיהא
קוצע זכרה לאחריו שאין לנו הפסק גדול מנמלק שהוא קוצע

מלחמת ח'

ראשונים והסכים רבינו ז"ל אמרו נחלל זה הפסק (קא:) פורס מפה
ומצדן ואחר כך שארי המזון.
ומיע"ל לאיפיו לא היה הפסק אבל בעל הלכות גדולות אמר דהדר
שארי המזון וטעמא דמילחא משום דגבירא דמיא הוא ורבינו
הא"י אמר דית הכסא מפסיק ולא פשיטא לנא ודאמי דלא מפסיק
וצפירושיו היא צפרק כילד מצרכין לו הוראה ממנו ז"ל שאין זכרת
הנקצים מפסקת כיון שאינה קצוץ עליו חובה כסעודה ומעשה אנו
דינן נחלל כן ושמא הוא ז"ל שאמר מפסקת מפני שהוא דבר גדול
וצריכה כונה יתירה והיו כעוקר מסעודתו לגמרי ואין טעמו מחזור:
ומה שכתב בעל המאור ז"ל שהוא צור שם ראה לשמות צדק
ההגדה הרשות צדו כדמין [קא:] צין הכוסות הללו אם ראה
לשמות ישמה חס ושלוש שלא החירו אלא צין כוס לבוס אבל משמגו לו
כוס שני והתחיל נמנחה לשאול עליו ולדרוש אינו ראוי להפסיק בשמה
ואם יעמוד דבורו ואינו חוזר וטוען עליו טענה אחרת על כרחו וזה
רבינו זכרנו לזכרה דברי שפילי נשתמח לו לומר ראוי הוא לשמות
צדק ההגדה צדק ההלל אינו ראוי להפסיק כדאיכא דזכרות [ד:] ואין
נריך לומר באמצע זכרה של גאולה והוא שאמר רבינו זל"ה הכא נמי
כיון דלא אפשר למקרי ולמשמי צדי הדדי נריך לחזור ולנכך בחר
הגדה וזכר דגמיר הלילה:

אשי לדמויניהו הא לאו מין צמינו הוא כלל אלא טעמא משום הפסק
הוא שאף על פי שהוא סילוק אכילה אינו סילוק שמה והכי נמי מוכח
צפרק אלו דברים נמשכת זכרות [ב:] מצדן על היין ועל המזון כזום
אחד שהוא מפסיק וצריך למנועם ליה צדיה.
(ובתשובה) [ובתשובה] לדברי רבינו זכרנו לזכרה מנינו צפרק
ראשון לא מסכת זכרות ירושלמית [הוא] דלחמור התם כל
הזכרות פותחין בהן צדן ואם היתה זכרה הסמוכה לזכרה כגון
קריאת שמע ותפלה אין פותחין בהן צדן וכו' והא קדושה שניה היא
שם היה יושב ושמה נמצוד יום וקדש עליו היום אינו אומר צורא
פרי הגפן והא כיפא אמר רב מנא טופס זכרות כן הוא וכו' הרי זו
כמחשבה לצדי זכרנו וזכרנו לזכרה ואינה משונה שהירושלמי היה סובר
כרז אשי דאמר לית הלכתא כחלמידי דרז דאמר כל כי האי גוונא לא
היו הפסק ומיהו התם נמי הא אסיקנא טעמא אחריתא דטופס זכרות
כן הוא והדר צי מהך צפרק דאמרין וכן נגראין ודאי הדברים שאם היו
מסובין וקדש עליהם היום שצריך על כוס ראשון זכרת המזון וזכרה
היין כשהוא מצדן על כוס שני קדושה היום חוזר ומצדן זכרת היין
שאם לא תאמר כן היה להם לפרש צדיהם ששני כחן שחלוק קדוש
זה משל שאר שפחות צדן אלא ודאי מכיון שגמרו ונאסר להם לאכול עד
שיקדשו היו הפסק וצריך לחזור ולנכך מזו הסגרה שעלתה על דעת

בהדי הדדי דא אפשר.
לן היו זכרת המזון
הפסק:

שלמי הגבורים

א כתב הר"ש ז"ל
(פי' ד) ולא נזכר לו
ומה שהציא ראיה משום
דכל חד וחד מזהו
באנפיה נפשה הוא נריך
לנכך צפה"ג אבל כוס
וכוס שהמזהו אינה
מוקצת זכרה כל כמה
דליכא היסח הדעת
כדחזיון לעיל (קא:) רב
אשי צריך אכסא קמא
ותו לא צריך אע"פ
זכרת המזון טעויה
דליכא היסח הדעת ה"ג
אכ"ג דלן חד וחד מזהו
באנפיה נפשה הוא כיון
דליכא היסח הדעת לא
עני לברורי אבל כסא
וכסא אע"פ דלית
הלכתא זכר אשי היינו
מטעמא דאחריתא משום
זכרת המזון חשיב
הפסק ואיכא היסח
הדעת אבל פוסם סברא
דידיה דזכרת המזון לא
היו הפסק לזכר מאל
דפליג עליה דהיא
סברא דזכרת המזון
אכ"ג האיה טעויה כוס
למזהו אינה מוקצת
זכר' לנפדתו דליכא
הפסק והיסח הדעת
וכן תפילין שמי מזהו הן
ואינן מעכבין זו את זו
ומצדן זכרה אחת על
שתינן ואפילו מאן
דצריך שמים מ"מ זכרה
ראשונה עולה גם לל
ראש דאילו לא היה מניח
אלא של ראש היה מברך
שמים ומה שהציא ראיה
מזה לן ונצריך דהיו
הפסק משום דמישתא
וצדו צדי הדדי לא
אפשר לנא ראיה היא
דשאני זכרת המזון דהיו
היסח הדעת וסילוק על
מה שאלו ושתה לנכך
נריך לנכך לנחלל אס
נלא נלכו או נשמות אס
כסוי הדם לא היה מנח
וסילוק השחיטה אבל אס
עמד להחלל באמצע
הסעודה אפילו הגיע
ומן המנחה ואין שהות
לו לנמור סעודתו
ולהתפלל שחייב להפסיק
ואי אפשר לו לאכול עד
שיפסק ואפ"ה לא היו
הפסק כדאמרין (לעיל
ק:) גבי עקרו רגליהם
לילך לית הכנסת דמייירי
ענין אפילו אין
שמות צדו דהייב
להפסיק ואפ"ה לא היא
הפסק דנפשינן כל
שן צין כוס ראשון לכוס
שני שאם יראה לשמות
דשומה לא היו היסח
הדעת וכן צין שלש
לצדי אף ע"פ דאסור
לשמות כיון שהסובל לפניו
דעמו לשמות לא היו
הלילה הפסק והיסח
הדעת לנכך נראה שאין
לנכך כי אס על כוס
ראשון ושלש:

מתני' מברך על היין והוא הדין לנקדש על הפה שהוא גורם לקידוש שחומר שחם אין לו יין או פת אוי מקדש: **משבב** בחזרת. זהו לשון התלמוד (דמאן) [דמאן] (קו: השמש מטבול צני מעיים לפי שכל מאכלים ע"י טיבול כלומר אם אין שם ירק חסר מטבול המורה שחומר שחם: **על** שפוגע בפרפרות הפה. קודם שנגיע לאורו חסר שאוכל אחר המלה שמברך עליה על אכילת מור וטבול ראשון וזהו כלי שיר מיוק וישאל לפי שאין צי אדם נהגין לאכול ירק קודם סעודה: **הביאו** צנינו. אחר אומרו טיבול מנה וחזרת ומרוסת: **אבי"ב** שאין חזרת מוצה. ולקמן (פ"ט) מפרש כיון דלא מנהו הוה למאי מיימי ליה:

הנהגות וציונים
מב"ח ושא"פ פ"ט
(א) גיב ושני תבשילין (ב) לפניו בגמרא (בית): (ג) שחור גורם צני שיבא וצני"ל, וכן גורם ד"ת וצריך למחוק שחור גורם לקידוש (פ"ט) [וכי"ה בכ"ן]: (ד) ציל בשאר (ר"ח): (ה) ע"י ר"ח סי' תשנ: (ו) גיב לעיל וכו' טיבול היס"ד ואח"כ מה"ד מטבול בחזרת כלומר וצריך למחוק שחור גורם לקידוש (פ"ט) [וכי"ה בכ"ן]: (ז) גיב ושני תבשילין (ב"ח):

השנות הראב"ד

(א) כתוב שם: ובוה נראין דבריו הוא"ל ושתה שני כוסות קודם הסעודה ואין לו יין פשתות בתוך הסעודה השתא מותר עקר דעתיה פ"טמשי וכן הדין בכל מקום שא"ל נהגו פשתות יין בתוך הסעודה וכו':
אבר אברהם: ואפילו אין לו יין לשמות בתוך הסעודה אין צריך לברך ברכה אחרונה אלא בסוף טיבול שחור שפוגע בפרפרות הפה. קודם שנגיע לאורו חסר שאוכל אחר המלה שמברך עליה על אכילת מור וטבול ראשון וזהו כלי שיר מיוק וישאל לפי שאין צי אדם נהגין לאכול ירק קודם סעודה: **הביאו** צנינו. אחר אומרו טיבול מנה וחזרת ומרוסת: **אבי"ב** שאין חזרת מוצה. ולקמן (פ"ט) מפרש כיון דלא מנהו הוה למאי מיימי ליה:

זכרה לפניו (ק:): ואין קובע זכרה לאחריו וכן דעת רבינו האי גאון ז"ל (תשובה ש"ח סי' קא) שאינו מברך על הגפן ועל פרי הגפן אלא לזמן כולו כסי':

מתני' מברך על היום ואחר כך מברך על היין.

מפרש טעמא גמרא שהיין גורם לקדוש^(א) שיבא וכבר קדם היום ועדיין יין לא בא וצ"ח הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום מפרש טעמא גמרא שהיין גורם לקדוש שחומר שחם שזכרה היין חזרת ומדיר ושאינו מדיר חזרת קודם:

הביאו צנינו משבב בחזרת. מתני' גדליה ליה שאר ירקי דאי אית ליה שאר^(ב) ירקי מטבול כדאיתא בגמ' ופרש"י ז"ל דמאי מטבול^(ג) מטבול דלא ניתא ליה לפרושי מטבול ממש שחור

עדיין לא הביאו לפניו חזרת דבחר הכי קמי ליה. וליתא דבגמ' (קד:): משמע דעבדין תרי טיבולי כי היכי דליהוי היכרא לתינוקות ואמרין נמי (קטו:): נטל ידיו צטבול ראשון צריך שיעול ידיו צטבול שני אלא ודאי צטבול ממש קאמר וזכרונות לאו למימרא שלא הביאו לפניו חזרת קודם לכן אלא הבאה דרישא שאינו אלא מה שהוא צריך לשעמו לא קאמר הביאו לפניו כך וכך (דהא) [להכין] לא קמי אלא הביאו לפניו סתמא ומטבול חזרת היינו לומר דמטבול צנא שנהגו שיינו חזרת חזרת אכל הבאה דסיפא שאינו צריך לה עכשיו עד לאחר ההגדה

ולענין ברכה אחרונה כתב הר"ף ז"ל מברך בתרי דמקמי סעודה ובתרי דבחר סעודה ושפיר דמי למעבד הכי ויש מחכמי מקומותינו מי שסבב למצוא עליו קושא לומר היאך יברך בתר כסא דאגדתא והלא יש לפניו כמה כוסות שהוא שותה בתוך סעודתו ויין שלפני המזון פטור יין שבתוך המזון וזה החכם חמר מדינתיה אטעיתיה שהיה סבור שיש בכל המדינות יין כמדינתו ולא ידע כי הר"ף ז"ל סמך על מה שכתב על משנתיו שהיה שנויה בעני שבירשאל שלא יפתחו לו מארבע כוסות ולא הוסיפו לו ובוה נראין דבריו הואיל ושתה שני כוסות קודם הסעודה ואין לו יין

ולענין זכרה אחרונה צ"ח שאין לו לשמות בתוך הסעודה צ"ח שיש לו לשמות דין אחד הוא ואם אמרו הגאונים שזכרה של פטרת מעין שלש אין לומר כן אלא לין שבתוך הסעודה שהוא צ"ח לשמות והוא ליה כדברים הנאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שפטורין צ"ח לפניהם אין לאחריהם ולא היה טעון זכרה אפילו לפני כדאמרין בצדקה צפרק צ"ח מצרין [בכרת מה]: אלא מפני שהוא גורם זכרה לעצמו ולפניו הוא שגורם זכרה לעצמו אלא לאחריו אינו גורם זכרה לעצמו ולפיכך זכרה המזון פטור וזכרה אלא יין שלפני המזון למה הוא פטור אם תאמר שיש בכלל שלש מעין שלש והלא הכל מודים בהביאו לפניהם חמרים וענבים שלא מחמת הסעודה אלא הסעודה שטעוניה זכרה צ"ח לפניהם צ"ח לאחריהם [בכרת מה] וכל שכן קודם הסעודה ומחלוקת בתוך הסעודה וזוהי אין אומרים שיש בכלל שלש מעין שלש ואף על פי שזה לאכול חוץ לאכול כל שכן יין שזה לשמות חוץ לאכול ואין דיין אלא (כפת) [כפת] הבאה בכסנין משום דמזון הוא כדאמריהם שאין לה דבר שטעמו זכרה לפניו ואין טעון זכרה לאחריה אלא פת הבאה בכסנין צ"ח שהוא טעון לפניו כל זמן שאינו צ"ח לפרפרת אכל אינו טעון לאחריו דמזון הוא ויש אומרים אף בתמרים כן כדאמרין צפרק קמא דבכרות [וכן]. דהיכא דאכל תמרי וסבב דנהמא אכל ופתח בתמרי וסיים דנהמא ילא מאי טעמא דתמרי נמי מיון זייני והואיל וישנן בכלל מזון ואם צ"ח עליהם ממש זכרה בתוך הסעודה כן כדאמרין שכן אם צ"ח על הפה שיש בכלל זכרה ופטורין אכל רב שמעון צ"ח הלכות גדולות אמר דתמרי ורומי ושאר מגדים דלאו מזון ניתא לא מפטרי בזכרת המזון ולפי דבריו כי אמרין מיון זייני הני מילי כשהם עיקר סעודתו אכל לאחר סעודתו טעוניה זכרה לפניהם ולאחריהם.

הסעודה ויכחו שטעוניה זכרה לפניהם ולאחריהם ואין זכרה המזון פטורין ועוד אמרו בענין נקוט כסא דשכרא צדיה [בכרת מה] וכו' תמרי נמי מיון זייני ומשום הכי כי אמר זכרה המזון מפטרי הא לאו הכי לא מפטרי אלא לאו מאי חוץ שלש ופטרי מעין שלש טעמא דמלתא משום דשלש זכרות מברכין בהו מיון ופירות אית מיון ואף על גב דכל מילי זייני צ"ח מלתא מיון מיהא לא הוה אלא תמשת המינין לזד וז"ל אמרין יין שבתוך הסעודה כדברים הנאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה הוה אלא כן לא לזכר זכרה לפניו אלא מאי אית לה למימר חשיבותיה גרמה ליה ה"ל לא מפטרי בזכרת המזון וכך הוא צ"ח מנהלם אלא כן יש לו כוס של זכרה עליו הוא מברך זכרה אחרונה והכל פטור ואם אין לו כוס של זכרה מברך זכרה אחרונה על היין ששתה בתוך הסעודה:

ואעפ"כ מצאין לפניו משום הכירא דתינוקות צדיה קמי הביאו לפניו מנה וחזרת ומרוסת ועוד דאזכרין ליה למנקט חרוסת כסיפא למתני אע"פ שאין חרוסת מנהו ופלוגמא דרבי אלעזר צ"ח לזדוק.

ואיכא מ"ד מברכין לבתר תרין כסי דמיקמי

סעודה ולבתר תרין דבתר סעודה והדין^(ד): צמאי דצני והוא דמהני לקיפא טעמא בתרא טעמא דמסתבר^(ה) הוא ושפיר דמי למיעבד הכי: **מתני'** ^(א) מונו לו כוס ראשון בית שמאי אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין ובה"א מברך על היין ואח"כ מברך על היום הביאו לפניו מטבול בחזרת עד שמוגיע לפרפרת הפה^(ב) הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת^(ג) ואע"פ שאין חרוסת מצה רבי אלעזר בר צדוק אומר מצה ובמקדש מביאים לפניו גופו של פסח:

אוכל אחר מנה קרי הכי שמיין שנאכלת בתוך הסעודה הרי היא כלפתן והרמב"ן ז"ל פירש דמנה גופה קרי הכי לפי שהיא עשויה ריקקים והכי קאמר עד שמוגיע לפרפרת דהיינו פת שהיא מנה:

הביאו צנינו מצה וחזרת והרובת. **לאחר טבול ראשון מצאין לפניו מנה וחזרת ומרוסת** ואע"פ שאין אוכל מנה עד לאחר הגדה מקדימין להביא לפניו כדי שיראו התינוקות וישאלו ויני תשליין מפרש בגמרא אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה: **אבי"ב** שאין חזרת מוצה. **שיליין בגמרא** (סג) **אי לאו מנה אמאי מיימו** לה ומהדרינן משום קיפא:

המאור הקמן
לשמות בתוך הסעודה השתא מיהת עקר דעתיה מלמשי וכן הדין בכל מקום שלא נהגו לשמות יין בתוך הסעודה^(א) כגון מקצת מדינות שבאספמיה אבל מי שיש לו יין הרבה לשמות בתוך סעודתו כיון שיש לו לברך ברכת המזון פטור וכתבו הגאונים ז"ל שג' ברכות של ברכת המזון פטורות ברכה אחרונה של יין שהיא מעין שלש^(ב) ואף ה"ר שמואל כתב כן הילכך אין לו לברך ברכה אחרונה אלא בסוף כל הכוסות בלבד וכן כתב רבינו האי גאון ז"ל לא חזי לזד דמברך על הגפן אלא בתר כליו כסי כיון דחד מושב ניהו וליכא נמלך בברכה לבסוף סגיא:

מלחמת ח'
ויש צדיקים אלו מחלוקות גדולות צירושלמי [בכרת פ"ה] צ"ח הבאה בכסנין ובתמרים לאחר סעודה אכל אנו מכל מקום צפירוש למדנו בגמרא שיש כלל שמיין מיון ואינו נאכל בכלל מיון בתוך הסעודה אין זכרה המזון פטורין וכן הם דברי צ"ח המאור עצמו בזכרות ומעמה אין מחלוקתו צ"ח זה כלום וכן מלתא למקצת הגאונים כ"ח שצריך לברך על הגפן לזכר של קדוש היום ואף על פי שרצו עממם אמר אם קדם וצריך על מזונו ילא לזכר שומעין שאמר כהלכה לפיכך מי שיש לו יין בתוך המזון צ"ח הפסח אם דעת רבינו ז"ל יתמין עד שיגמר מלשמות וצריך על הגפן קודם זכרה המזון וכן בשאר ימות השנה אלא שאין צ"ח לזכר דלא חזינא שום הפסח אלא להטעין זכרה לפניו אלא לאחריה לא מנינו אלא בעיקרות מקום וצדיקים שטעוניה זכרה לאחריהם במקומן אכל צ"ח מושב אפילו צנמל אין לו לפיכך על הגפן שצנפו פטור הכל וכשאלו הולכים אחר דברי ראשונים אין לנו צ"ח אלא דברי הגאון אביהם של ישראל שהוא ורבינו שירא אביו ז"ל השיבו בלשון הזה ארבע כוסות הללו כל אחד ואחד טעון זכרה לפניו משום דבחר קדושה איחסר ליה למישיח עד שדורש מאמריו אובד אבי ומוסת בגאולה ומן כדאמר הו צריך זכרה מיון אסור למשיח עד דמברך ומן דמברך צ"ח שלשי לרביעי לא ישתא וליחסר ליה עד שזומר הלל הגדול וזכרת השיר אלא לאחריה אמאי מחייב על כל חד וחד ה"ל ימידי ודעתיה אשאר כוסות הללו הילכך מברך זכרה אחרונה וז"ל דברי הגאונים ז"ל ויש לנו סיוע בהם לכל טענותינו וכן קצת רבי יצחק בן גיאת ומה שאמר הגאון כיון דחד מקום הוא וליכא נמלך למיקם בזכרה לצנפו קריא לומר שאם היה נמלך למיקם כשהיה סבור לקום היה מברך צנפו אלא אם לא צריך עד שחזר ונמלך לשמות אינו צריך אלא זכרה אחת לצנפו:

לדברים הנבאין אחר סעודה קודם זכרה המזון דטעוניה זכרה לפניהם ולאחריהם דהם סילק מלחלול ואחזן צדיקים אינם בכלל סעודה כלל הילכך אין צ"ח פטורין אלא צדיקים הנבאין לפני הסעודה כגון פריפירות ויין שגא לגרר ולהמשיך לסעודה בכלל הסעודה כן ופטורין בזכרת המזון:

א ב מ"י פ"ח מהלכות תמך ומנה הלכה א סמך עשין מ"ט פ"ח א"ר סמך חנן ספיק א: ד מ"י שם פ"ח הלכה א: ד מ"י שם פ"ח הלכה א:

שלמי הגבורים

א [טור סי' תעד] הקשו לדברי רבינו למה יצרך אחר הפניה והלא הסעודה לפניו והוא פטור מן שבתוך הסעודה ואבי העזרי (פ"ט מ"ט) פסחים סי' תקס"ב כתב שיש לברך אחר ראשון ואחר שלשי ורבינו ז"ל כתב שיש לברך אחר שמי כוסות אחרונות והגאונים כתבו שאין לברך אלא אחר אחרון וז"ל סמך"ג (עין מה ק"ח ג) והטור (פ"ט) ומימניו השמיטו מחבורו:

לשון ריא"ז
[ה"ג אות טו] ואין מברכין על הגפן אלא בסוף כולן כמו שפירשו למעלה (ה"א אות טז):

ב [רא"ש סי' כ"ד] ודבריו רב אלפס תמוהים שכתב שמברך בתר מרי דמקמי סעודה דעל כוס של יין יצרך והלא הוא פטור יין שבתוך המזון דק"ל

(רא"ש בכרת פ"ה סי' ג) יין שלפני המזון פטור יין שבתוך המזון ויש מייסדין דצרי דלמתיא קלי ואל יפתחו לו מארבע כוסות ואין לו יין לשמות בתוך המזון ולא נכירא לו דמי מיון אלא ארבע כוסות שני כוסות ראשונים שותה רוב הכוס וזוהי שני חובתו והשאר שאין בתוך המזון ומלאה שאין זקוק לברך זכרה אחרונה ועוד דלא איתא דין שלפני המזון טעון זכרה לאחריה והלא אין יין בתוך המזון אם כן כשיש לו יין נמי בתוך המזון לעקר קודם אחר ראשון ודין שלפני המזון קודם זכרה המזון דין ששתה בתוך המזון אין טעון זכרה לאחריה דהוי צדיקים הנאים מחמת סעודה בתוך הסעודה ואין יתכן שיהו פטורין בזכרה ראשונה אחת כיון שאין חזרת אלא אחת לאחריה והלא אין מיד אחר ששתה היין שלפני המזון חזרת אחריו זכרה שאלה צריכה לין שבתוך המזון הילכך אין מוצא פס"ג הילכך צ"ל דין שלפני המזון כיון שגא לשמות צני מעיים ולהמשיך אדם לתלות אכילה זכרה המזון פטורין ואין צריך לברך אחריו כן כשאלו לו יין בתוך המזון ואין דמי

על היום היצאו לפניו מטבל בחזרת עד שמוגיע לפרפרת הפת. פירש רש"ס:
דטיבול זה לא היה בחרוסת מדלג מדכר חרוסת עד טיבול שני וכן היה נוהג ר"ת
שלא היה מטבל טיבול ראשון בחרוסת (צח) דהא
יק"ל כר' אלעזר בר לודק (לקמן סי' ג') דלחבר
חרוסת מזנה וזכר לתפוח או וזכר לטיט א"כ בשעת
טיבול הממור שהוא טיבול של מזנה ראו' לטבול צו
ולא לראשונה דלחבר שחלל כריס ממנו יציאו
למנוח וא"ת חנינה היכא דחית ליה שאר יריקי אלא
מחני' דאחרי דלית ליה שאר יריקי וחיה חיל'

חרוסת משום קפא א"כ אמאי לא מייתי חרוסת צדדי חזרת קמא מפני הסכנה (6) ומיכן ה"ר יונה ז"ל משום [א] דמיצול ראשון אינו לחיוב אלא להיכירא בעלמא וריגילין כל השנה שזכילין חזרת צלח חרוסת ואינם חוששים לקפא גם עתה נמי לא חשו חכמים אם יאכלוהו צלח חרוסת כמו שעושין צשאר ימות השנה אבל מיצול שני שהוא של מזהו הזהירו חכמים שלא יאכלוהו צו חשש סכנה. הביאו לפנינו מנה חזרת וחרוסת חפץ על פי מנה חרוסת מנה (7) רבי אליעזר בר דרזק אומר המנה ויבמקדש מציצין לפניו גופו של פסח:

גב' [דף קיד ע"ב] [ע] תניא אכלו דמאי יאא אכלו
בלא מתכוין יאא אכלו לחטאין יאא ובלבד שלא ישהא צו צין אכילה לחצירתה
יותר מכדי אכילה פרס משום דמבדק על אכילה מרור נרין שיאכל כוית דלין
אכילה בפחות מכוית [א] ואכל בירקות הרששות שמבדק עליהן כשה"א צעלמא
ואין מוכירין עליהם אכילה אין מלך מהם כוית. תניא ר' יוסי אומר אע"פ
שטיבל צמורת מהנה להציא לפניו מלך וחזרת ואחרת ושני תבשילין מאי מאי
תבשילין אחרת מלך סיקא וארווא רבא מהדר אכילקא וארווא והואיל ושיק
מפומייה דרב הונא חזקיה אמר אפילו דג וציצה רב יוסף אמר נרין שני מיני
צפר אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה ונראה כשאל פסח להיות צאחד צשצת
שלא יציא כי אם תבשיל אחד. דלין חגיגה צא
עס הפסח [צ] דליצה דוחה את השבת (צ) ויהי אומר ר"ר דמינ' אין חלק
דדמי לחזיה אם היינו מניחין מלפנין שני תבשילין וגם שי לרשע שמה אל יעשו צבאר פסחים אן הבא להניח מלפנין
תבשילין אף מוכירין אותו. מפ' מהר"א : מהר"א :

הכלה כרז הוה. א"כ ש"מ דר"ל ס"ל דאפי' דיעבד נמי זכרין כוונה. דאלמ"ה אמיא מצרן
 נטבול שני על אכילה מרור האו הוי זכרה לנטול דהא' דיעבד זאל. ויכ"מ א"כ מאי דא' דסריק
 לר"ל. ה"ל להטמיר קושא' וזו הוה המתיבא מברייתא. וזו דהוי מוקמינן מתיבא נטבולא חזרת
 נטבול ראשון ע"מ שלא לזאח צו. והא מוסבס מכל הפוסקים אפי' למי' מנזח און זכריות
 כוונה אס מתכוין שלא לזאח לא יזא. אצל לר"ל מוסיב ספיר. דע"כ ס"ל לר"ל לדוחק לאוקמיה
 המתיבא ככה"ו. דאל"ל היאך אמר זאת אמורת מנזח זכריות כוונה מני' לדייק כן אימא לנטול
 מנזח אינס זכריות כוונה אלא דמתני' איירי בשנתכונסין שלא לזאח. משה' ספיר שפיר עליו
 מברייתא. ומשני תנאי אפי' דר"י ע"כ ז"ל דיעבדנא נמי לא יזא. דאלמ"ה לר"י נמי תקשי כן
 אמיא מצרן נטבול שני לפי מה דקי"ל כרז הוה האו הוי זכרה לנטול. וכל זה נתחלה הסוגיא.
 אצל בתר דמסיק דהלכתא כרז כסדא מעשה איתן לן למימר שפיר דר' יוסי בלכתלה. וברייתא
 דקמיא אכלו שלא נמתכוין יזא דיעבד. וליכא להקשות דהוי זכרה לנטול. דהא לרב כסדא
 בנמת מצרן על טבול ראשון. והא דבפ' דרז"ל ס"י א"כ מציא רבינו סעד מפ' ערב
 פסחים דר' יוסי סבר מנזח זכריות כוונה. י"ל דכל זה שומעו וענינו היינו לטעות רבינו. אצל
 לטעות הרב אלפס. דלא מייחן דר' יצחק אכלו בלא מתכוין יזא אלא דך ברייתא ר' יוסי
 ולדידיה הסוגיא כפשוטה דר"י ס"ל דאפי' דיעבד מעכנת הכוונה. והסכ כתב רבינו ראייתא
 מקוניה שמתעין ליישב שיטת הה"פ ע"ה. ואס תקשי לן הלא דברי רבינו קומרים דהא בפ'
 ראשון ד"ז מסיק ומסבס עס הרב אלפס דנענין קרז שומע ומשמיע. ובפירקין פסק אכלו בלא
 מתכוין יזא י"ל לפרש דאיתן לן לתלן דלאורייתא נעכנת ככוונה אפי' דיעבד אצל מרור שהוא
 מדברגן ס"ל דאס אכלו בלא מתכוין דיעבד יזא כמז שמתלן חוס' עס כסדא וז' דרך כ"ח
 ע"ס ודו"ק: [פ] אב"ב בירקות הראשונות כו' א"צ בזהם בזית. ומהר"ל מפלגה הוכיח
 בדעת ההמ"ס דבירקות נמי זכרין כות מתדריקן והא עביל ליה חדא יונתה. ופ"ה אס נפיק נטבול
 ראשון כיון דלא אכלו בזית. אע"כ מוכח דנטבול ראשון נמי צענין כות. ופ"ה חורן דכל רזו
 מקשה ליה לרברג תלמודי שיעלך נטבול ראשון כות אלא עני' טבול שני ע"כ. וליחא דכל רזו
 כנמיס לתקן כן כיון דלא צענין חייובא לכתלה דכתיב על צני' מנזח ומוריס. ול"ל פשוט דלפי
 מ"ש חוס' דהוכחת ריש לקיש דס"ל דמתני' איירי מסתמא בכל ענין אפי' היכא דאית ליה שאר
 ירקות. כמו זה נמי איכא למימר דהוכחת ר"ל דלאורייתא בכל ענין אפי' אכל כות ועו"י שפיר
 קאמר ככה"ה אס עביל חדא יונתה: [צ] דאינא דוחה דא השבת דא' השבת דא' כתיב בה
 בבבועדו. רטוב דאפי' למ"ד זוגיות י"ד דלאורייתא ריחו אלא מדלאורייתא רשות דלא כתיב בה
 גמיעדו. ובפ' הרמז"ס. וזה שסבר דר' אשי' מצינא י"ד לחו כוונה אלא נמוטק אמיא כדו
 גמיעדו.

קיצור פסקי הרא"ש

ולא צהרסקת ואין צריך לאכול מהם כזית ואחר כך מציאים לפניו מנה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין מכל מין שירצה ואף כשחל פסח צמ"ס צריך שני תבשילין:

שדה צופים

דף קיא ע"א וגמר מסאניה. ה"ל"ש נגד פ"ע סימן כ"ה: דף קיג ע"ב ג' חייח אינן חיין. הרחמינין. והרחמינין. ואניני הדעת. ה"ל"ש נב"ג פ"ג סימן מ"ח: והיושבת על דם טוהר אסורה לשמש. עד כמח. א"ר עונה. ה"ל"ש נגד פ"ג סימן ד': דף קיד ע"א הביאו לפני מצה. וחורט. וחורסת. וב' בתשלילין. ה"ל"ש נפסחסי פ"י סימן ל': דף קיד ע"ב ועוד תביא אכלן דמאי יצא. אכלן בלא מתכוין יצא. ה"ל"ש נב"ה פ"ג סימן י"א:

קובץ מפרשים

(6) ותירץ הר"י ז"ל משום כו'. נ"ב אברא סברא הפוכה היא דשומר מצוה וגו' ועי' לח"ש [חידושי מהרי"ב ע"י]:

הפסקה כדפרשינא (סימן ו) כ"ש צין כוס ראשון לבוס שני שאט ירלה לשמות דשמות
לא הוי היסח הדעת וכן צין שלישי לרביעי אע"ג דאסור לשמות כיון שהכוס לפניו
ודעמו לשמות לא הויא הילול הפסק ויהיסק הדעת הלכך נראה שאין לצרף כי אם על
כוס ראשון ושלישי ועוד כחז רב אלפס ז"ל ועל הגפן ועל פרי הגפן איכא מ"ד שאין
מזכרין אלא לבסוף ואיכא מ"ד לכתב מרי דמקמי סעודה ולכתב מרי דמקמי סעודה
ומדין בתרא טעמא דמסתבר הוא [א] ושפיר דמי
למיעבד הכי [ב] ולמאן דפרישית אי"ל לצרף על
הגפן כי אם אחר כוס רביעי ודברי רב אלפס סתומין
שכתב שמצד בתר מרי דמקמי סעודה דעל כוס שני

למה יצרך והלא הוא פועל יין שצמח המזון דק"ל יין שלפני המזון פועל יין שצמח המזון [ז] ויש מיישצין דבריו לזמנתימין קאי ולא יפסחו לו מארבע כוסות ואין לו יין לשמות צמח המזון ולא הירא לי דמי שאין לו אלא ארבע כוסות שמי כוסות הראשונות שמה רוב הכוס ויואל צו ידי מוצתו והשאר שמה צמח המזון ונמצא שאין זקוק לצרך צרכה אחרונה ועוד דאם אימא דין שלפני המזון טעון צרכה לאחריו כשאין לו יין צמח המזון אם כן כשיש לו יין נמי צמח המזון יטערך לצרך אחר יין שלפני המזון קודם צרכה אחרונה דין שמה צמח המזון טעון צרכה לאחריו דהוי דצריס הבאים ממחת סעודה צמח הסעודה ואין יתכן שיהי נפטריך בצרכה ראשונה אחת כיון שאין נזקקין בצרכה אחת בצמחונה הלא מיד אחר שמה היין שלפני המזון נזקק לצרך אחריו בצרכה שאינה צריכה ליון שצמח המזון הלכך אין מאטריפין כלל ליפטור צורא פרי הגפן הלכך ז"ל דין שלפני המזון [ז] כיון שזה לפחות בני מעיים ולהמשך אדם לתאות אכילה צרכה המזון פועלתו וא"ל לצרך אחריו אף כשאין לו יין צמח המזון ולא דמי לדצריס הבאים אחר סעודה קודם צרכה המזון דטעונין צרכה לפניהם ולאחריהם דהם סילק מלאכול ואותן דצריס אינם צכלל סעודה כלל הלכך אין צרכה המזון פועלתן אצל דצריס הבאים לפני הסעודה כגון פרפראות ויין שזה לגרר ולהסעודין סעודה צכלל הסעודה הן

[ז] ונפטרינן בצרכה המזון [ז] :

כה [דף קיד ע"א] **מתני'** מזו לו כוס ראשון ב"ש אומרים מזבך על היום ואח"כ מזבך על היין. וב"ה אומרים מזבך על היין ואח"כ מזבך

דף ק"ב. עי'ן בתוס' שם ד"ה ועקרו הן הן דברי רענו: [א] ושפיר דמי ל'מיעבד הכי. ע"כ דברי ר'ה"ר: [ב] ולמאי דר'רשיתא א"צ לברר על הגוף כי אם אחר כוס רביעי. ל"ה נמה דפרש לעיל מזה הדגהו הולל'ה לא הוי היסא הדעת. ומו מסק לעיל ס'ו. ח' אפי' היסא הדעת אינה זוקקת אלא לבדך מחלה אבל נדרכה אחרונה לא כמו שפירש'ך ב'י' כיו' הדס ע"ש: [ג] ויש מיישבין דבריו. הוא צעל המאור: [ד] כיו'ן שבא לפתוח בני מציים. עי'ן מה שכתבתי לעיל ס'ו ד' השנה על מהרש"ל מזה: [ה] ונפטרין כבר בבהמ"ו. ורב שירא ורב האי גאון והרבנן ש"ו ט"ז ור"ה לעני' נדרכה ראשונה פסקו כה"ר"ך. ולעני' נדרכה אחרונה כרענו. ועב פיהם ומתקיים א"ו אשכנזים ביה מהנא ויש"י ע"פ פירק כיוסו וד'י: [ז] ויביבול ראשון ואלא אשכנזים כ'ו אבא יביבול שני הוא ש"י מצוה. וליכא להקשות הא ק"ל כרב חסדא דלמר מנכר נרישא על אכילת מרור. ולבסוף אלכ חסא בלא נדרכה. מ"מ עיקר מנחת מרור לא נפיק אלא צמיטול שני אחר מנה נדכתיב על מנחת ומרורים. אלא שמועלת הדרכה של צמיטול ראשון צמיטול שני כמ"ש חוס' ע"ה קט' ד"ה מהקדק: [ח] תניא אבא' בלא מתכוין ראשון. ומו פסק כ"ר"י אע"פ שצייל בצורת מנול להדיא לפני מנח ומרור. ובגמ' דייק מזה דס"ל לר"י דמנול נריכות כוונה. וא"כ יש חימה כ"לד מוזי שטרי לצי תרי. וכבר הקשה עליו בס' ב"י בס' תע"ה. וב"ה חירך דמנול דר"י לאו דוקא ולא ידוק מנייה מנול נריכות כוונה. דהא נסוגי'ה ללולב הבוול ד' מ"ב מוכח לאבי ורבא אליבא דר"י דמנול אינה נריכות כוונה. וא"כ ודאי לאותה סוגיא צ"ל מנול לאו דוקא ע"ב נריכות. ולי דבריו תמוהים חדל דא"י יהיו סוגי'ה מחלוקים. דהא דייק מדר"י דס"ל מנול נריכות כוונה ועוד לשטות ב"ה מתק' לך ר"י אהרדי דהא בס' לולב הגזול מנול אינה נריכות כוונה ובפ' ראשון ב"ד סבר ר"י נדך כ"ה נדעי'ן דעת שומע ומשמע. וליכא לתקן דהסם צמי'ה לאורייתא. דהא לולב נמי לאורייתא. דהא ר"י איירי בזמן צמי'ה. ודא דלאוקי הש"ס ההם ד' מ"ד בזמן צמי'ה ב"ה לולב דין דוחה שבת אפי' ביום ראשון. ועוד דמסוגיא ד' לולב הגזול כי דייקת שפיר אינו מוכח דר"י ס"ל מנול אין נריכות כוונה. והא דפריך מציע'ה ללולב נפיק ביה. אלא'יך אין פריך. דקאמר ההם לא שני וכו'. ולא'י ורבא סברי תריווי'ה מנול אין נריכות כוונה. אבל לר"י צמחם אין קושיא. ומכל הלין ג"ל ליישב נדך אחר להיות דברי חכמים הר"ש והטור קיימים. וזו דלכא למימר דא דמי צמרי'ה אכלו שלא במתכוין יא' היינו דעיד'ה אכלו דר' יוס' דלמר מנול להדיא חזרת היינו לבתחלה. וד"ה א"כ מהי פריך לר"ל מהתעב'ה אכלו שלא במתכוין דלמא ר"ל נמי דקאמר מנול נריכות כוונה היינו לבתחלה. ולי דמחלתה סוגיא סבר דהלכה כרב הונא כדכ"ר ב"ה מ"ב ר' הונא ורב חסדא

קיצור פס

אלפס על צ' הראשונים ועל צ' האחרונים והרא"ש ז"ל הסכים שאין לבדוק אלא על האחרון בלבד: בזה על כוס ראשון מזבח בורא פרי הגפן והקידוש ואחר כך מטביל ירקות בחומץ

שדה

דף קיא ע"א וגמ' מסאניה. ה"לש"ג נדה פ"ע סימן כ"ה: דף קיג ע"ב ג' חיהין אינן חיין. הרמחמן. ו'.
א"ר עונה. ה"לש"ג נדה פ"ג סימן ד': דף קיד ע"א הביאו לפניו מצה. וחורסת. וכו' בשלשין.
נדה פ"ג

קובץ פ

(א) ותירצו הר"י ז"ל משום כו'. נ"ב אברא סברא הפוכה

בענין האם יין פוטר שאר משקין

כשלא קבע

נשמת אדם חלק א כלל נה

א כ' המ"א בסי' קע"ד ס"ק (א') [י"א] דיין של קידוש פוטר כל המשקין, ולי צ"ע שהרי בסי' קע"ז ס"ק א' כ' המ"א דאם אין חפץ לאכול פת ואוכל מעט, אין פוטר שאר מאכלים, דלא קיי"ל כר' חייא דאמר פת פוטר כל מיני מאכל, אלא דוקא בקבע סעודה על הפת אמרינן דכל המאכלים מחמת פת באים, אבל כשאין חפץ לאכול פת אינו פוטר עכ"ל. ומשמע לפ"ז דבין דקיי"ל כר' חייא כמש"כ הרא"ש וכדאיתא בסימן קע"ד סעיף ב' א"כ אפילו בלא קבע עליו פוטר. וצ"ע דמנא לן לעשות פלוגתא רחוקה דלר' חייא אפילו אכילת ארעי דפת פוטר כל מיני מאכל, ולדידן אפילו בקביעות דפת אינו פוטר רק דברים הבאים מחמת הסעודה, אלא ודאי משמע דגם ר"ח מייירי דוקא מאכילת קבע דפת ואז ס"ל דפוטר הכל, ובזה לא קיי"ל כר"ח ודומיא דהכא מייירי ר"ח בין דפוטר היינו דוקא בקבע לשתות, ובזה קיי"ל כר"ח, אבל באכילת ארעי דפת ויין גם ר"ח מודה דאינו פוטר וכ"כ הרשב"א בהדיא וז"ל והא דאמרינן יין פוטר כו' לאו במשקין הבאים בסוף הסעודה אלא בקבע עצמו לשתות יין, וכ"כ הא"ר בשם הלבוש וז"ל ואם בירך על היין שקבע עליו ורוצה לשתות שאר משקין א"צ לברך דנעשין טפלה לו עכ"ל, וכ"כ עולת תמיד וכ"כ המרדכי בפרק כ"מ בשם תוס' וז"ל "כמו שקובעין בפורים וסעודת מילה", ועיין בט"ז סי' קע"ד ס"ק ב' ובמ"א סי' ר"ח ס"ק כ"ד. ומה שכתב בדרכי משה סי' קע"ד דהמרדכי כתב דבזמן הזה שאין קובעים על היין צריך שיהיה המשקין לפניו בשעת ברכה, ומה"ר אברהם [מפראג] כתב דאין חילוק בין זמן הזה לזמנם, וגם א"ר כתב דמהני דעתו אפילו אינו לפניו, עכ"פ משמע דאף בלא קביעות פוטר, נ"ל דכוונתם שאין הקביעות חשוב כ"כ כבזמנם שנאמר שהוא כסעודה דפת דפוטר אפילו אין לפניו ואין דעתו, אבל בודאי בעינן עכ"פ שיקבע עצמו לשתות יין דאז כל המשקין נעשים טפילה ליין:

הן אמת דממה שכתב השל"ה בסי' ע"ב כלל י"ב דין ב' מוכרח וודאי דס"ל דאפילו לא שתה רק כוס א' של יין פוטר כל המשקין לדעת הטור, וכן משמע מלשון הש"ע דלא חילק, נ"ל דס"ל לשל"ה דמש"כ הטור דיין פוטר משום חשיבותו, היינו כיון דס"ל להטור דבזמן הזה מהני קביעות כמש"כ בסי' קע"ד וכיון דדרך לקבוע עליו מהני אפילו כשלא קבע, וכ"כ מ"א סברא זו ריש סי' קע"ז גבי פת. אבל באמת י"ל דגם דעת הטור דווקא כשקבע על היין כמש"כ המרדכי בשם התוס' ו[כ"כ ה]רשב"א ולבוש אלא דס"ל דמהני קביעות בזמנה"ז, אבל כששותה רק בדרך ארעי בוודאי, כמו שמסופק המ"א בפת ה"ה בין דמאי שנא, וכל שכן שדעת התוס' בפרק כ"מ דלא קיי"ל כר"ח אף ביין, וא"כ מצינו לומר דגם שאר פוסקים אינם חולקים על תוס' אלא דווקא בקבע, ומכ"ש כשמקדש על היין, ופשיטא כשאינו שותה אלא מלא לוגמיו וזה דומה לפחות מכזית בפת שכו' המ"א דאין פוטר, דדוקא כשקבע על פת או יין אז נעשה הכל טפל אבל אם אין כוונתו כלל לשתות איך יפטר, וכאן לא שייך מש"כ המ"א שם בפת, אם לא בשבת, היינו משום דבשבת נחשב כזית פת לקביעות כיון דחובה עליו שיאכל כזית וחשוב סעודה, אבל כוס של קידוש לא חשיב סעודה כדאיתא בסי' רע"ג סעיף (י') [ה'] וע"ש בט"ז ומ"א.

ולכן נ"ל דאפילו כשהמשקין לפניו יברך תחילה על מעט צוקר ויכוין לפטור המשקין, ואין לומר שהצוקר הוא טפל לקאווע, זה אינו דכיון דנהנה ממנו קודם לעיקר צריך לברך עליו, כדאיתא בסי' רי"ב והצוקר בודאי לא נפטר בברכת היין אף שהוא טפל לקאווע.

ואף שהמ"א כתב בסי' קע"ד ס"ק ט' בשם שלטי גבורים כה"ג דפוטר ע"ש, אינו דומה, דדוקא כשאוכל למתק השתיה שלפניו, אבל הכא שאוכל הצוקר תחלה צריך כנ"ל. ועיין ברש"י ותוס' גבי ה' סעודה וברמב"ם פ"ד מהל' ברכות משמע להדיא מדבריהם דמחמת דהכל נעשה טפלה לפת, ולא משום חשיבות:

קעד א יין שבתוך הסעודה מברכין עליו בורא פרי הגפן. כלומר שאין צרכה המוציא שעל הפת פוטרנו כמו שפוטרת שאר דברים הצאים מחמת הסעודה צורך הסעודה דאינס טעונים צרכה לא לפניהם ולא לאחריהם אבל יין גורם צרכה לעצמו והכי איתא בפרק כ"ד מברכין (סוף דף מ"ה):

ב ואם אין לו אלא כוס אחד וכו'. פלוגתא דבית שמאי ובית

הלל במשנה סוף פרק אלו דברים והלכה כבית הלל אלא דבספרים שלנו כתוב צא להם יין אחר המזון והכי גרים רש"י וז"ל בגמרא (נב. ד"ה צא להן) צא להם יין כל ימות השנה קאמר אחר המזון וצורך המזון לא צא להם וכשגמרו סעודתן צא להם לפני צרכה המזון עכ"ל משמע לפי פירושו דאם צא צורך המזון אף לביטול הלל מצדק על היין ואחר כך מצדק על המזון כיון דאכתי לא מטי חיוצא דצרכה המזון ולא פליגי אלא כשצא להם

וכגון שאינם אוכלים מזה הלחם כגון שיש להם לחם אחר ע"כ. ונראה דהוא הדין לקנחן שמפסיקין בו שצריך שלא ישתו ממנו ומיהו יש לחלק ולומר דדוקא צלחם שכן דרך להניחו על השלחן ליכא היכרא אי (לא) אכלי מיניה אבל קנחן אס' אין דרכן להניחו על השלחן והניחו עכשיו להפסיק אע"פ שצוין ממנו מיכרלא מילתא ופיר

הוי הפסק: **ובתבוא עוד הגהות** אשירי מנהג רבינו קלונימוס ורבינו יהודה שלא היו שותין [מכוס אחד] כשאוכלין בשר וגבינה (מכוס אחד) ואפילו מוחלקין על השולחן אבל איסורא ליכא אלא משום הרחקה היה עושה כך וצריך נמי מפה צפני זה וצפני זה עכ"ל: **בתבוא** המוספות בפרק כל הנשר (קה. ד"ה מים ראשונים) וא"ת מים אמצעיים כגון צין גבינה לנשר שהם לזורך מזה יהיו טעונים צרכה וי"ל דאין זה כי אם הכשר אכילה כמו ניקור חלב ומליחת בשר. והרשב"א כתב בתורת

הבית (ארוך צ"ו ש"ה ע"ג). טעם אחר לפי שאין זו מזה קבועה שאילו ציוס אוכל אפילו צא רחיצה כשוראה שאין צדיו לכלוכי צגינה: **תש"ל** דיינים אלו יתבארו צסימן פ"ט צטור יורה דעה צעזרת השם כי שם הוא מקומם:

קעד פרטי רמזי דיינים המבוארים בזה הסימן

[ד] יין ההבדלה אימתי פוטר יין שבתוך הסעודה: יין שלאחר המזון ליתיה בזמן הזה כלל: [ו] יין שלפני המזון ברכת המזון פוטרנו מברכה שלאחריו אפילו אין לו יין בתוך המזון: [ח] בא להם יין בתוך הסעודה ונתכוונו המסובין שאחד יפטר אותם: בכל מקום שאחד מברך לכלן צריך שיהיו קבועים: אם אחד מוציא את כלן בברכת הפירות וברכת היין: טעם למה אחד פוטר את כלם ביין הבדלה כיון שהמבדילים עומדים:

א יין שבתוך הסעודה מברכין עליו בורא פרי הגפן. כלומר ולא אמרינן שפת פוטרנו מצויר בפרק כ"ד מברכין (מא): שאלו את צן זומא מפני מה אמרו דברים הצאים מחמת הסעודה צורך הסעודה אינס טעונים צרכה לא לפניהם ולא לאחריהם אמר להם הואיל ופת פוטרנו אי הכי יין נמי נפטרין פת שאני יין דגורם צרכה לעצמו ופירש רש"י (מב. ד"ה דגורם) גורם צרכה לעצמו צכמה מקומות הוא צא ומצרכין עליו ואע"פ שלא היו צריכים לשתייתו:

ג ומ"ש רבינו ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחרי המזון ומברך עליו ברכת המזון. משנה בסוף פרק א אלו דברים (נא): צא להם יין אחר המזון ואין שם אלא אותו הכוס צית שמאי אומרים מצדק על היין ואח"כ מצדק על המזון ובית הלל אומרים מצדק על המזון ואח"כ מצדק על היין וקיימא לן כבית הלל:

פרישה

קעד (א) יין שבתוך המזון מברכין עליו בורא פרי הגפן. פירוש לאפוקי דנימא שפת פוטרנו אבל קעב לשמות לפני המזון אין צריך לצדק צורך המזון וזה לשון הרא"ש יין שלפני המזון שצא לשמות פשיטא שפוטרו יין שבתוך המזון ואינו דומה ליין שבתוך המזון שצא לשמות אופו אינו פוטר יין שצא לשמות לאחר המזון ומהו העעם מהני יין של קידוש שפוטרו היין שבתוך המזון ולא מביעיא קידוש דאין קידוש אלא צמקום סעודה אלא אפילו אם הבדיל על היין פוטר היין שבתוך המזון. ובפרק ערבי פסחים כתב שאפילו הבדיל קודם שנטל ידיו נמי פטור וזה דברי רבינו מצוארים. אך צמה שכתב רבינו אבל קעב לשמות לפני המזון נראה דר"ל כמו שהיו נוהגין צימיהם וכמו שכתב רש"י שם בפרק כ"ד מברכין והם היו נוהגין כן לאחר צרכה המוציא קודם הבאת המזון והצגשילין לפניהם וכן כתבו המוספות צדיא דבהכי איירי מ"ש היין שלפני המזון פוטר היין שלאחר המזון דר"ל שכבר נטלו ידיהן ונטילת ידיהם לאו דוקא אלא ר"ל גם אחר ציעת המוציא דהא אין מפסיקין צשמיית יין צין נטילה להמוציא אף להגאונים דסבירא להו דאין צריך למזון צרכה ונטילה לצרכה המוציא היינו דוקא להפסיק צדברים אבל לא להפסיק צמעשה השמיית וכמו שכתבתי לעיל סימן קס"ו ע"ש: **עיינן מה שכתב הרא"ש צדיש פרק ערבי פסחים (דף קל"ה סוף ע"ג) (ס' ד') וז"ל אהא דאמרין בפרק כ"ד מברכין ציך איין שלפני המזון ר"ל שהיו רגילין לקבוע עצמן צשמיית קודם נטילת ידיהם וכו' וכן כתב עוד שם (ר"ש דף קל"ח) (ס' ד') אהא דאין צריך לצדק צרכה**

דרישה

קעד [א] ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחרי ברכת המזון. משנה פרק אלו דברים בא להם יין לאחר המזון ואין שם אלא אותו כוס בית שמאי אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על המזון ובית הלל אומרים מברך על המזון ואחר כך מברך על היין וקיימא לן כבית הלל הלל פירש רש"י והר"ר יונה (מ. ד"ה מחני) דפלוגתתם תליא בזה דבית שמאי סבירא להו ברכת המזון אין צריך כוס ובית הלל סבירא להו בצריך כוס ע"ש:

הגהות והערות

קעד [א] כלומר בסוף המשניות דפרק אלו דברים. או כונתו לסדר המשניות שבר"י. אבל בגמרא שלפנינו נדפסו כל משניות הפרק בתחלת הפרק:

יין לאחר שגמרו סעודתן לפני ברכת המזון דכיון דמטי חיובא דברכת המזון התם הוא דפליגי בית הלל וקאמרי מברך על המזון ואחר כך מברך על היין ואם כן קשה למה כתב רבינו בסתם ואם אין לו אלא כוס אחד וכו' דמשמע אפילו צא להם קודם שגמרו סעודתן אי נמי לא היה לו אלא כוס אחד קודם שהתחילו בסעודה נמי מניחו עד לאחר המזון ומוכח הכי מדברי רבינו דהא לכאורה אין דין זה דאם אין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחר המזון כאן מקומו אלא דרבינו אחא לאשמועינן דאפילו צא להם יין בתוך הסעודה נמי מניחו לאחר המזון ולהכי לאחר שכתב יין שבתוך הסעודה מברכין עליו בורא פרי הגפן כתב מיד בסמוך לו דאף על פי שהוא תוך הסעודה אם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון וזה היפך פירוש רש"י ונראה דרבינו נמשך אחר גירסת הרי"ף (מ.) והרא"ש (פ"ח ס' ה) דגרסי במשנה צא להם יין בתוך המזון וכו' והכי משמע לשם צרייתא (רי"ש דף נ"ב) דתניא הנכנס לביתו צומאצי שבת וכו' ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשלו כולן לאחריו אלמא דאפילו לא היה לו אלא כוס אחד מתחלת הסעודה מניחו לאחר המזון ואף על גב דהך צרייתא בית שמאי היא צהא לא אשכחן דפליגי עליהו בית הלל אלא לגבי מאור ובשמים דמני לה בהך צרייתא חיובו מוקדם לברכה פליגי בה בית שמאי ובית הלל אבל במאי דקאמרי מניחו לאחר המזון ליכא פלוגתא. ועוד נראה דאף לספרים דגרסי צא להם יין אחר המזון לא תני הכי אלא להודיע כהן דבית שמאי דאף על פי דמטא זמן חיובא דברכת המזון אפילו הכי מברך על היין תחלה ושותהו ואחר כך מברך על המזון וטעמייהו דבית שמאי משום דכתיב (דברים ה') ואכלת ושבעת וברכת ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתייה והדר וברכת וכדכתב הרשב"א בחידושו (שם ד"ה ולענין) אבל לבית הלל אין צריך ואפילו הביאו להם יין בתוך המזון אי נמי לא היה לו אלא כוס אחד מתחלת הסעודה נמי מניחו לאחר המזון והכי נקטינן ודלא כדמשמע מפירוש רש"י:

ג. והני מילי שצריך לברך בתוך הסעודה שלא קבע לשנות לפני המזון. אבל אם קבע לשנות לפני המזון אין צריך לברך בתוך המזון דיין שלפני המזון פוטר. וכן יין של קידוש פוטר יין שבתוך המזון. וכן המבדיל על השלחן פוטר המזון מהו שיפטור את היין שלאחר המזון אם תמני לומר בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון משום דזה לשותות וזה לשותות אבל הכא דזה לשרות וזה לשותות לא או דילמא לא שנה (בבא) אמר פוטר ורז כהנא אמר אינו פוטר ופסקו הפוסקים כמאן דאמר אינו פוטר ופירשו התוספות (מנ: ד"ה ורז שם) והרא"ש (ס' נז) על הא דאמרין אבל הכא דזה לשרות וזה לשותות לא דלשרות גרע מלשותות הילכך אינו צדין שיפטור הגרוע את החשוב: וכתב הרא"ש נראה דיין שלפני המזון פוטר יין (שלאחר) [שבתוך] המזון דעד כאן לא קא מיבעיא ליה אלא מזה שצא לשרות אם פוטר יין שצא לשותות אבל יין שלפני המזון שצא לשותות פשיטא שפוטר יין שבתוך המזון ומהו הטעם יין של קידוש פוטר יין שבתוך המזון לא מיבעיא קידוש דאין קידוש אלא במקום סעודה (פסחים קא.) אלא אפילו אם הבדיל על היין פוטר היין שבתוך המזון והביא ראיה לזכר. וכן כתבו שם ה"ר יונה (ז: ד"ה ואומר) והרשב"א (מנ: ד"ה איבעיא, ושו"ת ח"א ס' תפז) וכן כתב הרא"ש גם בפרק ערבי פסחים (ס' ד) ושם כתב בהדיא שאפילו הבדיל קודם שנטל ידיו נמי פטר וכן כתבו התוספות בפרק כילד מברכין (סס) אלא שגראה מדצריהם דיין דהבדלה לא פטר אלא כשהבדיל אחר שנטל ידיו שכתבו וזה לשונם נראה משם דאין לחלק בין הבדלה לקידוש ולאפוקי מהני דחולקין ואמרי דוקא קידוש פטר משום דאין קידוש אלא במקום סעודה אבל יין של הבדלה לא פטר אפילו הבדיל לאחר נטילה דהכי מיידי הא דפסקין דיין שלפני המזון פטר היין שבתוך המזון דכבר נטל ידיו והכי משמע בסמוך מתוך הצרייתא מיהו נראה כיון דנטל ידיו ודעתו לאכול ולשותות שם פוטר אפילו בהבדלה ומיהו יש שמחמירין להבדיל קודם נטילה לאפוקי נפשייהו מפלוגתא דאז ודאי צריך לברך אחריו ברכה מעין שלש ולא פטר יין שבתוך המזון עכ"ל וכן כתב גם כן המרדכי (ס' קמד): וצ"ע בזה הלכה נראה שאם מבדיל עד שלא נטל ידיו יכוין שלא להוציא יין שבתוך הסעודה לאפוקי נפשיה מספק וצדיעוד שלא כיון כך פטר יין שבתוך הסעודה דספק ברכות דרנן להקל:

וזפירוש רש"י מנאור לשם דלאחר שהסיצו ונטלו כל אחד שתי ידיו כדי לאכול היו נוהגים להביא קודם אכילה יין כדי לשותות והאי הוא שנקרא יין שלפני המזון לפי שהוקבע לשותות ואחר מברך לכולם ופוטר את היין שלאחר המזון פירוש אותו יין שחורין ושותין לאחר שגמרו סעודתן קודם ברכת המזון פוטר היין שלפני המזון דכיון דזה לשותות וזה לשותות חשיבין ליה כחד וכתבו עוד התוספות והרא"ש דהוא הדין דיין שלפני המזון פוטר את היין שבתוך המזון דכיון דזה לשותות וזה לשותות חשיבין ליה כחד וכתבו עוד התוספות והרא"ש ד"ה רבינו וכן יין של קידוש וכו'. פירוש אפילו יין של קידוש אף על פי שאינו צא לשותות אלא למצוה לזאת ידי חובת קידוש על היין נמי פוטר היין שבתוך המזון מזה הטעם דחשוב הוא ופוטר הגרוע אפילו היה מקדש קודם שנטל ידיו לסעודה: וכן המבדיל על השלחן וכו'. כלומר לא מיבעיא קידוש דאין קידוש אלא במקום סעודה כמו שכתבו התוספות והרא"ש אלא אפילו המבדיל על השלחן במקום סעודתו אף על פי דאין צריך להבדיל במקום סעודה מכל מקום כיון דהשתא מבדיל במקום סעודתו נמי פוטר היין שבתוך המזון אף על פי דעדיין לא נטל ידיו לסעודה מהאי טעמא דהחשוב פוטר הגרוע וכן מוכח להדיא מהר"א שביא הרא"ש מפרק ערבי פסחים ואחריו נמשך רבינו אבל התוספות והמרדכי לפי שטעם דמפרשים דיין שלפני המזון דפוטר היין שלאחר המזון היינו דוקא דכבר נטל ידיו לסעודה נסתפקו בהבדלה דכתבו דיש חולקין דיין של הבדלה אינו פוטר אפילו הבדיל לאחר נטילה מיהו נראה כיון דנטל ידיו ודעתו לאכול ולשותות שם פוטר אפילו בהבדלה וכו' ומיהו יש שמחמירין להבדיל קודם נטילה ידים לאפוקי נפשייהו מפלוגתא דאז ודאי צריך לברך אחריו ברכה מעין שלש ולא פטר יין שבתוך המזון עכ"ל ולפי דצריהם משמע דהוא הדין נמי צדין שלפני המזון אינו פוטר אלא היכא דכבר נטל ידיו אלא אם לא נטל ידיו אינו פוטר וצריך לברך אחריו ברכה מעין שלש אבל להרא"ש ורבינו ושאר פוסקים דיין שלפני המזון פוטר אפילו לא נטל ידיו אין צריך לברך אחריו ולכן נראה לי דכדי להסתלק מן הספק צריך דהשותה יין על השלחן לפני המזון קודם שנטל ידיו להחזיק שלא להוציא יין שבתוך הסעודה וממילא צריך לברך ברכה אחרונה תחלה קודם שנטל ידיו לסעודה ולא פטר יין שבתוך המזון ולפע"ד נראה ליישב צוה דעת הרי"ף שכתב בפרק ערבי פסחים (נד.) והכריע לברך ברכה אחרונה על השני

ומ"ש רבינו יין שלפני המזון פוטר גם כן היין שלאחר המזון. והוא פוטר יין שנתון הסעודה ואם כן היין יצרך אחריו כמו שכתב הרא"ש לשם (ס' כ"ד) ולא קשיא מידי דאיכא למימר להר"ף דמפרש כפירוש התוספות והמרדכי דהא דין שלפני המזון פוטר יין שנתון

המזון אינו אלא היכא שכבר נטל ידיו ולפיכך כנסו שני דשותהו לפני נטילה צריך לצרך אחריו קודם שיטול ידיו ולפי זה היה נכון דכששותה כוס שני צליל פסח שיכוין שלא להוציא היין שנתון הסעודה ואז צריך לצרך לאחריו מעין שלש לדברי הכל שצוה יוצא ידי התוספות והמרדכי והר"ף ואז אי אפשר לו לשחות יין בתוך הסעודה דכיון דהיה צריך לצרך לפניו היה נראה כמסויף על הכוסות מיהו דברי התוספות והמרדכי דלעיל כתבם הסמ"ג (עין כו ק"ב) בן צשס ר' יוחנן ורבינו יוסף וכן כתבו המרדכי (ס' קמ"ד) והגהות מיימוניות סוף פרק ד' דברכות (א"ח ל) צשס רבינו יוסף: ובעש"ן צמ"ג צדק של פסח (ק"ח ע"ג) כתב וזה לשונו כתב ר' יוחנן צר שמואל בתשובה אחת שהוא ורבינו יעקב לא היו מצרכים על הגפן צליל פסח עד לאחר כוס

רביעי נראה דמצירא ליה לר"י אף על גב דככל השנה לא הוה קציעות גמור לפטור היין שנתון הסעודה אלא אם כן כבר נטל ידיו אצל צליל פסח שאדם חייב לקבוע עצמו ולשחות ארבע כוסות הוה ליה קציעות גמורה אף על פי שלא נטל ידיו והכוס השני שמצרך עליו קודם נטילה פוטר אף היין שנתון המזון ולפיכך אין לצרך אחריו אלא לאחר כוס רביעי מיהו דעת הר"ף אינו כן אלא אין חילוק בין שאר ימות השנה לצליל פסח וכל ששותה קודם שנטל ידיו אינו פוטר ליין שנתון הסעודה ולפיכך צריך לצרך לאחריו ואחר כך נטל ידיו ומנהיגו כר"י ורבינו יעקב חס שלא לצרך לאחריו צליל פסח אלא לאחר כוס רביעי ויתבאר לקמן בסיומן ע"ד אצל צשאר ימות השנה יצרך על

היין קודם שנטל ידיו ויכוין שלא להוציא היין שנתון הסעודה כדפרישית. וזה לשון השלחן ערוך (ס"ד) הילכך המצדיל קודם נטילה יכוין שלא להוציא יין שנתון הסעודה וצדיעבד שלא כיון כך פוטר יין שנתון הסעודה דספק ברכות דרבנן להקל עכ"ל וגרסה ודאי דכל שכן כשצריך על היין שלפני המזון קודם שנטל ידיו ולא נמכוין שלא להוציא יין שנתון הסעודה פוטר היין שנתון הסעודה ואין לצרך אחריו ודין שאר משקים כשצריך לפני המזון קודם שנטל ידיו יתבאר במקום ועיין לקמן בסיומן ר"ט ושלחן ערוך:

ה יין שלפני המזון וכו' עד שנפטר בברכת המזון. כל זה פשוט שם צפרק כ"ל מצרכין צמשה וצממא וצמספוט וצאשיר"י ולכאורה נראה דין של קידוש והבדלה אפילו היה מקדש ומצדיל לאחר שנטל ידיו אינו פוטר יין שלאחר המזון שהוא צא לשחות דדוקא ליין שנתון המזון הוא פוטר דכיון דאין קידוש אלא צמקוס סעודה חסוד כאלו מצרך על היין שנתון המזון ואפילו מקדש מקמי שנטל ידיו כדפירשתי צמקוס אצל אין כוס של קידוש פוטר היין שלאחר המזון אפילו מקדש לאחר שנטל ידיו והכי משמע מדברי רבינו שכתב לעיל

דרכי משה

קעז (א) ובהגהות מיימוניות (פ"ד מברכות אות כ): ומצאתי כתוב בהגהות אלפסי החדשים פרק כיצד מברכין (שלטי הגבורים ל: אות ב) דאם היה בדעתו לפטור יין שלאחר המזון אז יין שלפני המזון פוטר שלאחר המזון: (ב) כתב הר"ר יונה פרק כיצד מברכין דף (ל"ג ע"ב) (ל. ד"ה גמ' לא שנו) דיום הקזה וסעודה שאוכל מיד אחר המרחץ דינו כשבת ויום טוב דעיקר הסעודה הוא יין וכן הוא שם בגמרא פרק כיצד מברכין ג] וכתב בתולדות אדם וחווה נתיב י"ו ח"א (קמב ע"ג) אבל יין שבתוך המזון אף בחול פוטרו שכל אדם רגיל לשחות יין:

דרישה

[ב] יין שלפני המזון פוטר גם כן היין שלאחר המזון. זה לשון אהול מועד ואיזהו נקרא שלאחר המזון כל שסח הרבה לאחר הסעודה קודם ברכת המזון ומרוב השיחה צמא לשחות אבל אם צמא מחמת האכילה אפילו לזמן מרובה אחר שהפסיק אכילתו אם לא בירך עדיין ברכת המזון כל יין שישתה

הגהות והערות

[ב] בסמ"ג שם הגירסא ר' יצחק ור' יוסף: ג] נפלאות ממני כונת רבינו שהרי ברכינו יונה כתוב שכן משמע בגמרא נדרים (וכתב במעדני יו"ט על הרא"ש ס' לב אות ב שכונתו לרף לח ע"כ המורד הנאה מחבירו מותר להשקותו כוס של בית המרחץ) ולא בכיזב מברכין, ושם נמכוין למה שכתב הרא"ש שם שבמקצת ספרים הוגה כן בפרק כיצד מברכין: ד] בכת"י פריז ובדפוס מנטובה יוגם אם לא היה לו:

בסמוך וכן יין של קידוש פוטר יין שנתוך המזון דמשמע דוקא נתוך המזון אבל מלאכי להרשב"א בחידושו שכתב ד"ה איבעי להו וזה לשונו ויין של קידוש והדלה אף על גב שנתנה קאמי מכל מקום כיון דקודם אכילה הוא כבא לשמות דמי ופטר ליה לין שנתוך המזון ושללחם המזון וכו' עכ"ל ולענין מעשה צריך עיון:

ו ודוקא לפני היין צריך לברך בתוך הסעודה אבל לאחריו אין צריך לברך שנפטר בברכת המזון. משמע מלשון רבינו דעל היין שללחם המזון צריך לברך לאחריו ואין ברכת המזון פוטרתו והכי משמע ממה שכתב הרא"ש בפרק ערבי פסחים ומצינו ד"ל דעל היין שללחם המזון אין צריך לברך לאחריו אף כשאין לו יין בתוך המזון דכיון שהוא בא לפתוח הבני מעיים ולהמשיך אדם לתאמת אכילה ברכת המזון פוטרתו עכ"ל ובחידושי הרשב"א כתב שמי שברכות צוה ומצינו ד"ל מיהו למאי שיתבאר בסימן קע"ז דאין לנו רגילין למשוך ידיו מן הפת עד ברכת המזון ליכא מאן דפליג דאפילו צוין שללחם המזון אין צריך לברך לאחריו דברכת המזון פוטרתו:

ולבסוף אמרו ליה הב ונישתי אמר להו הכי אמר רב כיון דאמריתו הב ונצריך לחסור לכו למינשתי פירוש משום דקא עקרי דעמייהו ממשתיה רב אשי אמר ליה הלכתא כהלמדי דרב וכתבו הר"ף (ז:) והרא"ש (סי' י) וקיימא לן כמר זוטרא וכתלמדי דרב ונמלך קיימא לן כאמימר דאי צריך ליה אחד כסא אדעתא דלא למינשתי אלא ההוא כסא בלחוד והדר אימלך למינשתי כסא אחרינא צריך לצרכי צורא פרי הגפן והדר שמי וסיים זה הרא"ש אבל ברכה אחרונה לא בעי דהיסת דעת לא מצריך ברכה [אלא להצא]: ובפרק כולל מצרכין (מא: ג) הא דאמר רב פפא דברים הנאים מחמת הסעודה נתוך הסעודה כתב (סי' כ"ו) דיין שנתוך המזון טעון ברכה לפניו אבל לא לאחריו כדמוכח בערבי פסחים בעובדא דתלמידי דרב דחד מינייהו צריך אכסא קמא ואכסא דברכתא ומפרש טעמא בפרק כיוסא דהס (חולין פו:) משום דברכת המזון הוי הפסקה אלמא דלא צריך לאחריו למה לי טעמא משום הפסקה דברכת המזון חפוק ליה משום שצריך על היין ששמה עכ"ל וכתב עוד שם וצפרק ערבי פסחים מה שאין מצרכין ברכה אחרונה על היין שנתוך המזון אפילו אם לא נשאר לו כוס לברכת המזון פירש רשב"ם (ד"ה אסור) משום דברכת המזון פוטרו מק"ו השתא מעין שלש פוטרו שלש מיבעיא והאי ק"ו פריכא הוא דדברים הנאים [אחר הסעודה שלא] מחמת הסעודה יוכחו שטעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם אלא היינו טעמא משום דהיין בא לשרות האכילה ואי אפשר לאכילה בלא שמה והוי כדברים הנאים נתוך הסעודה מחמת הסעודה ואף לפניו לא היה טעון ברכה אלא משום דגורס ברכה לעצמו אבל לאחריו ודאי נפטר מהאי טעמא וכן כתבו המוספות (ק. ד"ה אגא) והמרדכי בפרק ערבי פסחים (לו:) ולאפוקי ממחזור ויטרי (סי' עב) שהיה מצריך לברך לאחריו ואין הלכה כמותו וגם רש"י לא היה מצריך לאחריו וכן נהגו. והו' שכתב רבינו ודוקא לפני היין צריך לברך נתוך הסעודה אבל לאחריו אין צריך לברך: ודברש"א בפרק כולל מצרכין (מא: ד"ה אי הכי) גבי הא דשאלו את בן זומא מפני מה אמרו דברים הנאים מחמת הסעודה וכו' כתב וז"ל ולענין ברכה אחרונה של יין הבא בתוך המזון אינו טעון כלל דברכת המזון פוטרת כל מה שצא בתוך המזון כדרך שהיא פוטרת ברכה אחרונה של דברים הנאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ואע"פ שהם טעונים ברכה לפנייהם והא נמי דכוותיהו הוא ועדיף מינייהו משום דליהו נמי מיון זיין וצתוספות הביאו ראיה מתלמידי דרב דחד צריך אכסא קמא ואכסא דברכתא וקא מפרשינן טעמיה דצריך אכסא דברכתא משום דברכת המזון הויא הפסקה דמינשתי וצרכי צהדי לא אפשר אלמא לא צריך אכסא דקודם ברכה לאחריה דאי צריך עלייהו לבסוף מאי שגא משום הפסק ברכה חפוק ליה משום דכיון דצריך עלייהו לבסוף הוי ליה גמר שמה ואידך בעי צרכי ומיהו יין שללחם המזון כלומר ששמה לאחר שגמר מלאכול הרבה הפסיק בשיחה ומתוך שיחה נמא לשמות דקיימא לן בסמוך דבעי צרכי צתלחמו נראה לפי דברי המוספות שהוא טעון ברכה לאחריו ואין ברכת המזון פוטרת אותו דאין ברכת שלש פוטרת מעין שלש ולי נראה דאפשר לומר דצוין ברכה ג' פוטרת מעין שלש ידיה אע"ג דלגבי תאנים וענבים לא פטרא וטעמא משום דאמרינן בריש פרקין (לה:) תמרא סעיד ומשמח נהמא סעיד ולא

דרכי משה

(ג) ומוציא כתוב בהגהות אלפסי החדשים פרק כיצד מברכין (שם אות ג) דאם היה בדעתו איין שללחם המזון או יין שנתוך המזון פוטר שללחם המזון: (ג*) כתב הכל בו בשם הר"ם דהוא הדין אדם שהולך לבית חבריו ומוציא שם חבריו שותים כל אחד מושיט לו כוס מברך על כל אחד דהוי כנמלך. וכתב באגודה פרק ערבי פסחים כשיושבים בנישואין או בסעודה גדולה ואינן יודעים להיכן יגיע כוס של ברכת המזון כל אחד צריך לברך בורא פרי הגפן דהוי כל אחד כנמלך:

פרישה

(ג) אבל לאחריו אין צריך לברך שנפטר בברכת המזון. הטעם דהיין בא לשרות המאכל ואי אפשר לאכילה בלא שמה והוי כדברים הנאים נתוך הסעודה מחמת הסעודה ואפילו לפניו לא היה טעון ברכה כלל אלא משום דגורס ברכה לעצמו וצתוספות שלנו פרק ערבי פסחים כתבו ואפילו יין דלחם המזון נראה שאין צריך לברך לאחריו דלעולם חשיב מחמת הסעודה: ומו"ש רבינו בתוך הסעודה. אפשר דלהו צו גם יין דלחם

הגהות והערות

(ה) שאין הטפל פוטר העיקר כצ"ל (מור וקציעה):

משמח אי הכי ליצריך עליה שלש ברכות לא קבע איניש עילויה אלמא אי הויה קציעותא מזכרין עליה שלש ברכות וכיון שכן כיון שזמון הסעודה של קבע שותהו מתוך דהויה קציעותא לאכילה הויה קציעותא לשתייה וכענין שזמרו גבי הסיצה מגו דמהניא הסיצה לפת מהניא הסיצה לין עכ"ל ובהוספות שלנו

המזון: ז (ג) ועל כל שאר משקין שבסעודה אין צריך לברך דחשיבי כבאין מחמת הסעודה לפי שאין דרך לאכול בלא שתייה. ואף יין לא היה צריך ברכה לפניו אלא משום (ד) שהוא חשוב וקובע ברכה לעצמו ולכך צריך ברכה המזון כיון שזא לפתוח בני מעים ולהמשיך אדם לתאמת אכילה ברכת המזון פוטרתו ואין צריך לברך לאחריו אף כשאין לו יין בתוך המזון (ד):

ז ועל כל שאר משקין שבסעודה אין צריך לברך וכו'. כלומר כשאין שם יין דאם יש שם יין הא קיימא לן (מא): דין פוטור כל מיני משקין ודין זה שכתב רבינו נלמד מדגרסינן בפרק כ"ד מזכרין (מא): שאלו את בן זומא וכו' אי הכי יין נמי נפטריה פת שאני יין דגורס ברכה לעצמו וכתב הרשב"א (ד"ה אי הכי) אי הכי יין נמי כלומר דין נמי מחמת הסעודה הוא בלא דלשרות המאכל הוא בלא שאני יין דגורס ברכה לעצמו פירש רש"י בנמה מקומות הוא בלא ומזכרין עליו אע"פ שלא היו צריכים לשותתו ולפי פירוש זה מים שאדם שותה בתוך הסעודה אינם טעונים ברכה דאף הן מחמת הסעודה הן באין לשרות המאכל וכן אמרו שהיה נוהג רש"י ורבינו חס וגדולי הנרפמים ז"ל יש מפרשים יין גורס ברכה לעצמו כלומר השתייה היא גורמת ברכה לעצמה לפי שהאכילה והשתייה שני עניינים ואי אפשר לשתייה להיות כאחת וכתב הראש"ד דלפי זה הפירוש אפילו שתיית מים נמי צריכה ברכה וכו' עד ודברי רש"י ורבינו חס נראה עיקר עד כאן לשון הרשב"א השתא לפי דעת יש מפרשים גם כשכר ושאר משקים צריך ברכה לפניו ואין הפת פוטרתו וכן כתב בשני הלוקט בשם הלכות גדולות מאן דשתי מים או שיכרא בסעודתו מזכר וימנא קמייתא ומה שכתב רבינו על שם בעל הלכות גדולות שיש לברך על המים שבתוך הסעודה לאו דוקא מים אלא הוא הדין שאר משקים ולא נקט מים אלא לרבותא דלא מיבעיא שאר משקים דאדם שותה אותן אף שלא לנמא ואפילו אינו אוכל כלום דפשיטא דצריך לברך אף בתוך הסעודה אלא אפילו מים שאין אדם שותה אותן אלא לנמא כשהוא אוכל נמי צריך לברך לפניו וכמו שכתב הראש"ד דאפילו שתיית מים נמי צריך ברכה כלומר ומכל שכן שאר משקים ודלא כמחזור ויטרי ור"ר יוס טוב דמפרשים איפכא דמים דוקא צריכה דכיון דלא זייני אין הפת פוטרתו אלא שכן שאר משקים דמיון זייני לא צריכה לפניו דפת פוטרתו ועכשיו נהגו הכל שלא לברך כלל בתוך הסעודה לא על המים ולא על שאר משקים גם לא שמענו מרבותינו שהיו נוהגים כמנהג הר"ם והרא"ש (סי' כט) להסתלק מן הספק לברך קודם נטילה על שאר משקים על דעת לשותת בתוך סעודתו כי חופקים עיקר כפירוש רש"י ורבינו חס ור"י והפוסקים השומים מימיהם דפת פוטרתו ולפי זה המוסב על השלחן וקבע עצמו לשותת שאר משקים וצריך לפניו קודם נטילת ידי כיון

כדברי ר"י ורבינו חס ואינו מזכר על שום משקה בתוך הסעודה כי אם על היין לצדו לא הפסיד ונוהג בטוב עכ"ל (ה) ושני הלוקט (סי' קמג) כתב דעת ר"י ואח"כ כתב שנמנא בהלכות גדולות מאן דשתי מים או שיכרא בסעודתו מזכר וימנא קמייתא והעלה שדברי ר"י נראה לו עיקר ושכן פסק ה"ר ישעיה ז"ל (פסקי הרי"ד מא: ד"ה שאלו): ודברא"ש (סי' כט) גבי הא דאמר רב פפא דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה אינם טעונים ברכה לא לפניו ולא לאחריו וכן משקים הבאים בתוך הסעודה חשיבי כאים

דרכי משה

(ד) וכן כתב בתולדות אדם וחוה נתיב י"ו ח"א (קמב ע"ג): (ה) וכן המנהג שלא לברך על שום משקה תוך הסעודה רק על יין:

פרישה

(ג) ועל כל שאר משקין שבסעודה אין צריך לברך. כלומר כשאין שם יין דאם יש שם יין הא קיימא לן דין פוטור כל מיני משקין: (ד) שהוא ר"י חשוב וקובע ברכה לעצמו. פירש רש"י בנמה מקומות הוא בלא ומזכרין עליו אף על פי שלא היו צריכים [לשותת] וסמ"ג (עשין כו ק"א ע"ד) והתוספות (מא: ד"ה אי הכי) כתבו קובע ברכה לעצמו פירוש שזמרו עליו טרא פרי הגפן הואיל ואשתי לעיליא דמתחלה בענינם מזכרין צורא פרי העץ:

הגהות והערות

[ח] בהג"מ הנוסח "וכתב רבינו שמחה וכו' עמא דבר כה"ג": [א] בכת"י "שהיין חשוב":

וכן דעת ה"ר יונה (ל: ד"ה נא להם) והרשב"א (ד"ה לפי ז"ל): **כתב הכל זו (ס"י כד יז): והיכא שמתכוונים המסובין לפטור עצמם** מצורא פרי הגפן יש להסתפק אם יפטור אותם אם לאו ונראה דלא כפירוש (ר"ח) [רבינו אלחנן] דלא פלוג רבנן: **וברכת הטוב** והמטיב שנתן הסעודה אם אחד מנכר לכולם כתב רבינו נסים שאחר זה: **ועל היין שלאחר המזון** אם הסיבו אחד מברך לבואם. נמשנה שכתבתי בסמוך לאחר המזון אחד מנכר לכולם: **ומ"ש רבינו אם הסיבו** כלומר דאם לא הסיבו אין אחד פוטר את חבירו כדמתן התם (סס) היו יושבין לכולם כל אחד מנכר לעצמו הסיבו אחד מנכר לכולם. וכבר נתבאר בסימן קס"ז דהאידנא שאין אנו רגילין בהסיבה ישנה דידן היו קציעות והיו שכתב רבינו בסמוך ולדידן אפילו נשינה: **וגרסינן** גמרא (מג.) עלה דמתניתין אמר רב לא שנו אלא פת דבני הסיבה אצל

ובס"ש ובספר המצות כתב שאין אנו רגילין לקבוע אלא בפת וב"י פירוש ספר המצות פוסק כלשנא נהירא דשאר דברים לא מהני להו הסיבה וכל אחד נריך לנכר לעצמו וכן פסק הראש"ד הביאו ב"י ועוד סבירא ליה כדעת התוספות צפרק כילד מצרכין (דף ל"ט.) ד"ה נתן בר קפרא וזה לשונם ואנו אין לנו שום הסיבה אלא על הפת ולכך נריך לנכר כל אחד על כל דבר הן בפירות הן ב"י עכ"ל וכן כתבו התוספות עוד צפרק כל הנשר (דף ק"ו.) ד"ה ושמע מינה ומציאם ב"י ולכך פסק דבין או שאר כל הדברים

שבתוך המזון הואיל ואין בית הבליעה פנוי ופירש רש"י ואין לב המסובין אל המברך אלא לבלוע ובעינן דעת שומע ומשמיע. וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל ומטעם זה יש אומרים אם אמר המברך סברי מרנן והם מפנין בית הבליעה כדי לשמוע שפיר דמי ומיהו לא נהירא האי טעמא שאף על פי שאוכלין יכולין לשמוע הברכה ולצאת בשמיעה ונראה הטעם כמו שמפרש בירושלמי (פ"ו ה"ו) שאינם יכולים לענות אמן שאין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט. ואפילו אם שומע כעונה ויוצא בלא עניית אמן חיישינן שמא יענה אמן [ד] הילכך בכל ענין כל אחד מברך לעצמו. (י) ועל היין שלאחר המזון אם הסיבו אחד מברך לכולם. ולדידן אפילו בלא הסיבה. (כ) ובספר המצות כתב שאין אנו רגילים לקבוע אלא בפת אבל בין או כל שאר דברים אין אחד פוטר חברו. ולא נהירא דמאי

יין לא צ"ע הסיבה ורבי יוחנן אמר אפילו יין נמי צ"ע הסיבה איכא דאמרי אמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסיבה אצל יין לא מהניא ליה הסיבה ורבי יוחנן אמר אפילו יין מהניא ליה הסיבה וכתב הרא"ש (ס"י ג) כלשנא קמא מידי דחשיב צ"ע הסיבה ורבי יוחנן סבר דבין נמי חשבו אצל שאר דברים לא צ"ע הסיבה ולשנא נהירא מידי דחשיב מהניא ליה הסיבה לרבי יוחנן יין נמי חשבו ומהניא ליה הסיבה ושאר כל הדברים כולו לא מהניא להו הסיבה ונראה כיון דברכות דרבנן בשל סופרים הלך אחר המיקל (ע"י ז.) והלכה כלשנא קמא וכן מוכח ממעשה דבר קפרא ותרתי תלמידי (לג.) וכן כתב הרמב"ן ז"ל דפת ויין צ"ע הסיבה אצל שאר דברים לא צ"ע הסיבה עכ"ל: **וגם הרי"ף (לא.) כתב ויין נמי צ"ע הסיבה כרבי יוחנן וכן פסק הרמב"ם (ה"צ) והראש"ד תמה** עליו למה לא פסק כלשנא נהירא דממע רבי יוחנן פת ויין מהניא להו הסיבה אצל שאר מיני לא מהניא להו הסיבה וכל חד מנכר לפשיה והוא חומר עכ"ל: **[בדק הבית] ונראה לי דכיון דברכות דרבנן שפיר דמי לפסוק לקולא אף על פי שהוא לישנא קמא [עבד באן.] והרמב"ם (שו"ת פאר הדור ס"י כג) הציב לתכמי לוי"ל שהוא מפרש דהני תרי לישני לא פליגי ולתרווייהו דוקא פת ויין לרבי יוחנן צ"ע הסיבה** ושאר דברים לא צ"ע הסיבה לכולי עלמא ונלאו הכי איכא למימר שאפילו לדברי הראש"ד שסובר דפליגי לישני אהדדי יש ליישב דשפיר פסק כלשנא קמא משום דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכמו שכתבתי בשם הרא"ש וכיון דכולהו רבוותא סברי הכי לא חיישינן להראש"ד דיחידא הוא וכך הם דברי רבינו שכתב בסמוך ופת ויין אין אחד פוטר את חבירו אלא בהסיבה ולדידן אפילו נשינה ושאר כל הדברים אפילו לדידהו אחד פוטר את חבירו. ועוד יתבאר זה בסימן ר"ג: **ובספר המצות (עשין כז ק"א.) כתב שאין אנו רגילים לקבוע אלא בפת** וב"י. נראה שדעת סמ"ג לומר דלא מהניא הסיבה אלא במקום שרגילים להסב עליו אצל במקום שאין רגילים להסב עליו אותם שהסיבו עליו בטלה דעתם ולא הסיבה היא ורבינו סובר דלא בטלה דעתם ושפיר הוא הסיבה ונאמת שדעת סמ"ג בזה הם כדברי התוספות שהרי צפרק כילד מצרכין (לג.) ד"ה נתן גבי הנהו תרי תלמידי דהו יתבי קמיה דבר קפרא נתן רשות לאחד מהם לנכר כתבו נראה דמייירי בצרכה שלפניו דאי בשל אחריו הא אמרינן אין מזמנין על הפירות ומייירי בהסיבו ואנו אין לנו שום הסיבה אלא על הפת ולכן

פרישה

(י) ועל היין שלאחר המזון אם הסיבו אחד מברך לבואם. הא דנקט לאחר המזון טפי מלפני המזון נראה דנקט לאחר המזון לרבותא דלא מיצטעל לפני המזון דמיסב עלמא בשל הפת דהו קציעות טפי דהו הסיבה אלא אפילו לאחר המזון שאינו מיסב אלא בשל היין אפילו הכי הו קציעות הסיבה: **ומה שכתב רבינו אם הסיבו** כלומר דאם לא הסיבו אין האחד פוטר את חבירו ונתבאר לעיל בסימן קס"ז דהאידנא דאין אנו רגילים

זה: (ח) ובסמ"ג כתב שאין אנו רגילין לקבוע אלא בפת וב"י. וכן כתב רבינו בשם נסים ר"ג וכתב ב"י ז"ל דעמו לומר דמקום שאין רגילין להסב עליו לאו הסיבה היא והמסובין עליו בטלה דעתן ורבינו סבר דכל שהסיבו עליו אף על פי שאין רגילין להסב אחד פוטר את חבירו עכ"ל והאר"י עוד שם וכתב שדברי הסמ"ג הם כדברי התוספות וכו' ע"ש:

דרישה

[ד] הילכך בכל ענין כ"א אחד מברך לעצמו. קצת קשה דאכתי לא יברך אלא אחד ויאמר סברי ואז יפסיקו מלאכול ויענו אמן ואין לחוש ואין לומר דסבירא ליה להרא"ש דאף אם יאמר סברי אנו חוששין דלא יפסיקו מלאכול דאם כן קשה למה סתר דברי היש אומרים בזה וגם אין לומר דמהני אמירת סברי להרא"ש דהא סיים רבינו וכתב הילכך בכל ענין וכו' ועוד דבהדיא כתב הב"י בשם התוספות דלא מהני סברי לכן נראה דהרא"ש לטעמיה אזיל דסבירא ליה דאף אם יאכלו יכולין לשמוע הברכה ולצאת בשמיעתן הילכך כשיאמר סברי רבותי רוצה לומר תנו דעתכם לשמוע ולצאת בברכה שאני מברך אינו מזרז שיפסיקו מהאכילה אלא שיתנו דעתם לשמוע ואם כן יש חשש שמא קצתם יענו אמן מתוך אכילתם ויקדים להם קנה לושט מה שאין כן ליש אומרים דסבירא להו דמה שמצריך כל אחד לברך לנפשו הוא מטעם דכיון שהם אוכלים אי אפשר להם לכוין אל השמיעה נמצא דס"ל כשיאמר סברי רבותי דהיינו תנו דעתכם אל הברכה צריכין שיפסקו וזולתו אינם יוצאים והוה שכתב הרא"ש בשם יש אומרים דכשהוא יאמר סברי וכו' והן מפנים בית הבליעה וכו' היינו לסברתייהו דיש אומרים וליה לא סבירא ליה הכי ודוק:

מיהו תירוץ זה גם כן דחוק הוא דאם כן אף שלא מהני לומר סברי רבותי דהיינו תנו דעתכם אל הברכה שאז לא יפנו מהאכילה רק יתנו דעתם לשמוע ויש לחוש שמא יבואו לידי סכנה מכל מקום הא איכא תקנה שיאמר בהדיא פסקו מלאכול כדי לצאת שזולת זה אין הדין נותן שתצאו בברכה זו ולמה כתב הרא"ש שבכל ענין צריך כל אחד לברך לעצמו. הילכך נאמר שסבירא ליה להרא"ש דבכל ענין חששו כיון שהאכילה לפניהם שמא יאכלו ויענו אמן אבל השתא שתקנו שכל אחד מברך לעצמו בודאי המברך פונה דעתו מהאכילה בעת שרוצה לשתות ולברך מה שאין כן כשאחר מברך והוא לא ישתה מיד אלא יענה אמן והשתא אתי שפיר מ"ש ה"א כשאומר להם סברי והן מפנים בית הבליעה דהא אכתי לא אשמועינן יפנו ולא תלה זה בסברתן דלא יוצא בשמיעה דהא אכתי לא אשמועינן דעת ה"א ותחלת דבר הוא זה וק"ל: **ועיין בשלחן ערוך של ר' מרדכי יפה יפה ש"י (ס"ח) מה שתיירץ בזה ודחיתי אותו בקונטרס שלי עם** שאר תירוץ הנאמרים בענין זה ואשר כתבתי הוא הנכון לדעתי בפירוש הרא"ש ויעיין בשלחן ערוך שכתב רמ"א (ס"ח) שמועיל אמירת סברי גם לזה שיפנה ויענה אמן ולא נהירא מטעם שכתבתי ודוק:

לפי שראו פוטר את חצירו ואף על פי כן כתב רבינו ולא נהירא והוא לפי שראו דודו שהיו רגילין לקבוע גם על היין וכמו שהוא דודו זה והתוספות והסמ"ג כתבו לפי דורס שלא היו רגילין לקבוע על היין גם נמשך רבינו אחר פסק הרא"ש כלישנא קמא להקל בצרכות דרבנן דנשאר כל הדברים אפילו לדידהו אחד פוטר את חצירו בישיבה לחוד. ולענין הלכה כדי להסתלק מן הספק אם קובעין עממן לשמות יין יכוין המזכך שלא להוציא אחרים כדי שיתחייב כל אחד לזכך לעממו ודוקא בצרכת צורא פרי הגפן אבל בצרכת הטוב והמטיב מזכך אחד

לכולם ועיין כמה שכתבתי סימן קע"ה ס"ג: בתוב צמח הגהות מהרש"ל זה לשונו מלאמי מפני מה אומרים סברי מרנן על היין לפי שזשעה שהיו דנין דיני נפשות היו משקין אותן יין ע"ד (משלי לא ו) מנו שכר לאוצר ויין למרי נפש וכן היו משקין האצילים יין כדאמרין (סנהדרין ע.) לא נברא יין אלא לנחם צו אצילים לכן אמרינן סברי מרנן שיהא לחיים ולכך הם חייבים לענות לחיים ולא למוט עכ"ל וכך השיב רבינו יוסף הגדול ואם תאמר דקידוש והדבילה למה אומרים סברי מרנן וגם בצרכת המזון הרי צית הצליעה פנוי זהו שלא לחלק בצרכת היין זה הכלל אין מרשין על היין ואין מסבירין על הפת מאי טעמא לחם שהוא רשות שאם רצה שלא לאכול לחם ובשר הרשות צידו לפיכך נוטל רשות כדי שיתקיימו כולן אצל קידוש והדבילה וצרכת המזון שהיא טעונה לשם מנוחה אין צריך לטוול רשות אלא יאמר סברי מרנן כלומר מנו דעתכם על הצרכה ללא צד יד חוצתכם והן עונין לחיים וכן יין שצמח הסעודה אין צריך לטוול רשות דכיון שישבו כולן לאכול ודאי אי אפשר בלא שתייה לפיכך יש לומר סברי מרנן או סברי מורי אצל אין לומר סברי מוריין שאין זה חיצה עד כאן לשונו ומהר"מ מ"ך כתב הטעם מה שאומרים סברי מרנן על היין ולא על הלחם ולא על השכר משום שהיין הציא קללה לעולם דימי נח שנשתכר ונחמךר צנו כנען על כן אומרים סברי כלומר חצו שזדעמתי לשמות וזדעמתי אני אשתה שלא יזיק על כן רגילין להשיב אחריו לחיים עכ"ל ח"א. וז"ל הגהות שלחן ערוך (ס"ח) וכן כל מקום שמזכירין על היין משום צרכת היין שצמח הסעודה אין אומרים צרכת אלא סברי עכ"ל וזהו דכדרי רבינו יוסף שאמר דקידוש והדבילה וצרכת המזון אף על גב דצית הצליעה פנוי אומרים סברי שלא לחלק בצרכת סברי מרנן ואפילו אינו צמח הסעודה ולפי זה אף כשמזכירין צרכת אירוסין וצרכת נישואין צמחה לפני צית הכנסת אומרים גם כן סברי מרנן וכן ראיתי ממורי הרב הגדול מהר"ר הירש שז"ל וזכך קיבל מהגדולים וכן אנכי נוהג:

פרישה

(ט) ואם הביאו להם גם שאר משקים אחר הסעודה וכו'. פירוש דלילו צמח הסעודה אין צריך לזכך על שאר המשקים שהרי הפת פוטרמן:

דרישה

[ה] ושאר כל הדברים אפילו לדידהו אחד פוטר את חצירו אפילו בישיבה לחוד. תנן היו יושבים לאכול כל אחד מברך לעצמו הסיבו אחד מברך לכולם וגרסינן בגמרא אמתינן אמר רב לא שנו אלא פת דבעי הסיבה אבל יין לא בעי הסיבה ורבי יוחנן אמר אפילו יין בעי הסיבה איכא דאמרי אמר רב לא שנו אלא פת דמהני ליה הסיבה אבל יין לא מהני ליה הסיבה ורבי יוחנן אמר אפילו יין מהני ליה הסיבה וכתב הרא"ש (ס"ח לג) ללישנא קמא מידי דחשיב בעי הסיבה ורבי יוחנן סבר דין נמי חשיב אבל שאר דברים לא בעי הסיבה וללישנא בתרא מידי דחשיב מהני ביה הסיבה ולרבי יוחנן יין נמי חשוב ומהני ביה הסיבה ושאר כל הדברים לא מהני ביה הסיבה וגרסא כיון דברכות דרבנן בשל סופרים הלך אחר המיקל וכן פסק הרמב"ם בפ"א מהלכות ברכות וכתב ב"י שהראב"ד תמה עליו מפני מה לא פסק כלישנא בתרא דמשמע לרבי יוחנן פת ויין מהני להו הסיבה אבל שאר מילי לא מהני בהו הסיבה ושהרמב"ם השיב לחכמי לוניל שהוא מפרש שהני תרי לישני לא פליגי ולתרווייהו דוקא פת ויין לרבי יוחנן בעי הסיבה עכ"ל ולא פירש איך יפורש כן וגרסא לע"ד דהכי פירושו דסבירא ליה דמ"ש בלישנא בתרא (דרשב"ל) [דלרב] יין לא מהני ביה הסיבה לאו משום

הגהות והערות

[ח] פ"ה הנוסח ברוב הדפוסים וכת"י לונדון, ובדפוס שלפנינו "אין חילוק בין פת ליין דאין אחד" וכו'. וכ"ה בדפוסים מנטובה ושלוניקי וכעין זה בכת"י פריז ועיין ב"י ריש סימן ר"ג שכתב דמיושאר כל הדברים" וכו' כתוב רק בקצת ספרי רבינו. אבל בכל הדפוסים וכת"י ישראלי איתיה: [ח*] עיין דרישה י"ש ס"י קסז והגהות והערות שם אות ד:

קעה א הביאו להם יין אחד. מיתר דרבי יוחנן צפרק הרואה אנו פוטרים זה את זה מין ומהבדלה אחרי שאין אנו יושבים ולא מסובין ושמה יש לומר מתוך שקובעים עצמם כדי לנאת ידי הבדלה קבעי נמי אכולה מילתא לכך נאה וטוב למבדיל וגם לשומעים שיטבו בשעת הבדלה שאלו יהיה נראה כקבע ופוטרי אותם וכן כתב המרדכי שם (סי' קמה): **ואותו שמברך על היין שלאחר המזון הוא מברך על המוגמר.** משנה צפרק כיצד מצרכין (מנ): והוא אומר על המוגמר ופירש רש"י דקאי אאותו שצריך על היין לאחר המזון וכן דעת טו הרמב"ם צ"ל (ה"ג) וה"ר יונה (ל): ד"ה והוא פירש שם הגאונים דקאי אאותו שצריך המולא ומיירי כשהביאורו צאמנע הסעודה: **ומברכין משתעלה תמרתו וכו'.** שם (מג). אמר רבי זירא אמר [ר'] ירמיה יא מאימתי מצרכין על המוגמר משתעלה תמרתו: **ומ"ש חוץ ממושק.** שם אמר רב חסדא אמר רב על כל המוגמרות הולם מצרכים עליהם צורא ע"י בשמים חוץ ממושק שמיין היה הוא שמצרכין עליו צורא מיני בשמים. ולא היה צריך רבינו לכתוב כאן דברים הללו דלקמן גבי ברכות הריה הוא מקומם אלא שנמשך אחר סדר התלמוד וכתבם כאן וחזר ושנאם בהלכות הריה סימן ר"י ושם אצאר כשיעמא דשמיא:

קעה ב פירש רמזי דינים המבוארים בזה הסימן [א] היו לפניו שני יינות מברך על השני הטוב והמטיב: [ב] אם מברך על יין שאינו יודע שהוא משובח מהראשון: [ג]—[ד] אינו מברך אלא אם כן יש אחר עמו ואם מברך כל אחד לעצמו: [ו] יין של שתי חביות והכל ממין אחד אימתי מברכין עליו הטוב והמטיב: **א הביאו להם יין אחד מברכין הטוב** אלא הוא הדין אם היו לו תחלה שני יינות וצריך כבר על האחד צורא פרי הגפן לזכר על השני כששותהו הטוב והמטיב ואין זה אלא כשכבר צריך על הראשון צורא פרי הגפן אצל לכתחלה ודאי הגון הוא לזכר על המשובח צורא פרי הגפן ולפטור השני ולא יצא עצמו ליד חיוצ צרכה הטוב והמטיב כדלי וזה דעת השלחן ערוך שהביא

סימן קעה

פירש רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] היו לפניו שני יינות מברך על השני הטוב והמטיב: [ב] אם מברך על יין שאינו יודע שהוא משובח מהראשון: [ג]—[ד] אינו מברך אלא אם כן יש אחר עמו ואם מברך כל אחד לעצמו: [ו] יין של שתי חביות והכל ממין אחד אימתי מברכין עליו הטוב והמטיב:

א הביאו להם יין אחד מברכין הטוב אלא הוא הדין אם היו לו תחלה שני יינות וצריך כבר על האחד צורא פרי הגפן לזכר על השני כששותהו הטוב והמטיב ואין זה אלא כשכבר צריך על הראשון צורא פרי הגפן אצל לכתחלה ודאי הגון הוא לזכר על המשובח צורא פרי הגפן ולפטור השני ולא יצא עצמו ליד חיוצ צרכה הטוב והמטיב כדלי וזה דעת השלחן ערוך שהביא

קעה ב פירש רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[ב] ברכת הטוב והמטיב אם היא אפילו על יין ששתה ממנו תוך שלושים יום: [ג] אכנסא ואורח אם מברך הטוב והמטיב: [א.ב.] היה שותה יין חדש והביאו לו יין ישן אם צריך לזכר בורא פרי הגפן: אם מברך הטוב והמטיב אחר שתייתו: כלה יין ראשון ואח"כ הביאו לו יין אחר אם מברך הטוב והמטיב: טעם למה מברכין על שני יין ואין מברכין על שני פת:

א.ב.ג הביאו להם יין אחד מברך הטוב והמטיב. צפרק הרואה (נע): אמר רב יוסף בר אבא אמר רבי יוחנן אע"פ שעל שינוי יין אין צריך לזכר אצל אומר ברוך הטוב והמטיב ופירש רש"י שמה יין צקעודה והביאו לו יין אחר טוב מן הראשון משמע מדצרכו לדוקא כשהשני משובח מן הראשון וכן פירש רש"י צפרק ערבי פסחים (קא). ד"ה אחד שני) ושם כתבו התוספות (ד"ה שני יין) דכן כתב נה"ג (ה' קדוש דף י' ע"ג) וכן משמע בירושלמי דסוף פרק כ"ד מצרכין (ה"ה) דקאמר אבא בר רב הונא אמר יין חדש וישן צריך לזכר דמשמע דלפי שהישן טוב מן החדש צריך לזכר אצל שינוי יין סתם אין צריך לזכר כיון שאין ידוע שהשני משובח מיהו עובדא דנחמא הכי פליג דקאמר דעל כל חבית וחבית מצרכין הטוב משמע בכל ענין אפילו מטבא לציטא מיהו יש לדחות שהיה מצרכין לפי שלא היה מכירו אצל אס ידוע שהשני גרוע לא ונראה דאפילו השני גרוע מצרכין דעל רבינו יינות מצרכין ובלבד שלא יהיה האחרון גרוע

פרישה

על היין הוא גומרין: **על המוגמרות.** צפרק כיצד מצרכין דף מ"ג פירש רש"י לשון זה דמצרכין עליהן צורא ע"י בשמים ואף על פי ששערף ואינו צעין אלא שהתמור עולה (וכתבו) [וכן כתבו] התוספות. חוץ ממושק שהוא (מין) [מן] היה מן הרעי של היה: **קעה א הביאו להם יין אחד מברכין הטוב והמטיב.** כתבו התוספות והרא"ש הטעם שמצרכין על שינוי יין הטוב והמטיב ואין מצרכין על שינוי פת וצמר משום דין משמח וסועד אצל פת סועד ואינו משמח אי נמי הטוב והמטיב ציננה חקונו הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקצורה לפי שצצרו דמיהם א שבע שנים והקיפו כרמיהן מהרואהן ומקטו לומר על היין שהוא כמו דם ע"ל:

דרישה

היאך יברך האחד באמצע ושיפטור את האחרים והא איכא למיחש משום סכנתא כדחיישינן ביין שבתוך המזון וחירץ שלא היו עונין אמן כלל אלא בשמיעה בלבד היו נפטריין עכ"ל והטור כתב כפירוש רש"י מפני שאזיל בשיטת אביו הרא"ש שכתב לעיל גבי יין שבתוך המזון דאפילו אם שומע כעונה ויוצא בלא עניית אמן חיישינן שמא יענה אמן:

הגהות והערות

טו עיין כנה"ג הגהות ב"י ד"ה שיטה י': **י הכתוב בסוגריים** אינו בדפוס וכתב"י נוסף בדפוסים שלפנינו ע"י הגהת מהר"א מפרג בטר שלו שהביא הפרישה כאן, ובכת"י לונדון הנוסח "משתעלה תמרתן בורא עשבי בשמים חוץ ממושק שהוא מין חיה, ועיין במור וקציעה שהגיה "שהוא מין חיה" וכן כתב במעניי יו"ט (אות ג) כי אין המושק מין חיה אלא שיוצא מן החיה, וכן הוגה בגמ'. אבל בדפוס"ר ובר"י ורא"ש "מין חיה" ועיין ריש סי' רטז בטר ונו"כ: **יא** [א] כ"ה הגירסא ברי"ף, ויכר בדפוס"ר ב"י שנשמטה חיתת "ר" קרוב לסוף השורה מפני חוסר מקום. ובגמרא לפנינו "רבא בר ירמיה" וכן הוגה בדפוסים שלפנינו: **קעה** אן בכת"י "לפי שבצור כומיהם" וכ"ה בכ"י וברא"ש לפנינו:

ב. טור בשם הרא"ש וז"ל
ד"ה ומ"ש רבי' וז"ל, מדיקין
מגמל דפסקים דף ע"ו
[ע"ב, כל ד' סימן כג טו, א
בשם הרא"ש]:
ג. אורחות חיים [הלכות
נעילה ידים סימן לא] בשם
הרא"ש ד:
קעד א. ברכות מ"א
[ע"ג]:
ב. שם [רא"ש שם פ"ו
רש סימן כו, רמב"ם יונה שם
כט, א ד"ה ופליגא]:
ג. שם ג"ה ע"ב:

ציורים א"רמ"א

(*) סעיף ג: ג. ב"י
[ד"ה כחז נספח בשם
אורחות חיים [הלכות נעילה
ידים סימן לא]: (*) סעיף
ט:
קעד א. הרבנו יונה
פורק כיצד מברכין [נדרות
כט, א ד"ה ופליגא] וב"י
[קנא, ב ד"ה כחז הרוקם]
בשם הפוסקים [מרדכי
נדרות רמב"ם קנ בשם הרא"ש]:

הגהות והערות

קעד א. ב"ה ד"ס של
שלמה, וכן מיקט דפ"א
ע"פ המקור חיים ומוספת
שבת:
ב. עיין נספח טוה אלא
יוסף הלכות סעודה א"ח ג
שכתב כן בשם הרא"ש בל"ח
סימן קעג בשם הרמב"ם.
א"ח ב"ה ליתא, וכנראה ט"ס
הוא ב"ה וז"ל ב"ה, והיינו
באר שבע סימן לה שדיק כן
מהרמב"ם מאלוה אסורות
ט, כג. וכן דייק בשו"ת חתם
סופר יו"ד סימן קא ד"ה
אברה. ועיין ב"ה יו"ד סימן
ל"ה ד"ה ולו. וע"ש שדי
חמד כללים מערכת ט
כלל ה:

ג. נראה דל"ל אינו אוסר:
קעד א. עיין סימן ר"ח
סעיף י"ו [ס"ק דן] מה
שכתבתי:
ב. כמדומה שז"ל כגון
נדרות קידוש: (אמבור)
מרדכי ס"ק א, יע"ש
ג. אמנם מרדכי שם מחק
הרמ"א חתם "דהא" וזכר
ו"או" שכן הוה, עיי"ש,
ולפי"ז הרי אלו שני מנאים
א' דהיינו לפניו, ב' קידוש
וכו' עיי"ש, וא"כ לפי"ז אין
לחייב מסימן ר"ח דלא קיי"ל
כהמרדכי גם לגבי התנאי
דין לפניו. אמנם מרדכי
משה כלל משמע ג"כ דהוה
ענין אחד וז"ל. ועיין מ"א
סימן דס ס"ק כד דגרס
בהמרדכי ג"כ ד"הא", וע"ש
ב"ה סימן רו ס"ק ז:
ד. תיבת אפילו נוספה
עפ"י מקל"ת כח"י:
ה. ב"ה, ונחקר בדברי
רמב"ם חתם ב"ן, או דעוה
סופר פה, וז"ל ב"ן ליתא:
(דמשק א"ימור)

מכירין זה את זה יכולין לאכול על מפה אחת, ומימא וכו' נדנבק
בשר במקום גבינה יחד במפה כו', ולי נראה להכח מ"יירי במפה
חדשה או שנתכנסה יפה וזה אוכל בקצהה וזה אוכל בקצה האחר,
דלין נוגעין זה בזה, ופשוט הוא. עוד כתב, כשמשים קערה של
בשר על השלחן ואח"כ משים
קדירה של חלב במקומה, נולעת
טעם הבשר הנולע בשלחן וכו',
ואוסרת כדי קליפה, עכ"ל. ב. לא
קיימא לן הכי, כמו שכתב ב"ד
סוף סימן ז"ב [סעיף ח בהגה], דלין
הנלעה הולכת מכלי אל כלי: יש
נוהגים ליטול בין גבינה לדגים,
ויאכל להם ממה שכתב ב"ד
סימן פ"ו [ד"ה דגים] דסכנה לאכול
גבינה ודגים (כנסת הגדולה הג"י).
וכבר כתב בדרכי משה [שם אות ד]
שטעות סופר הוא שם ב"י, וז"ל
דגים נבשר, ע"ש. וכן כתב
האחרונים: א דקשה לדבר
אחר. ואפשר דזמן הזה אין סכנה
כל כך, דחזין כמה דברים
המוזכרים נגמלא שהם סכנה לרוח
רעה ושאר דברים והאידנא אינו

מויק, דנשמתו הטבעית, וגם הכל לפי טבע הארצות. ועיין ב"ד סימן ש"ו סעיף ג' [בהגה] וזאה"ע סימן קנ"ו [סעיף ד בהגה]. וכן
כתב ב"ה [ב] בשם הרמב"ם: ב. מהדיח הדעת. קלת קשה דנסימן ז"ב סעיף ה' פסק דלכתחלה יש ליזהר מהיסח הדעת לתפלה.
וזכרין לומר דתפלה חמירה טפי מברכת המזון. ועיין מה שכתב סימן קנ"ח סעיף ה' [וס"ק ט]: ג. וחזין בניגוב. ז"ע דלפי מה
שכתב סוף סימן קנ"ח דנמטביל אין לריק ניגוב משום דלין שם מים טמאים, א"כ כל שכן בנאמנעים. וזכרין לומר דמכל מקום איכא
משום מילא, כמו שכתבתי שם [ס"ק יח]: ד. מים דרוקא. שאר משקין אינן מנקין השומן והמאכל. ויס של שלמה [מולין פ"ח] סימן
י. פסק בהרשב"א [פורם הפה הקר שער ו ב' ח' א] [ס"ק יח] (ס"ק יח) דמותר ליטול [אחרונים] [נאמנעים] בשאר משקין:

קעד א ואין הפת. משום דחשוב, שנכמה מקומות מצרכין עליו אע"פ שאין לריק לשמיה, כגון קידוש והדלה: ב. בניחו עד
לאחר המזון. בתשובת הרשב"א [ס"ק א] סימן ש"ז כתב דלמאן דלמאן נכרת המזון אינה טעונה כוס, רשאי לשמותו קודם
נכרת המזון, וזית שמאי סברי דמחויב לשמותו קודם, דושנעת זו שמיה [נדרות מט, ב] וכו', ועוד מפרש בירושלמי [נדרות פ"ח הלכה א]

ערך דחם למהריק"ש

סעיף ב [והמירא סכנתא]. עיין יורה דעה סימן קי"ו [עך לוס סעיף ב]. סעיף ג [הנהגים באחרונים]. עיין סימן קפ"א:
קעד סעיף ב יין פוסר. אפילו [מנכרה ראשונה]: ב. [משקין]. ששמה מתוך הסעודה אכל בלא סעודה לא פטר, מוספות פרק כ"ד מברכין [נדרות] מ"א ב' [ד"ה
יין]. ועיין סימן ר"ח דין י"ו:

שערי תשובה

שכתב שהסומך על דעת ב"ח לא הפסיד, אפילו ביושב בקרן וארגו קטן, רק
שאינו כליון, וכל שכן כשיש בארגו דברים אחרים עם הספרים שאין הארגו
בטל לגבי הספרים. וכעין שכתב רש"י בברכות דף כ"ג ע"א ד"ה אלא. בספר
תורה יש להחמיר, עכ"ל. ומה שכתב בתשובות אוהל יעקב, הבאתי לעיל
בשערי תשובה סימן מ"ם [ס"ק ה], ע"ש:

קעג (א) אחר. עיין באר היטב. ועיין פרי חדש יו"ד סימן פ"ט [ס"ק י] מה
שכתב על דברי הרשב"א [תורת הבית הקצר בית ו שער ה] שאין צריך כלי
ליטול לתוכו. ובחכם צבי סימן ג"ה השיג עליו. וכן הרש"ל יוס של שלמה חולין
פ"ח סימן י' הבין בהרשב"א כפרי חדש. והשיג עליו באליה רבה [ס"ק י]. שהכוונה
שאיין צריך כלי ליטול ממנו, ע"ש. ומה שכתב בהג"ה צריכים מים דוקא,
עיין בתורת חטאת כלל ע"ו [ד"ה י] ובמנחת יעקב שם [אות טז]. והאליה רבה
[ס"ק יב] כתב ליישב האחרונים:

קעד (א) משקין. עיין באר היטב. ועיין בדגול מרבכה [אוצר מפרשים ס"ק א] דלפי מאי דקיימא לן בסיון ר"ג דקובעין על היין אף לידיו, אף שלא היו

ביאור הגר"א

קעג [א] [נסעיף ב] והמירא כו'. פרק קמא דחולין ט. ב. [ב] [נסעיף ב] וחזין
בניגוב כו'. שאחרונים אין צריך ניגוב, כיון שאין שם מים טמאים,
שהרי הידים טהורים. שהרי אף בראשונים אין צריך ניגוב במטביל. ועיין
תוספות דברכות ג"ב א' ד"ה גזירה כו', ועיין מ"א [ס"ק ג]: [ג] [הגה] ויש
שאמרו כו'. עיין מ"א [ס"ק ד]:

קעד [א] [נסעיף א] יין כו'. מתניתין [ברכות] מ"ב ב', וגמרא מ"א ב' שאלו
כו': [ב] [נסעיף ב] יין כו'. שם כט, א ד"ה ופליגא [ורא"ש] שם פ"ו ריש סימן כן. ודלא כתוספות שם ד"ה יין כו': [ג] [הגה] אפילו כו'.
בפת, [בין] [ח] ליכא מאן דפליג, תלמידי רבינו יונה [שם כט, א ד"ה ופליגא] דר' חייא
מדאמר [ברכות שם] ופליגא, משמע אכולהו. ועיין תלמידי רבינו יונה [שם]. ועיין רש"י שם ד"ה פת כו', והוא הדין לין:

לבושי שרד

קעג (ה) שריע סעיף ג הנהגים באחרונים. עיין מנחת יעקב כלל ע"ו ס"ק ט"ו: (א) מ"א סק"ד דמותר ליטול אמצעים, כל"ל [א]:

קצת (מביא פקדי) דמותר
יוסף אמצעים כו,
כצ"ל א:

יע"ש. ומה שכתב צמח חדשה, כן כתב הדרישה [אות ו]. אלל צמח ישינה
אסור לאכול אש"כ עליו צמר או להיפוך. ועיין ב"י [ד"ה וכתב עזר] בשם
רבינו קלונימוס ורבינו יהודה [מנא נהגות אשר חולין פ"ח סימן כ], ודעבד
אין לאסור, דרש"ל [נהגות הטור] רוצה להמיר אף לכתמילה, עיין דרישה
[שם]. ומה שכתב [המ"א] עוד דלא קיימא לן הכי צ"ד [סימן] כ"ג קטף
ח, יע"ש. ואש"כ לא בלע השולחן כלל לכתמילה מקערה. ומכל מקום י"ל
לכתמילה כתב שם דיש ליזהר, הוא הדין כאן. "ואוסרת" כולמר ומנלע
כדי קליפה בשולחן, והעד מדלא אמר נאסרת, ושולחן זכר. אם היה על
השולחן גזינה נעין והעמידו קערה חמה, החבשיל מותר, דהקערה כדי
קליפה כו' וגזינה נאסרת כדי קליפה. ויש לעיין בזה, דשם אדמיקר בלע
נעין לא בלע [מפסחים עו, א]. וגזינה חמה החבשיל שנקערה נאסר, וגזינה
י"ל דאין נאסרת כי אם כדי קליפה, דבלע מכלי בלא רוטב א"י [ו] יומר
מכדי קליפה, עיין יו"ד [סימן] ק"ה בש"ך [פ"ק] כ"ג. וי"ל כשהכלי ירוק,
מה שאין כן כאן שיש רוטב בחמה. ואם נאסר דאדמיקר בלע נעין לא
מפליט הנלע ג"כ מותר, וצפרי ליו"ד ביארמו * עיין מה שכתבתי צפרי
ליו"ד [סימן] קי"ו דחלז בדגים יש נמנעים, דווקא בחמה נמנעים אלל
לא בחלב, יע"ש בשם שו"ר כנסת [הגדולה]. וכן כתב אליה רבה בשמו כאן
באות ט', יע"ש: א דקשה. עיין מ"א. בזה"ע [סימן] [קנ"ד] [קנו]
סעיף ד' דהאדלנא יולדת לתשעה למקוטעין. ומכל מקום צ"ד [סימן]
קי"ו [סעיף ג] כתב הר"ב הג"ה דאין לחוש לזה מטעם דווקא ללגלוג יחד
אסור לא לאכלו זה אחר זה, יע"ש ב"י [פ"ק] ג. ועיין מה שכתבתי כאן
א"י נמשלות וזה בזה: ב מהיפוך. עיין מ"א. דסמס ידים פסולות
לנטילת ידים ולחפלה, עכ"פ לכתמילה יש ליזהר. אלל נכרות כשירות, כן
כתב בסמ"ק ז"צ אות ד' ונסימן קנ"ח אות ט': ג דוחוק. עיין מ"א.
הקשה דלמנענים ליכא מים טמאים כלל, רק לנקות ידיו, א"כ למה לי
גיבוב וי"ל משום מילוא, כמו שכתב שם בזה"ע: ד מים דווקא.
עיין מ"א. דלמנענים לאסורם בכל משקין [מסר דפוס כ"ף [דמיון].
ועיין ש"ך יו"ד [סימן] פ"ט אות יו"ד דאין להקל בלמנענים דווקא מים.
וכל קמח לא הוה קיטור, ולאו דוקא דשערי, [ש"ך שם] בזה"ע י"ב ועיין
אליה רבה כאן אות י"ב דרשב"א לטעמיה [מורת הפסח] ו שער ב' דגם
ראשונים מותרין בכל משקין, מה שאין כן לדין, עיין סימן ק"ט סעיף
ב:

קצת א ואין. עיין מ"א. השמיט נכרת ארסות ונקיט הדלה, עיין מה
שכתבתי ב"י [אות א]. והדלה יותר מקידוש, דאין מנדילין על
הפס ומקדשין על הפס. עיין ב"י [קנה, א ד"ה וכן ודרישה] ופירשם אות
ד: ב מניחה. עיין מ"א. לא בצינומי זה, דלכאורה הקשה על הר"ב
למה שחיק כאן, מאחר שסובר דשנעם זו שחיה. ונאמנת דנסימן קי"ו (לא)
כתב וטוב ליזהר כו', אלל ודאי דהלכה דשנעם כדי שציעה וכיתו מדרבנן,
ובנסימן קי"ו [סעיף ג], יע"ש. ומכל מקום ראיתי שהקשה שפיר, דגם
נכרת המזון אין טעון כוס כי אם להיראות בעלמא, כנסימן קפ"ב [סעיף

[ברכות ח, יב] פולין ואפונים הם שאין נמאסים, יע"ש. בכוס קידוש
כהאי גוונא נמי אם יש יין אחר יפלוט זה, עיין סימן [רע"ב] [רע"א]
ב"י ומ"א, [ס"ק] י"ט [ב"י] ול"ב [ב"מ], יע"ש. קשיא לי לפי מה
שכתב בסמ"ק ס"ב ב"י [ס"ק] א' דהרהור כדיבור באונס יצא, כאן
אונס גמור, ירהר ויברך בבורו משקין בפיו. ועיין מ"א א"י
[אות] א' מזה:

קצת [סעיף א] עיין ב"ח [ד"ה מים] במה שכתב הקדירה לא הורח
יפה אסור עם גבינה, הא לאחריו שרי. וכן כתב הש"ך ביו"ד
[סימן] פ"ט אות [ח"י] [יט]. ועיין סימן צ"ט בש"ך [ס"ק] כ"ב דיש
אומרים אף לכתמילה, יע"ש. ומיהו הר"ב פסק שם [סימן] צט סוף סעיף
ו' דיעבד, ועיין מה שכתבתי בפריי שם. אבל אם נפל גבינה לתבשיל,
דהתם מותר דכבר נתבטל בששים, והיינו שלא רחוצה יפה, הא לא
הודחה כלל אין בו ששים, יע"ש בסמ"ק צ"ה [סעיף ג]. שומן אורז
יש מקילין, עיין לבוש כאן [ב"י] א, וב"י [סימן] פ"ט [ס"ק] ה'
ביו"ד דאורז נמי יש לאסור, ואין לפרוץ גדר, יע"ש: [סעיף ב]
שא"ל, ספק ספיקא אי מהני בסכנתא או לאו. והנה לפי מה שכתבתי
ביו"ד [סימן] ק"י [משבצות זהב טו טז, ושפתי דעת דיני ספק ספיקא אות
כו-כח] ספק ספיקא במקום חזקה לא אסרינן, ומזה דן בפני יהושע
בקונטרס אחרון לכתובות [אות כו] בסוגיא דפתח פתוח דספק ספיקא
גורע מחזקה, וחמירא סכנתא מאיסורא דחלינן בזאב כו' וגילוי לא
אוקמינן אחזקה וכדומה, אלמא לא סמכין אחזקה בסכנה, הוא
הדין ספק ספיקא לא מהני. ולמאן דאמר ספק ספיקא כרובא או
עדיף מינה י"ל דמהני ספק ספיקא בסכנה כמו באיסורא. אבל חד
ספק וודאי אסור, וצ"ע *:

קצת (א) ואין. עיין ט"ז. התוספות ברכות מ"א ב' ד"ה אי הכי
דקידוש וברכת אירוסין. ויש אומרים הבדלה. ואף יין שפסול
לקידוש כנסימן רע"ב סעיף א', ראוי הוא לברך פרי הגפן, ולא
פלוג חז"ל. ועיין שם בתוספות עוד טעמים [יש אומרים דנשתנה
לעליא ומברכין פרי הגפן. וקשה, דייסא נמי נשתנה מבורא פרי
האדמה בורא מיני מזונות ולמה פטר להו פת, ובחדושינו נראש יוסף
שם ריש מב, א] כתבנו מזה. עיין מה שכתבתי במ"א [אות] ט' [ד"ה]
ולין: (ב) אפילו. עיין ט"ז. בדרכי משה אות [ד'] [ה] צידד בזה
לפי מה שכתב הטור בסימן רי"ג דבזמן הזה ג"כ יש קבע לשתייה,
א"כ הוה כסעודה, ואפילו לא היו המשקין לפניו כשבירך על היין
אין צריך ברכה על המשקין ברכה ראשונה ואחרונה, אפילו שלא
בסעודה. ועיין מ"א [סימן] ר"ח אות כ"ד, ואי"ה [באשל אברהם] שם
יבואר: (ג) אלא. עיין ט"ז. ברכות ג"א ב' במשנה, וג"כ א'. והב"ח
כתב דלברכותא דבית שמאי, אפילו מטי זמן ברכת המזון אפילו הכי
מברך על הגפן תחלה, ומכל מקום רש"י חולק במה שכתב בגמרא
תוך המזון לא בא, דמשמע הא בא תוך המזון אף לבית הלל מברך

מחצית השקף

כמו שכתב ט"ז ס"ק ג) אם אין שם אלא אותו כוס, בית שמאי אומרים
מברך על היין ואחר כך מברך על המזון, ובית הלל אומרים מברך על
המזון ואח"כ מברך על היין. ומסקינן בדף ג"ב [פ"א] דטעמא דבית שמאי
דסבירא להו ברכת המזון אינה טעונה כוס, ולכן שותה קודם ברכת המזון.
וטעמא דבית הלל אינו מבורא בש"ס. ולמאן דאמר ברכת המזון טעונה
כוס, א"כ בית הלל סבירא להו דוקא מברך על המזון ואח"כ על היין, כדי
שיהיה לו כוס לברכת המזון, אם כן י"ל הא דאמרו בית שמאי מברך על
היין ואח"כ כו', היינו דרשאי לעשות כן, אע"פ דלא יהיה לו כוס לברכת
המזון אין בכך כלום, דסבירא להו ברכת המזון אין טעון כוס. אבל למאן
דאמר ברכת המזון אין טעון כוס, א"כ על כרחך הא דאמרי בית הלל
מברך על המזון ואח"כ על היין, על כרחך פירושו דרשאי לעשות כן, אבל
אם רצה עושה כבית שמאי מברך על היין קודם ברכת המזון, ולפי זה
על כרחך צריך לומר הא דאמרי בית שמאי מברך על היין כו', ר"ל דמחויב
לעשות כן: דושבעת זו שתייה. ר"ל, דבריש פרק שלשה שאכלו [שם מה,
א] פליגי ר' מאיר ור' יהודה בשיעור אכילה להתחייב בברכת המזון. ר'
מאיר אומר כזית, ור' יהודה אומר כביצה. ומסקינן בדף מ"ט [ע"ב] דברקאי
פליגי, ר' מאיר סבר כתיב [ויברס ח, י] ואכלת ושבעת וברכת, ואכלת זו
אכילה, וסתם אכילה בכזית. ושבעת זו שתייה, ר"ל, דאינו חייב בברכת
המזון אם היה צמא אלא א"כ שתה. ור' יהודה סבירא ליה דהכי קאמר,
ואכלת ושבעת, אכילה שיש בה שביעה, ואיזה, כביצה. ואם כן י"ל דבית
שמאי סבירא להו כו' מאיר דאינו מחויב בברכת המזון עד שישתה אם
הוא צמא, לכן אם אין לו רק כוס אחד עדיף לברך בלי כוס, כיון דברכת
המזון אין טעון כוס, וישתה הכוס קודם ברכת המזון כדי שיהיה מחויב
מן התורה בברכת המזון. וסבירא להו דהא דרשה וישתה כוס אחד דרשה

בשר וזה גבינה ואין צריך היכר, אבל שני בני אדם המכירים זה את זה
צריכים לעשות היכר ביניהם כגון להפסיק בקנקן כו', או שיאכל כל אחד
על מפה שלו לבדו, משמע דבאין מכירים זה את זה, דאין צריך היכר,
רשאי לאכול על מפה אחת זה בשר וזה גבינה: עוד כתב כשמששים קערה
ש"ב בשר ורוחחות כו' אולעת את אע"ג דתתאי צונן וקיימא לן [מפסחים עו,
א] תתאי גבר, מכל מקום בלע כדי קליפה: דאין כו' מכלי אל כלי. מדי
דהוי אשתי קדרות אחת של בשר ואחת חלב הנוגעת זה בזה, ועי"ש ב"י
[פ"ק א] דקשה כו'. ועיין ביו"ד סימן ש"י. דאע"ג דמדין השי"ס
[נכוות כ, ב] פרה חולבת הולד שהולידה אחר זה פטור מן הבכורה,
דמחולבת ודאי כבר הולידה, אבל בזמן הזה אין זה סימן, דאפילו מבכרת
קודם לידה יש לה חלב דנשתנו הטבעים: ובאח"ע. שכתב רמ"א אף על
גב דמסיק השי"ס [נהל לה, ב] דיולדת לתשעה חודשים אין יולדת למקוטעים
אלא תשעה חודשים שלמים, בזמן הזה נשתנה יולדת למקוטעים: [פ"ק ב]
מדיחם כו'. מהיחס הדעת לתפלה. והא הכא צריך לברך ברכת המזון:
ועיין מה שכתבנו סימן קנ"ח. דאמרין הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי
הרוח, ועל כרחך צריך לומר דלברכת הפירות לא חיישינן להיסח הדעת,
וא"כ ברכת המזון יש לו דין שאר ברכות: [פ"ק ג] דחוק כו'. ב"י שכן
באמצעים. ודידיו טהורות: כמו שכתבתי שם. דגם שם משום מאוס צריך
ניגוב: [פ"ק ד] מים דווקא כו'. ויש ש"ל שפרק כ"ה הבשר סימן י', כן
צ"ל: דמותר יו"פ אמצעים, אכ"ל כ"ל [ל]. והטעם כתב כיון דכשרים
לאחרונים, על כרחך צריך לומר דמנקים הוזהמא, כל שכן דכשרים לאמצעים
לנקות שומן הדבוק:

קצת (ב) מניחו כו'. בתשובת הרשב"א כו'. דתנן בברכות ריש פרק
אלק דברים [גא, ב] בא להם יין אחר המזון (ואחר המזון לאו דוקא,

מאמר מפרשים

מבורא שזה דוקא [בזמנינו שאין אנו קובעים על היין, וכן הביאו הדרכי משה
אות [ד'] [ה], וסיים על זה וכתב הר"א מפרא [בנהגות הטור] דלפי דברי הטור אין
חילוק בין זמן הזה לזמנם. ושוב סיים הדרכי משה ועיין לקמן סימן רי"ג כיצד
נקטינן הלכתא בהא. [וכן] [ונכוותו] דלקמן סימן רי"ג סעיף א' מבורא דגם היין
מהני הסיבה לדין, א"כ לא קיימא לן גם כאן דכרי המרדכי: (רע"ב מרבבה)

ב (מביא ריש הסיק) לא קיימא לן הכי. נ"ב, וכן כתב הט"ז שם [סימן צב] ס"ק כ"ט:
[חתיים פסוק]
ג (מביא פקדי) דמותר יו"פ אמצעים בשאר משקים, כצ"ל א: [נתיב חיים]
קצת א (מביא פקדי) מבורא במרדכי פרק כיצד מברכין כו'. אחר מחילת כבודו
של הטורי וזה נראה לענ"ד שלא דק בהעתקתו הדברים האלה, שבמרדכי

ד. שם (מ') [מנ']
 [פ"א, תוספות שם מג' ז' ד"ה
 ור"ב, ר"א"ש שם פ"ו סימן לב
 ופסחים פ"י סימן ד', רמב"ם
 יונה ברכות ל' ז' ד"ה ואומר
 ר', רש"י שם ד"ה אע"פ
 ובש"מ מ"א סימן מפר,
 מרדכי שם רמז קמג]:
 ה. הר"א"ש שם [ורמב"ם
 יונה ורש"י שם ומרדכי שם
 רמז קמג]:
 ו. תוספות שם [ומרדכי
 שם]:
 ז. כ"י [קנב, ז' ד"ה
 ולענין]:

הנהגות והערות

[ו. תוקן דפוס"א ע"פ
 תוספת שבת, מקור חיים,
 מירושלם, נטע שדך,
 מאמר מרדכי פ"ב, ז' ויעין
 מד אפרים]:
 [ז. גופה דפוס"א ע"פ מקור
 חיים, ועין מאמר מרדכי
 פ"ק ד' שנתקפה מאד
 בדבריו, וס"ס וע"כ שלא
 בדקדוק כפי כח, א"י יט
 מסקנו בדבריו]:
 [ח. בב"י לא נמלך סברה
 זו ועין ב"מ ד"ה ומ"ש
 רמב"ם]:
 [ט. הובא ברש"י שם:
 י' ע"פ יד אפרים ופמ"ג,
 ועין ממה"ש]:
 [יא. נראה ש"ל מ"ה,
 וכוונתו למדוע הרש"י שם
 בשם הראשון, שכתב דלפניו
 נטול פסוק עיי"ש]:
 [יב. תוקן ע"פ ממה"ש,
 לט"ש, יד אפרים ופמ"ג
 מנדים]:

אומרים מצדך על היין ואח"כ מצדך על המזון. [משמע (ה) דוקא
 אם צא (צמח) [אחר] המזון. וכן פירש רש"י צהדיה בגמרא שם
 נב, א ד"ה אחר המזון וז"ל, וצמח המזון לא צא להם, (ו) וכשגמרו
 סעודתם צא להם לפני צרכת המזון כו', עכ"ל. לא קשה מיד,
 דמשום ציח שמאי פירש כן,
 שצריך להו' דמצדך (ו) על אותו
 כוס צורא פרי הגפן וטעם ממנו
 ואח"כ מצדך עליו צרכת המזון,
 כדאימא שם בגמרא. אבל לציח הלל
 דסבירא להו' מצדך צרכת המזון
 מחלה, אין חילוק בלחם אימתי צא.
 ולא כמ"ס ז"ל [ב"מ קנב, א ד"ה

ואם] שעשה מחלוקת בין רש"י לשאר פוסקים צוה: (ד) לפני
 המזון כו'. [ופטר אפילו יין שלאחר המזון קודם צרכת המזון] ו
 שאותו יין הוא צא לשמות, כמו היין שלאחר המזון. מה שאין כן
 ביין שצמח המזון, אינו אלא לשירות המאכל, ולא חשיב כמו לשמות
 נואינו פטר יין שלאחר המזון. והוא דנקט אס קצב, לאו
 למימרא דללא קצב אינו פטר, אלא צא לאפוקי אס לא היה דעמו
 מחלה לשמות אח"כ, דהוה נמלך: (ה) ש"י קידוש. ולא נימא
 דקידוש הוא כמלוא צפני ענמה. והדלה הו' רצווא טפי, דלינה

המזון פטר יין שצמח המזון. וכן כתב ב"מ"א א"ע"ג שיש חולקין גם צוה, [פסק הרב כ"י דלא כוונתו. (ו) וכן משמע (ס"ו)
 [סעיף ז'] וכן משמע סימן מע"ד: ו נב"י ידיו. לאו דוקא, דהוא הדין אס קצב ענמו לסעודה. וכן משמע בתוספות [שם מג,
 א] ד"ה צא להם יין, ע"ש, דאף על גב דלא נטלו אלא יד אחת וצריכין לחזור ולטול, אפילו הכי פטר. ועין שם [מג, ז' ד"ה ור"ב] גבי

ערך דחם דמהרי"ק"ש

פ"ה ד [שבתוך המזון]. יין שלפני המזון פטר גם כן יין שלאחר המזון, ודוקא בשבת ויום טוב שדרך מי אדם לקטע על היין, ואם היין מצי הרבה צאותו מקום פטר
 אפילו צמח. ופירוש יין שלאחר המזון היינו מה שזוהי אחר שגמר מלאכול וטלן ידו מן הפה והסירו המפה כמו שעושין בסעודות גדולות, ויש אומרים דהיינו כשם אחר
 גמר סעודה ומרוב שיהיה נמא לשמות כמו שעושין בלילות ארוס אצל אס נמא מחמת אכלה לא מיקרי יין שלאחר המזון, ויכלש שיש שהוא מה שזוהי אחר שגמר קודם צרכת המזון:
 לא היה לו יין לפני המזון ויכר על היין שצמח המזון אינו פטר יין שלאחר המזון אף על פי שעדיין לא יכר צרכת המזון:

מחצית השקל

פ"ה ד, כצ"ל. שכתוב הרצוה שיסתלק מן הספק ישוב קודם נטילה כו',
 על כרחך אפילו קודם נטילה מהני במשקין שלפני נטילה, והוא הדין ביין.
 אולם אינו ראיה גמורה לפי מה שכתב מ"א ס"ק ר' דנטל לא דוקא, דהוא
 הדין אם קבע כו', והתם הו' קבע: וכן משמע פ"ס תע"ד. ר"ל, בטור שם,
 שהקשה על ה"ר"ף [פסחים כו, א] שכתב שבשני לילות הראשונים של פסח
 יש לברך ברכה אחרונה אחר שתי כוסות הראשונים שקודם הסעודה.
 והקשה הטור וכן ה"ר"א"ש [שם פ"י סימן כו] הא הם פוטרים היין שבתוך
 הסעודה מברכה ראשונה, ואין יכרך אחריהם ברכה אחרונה. ואי אמרת
 דגם יין שלפני המזון אינו פטר אלא אחר נטילה, א"כ מאי קושיא לה"ר"ף,
 הא שתי הכוסות שותים קודם נטילה, ואין פוטרין כלל יין שבתוך המזון
 (וכוס קידוש ודאי לא עדין מיין שלפני המזון), ובא שפיר מה שכתב
 ה"ר"ף שיכרך אחריהם ברכה אחרונה. וכן יישב באמת הב"ח דעת ה"ר"ף
 בסימן זה [ד"ה ומ"ש] ולקמן [סימן תע"ד ד"ה ומ"ש הקשן]. א"ע"ג דהטור סבירא
 ליה דליכא למאן דאמר דסבירא ליה הכי, דיינ שלפני מזון קודם נטילה
 לא יפטר יין שתוך המזון, א"ע"ג דהתוספות [ברכות מג, א ד"ה א] סבירא
 להו' הכי לפטור, לא נראה דה"ר"ף סבירא ליה הכי: (פ"ק ו) נב"י ידיו. לאו
 דוקא כו' וכן משמע בתוספות ב"ה כו'. ר"ל, דברך מ"ג איתא כיצד סדר
 הסיבה אורחים נכנסים ויושבים על גבי ספסלין עד שיכנסו כלם, הביאו
 להם מים כל אחד נוטל ידו אחת, (ולא קיימא לן הכי, כדלעיל סימן קנ"ח)
 סעיף ו'. וע"ש בהרב ב"י קלב, ב ד"ה וכתב ה"ר"ף הטעם) בא להם יין כל אחד
 מברך לעצמו, עלו והסיבו כל אחד ואחד חוזר ונוטל שתי ידיו, בא להם
 יין אחד מברך לכלם. וכתבו התוספות ד"ה בא כו' וז"ל, אף על גב דיינ
 שלפני המזון פטר יין שאחר מזון, כל שכן זה שלפניו הוא, שאני הכא
 כיון שעלו להסב הו' שנינו מקום וצריך לברך, עכ"ל התוספות. הרי דלולי
 דהו' שנינו מקום היה יין הראשון פטר, א"ע"ג דהו' קודם נטילה, דהא
 לא נטלו רק יד אחת וצריכים עכשיו ליטול שתי ידים. אלא על כרחך
 דנטל ידיו לאו דוקא, דהוא הדין אם קבע, והתם הא קבע. ואין לומר
 דאין מזה ראיה, דלמא לעולם בעינן נטילת ידים ממש ביין הבדלה,
 והתוספות הא קאי על היין שלפני המזון, דסבירא ליה להרב כ"י דאפילו
 קודם נטילה פטר, כמו שכתב מ"א בס"ק ה'. ולזה כתב מ"א ועיין שם
 גבי אותן שקדשו בבית הכנסת. ר"ל, דמשם מוכח דהתוספות סבירא להו'
 דגם יין שלפני המזון אינו פטר קודם נטילה, וא"כ מוכח שפיר דנטילה
 לאו דוקא. וראייתו דהתוספות סבירא להו' דגם יין שלפני המזון אינו פטר
 קודם נטילה, ממה שכתבו התוספות ב"ה פ"ב ד"ה וכן ששח כו'
 וז"ל, אבל לשותת כו' דהיינו יין שלפני המזון, פשיטא דפטר יין דלשרות
 (והיינו יין שבתוך המזון), וכן משמע נמי בערבי פסחים (קא, א) גבי בני
 אדם שקדשו בבית הכנסת דר' יוחנן אמר אף יד יין נמי יצאו (ר"ל, לא
 מיבעיא ידי קידוש דיצאו דסבירא ליה יש קידוש שלא במקום סעודה,

טעם אחר וכו', ע"כ. והמחבר סתם כאן, דסבירא ליה כיון דפליגי
 הפוסקים, כמו שכתב סימן קפ"ז [סעיף ב], א"כ אס יש לו כוס
 מוטב שלא לשמות, דהרב כ"י לשיטתיה חיל שכתב סוף סימן קצ"ז
 [ד"ה כח המרדכי] דאין קפידא בשתיה. אבל לפי מה שכתב רמ"א
 שם [סעיף ד] דלינו חייב מדאורייתא
 לברך אס נמא ולא שמה, א"כ
 (ה) הכא נמי מוטב לשמות. וצפטר
 שנוהגין עכשיו כמאן דלמר דלינה
 טעונה כוס. ומכל מקום אס אינו
 נמא כל כך, פשיטא דמחויב להניחו
 לצרכת המזון: ג אם קבע. והוא
 הדין דאס יכר לפני המזון אין

צריך לברך על יין שלאחר הסעודה קודם צרכת המזון. אבל אס
 לא היה לו יין לפני המזון ויכר על יין שצמח המזון, צריך לברך
 שנית על יין שלאחר הסעודה, כי יין שצמח צא לשירות המאכל,
 ואינו חשבו לפטור יין הצא לשמה. ועיין סימן קע"ז סוף סעיף
 ב' (ו) שאין דין זה מלוי, ע"ש: ד יין ש"י קידוש. פטר גם
 יין שלאחר המזון (ב"מ קנב, ז' ד"ה יין, בשם רש"י) צרכת מג, ז' ד"ה
 (אמר). וכן עיקר: ה יין הבדלה. משמע דוקא יין הבדלה, כיון
 שאינו צא אלא לנורך מלוא ואינה נורך סעודה, [וכן משמע
 בתוספות [שם ד"ה ור"ב]. א] אבל (ו) כשזוהי לנמא, יין שלפני

המזון פטר יין שצמח המזון. וכן כתב ב"מ"א א"ע"ג שיש חולקין גם צוה, [פסק הרב כ"י דלא כוונתו. (ו) וכן משמע (ס"ו)
 [סעיף ז'] וכן משמע סימן מע"ד: ו נב"י ידיו. לאו דוקא, דהוא הדין אס קצב ענמו לסעודה. וכן משמע בתוספות [שם מג,
 א] ד"ה צא להם יין, ע"ש, דאף על גב דלא נטלו אלא יד אחת וצריכין לחזור ולטול, אפילו הכי פטר. ועין שם [מג, ז' ד"ה ור"ב] גבי

גמורה: והמחבר סתם כאן. ומשמע מלשונו דמחויב להניח הכוס עד אחר
 ברכת המזון: כיון דפליגי הפוסקים. אי ברכת המזון טעונה כוס: דהרב
 ב"י לשיטתיה חיל. ר"ל, אף דבזה עדיף מה שמניחו לאחר המזון, דירוצא
 בזה גם למאן דאמר ברכת המזון טעונה כוס, מכל מקום יש עדיפות טפי
 אם היה שותחו קודם ברכת המזון כדי לקיים ושבעת זו שתיה. בשלמא
 אי הו' ברור להרב ב"י דברכת המזון טעון כוס, על כן באין ברירה מניחו
 לאחר המזון כדי לברך על הכוס, אבל השתא דיש מחלוקת בזה, א"כ
 עדיף טפי לשותת קודם ברכת המזון, כדי לקיים ושבעת זו שתיה: דאין
 קפידא בשתיה. דסבירא ליה כמו שכתבו התוספות [שם ד"ה ר"ב] דמן התורה
 אינו חייב בברכת המזון עד שאכל שיעור שביעה ממש, והני דרשוה לכוזית
 ובכיצה שותיה לכל מר כדאית ליה אינן אלא אסמכתא מחלוקת בזה, ע"ש:
 אבל פ"י מה שכתב רמ"א כו'. דסבירא ליה דהני דרשוה גמורות נינהו,
 וא"כ לרעת רמ"א דקיימא לן דושבעת זו שתיה הו' דרשה גמורה, וגם
 קיימא לן דברכת המזון אין טעון כוס, צריך לומר דלא קיימא לן בהא
 כבית הלל. ודע, מה שכתב ה"ט"ז בס"ק ב' בשם המרדכי, עיין במ"א סוף
 סימן ר"ו [ס"ק ו] שהאר"י בזה, וע"ש מסקנתו: (פ"ק א) אס קצב. והוא הדין
 דאם בירך כו'. דע, דמה שכתב [נהמכר] אס קבע, כתב ה"ט"ז ס"ק ד' דהוא
 לאו דוקא, ולא בעי למעט אלא נמלך: ש"אחר הסעודה. כשסילק דעתו
 מלאכול יותר: ואינו חשבו לפטור יין הבא לשתיה. ר"ל, דיינ שלפני המזון
 בא לשותת (וגם לפתוח ולהמשיך תאות המאכל, כדלקמן ס"ק ט), וכן יין
 שאחר המזון בא לשותת. אבל יין שבתוך המזון בא לשרות המאכל שאכל.
 ולכן יין שלפני המזון שהוא חשוב, פטר שבתוך המזון שאינו חשוב, או
 שלאחר המזון שהוא שוה לו. מה שאין כן שתוך המזון שאינו חשוב, אינו
 פטר היין שאחר המזון שהוא חשוב כיון שבה לשתייה: ועיין בפ"ס קע"ז.
 ר"ל, הא דהשמיט הרב ב"י דין זה, היינו משום דמבואר בסימן קצ"ז דאין
 דין זה של יין שאחר המזון דהיינו שסילק דעתו מלאכול ועדיין לא בירך
 ברכת המזון, אינו מצוי בינינו, דאין אנו מסלקין דעתנו מלאכול עד אחר
 ברכת המזון, ולכן השמיטו הרב ב"י: (פ"ק ד) יין כו'. (ב"ה רש"י) וכן
 עיקר, ר"ל, אף דהב"ח סיים וצ"ע למעשה, מכל מקום נראה לו למ"א
 עיקר כמו שכתב רש"י דפטר הקידוש אפילו יין שאחר המזון: (פ"ק א)
 יין כו'. משמע דוקא יין הבדלה. ר"ל, איכא למאן דאמר דאינו פטר אלא
 א"כ כבר נטל ידיו: צ"ע צ"ע פ"ה וזוהי צורך סעודה. ר"ל, אף דגם קידוש
 אינו אלא לצורך מצוה, מכל מקום איכא צורך סעודה דהא קיימא לן [סימן
 רצ טעין א] אין קידוש אלא במקום סעודה. מה שאין כן הבדלה דהו' רק
 צורך מצוה, ואינו צורך סעודה: וכן משמע בתוספות אב"י כו'. מחילה וכן
 משמע בתוספות, על כרחך טעות הדפוס, דאדרבא התוספות חולקים, וכמו
 שכתב בס"ק שאחר זה: אבל כו' יין שלפני המזון, ר"ל, אפילו קודם נטילה:
 אע"פ שיש חולקין. היינו התוספות, וכמו שכתב בס"ק שאחר זה: וכן משמע

ואין צריך להניח לאחר המזון. והט"ז כתב דלרש"י נמי לבית הלל כן הוא, ודווקא לבית שמאי דאין ברכת המזון טעון כוס בהכרח, רק למצוה בעלמא, משום הכי תוך המזון לבית שמאי מברך "ושותהו", ולאחר המזון מברך וטעים, ומניחו לברכת המזון הואיל ומטי זמן ברכת המזון. מה שאין כן לבית הלל, אף תוך הסעודה כן, יע"ש בגמרא ותבין. ועיין מה שאכתוב אי"ה במ"א אות ב' מזה. שוב ראיתי ש"ל דמה שכתב רש"י ותוך המזון לא "בא" להם, ולא פירש ולא תוך המזון. אלא הכי פירושו, דאלו בא תוך המזון והיה להם, אף בית שמאי מודים דמברך ברכת המזון, רק בלא היה להם תוך המזון סובר בית שמאי ושבעת זו שחיה, כמו שכתב מ"א [ס"ק] ב' בשם הרשב"א, ולאחר המזון רבנותא דבית שמאי כב"ח, אף לרש"י. אלא ממה שכתב רש"י [שם ד"ה מאי לאן] אם רצה, לא משמע כן. והא דלא אמר דפליגי בזה אי ושבעת שחיה, דמכל מקום צריך להמתין עכ"פ לערך ששה שעות דלמא יודמן ליה כוס ברכת המזון, עיין סימן קפ"ב סעיף א'. ויראה דכוס שער לכולי עלמא שותהו קודם ברכת המזון, עיין סימן קפ"ב סעיף ב' בהג"ה * בזה, ואי"ה בסימן קפ"ב יבאר עוד בזה: (ד) פ"ז. עיין ט"ז. יין לפני המזון בא לפתוח המעיים, וחשיב לשנות כמו יין לאחר המזון, ובתוך הסעודה רק לשרות, עיין תוספות [ד"ה ורב] ורא"ש פ"ו סימן [ב] ברכות מ"ב ב'. וקצת הוא לא דוקא, דאפילו בחול נמי תוך המזון שותהו יין, ודווקא לאחר המזון יין שחילוק בין שבת ויום טוב לחול (עיין בטור), מה שאין כן תוך המזון. אף דהרא"ש לא למדה רק מקל וחומר, כן הוא. ומיהו דווקא כששותה במקום אחד, אבל שניו מקום צריך לברך תוך המזון, עיין ברכות מ"ג א' תוספות ד"ה בא, ואי"ה במ"א אות וי"ו, ועיין סימן קע"ח. ועיין ברכות מ"ב [ע"ב] תוספות ד"ה [ו] רב ששת: (ה) ש"ל קידוש. עיין ט"ז דאין קידוש אלא במקום סעודה [פסחים קא, א] שייך לסעודה, ופטר לתוך הסעודה. והבדלה, אע"ג דלא שייך לסעודה, פטר. ועיין ב"י ופוסקים דקא משמע לן דלא תימא דווקא יין קודם המזון דחשיב דבא לפתוח המעיים ולשתות, פטר בתוך הסעודה ולאחר המזון, אבל יין קידוש דאין בא לשתות אימא לא, קא משמע לן דאדרבה דמצוה חשיב יותר, וזה כוונת הט"ז. ומה שכתב לענין

א נהגה. ומכל מקום נשלושה שיש זימון נוהגין כיום, י"ל דינך על הכוס אף על פי שגמא, ואי"ה בסימן קפ"ז יבאר עוד: ג א"ב. עיין מ"א. חייקן זה דקשה למה השמיט המחבר דין המשנה ברכות מ"ז א' ופלוגמא דאמוראים שם ב', דין לפני המזון פטר לאחר המזון נשנת ויום טוב דווקא, ובמנזר אפילו בחול, ויין שנתוך המזון אין פטר לאחר המזון, והטור הביא, והמחבר השמיט ומנזר רק דברי המוספות [שם מ"ג ז ד"ה ורב] ורא"ש [שם פ"ו סימן לז; פסחים פ"י סימן ד]. ומיך דלאחר המזון אין מנזר ציינו, כמו שכתבו המוספות שם מ"א ב' ד"ה הלכתא ובסימן קע"ו סעיף ב' דאין מושכין יין, הוה הכל תוך הסעודה, משום הכי השמיט המחבר. והז' ונצרך כסימן קע"ט [פסחים א] אפילו צריך על לפני המזון צריך לצרך שנית, דנמלך הוה * : ד יין ש"ל קידוש. עיין מ"א, דלא דווקא תוך המזון, הוא הדין לאחר המזון פטר, וכן כתב הט"ז אות ה'. ומדוע הרשב"א כתב כן ברכות מ"ג ב', והצ"ח נסתפק והיה נצ"ע, דמשמע מטור דקידוש דווקא תוך הסעודה פטר לא לאחר המזון. ולפי זה נבדיל קודם נטילת ידים י"ל הוה ספק ספיקא לאחר המזון, ונפקא מינה בנעשות גדולות (עיין סימן קע"ו במ"א אות וי"ו). אבל דעת הראש"ד [בנשנות על בעל המאמר ברכות ל, א] ג"כ כרשב"א שם, מדלוק בחול נמנו יין, יע"ש: ה יין הבדלה. עיין מ"א. המחבר לא ביאר כי אם דקידוש אף קודם שנטל ידיו פטר תוך המזון, דשיך לסעודה, דאין קידוש אלא במקום סעודה [פסחים קא, א], ולזה מודים המוספות ברכות מ"ג ב' ד"ה ורב ששת מהשלה ערבי פסחים ק"ה ר' יוחנן אמר יין ילאו בקידוש ציבם הכנסת, יע"ש, אבל בין לפני המזון משמע דסוברים דקודם נטילת ידים אין פטר תוך המזון, כמו הבדלה. אבל המחבר משמע דין לפני המזון קודם נטילת ידים פטר תוך המזון (מה שכתב שכן משמע ממוספות שם, היינו בקידוש). ומה שכתב כן משמע בסעיף וי"ו, אות (ט"ו) [נד]. ול"ע דשם מכין על כך, אבל בסתם אימא לא. וסימן מע"ד, עיין ב"ח כאן [ד"ה ומ"ש רבנו וכן] וסימן מע"ד [ד"ה ומ"ש והקשן] מדאין מברכין על כוס שני ברכה אחרונה ופטרין שכן המזון אפילו קודם נטילת ידים, יע"ש. ומיהו כוס קידוש לא פטר תוך הסעודה, דהא מברך על כוס שני ברכה ראשונה, דאין ממכין בקידוש כי אם על הקידוש לבד, הוא הדין דאין פטר תוך המזון, רק כוס שני פטר תוך המזון. ואי"ה בסימן מע"ד [משנות והן] יבאר עוד מזה. ועיין מה שאכתוב בזה שאלה זה אי"ה: ו ג"כ ידיו. עיין מ"א. עיין תוספות ברכות מ"ג ב' ד"ה ורב ששת. והמחבר שם מדגירה, דקידוש

אף קודם נטילת ידים פטר תוך המזון, והבדלה ויין שלפני המזון דווקא קודם נטילת ידים דהוה הפסוק מה שאין כן לאחר נטילת ידים אין לתלן. ויש אומרים דהבדלה אף אחר נטילת ידים אין פטר, דמנזר הוה, לא לשמות, וקידוש (ס) הוה לורך סעודה, על כן כתבו דידביל קודם נטילת ידים (ומה שכתבו דלא מברך ברכה אחרונה, כתבו נחמדישני ראש יוסף שם מ, א ד"ה ומוספות דמשמע טעמא יהיב למתניהו, וזה אינו, יע"ש). ומה שכתבו דהכי מיייר כו' והכי משמע מנזריהם כ"ל סדר היסבה, מ"א א', דין שלפני נטילת ידים אין פטר יין שלאחר נטילת ידים. ולפי זה מה שכתבו המוספות מ"א א' ד"ה נא דהוה שינוי מקום, חולקין על מה שכתבו ד"ה ורב ששת. אבל מ"א משמע דלא פליגי, והא דהוצרכו לשנוי מקום, דקצת לסעודה כולי עלמא מודים דהבדיל קודם נטילת ידים פטר תוך המזון (ובסימן רצ"ט נט"ז ס"ק ה' המבדיל על "שולחנו", לאו דווקא, עיין ט"ז סט). ומה שכתבו המוספות נמ"ג ז [שם] והכי משמע בצרייהם, היינו דלכרס היו לפני המזון אחר נטילת ידים לשמות יין, וממתיקין נא יין לפני המזון נמי צהי איירי. וממה שכתבו המוספות ד"ה נא דכל שכן יין שלפניו, ומא' כל שכן, דשאי קודם נטילת ידים, שמה מינה דקצת מהני. ועיין אליה רב [ס"ק] וי"ו, ולפי מה שכתבתי אמי שפיר. והמחבר חשש לדעת המוספות, ולא ליש אומרים:

שערי תשובה

המשקים לפניו פטר. וכמבאר מהדרכי משה. וכן כתב בפרי מגדים [משבצות זהב אות ב] על פי מהדרכי משה. ע"ש, ועיין במג"א [ס"ק ו]:

המזון. והוא הדין לין שלאחר המזון קודם ברכת המזון, מ"א [ס"ק ד], ט"ז דהו נמלך, [ט"ז ס"ק ד]. ועיין סימן קע"ז סעיף ב', [מ"א ס"ק ג]. (ד) [ס"ק ו]: (ה) ידיו. לאו דווקא, דהוא הדין אס קצת ענמו לסעודה, מ"א [ס"ק ו], ע"ש:

ביאור הגר"א

דאף רב דאמר בערבי פסחים ק' ב' ידי יין כו', משום שינוי מקום דוקא. ועיין רש"י ותוספות [פסחים] שם ד"ה ידי יין כו': [ו] וכן כו'. כמו קידוש אע"ג דסבירא ליה לרב [שם] ש קידוש שלא במקום סעודה, דנא הוה הדין להבדלה, [תוספות] שם [ברכות מב, ב ד"ה ורב] ושם [פסחים ק, ב ד"ה ידי יין]: [ז] ויש אומרים כו'. [תוספות] בברכות נמ"ג ב' בד"ה הג"ל [ס"ק ד] וכמו שמשמע שם מ"א א', דדוקא לאחר נטילת ידים פטר. ועיין תוספות שם ד"ה בא כו', דאין צריך נטילת ידים. וכן כתב הרא"ש בערבי פסחים שם [פ"י סימן ו], אפילו הבדיל

באר היטב

כמאן דלמך דלינה טעונה כוס. ומכל מקום אס אינו נמא כל כך, פשוט דמחויב להניחו לברכת המזון, מ"א [ס"ק ג]: (ג) דשירות. לאו למימרא דנלא קצת אינו פטר, אלא נא לפסוק אס לא היה דעמו חמלה לשמות אח"כ דהו נמלך, [ט"ז ס"ק ד]. ועיין סימן קע"ז סעיף ב', [מ"א ס"ק ג]. (ד) [ס"ק ו]: (ה) ידיו. לאו דווקא, דהוא הדין אס קצת ענמו לסעודה, מ"א [ס"ק ו], ע"ש:

פ"ו ש"ד

ש"ד לזהר לכתחלה לשמות, מכל מקום הוה ברכת המזון טעונה כוס הוא ג"כ רק למנוה מן המוצא, כמבאר רש"י סימן קפ"ז [נהגה]: (ה) שם פ"ג שאין דין זה מצוי. ר"ל, דמשום הכי לא הביא המחבר דין זה דצריך על הין שנתוך המזון אינו פטר שלאחר המזון, משום שאין אנו רגילים למשוך ידיו מן הפת עד ברכת המזון, והי הכל תוך המזון: (ו) שם פ"ה בששירותא צ"צמא. לא כתב המג"א יין קידוש, משום דנא כולי עלמא מודי דפטר, כיון דשיך קידוש לסעודה, דאין קידוש אלא במקום סעודה [פסחים קא, א]. דווקא נשואה לנמא קודם נטילת ידים חולקים: (ז) שם וכן משמע פ"ה ז, כ"ל. ועיין שם לקמן במג"א ס"ק י"ד:

אוצר מפרשים

ב [פ"ה פ"ה] אב"ל בששירותא צ"צמא כו' וכן משמע סימן תע"ד. וכן משמע בטור. ואמנם אני חמה, דהרי כוס שני של ארבע כוסות בא לצורך מצוה ואינו לצמא, וא"כ למה יגרע כוס של הבדלה מכוס זה:

פ. פסחים ק"ג ע"ב
כמו וזוה"ק ר"ק שם כ"א, א'
ר"ש שם פ"י סימן י'
(ונכוח מ"א):
ט. שם נפסחים
ולאמינא ר"ק ור"ש
שם:
י. (שם ג"מ וס' וס')
ר"ש שם ונכוח פ"ק ו
סימן כו, רש"י פסחים שם
ד"ה א"ק, מוספות שם ע"א
ד"ה א"א, מדרש פ"ק ע"ב
פסחים לו, ע"ב ש"ק נהג
רש"י י"ט, רש"י ברכות מה,
ד"ה א"ן:
כ. הר"ש נפ"ק י'
דפסחים [מ"ק סימן כ"ז]:

צינונים לרמ"א

ג. כל בו [סימן כ"ד י"ג]
בס' ה"ר"ם נפ"ק סימן ג'
ג' סעיף ד'
אגודה פ"ק ע"ב
פסחים [סימן ע"ה]:
ה"ה סעיף ה':

עשרת זקנים

קע"א א"ן י"ן שלשני המזון.
פירוש, קודם ברכת המוציא
כי כ"ז היו נוהגין מקודם
(עיין בגמרא ברכות מה, ב')
משה"ל (הגהות הערוך):

הגהות והערות

יג. תוקן ממנהגות אמ"ד
מ"ט וז"ל:
יד. בפקעת דפוסים
נפסח ל-קס"ו:
טו. עיין סימן ר"ו סעיף
ה' עיין מה שכתבתי סימן
קס"ט סעיף (כ') [ג] [ס"ק
ז]:
ז. פירוש, דמשמע דלולי
דז"ר נא מחמת סעודה לא
היה ברכת המזון פוטרת:
(דמש"ק א"י ע"ד)
יח. בדפ"א כתב על כוס
אחר:

יט. אפסג
פסחים שם כתב דרש"י
פירש משנה לר"ך לנכ"ר
אחריו, וכן כתב המרדכי שם
בס' מחזור ויטרי, אמנם
השון מחזור ויטרי סל"א
סימן עב ונמשכות רש"י
סימן פו הוא רק דל המנכר
ה"ז זה משנה ועי"ש שם
ל"ה רש"י לנכ"ר ק' לנכ"ר
הלכה לזכור:
כ. כן הוא דפ"ר ועיין
פירוש בד' אפרים ומוספת
שם, אולם המאמר מדרש
ס"ק ת, משה"ש, מקור חיים
ומוספת שם כתב לר"ך
ל"ה יעוד ה"א מוספת
קע"ד, ונפ"ן זה נפ"מ
ולפ"י שר. ועיין עוד שם
אפרים מה שכתב שם
ל"ה י:

כא. בדפ"א כתב ע"פ
מקור חיים כיון דקע"ד
דפ"ר נגמול, וכן חיקן
משה"ש דה"א פ"ר נגמול:
כב. תוקן דפ"א ע"פ
מקור חיים, וז"ה נכ"י,
ונמשה"ש ומאמר מדרש
ס"ק פ' ולפ"י שר. כתב
משמע:

אופן שקדשו צ"ח הכנסת וכו'. וכן משמע צ"ח [ק"ג, ד"ה ו"ש].
ואם מאמר היאך שרי להפסיק להבדיל בין נטילת ידים להמוציא,
י"ל דלא היה היסח הדעת כיון שדעתו לאכול (הגהות מדרש פ"ק
ע"ב פסחים לו, ג, ו) עיין סימן קס"ו ס"ק א' מה שכתבתי):

ז ומושיבין לו. (ס' כלומר, אחר
שצ"ח על הראשון הוסיפו לו אחר:
ח דברכת המזון פוטרתו. דהו
לדברים הנאים מחמת הסעודה,
כיון דנא לשנות המאכל (הר"ש
פסחים פ"י סימן י'). (ס' ועיין סימן
קע"ו [סעיף ב'] מ' ש"פני
המזון. כיון שז"ל לפסח בני מעיים
להמשיך אדם למאכל המאכל,
הו מחמת הסעודה (צ"י ד"ה וכתב,
בס' הר"ש שם סימן נד).
י. (ס' ו"א) הא מסעיד סעיד
(עיין לקמן סימן תע"א סעיף ב').
י"א וגם י"ן שלאחר המזון פ"ה פוטרו
מברכה אחרונה, דכיון דסעיד,

ופריך בגמרא [כ"ז ברכות לה, ב] לזכור עליה שלש ברכות, ומושיב
(ס' לא קצ"י אינשי עליהו, (ושמ"א) [אלמלא] [כ"ז] אי הו קציעותיה
קציעות מברכין עליה שלש ברכות. וכיון שכן, כיון ששומיהו נמוך
הסעודה של קצ"י, מיגו דהו קציעות לאכילה הו קציעות לשמיה

(צ"י ד"ה וכל, בס' רש"י ברכות מה, ב ד"ה א', וכן כתבו תלמידי רבינו יונה שם כ"ט, ב ד"ה מיהו). וא"כ משמע דעל שאר המשקין אחר
הסעודה לר"ך לנכ"ר אחרונה, דלא עדיף מדברים אחרים מחמת הסעודה לאחר הסעודה, וכמו שכתבתי סימן קע"ו [סעיף ב'] (ס' וכל
שכן משקין ד"ש אומרים דאפילו מוך הסעודה מברך, כמו שכתבתי סעיף ז'. וכן משמע בהגהות מיימוניות סוף פ"ק ד' [א"ח ט] בזה"ל
דכ"ל להו צדיק שאר דברים. וכן משמע ברא"ש [ברכות פ"י סימן כ"ט], דדוקא א"ן א"ן לר"ך ברכה אחרונה, וכוונתו למה שכתבתי לעיל (ס' בס' הרש"א.
במוספות פסחים ד' (ק"ג) [ק"ג] [ע"א ד"ה א"א] [ד"ה דדוקא] י"ן א"ן לר"ך ברכה אחרונה, וכוונתו למה שכתבתי לעיל (ס' בס' הרש"א.
ומיהו (ס' א"ן ד"ן זה מ"ז ציננו, (ס' וכן שכתבתי סימן (קע"ד) [קע"ד] [סעיף ב'] כתב בשלטי גבורים [ברכות כ"ט, א' אות ב] האנוס"י
שאוכלין אחר הסעודה למתק השמיה, הו כמו לנ"ן וז"ל [שם מה, א'] [ב] וזכרתי ה"ן פוטרתן, עכ"ל. (ס' ונראה לי דבשאר משקין מוך
הסעודה ברכת הלחם פוטרתן, דהמשקה טפל ללחם, והאנוס"י למשקה, כמו שכתבתי המוספות [ברכות מה, א' ד"ה נאכלין] דכשצ"ח על
פירות גינוסר פטרי למליח ולפת דהפת טפל למליח והמליח לפירות, ועיין סימן רי"ב [ס"ק ב']:

שערי תשובה

(ו) אחר. עיין באר היטב. ומהרי"ק ש' [ע"ר לחם סעיף ה'] למד מכאן כשהקורא
מכוון לגמור עם העולה, ושחק, ואח"כ אמרו שיקרא להלן, צריך העולה לברך
שנית, דהו נגמולך. ובגינת ורדים [א"ח כלל א' סימן ב'] חולק על מהרי"ק ש'.
ובפ"ר שושן [א"ח כלל א' סימן א'] מחזיק בדעת מהרי"ק ש'. ובכרמי יוסף [נאות
א] כתב בשם מורי זקינו הרב, שכתב לחלק, דכוונת המברך על כל מה שיקראו
לפניו בו, וגם בצירוף מה שכתב גינת ורדים דש"ך טפל לצבור, ובתרייהו
גורו, וכן ראיתי בקהל רב כמה פעמים בפני חכמים ולא הצריכיהו לברך,
ע"ש:

ביאור הגר"א

קודם נטילת ידים, וכמו קידוש דקודם נטילת ידים הוא, ועיין מ"א [ס"ק ב']:
[ח] [נפ"ה ה' כ"ז מה בו. פסחים ק"ג ב'. ואף לאמינא, משום דנמלך. וזהו
שכתב [המחבר] אלא א"כ בו. [ט] [נהגו] וכן בו. עיין רש"י שם [ק"ג] א'
ד"ה לא היה בו. ואף תוספות שם ד"ה לא בו לא נחלקו על רש"י בכה"א גונא,
כפירוש תוספות הג"ל [ס"ק ט]: [יא] [נפ"ה ו' א"ן בו. מטעם שהוא דברים הבאים מחמת הסעודה, כמו שכתבתי שם [ברכות מ"א ב', רק לענין ברכה ראשונה
דגורם בו. וכמו שכתבו תוספות בפסחים [ק"ג, א' ד"ה א"א וס' ע"ב ד"ה ב"ר]. ומשמע אבל ברכת המזון אינו פוטרתה, ואע"ג דבסימן ר"ח סעיף י"ז כתב אבל
בו, דוקא אם ב"ר על היין עצמו, או שנחבין לפוטרו, וכמו שכתב רש"י [ברכות מ"א א' ד"ה אבל בו. וזהו שכתבו בירושלמי [ברכות פ"ו הלכה ה'] והביאו
הרא"ש שם [ברכות פ"ו סימן כ"ח רב הונא אכיל בו. וזהו מתוך קושיית הרשב"א [ברכות מ"א, ב ד"ה הביאו, ועיין ב"י בסוף סימן ר"ח ו"ה כתב ה"ן]. וזהו
שכתב [הרמ"א] ולענין י"ן בו. ועיין תוספות דפסחים הג"ל, ועיין תוספות שם [ע"א] ד"ה א"א בו. [יב] וכן בו. דאם לא כן, שצריך לברך מקודם, לא היה
פוטרו את שבתוך הסעודה. ועיין תוספות שם [פסחים ב'] סוף ד"ה ידי י"ן:

לבושי שרד

(י) מ"א פ"ק עיין סימן קס"ו, י"ל ל"ל: (ס' שם פ"ק ב"רמר. נא לישב
לשון מושיבין לו הרבה, דמשמעותו הרבה יחד, לכן כתב שאין ק' הכוונה. גם
ק' משמע לן א"פ שנחנו לו קודם ששמה את הראשון, וכמו שכתב המ"א
בסימן קע"ט ס"ק ו'. ועיין ט"ז סימן ח' ס"ק י'. (ט) שם פ"ק ועיין סימן
קע"ו. כוונתו דשם בנפ"ק ב', דלמחר הסעודה אפילו מחמת הסעודה לר"ך ברכה
לאחריו, א"כ י"ן שלאחר המזון לר"ך ברכה לאחריו. אלא שאין זה מ"ז ציננו, כמו
שכתבתי אות ה' וגם בלאו הכי כתב צ"י כ"ל [ק"ג, א' ד"ה וכל] בס' הרש"א
[ברכות מה, ב סוף ד"ה א"ן] והמוספות [פסחים ק"ג, א' ד"ה א"א] דגם י"ן שלאחר המזון
א"ן לר"ך ברכה אחרונה, ע"ש. והוא ג"כ נגמול ב"ס שאלחזר זה: (ט"ז) שם

פ"ק א' נמי הא מפעיד סעיד, ל"ל: (י"א) שם וגם י"ן שלאחר המזון.
ל"ל ד"ה טעם ראשון, מכל מקום א"ח ב"ה טעם שני דקע"ד: (י"ב) שם ד"א
קע"י אינשי ע"ייהו משמע א' הו, ל"ל: (י"ג) שם וכל שכן [כ"ז] מ"ב
ד"ש אומרים דאפילו, ל"ל: (י"ד) שם דדוקא י"ן א"ן צריך ברכה
אחרונה, ל"ל: (י"ה) שם בשם הרשב"א. היינו מה שכתבתי ב"ס א' בס' מה
הרש"א כיון דקע"ד: (י"ו) שם א"ן ד"ן זה. היינו כמו שכתבתי ב"ס א' ה'.
ומשום ה"י א"ן חילוק בין י"ן לשאר משקין, וכן סימנו שם המוספות נפסחים
ד"ק ק"ג [ע"ב סוף ד"ה א"א]: (י"ז) שם ובסוף שכתבתי סימן קע"ד, ל"ל: [כ"ז]
(י"ח) שם וגר"א י' דבשאר משקין. פירוש, אע"ג שאין מברכין על המשקין,

שייך כלל לסעודה כמו קידוש, אפילו הכי פוטרו י"ן שבתוך המזון.
והוא הדין ל"ן שלאחר המזון, דקידוש והבדלה פטרו, כיון דהו
כשאר י"ן שלפני המזון. ולענין ברכה אחרונה קודם הנטילה עיין
סימן רל"ט סעיף ז' [נראה וט"ז ס"ק ב'] (י) ד"א היה דעתו
לשנות בו. פשוט דהוא הדין
לענין אכילה, כגון שקה לעצמו
לחם אחד (ו) לאכלו לו, כולו, ועל
דעת זה צ"ח, ואח"כ נמארה לאכול
עוד ושולח לקנות עוד, לר"ך לנכ"ר
שנית המוציא. אבל אם יש לו צ"ח
לחם ומוחק לו חמיכה לאכול אותה,
ואח"כ רוצה לחמוך עוד, א"ן זה
נמלך, דרך א"ח הוא כן, כן נראה
ל"י: (ז) ומושיבין לו הרבה
בוסות בו. נראה לי דהאיכ"א שיש
מנהג כשאלחזר צ"א א"ח אומ"ש ששומין
כ"ז, שהרבה נותנין לו כוסות,
מסתמא כשצ"ח על הראשונה
דעתו על כל מה שיתנו לו עוד,
ודמיה להיהא דסימן קס"ט סעיף ג' דאם יש אדם חשוב בסעודה
כו'. הכא נמי יודע שיתנו לו עוד, א"כ א"ן לר"ך לנכ"ר שנית על
כוס אחר:

וא"כ משמע דעל שאר המשקין אחר
הסעודה לר"ך לנכ"ר אחרונה, דלא עדיף מדברים אחרים מחמת הסעודה לאחר הסעודה, וכמו שכתבתי סימן קע"ו [סעיף ב'] (ס' וכל
שכן משקין ד"ש אומרים דאפילו מוך הסעודה מברך, כמו שכתבתי סעיף ז'. וכן משמע בהגהות מיימוניות סוף פ"ק ד' [א"ח ט] בזה"ל
דכ"ל להו צדיק שאר דברים. וכן משמע ברא"ש [ברכות פ"י סימן כ"ט], דדוקא א"ן א"ן לר"ך ברכה אחרונה, וכוונתו למה שכתבתי לעיל (ס' בס' הרש"א.
במוספות פסחים ד' (ק"ג) [ק"ג] [ע"א ד"ה א"א] [ד"ה דדוקא] י"ן א"ן לר"ך ברכה אחרונה, וכוונתו למה שכתבתי לעיל (ס' בס' הרש"א.
ומיהו (ס' א"ן ד"ן זה מ"ז ציננו, (ס' וכן שכתבתי סימן (קע"ד) [קע"ד] [סעיף ב'] כתב בשלטי גבורים [ברכות כ"ט, א' אות ב] האנוס"י
שאוכלין אחר הסעודה למתק השמיה, הו כמו לנ"ן וז"ל [שם מה, א'] [ב] וזכרתי ה"ן פוטרתן, עכ"ל. (ס' ונראה לי דבשאר משקין מוך
הסעודה ברכת הלחם פוטרתן, דהמשקה טפל ללחם, והאנוס"י למשקה, כמו שכתבתי המוספות [ברכות מה, א' ד"ה נאכלין] דכשצ"ח על
פירות גינוסר פטרי למליח ולפת דהפת טפל למליח והמליח לפירות, ועיין סימן רי"ב [ס"ק ב']:

באר היטב

(ו) אחר. כתב הט"ז [ס"ק ב'] נראה פשוט דהוא הדין לענין אכילה, כגון
שקה לעצמו לחם אחד (ו) לאכול לו, ועל דעת זה צ"ח, ואח"כ נמארה לאכול
עוד ושולח לקנות עוד, לר"ך לנכ"ר שנית המוציא. (ונראה לי היינו שלא
נשאר כלום ממנו, עיין סימן ר"ו סעיף ה' וד"ק). אבל אם יש לו צ"ח
לחם ומוחק לו חמיכה לאכול אותה, ואח"כ רוצה לחמוך עוד, א"ן זה נמלך,
דרך א"ח הוא, ט"ז. עיין סימן ר"ו סעיף ה': (ז) נמלך. והאיכ"א שיש
מנהג כשאלחזר צ"א א"ח אומ"ש ששומין כ"ז, שהרבה נותנין לו כוסות,
מסתמא כשצ"ח על הראשונה דעתו על כל מה שיתנו לו עוד, ט"ז [ס"ק ב'] ע"ש.

הגהות רעק"א

(ב) (שר"ע פ"ד) שלא להוציא. עיין מג"א סימן תל"ט ס"ק י"ז. ועיין בתבואת
שור סימן ט"ט ס"ק (י"ג) [י']:

(ו) אחר. כתב הט"ז [ס"ק ב'] נראה פשוט דהוא הדין לענין אכילה, כגון
שקה לעצמו לחם אחד (ו) לאכול לו, ועל דעת זה צ"ח, ואח"כ נמארה לאכול
עוד ושולח לקנות עוד, לר"ך לנכ"ר שנית המוציא. (ונראה לי היינו שלא
נשאר כלום ממנו, עיין סימן ר"ו סעיף ה' וד"ק). אבל אם יש לו צ"ח
לחם ומוחק לו חמיכה לאכול אותה, ואח"כ רוצה לחמוך עוד, א"ן זה נמלך,
דרך א"ח הוא, ט"ז. עיין סימן ר"ו סעיף ה': (ז) נמלך. והאיכ"א שיש
מנהג כשאלחזר צ"א א"ח אומ"ש ששומין כ"ז, שהרבה נותנין לו כוסות,
מסתמא כשצ"ח על הראשונה דעתו על כל מה שיתנו לו עוד, ט"ז [ס"ק ב'] ע"ש.

לבושי שרד

פ"ק א' נמי הא מפעיד סעיד, ל"ל: (י"א) שם וגם י"ן שלאחר המזון.
ל"ל ד"ה טעם ראשון, מכל מקום א"ח ב"ה טעם שני דקע"ד: (י"ב) שם ד"א
קע"י אינשי ע"ייהו משמע א' הו, ל"ל: (י"ג) שם וכל שכן [כ"ז] מ"ב
ד"ש אומרים דאפילו, ל"ל: (י"ד) שם דדוקא י"ן א"ן צריך ברכה
אחרונה, ל"ל: (י"ה) שם בשם הרשב"א. היינו מה שכתבתי ב"ס א' בס' מה
הרש"א כיון דקע"ד: (י"ו) שם א"ן ד"ן זה. היינו כמו שכתבתי ב"ס א' ה'.
ומשום ה"י א"ן חילוק בין י"ן לשאר משקין, וכן סימנו שם המוספות נפסחים
ד"ק ק"ג [ע"ב סוף ד"ה א"א]: (י"ז) שם ובסוף שכתבתי סימן קע"ד, ל"ל: [כ"ז]
(י"ח) שם וגר"א י' דבשאר משקין. פירוש, אע"ג שאין מברכין על המשקין,

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - ג או"ח ג (קנ - רמא) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 208) 34170

קצו פמ"ע ו' ויש אומרים
לברך על המים שבסעודה.
[ול]או דוקא מים אלא הוא
הדין שאר [משקין].
והרא"ש ברכות פרק ו' סימן
כט בשם [ה"ר יו"ט פירש
הטעם משום [דלא ז]יני,
כדאמרין בנדרים [ברכות
לה, ב] האומר [כל הון] עלי
קונם מותר במים ובמלח,
[ולפ"ז אפשר] שיש לחלק
בין מים לשאר [משקין],
[ודוקא] במים צריך לברך
בתוך [הסעודה] אבל בשאר
משקין הן צורך [הסעודה].
ואפשר ששל זה סומכין
שאין [נוהגין] לישב קודם
סעודה [לברך על] דעת
לשחות שבתוך הסעודה
[כדי להסתלק מן] הספק
לפי שאנו [שוחים] שאר
משקין ולא מים ובשאר
[משקין] אנו ס"ל דלכולי
עלמא אין צריך לברך:

י עיין לקמן סימן רצ"ט. עיין מ"א. בסיומן רצ"ט סעיף ח', יע"ש נמ"א
[פ"ק] ו"א וט"ז [ס"ק] וי"ן. וזו שיש אומרים בסעיף ו' שם דלמן הדבילה
פוטור יין מן המזון, וכלן בסעיף ד'. ומיהו אין תלוי זה בזה, ואי"ש שם
יטול עור: יא פ"ב. עיין מ"א. לט"ז [סימן] קע"ז סעיף ז'. ויש
מטבילין יין שרף ופת עיקר, ואין מצרכין על היין שרף ברכה ראשונה.
ועיין ט"ז אות י"ד כלן, ובסיומן קע"ז אות ד', דברכה אחרונה על יין
שרף אין מצרכין אס שמה קודם אכילה (הוא הדין מן אכילה). משמע
לאחר אכילה לעכל מצרכין בורא נפשות רבות אף לדין, דין שרף אין משמית
המשקין. ומכל מקום נשמה פחות מרביעית מין שרף יש ללמד ולומר שמה
אין צריך ברכה אחרונה על יין שרף פחות מרביעית. ואף לט"ז בסיומן ר"י
[ס"ק] א', מכל מקום לדין חסוד הכל מן הסעודה, ואף לל' שייך הטעם,
ואי"ש בסיומן ר"י יטול עור. ועיין סימן רצ"ט נמ"א אות ג' דשורה פת
אין שרף קודם אכילה פוטור המוציא ליין שרף, ולאחר האכילה מצרכין על
יין שרף. והוא הדין אס לא צריך על הפת מ' אס אוכל שאר דברים הדין
ק', יע"ש מה: יב בסבת הפת. עיין מ"א. ועיין סימן קע"ז נמ"א
אות א', ואי"ש שם יטול עור: יג בכ"ב פ"ב. עיין מ"א. לאפוקי מלנוט
[פ"ק] ו'. ואפשר להעמיד לנוט כמ"א, ומכל מקום אן קיימא לן כדעיה
א', כמו שכתב רמ"א. ומי שיש לו יין מן הסעודה, יצרך על היין ופוטור
כל משקין, אלא רצה [ס"ק] ו': יד קודם נפילה. עיין מ"א. האדון
ו'ל' הוקשה לו דללאורה הממצר אסו המכל צמחין לאשין, דלסיומן קס"ו
סעיף א' רק עוז ליהר, ולמה זה כתב כלן קודם "נפילה", דלס"ז לטעמיה
בסיומן קס"ו [נעו] וכמו שכתב ז"ל כלן [ד"ה ו]מ"ש הרא"ש שיערך, אכל
המצרכין היה לו לפסוק קודם המוציא ללא יד המוספות ברכות מ"ז ב'
ד"ה ורז שמה, דקודם נפילה לא פטר מן המזון. לזה כתב דהמצרכין לא חש כלל למוספות שם, וכמו שכתב נאות ה'. וכמו שה"א אס שמה רביעית
קודם המזון ז"ל ע"כ אחרונה, דלמאן דלמאן שרף מן הסעודה אין צריך ברכה א', וי' ל' לפי הסעודה צריך ברכה אחרונה, דל' דמי
לסעיף ו' אות ט', יע"ש. ומה שכתב [המ"א] בסיומן רצ"ט סעיף ו', ללאורה סעיף ח' ז"ל, וע"ש אות ו"א. ומיהו ברכה אחרונה אין צריך מיד, כי
אס קודם ברכה המזון נמי שפיר דמי. (ומה שכתב למאן דלמאן כו', דלמאן דלמאן צריך ברכה א' ו' א"כ יצרך בורא נפשות רבות קודם ברכה המזון
על הכל). ומה שכתב יין שרף פחות מרביעית, כמו שכתב נאות י"א, דין שרף לא שייך לטעודה כלל א"כ ברכה אחרונה צריכה, ואף ש' לו משקין מן
הסעודה. ויש אומרים דין שרף הוא כנא מחמת הסעודה, על כן ישמה פחות מרביעית (ומולק אט"ו סימן ר"י ס"ק א' דקוצר יין שרף פחות מרביעית

ערך אהם למהריק"ש

סעיף ו' ועיין סוף סימן רע"ב:

שערי תשובה

(ח) שתייה. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת נחלת שבעה סימן (למ"ד) [לה].
הביאו ביד אפרים^[2], ע"ש:

ועיין מה שכתב סימן קס"ט סעיף ג': (ח) שתייה. משמע דין שרף
דלמן דרך לשמועו ממיד מחמת צמא, לא חשיב הנאים מחמת הסעודה וצריך
לברך עליו. ואף מי שרגיל לשמועו ממיד, נטלה דעמו אכל כל אדם, מטה מטה
וה"ל ו"ל וט"ז [ס"ק] ו'. ועיין מ"א [ס"ק] ו'. ואם בירך על היין קודם ששתה יין שרף, אין צריך לברך. והערת זקנים בסיומן קע"ז כתב משם
הנאמן מהר"ר פיינש לימן היין שרף על השלמן בשעת המוציא, וזו ברכה המוציא פוטור, ואס לא עשה כן יטול מעט פת צמחין, ע"ש. ומ"א [ס"ק] ו'
כתב דאם שותה לפני האכילה צריך לברך, ובאמצע הסעודה כוונתו לפתוח תאות המאכל, ואחר הסעודה כוונתו לעכל, אין צריך לברך ומיהו
נשנה אין צריך לכל זה, דממה נפשך, אס קידש על היין נפטר בזה, כמו שכתב סעיף ז', ואס קידש על השכר נפטר בנכרת שחל, ועיין מ"א [ס"ק] ו'.
ועיין שו"ת נחלת שבעה סימן ל"ה, שיותר טוב לברך על יין שרף מעל השכר. וכתב ט"ז [ס"ק] ו' ואס שותה לפני המוציא אפילו כשיעור אין
צריך לברך ברכה אחרונה, דלגור תאור לאכילה הוא בא. משקה שקורין מע"ד אין צריך ברכה, דגם הוא בכלל שמה לאכילה, ודינו כשכר, ט"ז
[ס"ק] ו'. ובשכר שלנו לכולי עלמא אין צריך ברכה, דייין, ט"ז [ס"ק] ח':

מחצית השקף

(פ"ק) עיין לקמן סימן רצ"ט כו'. ויש אומרים דלא פטר. ר"ל, אם הבדיל
קודם נטילה, דליש אומרים בסעיף ד' דאנו פוטור ליין שבתוך המזון,
ולדידהו צריך לברך אחר יין הבדלה, דאין ברכת המזון פוטורו כהאי גוונא
אם הבדיל קודם נטילה, דאין לו שייכות כלל לסעודה. בשלמא למאן
דאמר אפילו הבדיל קודם פוטור יין שבתוך הסעודה, א"כ יש לו
שייכות לסעודה ולכן ברכת המזון פוטורו, אבל למאן דאמר דקודם נטילה
אינו פוטור ואין לו שייכות לסעודה, (א"כ) [א"כ] לדידהו אס הבדיל
קודם נטילה צריך לברך אחריו: וכמו שכתבתי סעיף ז'. ס"ק ו': (פ"ק
יא) פ"ב כו'. וכל שכן השותין אותו באמצע הסעודה או אחריה שאינו בא
אלא לחם כו'. האי אינו בא אלא לחם, עיקרו לא קאי כי אם על השותה
אחר המזון. אבל על השותים באמצע סעודה, ניהו דבא לעכל, מכל מקום
גם בא לפתוח תאות המאכל, וכמו שכתב מ"א בסוף ס"ק זה. מכל מקום
אחי שפיר מה שכתב וכל שכן כו', דלפני הסעודה סבירא ליה ללבוש דבא
ודאי לפתוח תאות המאכל ואין בו כוונה אחרת, מה שאין כן באמצע
סעודה דמעורב בה גם כוונה לעכל: אב"ב בשור סוף סימן ער"ב כתב כו'.
והן הן דברי הרא"ש [נפסחים פ"י סוף סימן כו'] שכתבן הטור שם בשמו, והביאו
המ"א [נאמן] ויש ס"ק ט': פריפרת כו'. ר"ל, הא דאמרין [ברכות מב, א] בירך
על הפת פוטור הפרפרת: ועיין סימן קס"ח סעיף ח'. ר"ל, דהלבוש כתב
דהבא לעורר תאות המאכל צריכים ברכה ואין הפת פוטור. וכתב, לא עדיף
מפירות שצריך לברך, עכ"ל. ומשמע דפשיטא ליה דאפילו הפירות באים
לעורר תאות המאכל, צריכים לברך עליהם. ולזה כתב מ"א דאינו כן,
דבסימן קס"ח ס"ק כ"ב, דמוכח מתוך תלמודי רבינו יונה [ברכות כט, א] ד"ה
ואומרים דאם הפירות באים להמשיך תאות המאכל אין צריך ברכה, ע"ש:
צריך צומר דיש חי'ק כו' ש"ע יד' כן אוב"ב יותר. ר"ל, בסעודה זו. א"כ

אוצר מפרשים

ד (באר היטב פ"ח) ואז ברכת המוציא פוטור. ג"ב, עיין לקמן סימן קע"ז [מ"א] ס"ק ב' וס"ק ג' לא משמע כדבריו, ולא מהני מיד, ע"כ: (בית פאיר)

ע. זרכות מ"ב [ע"ב]
מג. א דעת רמב"ם אלה
נחמדות שם ד"ה הו"ל
הר"ש שם פ"ו סימן נה
רמב"ם יונה ל. ב ד"ה נא להם
הר"ש שם ד"ה לפי:
ע. טור קנ"ד, ב בשם
ירושלמי זרכות פ"ו
הלכה ו:

צינים לרמ"א

(*) דרכי משה אות ד
ד"ה ולא: (ו) טור
[בשם ירושלמי זרכות פ"ו
הלכה ו]: (ח) הגהות
מיימוניות פרק ד'
מהלכות ברכות [אות ט]
ומדרכי סוף פרק כיצד
מברכין [בזכות רמב"ם]
טור [שם] בשם רש"י [שם]
מג. א ד"ה הו"ל, חספות
שם ד"ה הו"ל:
(*) דרכי משה אות ד
ד"ה ומיהו: (י) ב"י
סימן קס"ו [קמ"ה, א ד"ה
כמו] בשם שבלי הלכת
[סימן קמ]:

הגהות והערות

[ד] גוסף ממנהרות
אמ"י מ"פ ואל"ן:
[ה] דבאורח ליל עין מה
שכתבתי סימן קנ"ג ס"ק ג.
ועין שם בסוף הס"ק:
[ז] תוקן דפ"א ע"פ
הלשטי שרד:
[ז] תוקן ממנהרות אמ"י
מ"פ ואל"ן:
[ח] עיין בנמ"ג דהוא
ראש תיבת יין שרף, ועיין
לשטי שרד ס"ק כה דמקשה
בה. ובמה"ש ונשמע
המאור ונחמדות שנה הבינו
דואר ר"ח ירח שמים:
[ט] תוקן דפ"א ע"פ
חוספת שנת:
[ח] ועיין שם בצד"ק יוסף
שהערב נס על המ"א במש"כ
דהוא ליה זרכה לנצלה:
[חא] עיין סימן קע"ה
סעיף ה': (ג"יין ב"א)
[חב] בדפ"א כח"ב "דל"ן
וממנהרות קראקא ש"מ
ואל"ן כמו "אין":
[חג] בדפ"א
"שקידוש" ונראה משום כך
כח"ב בדפ"א "שקידושין",
אל"ס בדפוס אמ"י מ"פ
תיקן לנכון "שקידוש":
[חד] וביע השגות הראב"ד
על צל המאור שם לא, א:

א"כ לריך זרכה אחרונה, מידי דהו"ל אין הדלה כמו שכתב סימן
רנ"ט סעיף ו' [בגה"ה] דדוקא יין שלפני המזון שאל להמשיך מאות
המאכל אין לריך זרכה אחרונה וכמו שכתב סעיף ו' [וס"ק ט].

אבל שאר משקין זריכין זרכה אחרונה. וכן משמע בטור סימן
תע"ג [רמ"ב, א]. ועיין מ"ש סימן
קע"ז סעיף ג'. (ט) (ודעת)
[ולדעת] [ז] צל המאור שם
[פסחים כד, א] אין לריך זרכה
אחרונה, [ז] (ד) אס שומה ג"כ
משקין מוך הסעודה, זרכה המזון
פוטרי הכל. ואם אין לו משקין מוך
הסעודה, לריך זרכה אחרונה על
שמה שלפני הסעודה, עיין סימן
רנ"ט סעיף ח' [ס"ק יא] מה
שכתבתי. ואם יש לו כוס לזרכה
המזון, אין לריך לזרכה זרכה
אחרונה על משקין שלפני הסעודה,

דהא מצד זרכה אחרונה על כוס זרכה המזון, שאין לנו הפסק
שיהא קובץ זרכה לאחריו, כן כתב הר"ן [פסחים ריש כד, ב] והרמב"ן
במלחמות [שם]. ועיין סימן קע"ח ותע"ד. מכל מקום י"ש ישמה
פחות (מרביעית) [מכ"ה] [ז] לפני הסעודה, וזה יסתלק מן הפסק.
וכן כתוב בזווגת האר"י [ספר הכוונות ה, ב], ע"ש. ומה שכתב
בכוונות [שם] שאם שומה רביעית הו"ל ליה זרכה לנצלה, נראה לי
דהיינו (ט) כשעשה זרכה אחרונה. ואם שמה רביעית, כגון בסעודות
גדולות ששומין לפני המזון, יש לנהוג כמו שכתבתי לעיל בשם הר"ן
והרמב"ן. עיין סימן (קע"ט) [קע"ח] [סעיף ב] ד"ש לזכר שלא ילא
קודם הסעודה דהו"ל הפסק: מו ויברך ע"ד דעת לשתות.

ובזרכות רמ"מ [סדר זרכות ג, א] כתב סימן לאחר שאינו אוכל לזכר
ויתכוון לפוטרי: מו אחד מברך לבד. ולפי מה שכתבתי
סימן קס"ז סעיף ו' [ס"ק יט], לריכין שיטעום כל אחד חתף מהכוס,
שלא להפסיק בין זרכה לשמה, ע"ש: יז ב"ב מקום. ואפילו
בחופה בזרכה אחרונה ונשואין (ב"ח סוף הסימן בשם מהר"ה שור).
והאידינא לא נהיגי הכי. ונראה לי דוקא במקום שנוטלין רשות
אומרים על היין סברי במקום זרכות, אבל בחופה ומילה שאין
נוטלין רשות, אין לומר סברי כלל. כתב הטור [סוף הסימן] אותו
שצריך על יין שלאחר המזון, מצד על המוגמר שמיצין אחר
הסעודה, ע"כ. אף על פי שרגילין להביא המוגמר לאחר זרכה
המזון, מכל מקום אם הביאו קודם זרכה המזון וזה צו אותו
שצריך על היין, אע"ג דאיכא עדיף מיניה, כיון שהתחיל בזרכות
אחרונות גומרין (רש"י זרכות מב, ב ד"ה לאחר ותלמידי רבינו יונה שם
ב, ב ד"ה והוא). והגאונים פירשו, אותו שצריך המוציא מצד על
המוגמר שצריך הסעודה, אע"פ שרגילין לאחר האכילה קודם
זרכה המזון וצאתו שעה היה אחר יכול לזכר דכסעודה אחרת
הוא, מכל מקום כיון שהביאו מוך הסעודה אותו שניתן לו כבוד
לזכר המוציא ניתן לו כבוד ג"כ עד תשלום הסעודה, (ואפשר דגם
הוא מצד על יין שצריך המזון). ואע"ג דאין יכולין לענות אמן,
מכל מקום כיון שמריחין חתף אי אפשר להמתין עד שיברך כל
אחד לעצמו, שצריך כך יהיו בלא זרכה, לכן מוטב שיברך אחד
לכולם אע"פ שלא יענו אמן, עכ"ל תלמידי רבינו יונה [שם]. ונראה
לי שכן דעת הראב"ד [זרכות ג, יג, ח], דלא כמו שנדחק בכסף
משנה, ע"ש. ועל המוגמר שלאחר זרכה המזון, הגדול מצד,

זרכה לפנייהם ולאחריהם ואין זרכה המזון פוטרי אותם, וכן כתב
ב"י סימן קל"ז ד"ה כתב אחי כו', וכן כתב ב"י בסימן תע"ג [רמ"ב,
א ד"ה משניה] בשם תשובת רש"י [א"ח סימן רמ"א] שאין זרכה המזון
פוטרי מה שאלו קודם סעודה ואין מסייע לסעודה, ושם קאי

לענין זורא נפשות זכות, וא"כ
(ט) אין לו לירוף עם מה שיטעה
מוך הסעודה. י"ל שמה שטעה
קודם האכילה הוא בלא לזכר מה
שיאכל אחר, כמו שכתב בסעיף
ו' בזרכה המזון פוטרי היין שלפני
המזון, כיון שהוא בלא לפחות הזני
מעיים ולהמשיך לחיות האכילה
כמו שכתב הרא"ש צריך ערבי
פסחים [פ"י סוף סימן כד], הוא הדין
בשאר משקין, ועל כן אין לריך
לזכר זרכה אחרונה קודם האכילה,
(ט) אבל ודאי מי שחייב כבר

[צור"ל] נפשות זכות או מעין שלש, אין זרכה המזון פוטרי.
ומנאמי בספר כוונת האר"י [ה, ב] ו"ל, קודם האכילה ישמה מעט
מים פחות מרביעית, ויברך עליהם תחלה וסוף, ויכוין לזאת ידי
חובה מן המים שצריך המזון. פעם אחת שחיתי יותר מרביעית,
הראו לי במנאמי שיטה זרכה לנצלה, עכ"ל. ונראה שהוא לא חפס
סברא זו שזכרתי בשם הרא"ש דין שלפני המזון פוטרי מזכרה
אחרונה, וכיון שצריך זרכה אחרונה יהיה הפסק (ט) בין מה
שצריך על היין שלפני המזון לזכר המזון, ועל כן הזהיר לשמות
פחות מרביעית. וקשה למה הראו לו זרכה לנצלה, הא הטעם בזה
הוא שחפס זרכה האר"י, דהיינו ממה נפשך, אם צריך זורא
נפשות זכות קודם הסעודה ואח"כ צריך הסעודה היה לו לזכר
שהכל על שפית מים לפי דיעה הזאת של היש אומרים, והוא לא
צריך, ממילא חפס זרכה מוך הסעודה, ואם לא צריך זורא נפשות
זכות, או יש חטא מחמת חסרון זרכה ההיא. גם מה שכתב שצריך
עליהם תחלה וסוף, הא זרכה אחרונה אין מצריכין על פחות
מרביעית. וכמדהמה דהקדן מילי לאו דממני נינהו, ולא צאו מפי
קדוש דמוהר"ר לוריא וז"ל: (י) והמנהג בסברא ראשונה.
מזה למדתי שהשומה יין שרף צריך הסעודה שצריך לזכר שהכל
דעד כאן לא פליגי הנהו תרי דיעות אלא בשאר משקין, מטעם
שאי אפשר לאכילה בלא שמה, אבל בין שרף כולי עלמא מודים
לצריך לזכר. אבל משקה שקורין מע"ד אין לריך, דגם הוא בכלל
שמה לאכילה, ודינו כשכר, מה שאין כן בין שרף שאינו לשמה.
וכן פסק בלשם סימן קע"ז [סעיף ב] מטעם דאין זה בכלל דברים
שמחמת הסעודה: (יא) דלא יבדילין לענות אמן. זה פירוש
על מה שכתב בגמרא [זרכות מג, א] שאין בית הצליעה פנוי. אבל
היש אומרים שהביא רמ"א סברא לכו דפירוש אין בית הצליעה
פנוי הוא שאין שומעין הזרכה מחמת האכילה, ועל כן מהני אם
אמר סברי רבותי, דימת לב לשמוע. ונראה לי אפילו לפי זה דמהני
סברי, היינו שפסיקין לאכול בזה שמה שצריך, דהא עכ"פ
צריכים לחוש לשמא יקדים כו'. אבל לדיעה הראשונה גם זה לא
מהני, דחושש שמא לא יפסיקין לאכול, כן נראה לי. ובסימן רי"ג
[סעיף א] כתב דעל היין שלא נשעת הסעודה אחד מצד לכולם:

אע"פ שנתן רשות לאחר לזכר זרכה המזון, כבר עברה (רשות)

ערך דהם למהריק"ש

סעיף ה בסוף [מברך לעצמו]. ואפילו כיוונו לזאת זרכה אחד מהם לא ילאו ידי מוחס:

הגהות רע"א

(ג) (שור"ע פ"י) ויברך ע"ד דעת לשתות. ואם אחר שצריך על הכוס
נשפך הכוס, אינו יכול להביא כוס אחר, דאין יעשה עם הזרכה, דשמא הפס
פוטרי משקים שצריך הסעודה ולא חלה הזרכה זו כלל, וצריך לזכר על הכוס
השני. או דפת אינו פוטרי, וחלה הזרכה על המשקים ההם, ואין לריך לזכר על
הכוס השני. כן כתב בספר חוספת שנת סוף סימן רע"א [ס"ק מן]. וממחלית
(ד) (הגה"ה פ"ה) דלא יבדילין לענות אמן. עיין לעיל סימן קס"ז במג"א ס"ק י"ט:

ביאור הגר"א

[יז] [סעיף ח הגה] דלא כו'. הרא"ש שם [סימן לז]: [יח] ויש אומרים כו'.
לפירוש רש"י שם [מג, א ד"ה הו"ל]. ועיין חוספות שם ד"ה הו"ל, שהביאו
ראיה לזה מירושלמי [שם פ"ו הלכה ו]. אבל תלמידי רבינו יונה [שם ל, ב ד"ה
ועוד] ורא"ש [שם סימן לג] פירשו לענין הסיבה. ועיין סימן קס"ז סעיף י"א:

השקל שם [ס"ק לז ד"ה וא"ש להביא] חולק עליו, דישעה כוס האחר בלא זרכה:

המאור, עיין מ"א [ס"ק] י"ד: (י) והמנהג. עיין ט"ז. ובסימן קע"ז אות ד' ברכה אחרונה אין צריך, יע"ש. ועיין מ"א אות י"א מזה דסקפ הוא בתוך הסעודה, יע"ש: (יא) דלא. עיין ט"ז. ברכות מ"ם גימל א'. ועיין טור, משמע אף לכתחלה יצא בלא אמן, אלא שבלאו הכי מחזיר לענות אמן. ועיין סימן רי"ג סעיף ב' וסימן רט"ו סעיף ב'. ולדיעה א' לא מהני סברי. ויש אומרים דאניו יוצא בברכת חבירו, עיין תוספות מ"ג ד"ה הואיל, וב"י כאן ד"ה ואם המסובין וד"ה כתב הכלבין, א"כ ראוי שלא לצאת אלא כל אחד יברך לעצמו לצאת כל הדיעות. אבל וודאי המנהג כמ"א. עיין לבוש [סעיף ח] כתב שאפשר לומר סברי על היין ואח"כ ברשות, יע"ש. עיין ב"ח [ד"ה ואם המסובין] סברי מרנן (ורבנן ורבתיי) או סברי מורי, אבל לא

באר היטב

(ט) פערדותו. ומכל מקום ל"ע אם שמה רביעית אס לרין צרכה אחרונה, על כן ישמה פחות מרביעית לפני הסעודה, וזהו יסמלן מן הספק. וכן כתוב בכוונת ה"ר ז"ל [מ"א ס"ק ד]. או יתן לאחר שאינו אולל לנרין, וימחקו לפוטרו, [שם ס"ק טו]. ואם שמה רביעית, כגון בסעודות גדולות ששומין לפני המזון, יש לומר שלא ילא קודם הסעודה, דהוי הפסק ואז פטור מצרכה אחרונה, דנכרת המזון פוטר הכל, ועיין מ"א [ס"ק ד] וט"ו [ס"ק ט] ויבד אהרן [הגה"ט]. מה שנהגין בסעודות גדולות שלאחר שמכריזין צרכה המזון על כוס של יין, מציאין עוד משקה שקורין הקאוי, כדי לישב דעתו של אדם ממאכליו, אין לנרין על אותה הקאוי, משום גינת ורדים [וא"ר] כלל א' סימן א' ב' ג', ע"ש. כתב שצלי גזורים האנוס"י שזולכין אחר הסעודה למתק השמיה, הוי כמו לנרין וזיה, וצרכה היין פוטרת, עכ"ל. וכתב המ"א [ס"ק ט] ונראה לי דנפלא משקין מוך הסעודה צרכה הלחם פוטרמן, דהמשקה טפל ללחם והאנוס"י למשקה: (י) פ"ב. ולרין שיטעוס כל אחד מיפך מהחם, שלא להפסיק מן המזון, עיין סימן קס"ו סעיף א'.

מחצית השקל

שלפני סעודה שייכות לסעודה ואין ברכת המזון פוטר: מיד דהוי אין הבדלה. כמו שכתב לעיל בס"ק י' דלמאן דאמר אם הבדיל קודם נטילה אינו פוטר יין שבתוך הסעודה, אם הבדיל קודם נטילה צריך לברך אחריו מהאי טעמא, דאין לו שייכות לסעודה, כיון דאניו פוטר כלום: וכן משמע בטור סימן תע"ג. שכתב אם אכל כרפס כזית, אם צריך לברך אחריו ברכה אחרונה, תליא בפלוגתא דרשב"ם ור"י, דאין אנו מברכים על המרור בורא פרי האדמה, וכתב הרשב"ם [נפסחי קיד. ב ד"ה פשיטא] הטעם, דברכת בורא פרי האדמה של כרפס פוטרו. ור"י כתב [תוספות שם קט, א ד"ה והר"ן] דהוי דברים הבאים מחמת סעודה ופת פוטרו. א"כ כתב הטור דלהרשב"ם דצריך לברכת הכרפס לפטור המרור, שייך לסעודה, ואפילו אכל כזית כרפס אין צריך לברך אחריו, דברכת המזון פוטרו. אבל לר"י דפת פוטרו, ואין צריך לברכת הכרפס, א"כ אין לכרפס שייכות לסעודה, ואין ברכת המזון פוטרו, וצריך לברך אחריו. הוי מבואר דכדברי מ"א: ודעת בע"ה המאור שם. אפיסקא דלא יפחתו לו מארבע כוסות, שכתב הר"ף [כו, ב] שצריך לברך ברכה אחרונה אחר שתי כוסות שלפני סעודה, על זה כתב בע"ה המאור למיירי דאין לו יין תוך הסעודה, ואם כן אין בבר שיפטור השתי כוסות, לכן צריך לברך אחריהם, דברכת המזון אין פוטרו כיון דאין לו יין תוך הסעודה. א"כ מיד אחר שתי כוסות הראשונים סילק נפשיה משתיה, ואין לו המשך לסעודה, ולכן אין ברכת המזון פוטרו. וברכה אחרונה שיברך אחר שתי כוסות האחרונים שאחר ברכת המזון אין פוטרו, דברכת המזון הוי הפסק בין כוסות הראשונים לברכה אחרונה. אבל אם יש לו יין תוך הסעודה, לא סילק נפשיה אחר שתי כוסות הראשונים, א"כ ברכת המזון פוטרו, ע"ש. אם כן הוא הדין גבי משקין, אפילו למאן דאמר דאין צריכים ברכה תוך הסעודה, מכל מקום אם שותה משקין תוך הסעודה, ברכת המזון פוטרו למשקין שלפני סעודה, אע"ג דאניו צריך למשקין שלפני סעודה לצורך משקין שבתוך הסעודה. דהא הר"ף [שם ע"א] סבירא ליה דצריך לברך על כל כוס וכוס בורא פרי הגפן, וכמנהגנו עכשיו, א"כ שתי כוסות הראשונים שברך על כל אחד בורא פרי הגפן הלא הראשון אין בו צורך סעודה, דהא יין שותך המזון נפטר ע"י ברכות בורא פרי הגפן של כוס שני, ואפילו הכי סבירא ליה לבעל המאור דמודה הר"ף דאם יש לו יין תוך הסעודה, דברכת המזון פוטרו לשתי כוסות שלפני סעודה. והוא הדין הכא במשקין שלפני סעודה, למאן דאמר דאין צריך לברך על משקין שותך סעודה, מכל מקום אם שותה משקין תוך סעודה ברכת המזון פוטרו למשקין שלפני סעודה: ואם יש לו כוס בברכת המזון אין צריך בו על משקין שלפני סעודה, כצ"ל: שאין לנו הפסק בו כן כתב הר"ן והרמב"ן. ר"ל, שהם כתבו היפך מדברי בעל המאור הנ"ל, דאפילו יש לו יין תוך סעודה אין ברכת המזון פוטרו ליין שלפני סעודה, דאין ברכת המזון פוטרו מעין שלש. אבל אם יש לו כוס לברכת המזון, כמו בפסח דצריך לשותות שני כוסות אחר ברכת המזון, א"כ ברכה אחרונה שעל כוס ברכת המזון פוטרו לשני כוסות שלפני המזון. ואי דברכת המזון מפסיק כמו שכתב בעל המאור, על זה כתב דלענין ברכה אחרונה לא חיישין להפסק. וראיה, דאין לך הפסק גדול מנמלך, ואפילו הכי אין צריך לברך כי אם לפניו אבל

נעי צרכה אחרונה, יע"ש. ועיין מה שכתבנו בט"ו ל"ה צלות ט': בו ויברך. עיין מ"א. ועל דעת לשמות אפשר כנממל נמי, כנעקיף ד', עיין ט"ו ומ"א, [מ"א ס"ק ג', נ"ו ס"ק ד':] בו אחד. עיין מ"א. בסיומן קס"ו, אות י"ט, יע"ש: יו כ"ה. עיין מ"א. היינו צמח הסעודה כשרי צמקוס רשום, מה שאין כן בחופה, ועיין אליה רבה [ס"ק י"ז] דכר עומדים ומכוונים. ומכל מקום קידוש והדלה ג"כ עומדים ומכוונים. צנרת פרי הגפן לאחר המזון, דעת הל"ש [סעיף ח] ילמרו "סגרי", מנו דעמיסס להפסיקס מפסקו ילאו [אם ה' קדושין] כו', ועיין אליה רבה [ס"ק יח] דלא ראה שנהגין כן, יע"ש:

לומר סברי מוריני, שאין זה תיבה, יע"ש. עיין אליה רבה אות ט"ו

שערי תשובה

(ט) פערדותו. עיין באר היטב. ועיין בברכי יוסף [אות ב] שהט"ז הביא נוסחא מוטעת, וכן ביד אהרן [הגה"ט] מספר נגיד ומצוה [עמוד פז] [והוא ז"ל [ברכי יוסף] הביא נוסחא האמיתית מכת"י מהר"ש וירטאל בנו של מהר"ר זלליה

והמור"ם] שבקידוש וט) ובברכת המזון אין צריך להזכיר סברי כלל, אלא רשות לחודיה. ג"כ איתא להדיא שם שאין צריך להזכיר רשות, אלא סברי, הפך זה ממה שרן פוסק הרב מהר"ם. ומה שהקשה מהר"ם למה יקפץ הוא בראש לברך ראשונה בלי רשות, הא כתב שם רב האי גאון בתשובה שבמימי היו נוהגין המסובים לבחור החשוב שבהן ונותנים לו רשות לברך, ע"ש. ומהאי טעם נשתרבו המנהג גס האידנא, ששואל המבקר את המסובין בזה הלשון בלשון אשכנזי רבתי וועלין מיר בענשן, ואח"כ נוטל רשות לברך ברכת המזון: [ד] וכן כ"ה מקום שמבכרין על היין אין אומרים ברשות. ויש אומרים דאין אומרים סברי אלא בתוך הסעודה, אבל לקידוש או להבדלה אין לומר סברי, אלא ברשות לחודיה (אור ורוע מ"ה סימן קס"ו וכן כתב בלבוש שם):

לא לאחריו, דברכה אחרונה אחת עולה לשתייה: כ"ה מקום ירא שמים ישתה פחות מרביעית (וראיתי בספר תוספת שבת [ספר פלאים], דלא דק, אלא ר"ל פחות מכזית. דכזית הוי ספק לענין ברכה אחרונה, כדאיתא בסיומן ק"צ סעיף ג') ובוה ישתה מן הספק, ונראה לענ"ד אם יש לו משקין תוך סעודה וגם מברך ברכת המזון על הכוס, ג"כ יצא מן הספק. דהא לבעל המאור ברכת המזון פוטרו כהאי גוונא, ולהר"ן ולהרמב"ן ברכה אחרונה של כוס ברכת המזון פוטרו. ולכן צריך ביאור מה שכתב אחר זה ואם שמה רביעית כגון בסעודות גדולות כו' יש לנהוג כמו שכתבתי לעיל בשם הר"ן, דהא בסעודות גדולות וודאי גם תוך הסעודה שותים, וא"כ נפטר כלולי עלמא בין לבעל המאור ובין להר"ן. ודע, דמה שכתב מ"א בסוף ס"ק י"ד מכל מקום ירא שמים ישתה פחות מרביעית, היינו בשאר משקין, אבל בין שרף שעורו עיין במ"א סימן ק"צ ט"ד' ובט"ז סימן ר"י ס"ק א'. ולכן יש לומר שלא לשותות יין שרף קודם סעודה שיעור שבני אדם שותים כפעם אחת, להוציא את עצמו מפלוגתיה הט"ז ומ"א. ומה שקצת בני אדם רוצים לפטור את היין שרף מברכה, טובלים קצת פת תוך היין שרף ואוכלים את הפת, והוי יין שרף לדעתם בא ללפת את הפת, ונפטר ע"י הפת. אבל באמת בזה לא יצאו ידי חובתן, כאשר יתבאר בעזרת השם בסיומן קע"ז [ס"ק ג], ע"ש: דיש לומר שלא יצא כו'. ר"ל, אם ורצה לפטור המשקין תוך הסעודה ע"י שיושב קודם נטילה במקום סעודה ויברך כו', בזה לא יצאו ידי חובתן קודם סעודה: (ס"ק טו) ויברך כו'. שית' לאחר כו'. ר"ל, תקנה אחרת אי לא בירך קודם סעודה כמו שכתב בשו"ע, יש לו תקנה שיתן לשותות לאחר שאינו אוכל, ויברך האחר ויפטור להאוכל, והאוכל יתכוון לצאת והאחר יכוון להוציא: (ס"ק טו) אחד כו'. צריכין שיטעוס כו'. דלא כדעת רמ"א בסיומן קס"ז, ע"ש: (ס"ק יו) כ"ה מקום כו'. עיין בב"י סימן קס"ז [ד"ה כתוב] בשם שבולי הלקט [סימן קמ] ובכ"ח כאן [ד"ה ואם] טעם על מה שאין אומרים ברשות על היין כי אם סברי: כתב המור בו המוגמר שמביאים אחר הסעודה. קודם ברכת המזון: אע"ג דאיכא דעריף מיניה. כן הוא בגמרא [ברכות] דף מ"ג ע"א. וכמשה דף מ"ב ע"ב איתא והוא אומר על המוגמר, ואע"פ שאין מביאים את המוגמר אלא לאחר סעודה, עכ"ל. ונחלקו רש"י וגאונים בפרושו: ואע"ג דאין יבולין לענות אמן, ומהאי טעמא על היין שבתוך המזון כל אחד מברך לעצמו, כמו שכתב הרב ב"י: ונראה ל' שכן דעת הראב"ד. בפיק ד' מהלכות ברכות: דלא כמו שנדחק בכסף משנה ע"ש וצ"ה המוגמר כו'. הוא לשון הראב"ד, וכמו שסיים המ"א. ח"ל [הראב"ד] וביאור על מה שכתב הרמב"ם ז"ל, גמרו כו' וברכו ברכת המזון והביאו את המוגמר, מי שברך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר כו', עכ"ל הרמב"ם. וכתב עליו הראב"ד ז"ל אע"פ שלא בירך ברכת המזון, אם לאחר סעודה בא הגדול מברך אע"פ שנתן רשות לאחר לברך ברכת המזון, כבר עברו רשותו וחזר והברכה לגדול. שלא אמרו והוא אומר על המוגמר אע"ג דאיכא דעריף מיניה, אלא על המוגמר הבא תוך הסעודה, כדאיתא בירושלמי [ברכות פ"י הלכה ו], עכ"ל. וסבירא ליה להכסף משנה לפרש דעת הראב"ד, ניהו דאם הביאו אחר ברכת המזון הגדול מברך, אע"פ שהגדול נתן רשות

פ"ב

לכולי עלמא: (יט) ט"ז ס"ה אין לו צירוף. סבירא ליה להט"ז דליון דנמתיב לבין צרכה אחרונה, לרין לנרין מיד, ולא להמתיב עד אחר כל הסעודה, ומשום לאין לו צירוף כו'. אל המג"א ס"ק י"ד, משמע דלא סבירא ליה הכי, ע"ש: (כ) שם אב"י ודאי. פירוש, שלא נמתיב לפטור מה שצמח הסעודה: (כ) שם בין מה שברך על המים שלפני המזון, כל"ל: (פ) מג"א פקיד וצ"ד דעת בע"ה המאור שם, כל"ל: (ג) שם כשעשה ברכה אחרונה. וסבירא ליה כנעל המאור דנפטר צנרתם המזון. או י"ל דנפטר צנרת נפשות רבות שזי כרך על מים שצמח הסעודה, והוי צרכה לנטילה ליעשה א' שנפסקי זה:

ג שם בגמרא.

ב. ישבח והכנים אכלין לתוך פיו בלא ברכה, אם הוא דבר (ו) שאינו נמאס אם יפלטנו, (ז) יפלטנו ויברך עליו, ואם הוא (ח) דבר שנמאס, מסלקו לצד אחר ומברך:

קעג דין מים אמצעיים. ובו ג' סעיפים:

א. "מים אמצעיים (א) רשות. והני מלי בין תבשיל לתבשיל, אבל בין תבשיל לגבינה חובה (ב) (עין ביוה דעה סימן פט): **ב.** "בין פשר לדגים חובה לטל, משום דקשה (ג) לדבר (ד) אחר, וחמירא סנתא מאסורא (ד) (ועין יורה דעה סימן קטז): **ג.** "כל הדברים הנוהגים באחרונים (ה) נוהגים באמצעיים, (ו) בין להקל [א*] בין להחמיר, חוץ מהסח הדעת (ז) שפוסל באמצעיים מפני שעדין רוצה לאכל וידיו צריכים שמור, וחוץ מגוב הידים (ח) שאמצעיים צריכים נגוב בראשונים. הגה ויש שאמרו שאמצעיים צריכים (ט) דוקא מים, מה שאין כן באחרונים, כדלקמן סימן קפא (בית יוסף בשם אורחות חיים):

א חלין קה. ב טור בשם הרא"ש מגמרא דפסחים עו. ג ארחות חיים בשם הראב"ד.

קעד דין ברכת הנין בפעודה. ובו ח' סעיפים:

א. "נין שבתוף הסעודה מברך עליו בורא פרי הגפן, (א) ואין הפת פוטר:

א ברכות מא.

באר היטב

דאורייתא אבל במים ושאר מינין אפשר דבזה אין לברך, וצריך עיון, לכן יש לנהג שיפלט אותן כמו שפתיח לעיל, מגן אברהם: **ג.** ויברך. ולא מהני בזה סליק לצד אחר, דכתיב ימלא פי תהלתך:

ו. אחר. ואפשר דבזמן הזה אין סכנה כל כך, דהרבה דברים נזקקים בש"ס שהם סכנה לרוח רעה ושאר דברים והאידנא אינו מזיק, דנשתנו הטבעיות, וגם הכל לפי טבע הארצות, מגן אברהם, עין ביוה דעה סימן קטז סעיף ג ובאבן העזר סימן קנו:

משנה ברורה

אם שתה פשעור, וכן הסכים האליה רבה: **ב** (ו) שאינו נמאס. כגון פולין וכיוצא בזה שהם קשים: (ז) יפלטנו ויברך עליו. כדי שיהא פיו ריקן בשעת הברכה, דכתיב ימלא פי תהלתך [גמרא]. וכתב האשכול מהא שמעין, מאן דמברך ברכה צריך לברך מלא פמה ולא לגמגם: (ח) דבר שנמאס. כגון תותים וענבים:

קעג א (א) רשות. רצה נוטל, רצה אינו נוטל: (ב) עין ביוה דעה סימן פט. סעיף ג, ושם נתבאר בהג"ה דלפי מנהגנו יש לטל ידיו אפלו בין תבשיל של גבינה לתבשיל של פשר שאחריו, אם נוגע בהם בידיו, ואין לנו רשות אלא בששני התבשילין שוין: **ב** (ג) לדבר אחר. צרעת. ועין במגן אברהם שכתב, דאפשר דבזמננו אין סכנה כל כך, דבכמה דברים נשתנו הטבעים, עין שם: (ד) ועין ביוה דעה סימן קטז. ושם נתבאר בהג"ה דמנהגנו שאין חוששין לזה, וסים דמכל מקום יש לאכל דבר ביניהם ולשתות, דהיינו קנור והדחה: **ג** (ה) נוהגים באמצעיים. היינו, ששני תבשיל לגבינה: (ו) בין להקל. היינו, שאין צריך נטילה בכלי, וגם רק עד פרק השני, וגם אין חציצה מעכב בהם בדיעבד: (ז) שפוסל באמצעיים. אין הכוונה שאם הסיח דעתו לאחר שהטיל לאמצעיים נבטל נטילת האמצעיים, דמאי אכפת לן בהסח דעתו הרי על כל פנים ידיו נקיות מגבינה, אלא רוצה לומר, שאם הסיח דעתו משמירת ידיו נבטל נטילה ראשונה דמים ראשונים, כמו שמבאר בכמה מקומות דהסח הדעת משמירת ידיו פוסל הנטילה, ומלתא דפשיטא הוא, ולא נקט לה אלא משום דהשוה לה בכל דבר למים אחרונים, ובמים אחרונים לאחר שנטל לא אכפת לן בהסח הדעת, שהרי לא יאכל יותר, להכי קאמר דבנטילה לאמצעיים אינו כן, דאף שהטיל לאמצעיים אף על פי כן אינו רשאי להסיח דעתו מנטילה ראשונה, שהרי יאכל עוד: (ח) שאמצעיים צריכים נגוב. דיש בו "משום מאוס אם יאכל בלי נגוב: (ט) דוקא מים. ששאר משקין, מתוך שהם עצמן שמנים אינם מנקים את השמן והמאכל, מה שאין כן באחרונים שאינם באים רק להעביר הזהמא מידים, אפלו משקין מעבירין הזהמא, ורש"ל מקל דמתר בשאר משקין, אבל כמה אחרונים הסכימו להרמ"א:

קעד א (א) ואין הפת פוטר. היינו, אף על פי ששותה "לשרות האכילה שבמעיו" והרי זה כדברים הבאים מחמת הסעודה תוף הסעודה

שער הציון

ובתוספות רבנו יהודה גם כן העתיק לפרוש רבנו תנאל בגמרא, ומשמע דהכי סבירא לה, וגם דעת הרמב"ם כן הוא כנראה מפשטות דבריו, וכמו שכתב הגר"א בבאורי ונדלא כמו שפצד דרכי משה בבאורי, וכן כתב הקסף משנה בשם רבנו מנחם, וגם דעת הראב"ד בהשגות לדינא כן הוא (והראב"ד שהובא בהג"ה הוא ראב"ד אחר דסבירא לה דאפלו גמר סעודתו לגמרי ונוצר אחר כך גם כן יברך, דפוסק ברכינא, ויחידאה הוא בזה ולא נוכל לצרפו כלל, וכמו שפוסק לעיל בסימן קסו סעיף ח לדינא בלי שום חולק), וגם מסתימת הסמ"ג והאור זרוע והרא"ה משמע גם כן דמפרשי דבולען בלי ברכה כלל, כדעת רבנו תנאל ורש"י, דאי לאו הכי היה להו לפרש: **ו.** עין שם שהביא עוד ראשונים דסבירא להו כדעה ראשונה: **ב** ז. רמב"ם: **ח.** רמב"ם:

קעג א א. לשון הרמב"ם: **ב** ב. ובחכמת אדם כלל סח כתב זה לשונו, יש נוהגין לרוץ וידים בין פשר ודגים, אבל אין מן הצורך, ומכל מקום ישתה דבר ביניהם שלא לאכלם יותר, עד כאן לשונו: **ג** ג. בית יוסף בשם ראב"ד: **ד** אחרונים: **ה** מגן אברהם: **ו** מגן אברהם ותשובת חכם צבי סימן נה: **ז** ש"ך ביוה דעה פ"ט ואלה ברה וחכם צבי ומגן גבורים וחקמת אדם: **קעד א** א. גמרא: **ב** הרא"ש:

הַלְכוּת דְּבָרִים הַנוֹהֲגִים בַּסְּעוּדָה סִימָן קַעַד

בְּאֵר הַגּוֹזֵה עַה.

- ב. (ב) [א*] בִּינָן פּוֹטֵר (ג) כָּל מִינֵי ^(א) מִשְׁקִין:** הגה (ד) אֶפְלוּ מִבְּרָכָה רִאשׁוֹנָה (הרבינו יונה פרק כיצד מבכרין ובית יוסף בשם הפוסקים): **ג. יֵאָמַר אֵין לוֹ אֵלָא כּוֹס אֶחָד, (ה) מִנִּיחוּ עַד לְאַחֵר יְהִמּוּזֵן וּמִבְּרָכָה עָלֵיו:**
- ד. (ו) יֵאָמַר קִבַּע יִלְשְׁתוּת [א*] לִפְנֵי הַמּוּזֵן אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל יֵין (ז) שְׁבִתוֹף הַמּוּזֵן, דִּינָן שְׁלִפְנֵי הַמּוּזֵן**

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

שם. ומה שכתב בהגה צריכים מים ודוקא עין בתורת חטאת כלל עז ובמנחת נעקב שם, והאליה רבה כתב לישב האחרונים:

(א) משקין. עין באר היטב. ועין בדגול מרכבה דלפי מאי דקאמא לן בסימן ריג דקובעין על היין אף לדין, אף שלא היו המשקים לפניו, פוטר, וכמבאר מהדרי משה וכן כתב בפרי מגדים על פי הדרכי משה, עין שם, ועין במגן אברהם:

למימרא דכלא קבע אינו פוטר, אלא בא לאפוקי אם לא היה דעתו תחלה לשותות אחר כך דהרי נמלך:

בְּאֵר הַלָּכָה

קַעַד ב [א*] בִּינָן פּוֹטֵר כָּל מִינֵי מִשְׁקִין. ולפי זה השותה קאנו"ע אחר שתיית יין אין צריך לברך עליו, ואף על הצוקע"ר שנוטל בפיו למתק השתייה גם בן אין צריך לברך, דהוא נטפל להקאנו"ע והקאנו"ע להיין ותשובת חתם סופר ארץ חיים סימן מזו. ועין בחי"י אדם בכלל זה בנשמת אדם שכתב, דאינו פוטר אלא אם כן שתה תחלה ואחר כך לקח הצוקע"ר בפיו, דאם יהנה תחלה מן הצוקע"ר לא יהיה טפל להמשקין, ודעתו שם דיותר טוב שיקח תחלה מעט צוקע"ר ויברך עליו ויכונן לפטר המשקין, עין שם טעמו. **וְדַע**, דהא דיינן פוטר כל מיני משקין הינו, אפלו לא כון בעת ברכתו לפטר אותם, אלא בסתמא אפלו הכי אמרינן דממילא נטפלים לו, **וְעַיִן** בחי"י אדם ובנשמת אדם שכתב, דדוקא בשותה יין בקביעות, אבל לא בשותה כוס אחד או שנים ואין בדעתו למשך עצמו ביין, וכל שכן כשמשקדש ושותה רק כמלא לגמיו דלא מהני לפטר המשקין אפלו היו המשקין לפניו בשעת ברכה. והנה אף שבמשנה ברורה סתמנו שלא כדבריו, מפני שהרבה אחרונים חולקין על זה וסוברין דאפלו בלא קבע לשותות יין גם בן מהני לפטר שאר משקין כשעומדין לפניו בשעת ברכה, מכל מקום נראה דאין להקל רק כששתה על כל פנים כמלא לגמיו, שהוא שיעור חשוב דמיתבא דעתה, דגם לענין קדוש כמה גדולי ראשונים סוברין דאינו יוצא בפחות ממלא לגמיו, כמבאר בסימן רעא סעיף יד בבאור הלכה, עין שם, ואף שאנו מקלין בדיעבד וסוברין ד(שיעור) [שתיית] כלם מצטרף למלא לגמיו, הינו רק לענין לצאת ידי מצות קדוש, אבל לא דלהוי זה הסעימת משהו שיעור חשוב שיהיה כל המשקין ששותה אחריו טפלים לו. והנה מדברי הדרך החיים שהעתיקתי דבריו במשנה ברורה ולענין המסבין שלא טעמו מן הכוס, שצריכין לברך על המשקה ששותיו, מוכח דעתו דסבירא לה דאפלו בטעימת כל שהוא מן היין סגי לפטר על ידי זה שאר המשקין, ומכל מקום לדינא צריך עיון וכנ"ל. **וְנִכְוֵן** לכתחלה שמי שירצה לפטר שאר המשקין ישתה על כל פנים מלא לגמיו ויכלאו הכי יש לזהר בזה, כמו שכתוב בסימן רעא סעיף יד, ואם לא שתה מלא לגמיו, יבקש לאחד שלא טעם כלל מן הכוס שיפטרנו בברכה על המשקין, או שיברך על מעט צוקע"ר לפטר המשקין:

ד [א*] לִפְנֵי הַמּוּזֵן. רוצה לומר, סמוך להמוזן, דכמפלג אין שייך לפטרו לכלי עלקמא, וכן משמע מהלבוש, עין שם:

קִבַּע וכו'. כתבו האחרונים דלא דוקא קבע, דהוא הדין אפלו אם שתה רק כוס אחד של יין קדם הסעודה דפוטר היין שבתוף הסעודה, **י"ו** וכל זה אם **י"ז** דעתו לשותות גם בתוף הסעודה: **(ז) שְׁבִתוֹף**

שְׁעָרֵי הַצִּיּוֹן

א. מפני שגורם ברכה לעצמו (והוא), והינו, שבכמה מקומות מבכרין עליו אף על פי שאין צריך לשתיה כגון בקדוש והבדלה וכו', ותוספות פשוטו דהינו מה שמבכר על היין ברכה מיוחדת בורא פרי הנפץ, ותלמידיו רבנו יונה בשם רבנו חננאל פשוטו עור פרוש אחר, עין שם: **ד. פשוט:** **ה. ש"ז** בשם מרדכי ויבואר דאפלו לא קבע, דהא לדידה אין בזמן הזה קבע ליין. ואף דמלבוש משמע דהשלחן צריך מירב בדקבע על היין, וכן מצדד בעלת תמיד וכן הסכים בנשמת אדם לדינא, הרבה אחרונים חולקין על זה, הלא המה השערי כנסת הגדולה ואלוה רבה ושל"ה בספר צמק ברכה, וכן מהגן אברהם לקמן בסוף סעיף קטן יא ונעין בפרי מגדים באשל אברהם סימן דח אות א, ודרך החיים בהלכות קדוש והג"ז כלם הסכימו דהיינו לפניו מהני אף כשלא קבע על היין, וכפשוטו דהרי המרדכי, וכן משמע בבאור הר"מ כנעט על המרדכי אות קד, עין שם, דבקבע על היין אין צריך שיהיה המשקין לפניו בשעת ברכה, ובכלא קבע מהני כשהיו לפניו. ובאמת בפרוש רבנו חננאל המוכא במלמדי רבנו יונה ובתוספות רבנו יהודה ובאור ורדע גם כן לא נזכר כלל ענין קביעות, רק שהיה היין והמשקין לפניו ואז הכל נטפלים לו, עין שם, ונאפשר לומר עוד דגם הרשב"א שכתב בדקבע על היין, גם כן כוננו דכזה פוטר אף שלא היה המשקין אז לפניו, אבל בהיו לפניו מודה דאין צריך קבע, וכדמשמע מפשטות דברי המרדכי, ודלא כמו שכתב בנשמת

תרנוב: 1. מפה 2. סוכר.

ה הרא"ש שם.
ו תוספות שם. ד בית
יוסף. ח פסחים קג
וברכות מא. ט שם
פסחים ובאמיר.

פוטרו. (ח) וכן יין של קדוש פוטר יין (ט) שבתוף המזון, (י) וכן המבדיל על השלחן פוטר היין שבתוף המזון. יגיש אומרים (יא) שאין ברכת (יב) ^[א*] יין הבדלה פוטר אלא אם כן (יג) נטל ידיו (יד) קדם הבדלה, והלכה המבדיל קדם נטילה (טו) יכון שלא להוציא יין (ועין לקמן סימן רצט סעיף ז) שבתוף הסעודה, ובדיעבד שלא כן פוטר יין שבתוף הסעודה, דספק ברכות דרפנן להקל: **ה.** "כל מה ששותה (טז) בתוף הסעודה די לו (יז) בברכה אחת, אלא אם כן כשברך (יח) לא היה דעתו לשתות אלא אותו הכוס ונמלך לשתות (יט) אחר. הגה וכן מי (יט) שבא לסעודה (כ) ומושיטין לו הרבה כוסות מברך על כל אחד ואחד, דהוי' נמלך (כל בו). ועין לקמן סימן קעט. וכן מי שברך (כא) על כוס ברכת נשואין ואינו יודע להיכן יגיע הכוס, אחר ואחד, דהוי' נמלך (כל בו). ועין לקמן סימן קעט. וכן מי שברך (כא) על כוס ברכת נשואין ואינו יודע להיכן יגיע הכוס,

(כב) כל אחד צריך לברך, דמקרי נמלך (אגודה פרק ערבי פסחים ועיין לקמן סימן קצ):

באר היטב

7. המזון. והוא הדין לין שלאחר המזון קדם ברכת המזון, מגן אברהם, ש"ז: 8. ידיו. לאו דוקא, דהוא הדין אם קבע עצמו לסעודה, מגן אברהם, ש"ז: 9. אחר. כתב הש"י, נראה פשוט דהוא הדין לענין אכילה כגון שקנה לעצמו לחם אחד לאכלו כלו ועל דעת זה ברוך, ואחר כך נתאנה לאכל עוד ושות' לקנות עוד, צריך לברך שנית המוציא, אבל אם יש לו בבית לחם וחותך לו חתיכה לאכל אותה ואחר כך רוצה לחתך עוד, אין זה נמלך, דדרך אדם הוא, ש"ז, עין סימן רו סעיף ה: כוסות, מסתמא כשברך על הראשונה דעתו על כל מה שיתנו לו עוד, ש"ז, עין שם:

משנה ברורה

המזון. והוא הדין דפוטר נמי יין שלאחר המזון קדם ברכת המזון [במקום "שרגילין לשתות יין אחר גמר אכילתן או שהיה דעתו לזה בפרוש], אבל אם לא היה לו יין לפני המזון וברך על היין שבתוף המזון, ^{טו} צריך לברך שנית על יין שלאחר הסעודה, כי יין שבתוף המזון

אינו בא רק לשרות המאכל שבמעיו ואינו חשוב לפטור היין שלאחר המזון שבא לשתיה ולתענוג, ונעין בבית יוסף שכתב, דאם הוא צמא מחמת אכילתו, אפלו נשתהא זמן הרבה אחר הסעודה, אף על פי כן כל זמן שלא ברוך ברכת המזון פנין שבתוף המזון דמי, דבא לשרות המאכל, וגם משמע קצת מדברי הרשב"א דאם הוא שותה מיד אחר האכילה, גם כן מסתמא כדי לשרות המאכל הוא בא]. אף באמת ^{טז} אין דין זה מצוי בינינו, שאין אנו מושכין ידיו מן הפת עד ברכת המזון, וחישיב הכל תוף הסעודה, ולפיכך ממילא יין שבתוף המזון פוטר גם יין שלאחר המזון, דזה וזה לשרות: (ח) וכן יין של קדוש. קא משמע לן, "דלא תימא דוקא יין קדם המזון דחשיב, דבא לפתח המעים ולשתות, פוטר בתוף הסעודה, אבל יין קדוש דבא עקרו למצוה אימא לא, קא משמע לן דפוטר." ונראה לי פשוט, דבמדינתנו שאין אנו רגילין לשתות יין בתוף הסעודה, אפלו בשבת אינו פוטר אלא אם כן היה דעתו לזה מתחלה, וכמו שכתבתי מקדם: (ט) שבתוף המזון. והוא הדין שלאחר המזון [אחרונים]: (י) וכן המבדיל וכו'. רוצה לומר, אף על גב דהבדלה אינה שייכת כלל לסעודה כמו קדוש, אפלו הכי כיון דהבדיל על השלחן, רוצה לומר שהכין עצמו לסעודה, שייכת לסעודה, ומירי פני' שהיה בדעתו לשתות גם בתוף הסעודה: (יא) שאין ברכת וכו'. הטעם פני', "דאינה שייכת לסעודה כמו קדוש [שאינה אלא במקום סעודה], ועל כן סבירא להו להיש אומרים דבעינן על כל פנים שיטל ידיו לסעודה מתחלה, דכזה בודאי אתחלתא דסעודה היא: (יב) יין הבדלה. כתב מגן אברהם, דדוקא יין הבדלה שאינו בא לצורך סעודה, אלא ביני שלפני המזון דעלמא שבא לצורך סעודה לפתח המעים, פוטר אפלו קדם נטילה יין שבתוף הסעודה, ולהכי סתם המחבר בריש הסעיף ולא התנה דדוקא אחר נטילה: (יג) נטל ידיו. לאו דוקא, דהוא הדין אם קבע עצמו לסעודה על השלחן [מגן אברהם], ובאליה רבה חולק עלי, ^{כז} וכן משמע מבאר הגר"א: (יד) קדם הבדלה. ואם תאמר, היכי שרי להפסיק בהבדלה בין נטילת ידים להמוציא, ^{כז} יש לומר, דלא הוי הסח הדעת, כיון שדעתו לאכל, ואינו רשאי לאכל בלי הבדלה, ^{כז} אבל להפסיק בשתיית רשות בין נטילה להמוציא אסור: (טו) יכון שלא להוציא. ואז יברך ברכה אחרונה על כוס זה קדם הסעודה: **ה.** (טז) בתוף הסעודה. רוצה לומר, אפלו שלא בכת אחת: (יז) בברכה אחת. דמסתמא כשברך בורא פרי הגפן על כוס האחד, דעתו היה גם כן על כל מה שישתה בתוף הסעודה: (יח) לא היה דעתו וכו'. רוצה לומר, ^{כז} שהיה דעתו שלא לשתות אלא אותו הכוס ולא יותר, אלא שאחר כך נמלך לשתות עוד. וכתב הש"י דהוא הדין לענין אכילה, כגון שקנה לעצמו לחם אחד לאכלו כלו ועל דעת זה ברוך, ואחר כך נתאנה לאכל עוד ושות' לקנות עוד, ^{כז} צריך לברך שנית המוציא [והטעם, ^{כז} דמעשיו מוכיחין דלא היה בדעתו לאכל כי אם הלחם שקנה, דאם לא כן היה קונה יותר, אלא שאחר כך נתאנה לאכל עוד], אבל אם יש לו בבית לחם וחותך לו חתיכה לאכל אותה, ואחר כך רוצה לחתך עוד, אין זה נמלך, ^{כז} דדרך אדם כן הוא, דלפעמים בשעת ברכה חושב שיהיה די לו בחתיכה אחת, ואחר כך פשוטא שאינו שבבז' לוקח עוד: (יט) שבא לסעודה. הינו, ^{כז} שאינו מן הקרואים, אלא שבא דרך עראי לשם, לכך אמרינן דהוי נמלך, דבשעה שברך לא היה יודע אם יתנו לו עוד, וכדלקמן בסימן קעט סעיף ד וה, עין שם במשנה ברורה: (כ) ומושיטין לו. רוצה לומר, שלא בכת אחת אלא בזה אחר זה: (כא) על כוס ברכת נשואין. שיש שם הרבה מסבין, וכל פיצא בזה: (כב) כל אחד צריך לברך. דמסתמא אינו מכוין לצאת בברכה

שער הציון

אליה רבה, וכן כתב המגן גבורים: **ה.** כד. דאם היה בסתמא בודאי אינו צריך לחזר, וכמו שפסק המחבר לקמן סימן רו: **כח.** אף והאליה רבה כתב על דברי הרב ש"י ציריך עיין, בספר מאמר מרדכי ובספר מגן גבורים הסכימו לדבריו: **כו.** מאמר מרדכי: **כז.** ומסתברא דבשתיית יין הוי נמלך בכל גונו, אפלו אם לא היה צריך להביא כוס שני מן השוק: **כח.** כן מבאר לשמו סימו מעט. עי' שם במגן אברהם:

יד. עין ברא"ש שם בשם הראב"ד: **טו.** גמרא: **טז.** לבוש ומגן אברהם: **יז.** פרי מגדים: **יח.** ממשע דאפי' שם בגמרא דמירי ביום טוב וכפרוש רש"י שם: **יט.** עלת תמיד ושאר אחרונים: **כ.** מגן אברהם, וכן כתב האליה רבה: **כא.** דרצית המגן אברהם הוא מסתירת דברי התוספות, וכמו שפרש במחצית השקל, עין שם, והגן"א כתב דבאמת דעת התוספות בדרך מג דעת הרא"ש. ואם כי איז שום מורו לחדושו: **כב.** מגן אברהם ומאמר מרדכי: **כג.** עי'

י שם בנקרא ושם.
כ הראש פסקי י
דפסחים. ל ברכות
מא לדעת רש"י
ורבנו תם וגדולי
הצופות. מ רבנו
יונה. נ הרשב"א בשם
הראב"ד לדעת יש
מפרשים.

ו. (כג) אין לברך אחר זין שפסעודה, דברכת המזון פוטרתו, [כד] וכן פוטרת זין (כד) שלפני המזון (כד) ואפלו [לא] היה לו זין בתוך המזון (כו) ועין לקמן סוף סימן ע"ב. (כו) ולענין זין של הבדלה שלפני המזון (עין לקמן סימן רצט סעיף ח): ז. (כח) לאם אין לו זין ושותה מים או שאר משקה, אין לברך עליהם, דחשיבי (כט) כבאים מחמת הסעודה, לפי שאין דרך לאכל בלא ^(ל) שתיה. ואף זין לא היה צריך ברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב קובע ברכה לעצמו, אבל מים או שאר משקים לא חשיבי (פ) ואינם טעונים ברכה, ואפלו אם היה צמא קדם סעודה, כיון שלא רצה לשתות אז כדי שלא יזיקו לו (יא) המים, נמצא כי שתית המים בסבת הפת היא ^(נ) ופת פוטרתם. (זב) ויש אומרים

באר היטב

מ. שתיה. משמע דזין שרף דאין דרך לשתותו תמיד לא חשיבי כבאים מחמת הסעודה וצריך לברך עליו, ואף מי שגילגל לשתותו תמיד בטלה דעתו אצל כל אדם, משה משה ורש"ל ולחם חמודות וכו', ועין מגן אברהם. והעשרת זגנים בסימן קעז כתב

משנה ברורה

המברך, מאחר שאינו יודע אם יגיע לו. ועין לקמן סימן קצ במגן אברהם סעיף קטן ז ובמשנה ברורה שם: ו (כג) אין לברך וכו' דברכת המזון פוטרתו. כדין דברים הבאים מחמת הסעודה שנפטרין בברכת המזון [כמו שכתוב בסימן קעז], דהיינו מחמת הסעודה הוא חשיב דבא לשירות המאכל ואף דברכה ראשונה מברך על הזין, פנ"ל בסעיף א, ברכה אחרונה לא: (כד) שלפני המזון. דכיון שבאים לפתח המעים להמשיך האדם לתאות המאכל, הוי גם כן כדברים הבאים מחמת הסעודה. ופשוט דזה דוקא אם שותה סמוך למזון על כל פנים, דהוי כאתחלתא דסעודה, אבל בלאו הכי לא: (כד) ואפלו לא וכו'. כן צריך לומר. ורוצה לומר, דאף דאז לא שיד לומר דהוא שתיה אחת עם אלה שבתוך הסעודה, אפלו הכי פוטר, דהן עצמן בכלל סעודה הן, וכן"ל. ולענין מים ושאר משקים ששותה קדם המזון ואינו שותה בתוך המזון, דעת הרבה אחרונים דצריך לברך עליהם ברכה אחרונה, שאין ברכת המזון פוטרתו, דמכיון ששתה אותם קדם המוציא אינם שייכים לסעודה כלל, לברך זין שרף שנה לזין, דהוא מעורר תאות המאכל. ועין באור הלכה (אות ה): (כו) ועין לקמן סוף סימן רעב. סעיף י, לענין קדוש, דשם מבאר דגם בו ברכת המזון פוטרתו. ועין באור הלכה (אות ד) מה שכתבנו בזה: (כז) ולענין זין של הבדלה. רוצה לומר, דהם אינם באים לצורך סעודה. ועין שם שכתבנו, דאם לא ברך קדם הסעודה לא יברך עוד, ^כ ויפטרנו בברכת המזון. ולענין אם פוטר ברכת המזון היינו ששתה אחר גמר הסעודה, יש דעות בפוסקים, ^ל יש אומרים דאין ברכת המזון פוטר ברכת המזון וצריך לברך על הזין מעין שלש, אם לא שפון בהדיא בברכת המזון לפטר גם הזין, דאז פטור בדיעבד, כמבאר בסימן רח סעיף יז, ^{לא} ויש אומרים דאין צריך לברך ברכה אחרונה, וברכת המזון פוטר ברכת המזון וצריך לברך על הזין מעין שלש, אם לא בינינו, לפי המבאר לקמן בסימן קעז דאין אנו מושכין ידינו מן הפת עד ברכת המזון, אם כן הוי הכל כבתוך הסעודה וברכת המזון פוטר [מגן אברהם], ומיהו באמת לכתחלה טוב יותר שיכון בעת ברכת המזון לפטר: ז (כח) אם אין לו זין וכו'. אסעיף א קאי, דאין שבתוך הסעודה מברך ברכה ראשונה אף בתוך הסעודה משום חשיבותו, אבל אשאר משקין לא, דנטפלים להסעודה: (כט) כבאים מחמת הסעודה. בתוך הסעודה דמבאר בסימן קעז דאין מברכין עליהם, דנפטרין בברכת המוציא: (פ) ואינם טעונים ברכה. לא לפניהם ולא לאחריהם, ואפלו אם הם באים אחר גמר סעודה, לדין דאין אנו מושכין ידינו מן הפת והוא הדין בשאר משקין: (זב) ויש אומרים לברך. הינו, ברכה ראשונה, דסבירא להו דדינו כמו פרות שאוכל בתוך הסעודה דצריך

שערי תשובה

(ג) שתיה. עין באר היטב. ועין בשו"ת נחלת שבעה סימן (ל) [לה] הביאו ביד אפרים, עין שם:

משם הגאון מהר"ר פייכש לתן הינו שרף על השלחן בשעת המוציא ואז ברכת המוציא

באר היטב

ו (כד) וכן פוטרת זין שלפני המזון. אין דין זה ברורה, עין ברמב"ן במלחמות פרק ערבי פסחים ובר"ן דסוכרים שם דבין בינו של קדוש ובין שאר זין שלפני המזון צריך ברכה אחרונה, וכן דעת התוספות פסחים וק"ע"ב סוף דבור המתחיל די זין, עין שם, ולפי זה נראה שכן לענין קדוש שלא לשתות רק כמלא לגמיו, אחר כך מצאנו שכן כתב בחי' אדם כלל מא סעיף ג, ואם שתה כל הכוס, יכון בעת ברכת המזון לפטר הזין ששתה מקדם ויוצא בזה בדיעבד, וכדלקמן בסימן רח סעיף יז. אכן לפי מה שמבאר בפוסקים ועין בסימן קצו דבמשקה יש דעות דחשיבי אפלו בכזית וכל שכן ברב רביעית, לכן הנכון שתמיד יכון בברכת המזון לפטר הזין של קדוש:

(כד) ואפלו לא היה לו וכו'. עין משנה ברורה לענין שאר משקין ששתה לפני המזון שסתמנו לברך ברכה אחרונה, בשם כמה אחרונים, והוא דעת המגן אברהם וברכ"י יוסף והגר"ז וחי' אדם ומגן גבורים, ואף שאלוה רבה צדד לפסק כעלת תמיד והט"ז דשאר משקין שנה לזין לזה, מפני שסוכרים שהם גם כן מעוררים תאות המאכל נחוצים ממים, גם האלה רבה מסכים לאחרונים הנ"ל, לא ראינו לחוש לדבריהם, מאחר שגם בינו גופא שסתם המחבר לפטר קדעת הרא"ש אינו ברור, כמו שכתבנו מקדם, וביותר לפי מה שמצאנו עתה בקנטרס אחרון של הגר"ז שכתב שרב הפוסקים חולקין על הרא"ש בזה, וכעין זה מצאנו בנשמת אדם כלל מא ונגם בהגהת הגאון ר' חיים צאנזאר (שנדפס בשלחן ערוך בדפוס ויטאמיר), הקשה על שיטת הרא"ש מתוספתא שהובאה בסימן קעז במגן אברהם סעיף קטן ו, עין שם, ומחמת זה דעתו לדינא כהפוסקים החולקים על הרא"ש, ולדעתם אף בינו ששתה לפני המזון צריך ברכה אחרונה, ועל כן די לנו שנפטר בינו, שזין על כל פנים בוראי גריר תאות המאכל, כמבאר בהרא"ש, ולא בשאר משקין, ואפלו אם לא ברך עד לאחר ברכת המזון יברך אחר כך נח"י אדם. ומיהו, בינו שרף שגורר תאות המאכל, בוראי שנה לזין לענין זה, לפיכך אם שותה זין שרף קדם נטילת ידים לעורר תאות האכילה אין צריך ברכה אחרונה אף כששתה שיעור רביעית, דברכת המזון פוטרתו. וכתב בחי' אדם, דאפלו במים אם הוא צמא הרבה ואינו תאב לאכל מחמת הצמאון ושותה מים לפני נטילה כדי שיתאב לאכל אחר כך, גם כן אין צריך לברך ברכה אחרונה, דהוא שרף לסעודה. ודע, דכל זה שכתבנו למעלה דצריך לברך ברכה אחרונה על המשקין ששתה לפני המזון הוא דוקא כשאינו שותה משקין בתוך המזון, אבל אם שותה גם בתוך המזון, נשאר המגן אברהם בסעיף קטן יד בצריך עיון אם צריך לברך ברכה אחרונה, עין שם, ועל כן כתב שם דבאפן זה טוב שלא ישתה קדם הנטילה רק פחות מרביעית, עין שם:

ז (כז) ופת פוטרתם. דע, דבזה יש חילוק, דאם הוא קובע סעודה על כל פנים הסעודה מברך ברכה ראשונה אף בתוך הסעודה משום חשיבותו, אבל אשאר משקין לא, דנטפלים להסעודה: (כט) כבאים מחמת הסעודה. בתוך הסעודה דמבאר בסימן קעז דאין מברכין עליהם, דנפטרין בברכת המוציא: (פ) ואינם טעונים ברכה. לא לפניהם ולא לאחריהם, ואפלו אם הם באים אחר גמר סעודה, לדין דאין אנו מושכין ידינו מן הפת והוא הדין בשאר משקין: (זב) ויש אומרים לברך. הינו, ברכה ראשונה, דסבירא להו דדינו כמו פרות שאוכל בתוך הסעודה דצריך

שער הציון

דבשאר משקין דלא שרף טעם זה, ממילא לכלי עצמא אין ברכת המזון פוטר וצריך לברך גם ברכה אחרונה אחריו. ואכן לפי מסקנת המגן אברהם, גם בשאר משקין אין צריך לברך ברכה אחרונה אף ששתה לאחר גמר סעודה קדם ברכת המזון, ולידין חשוב הכל חוץ המזון, מיהו באמר חב לן ונברך ושותה שאר משקין, צריך לברך ברכה ראשונה ואחרונה לכלי עצמא ופרי מגדים. עין שם טעמו: ז. לג. מסקנת המגן אברהם בסעיף קטן ט: לה. לבוש:

ס הרא"ש שם
ובתשובות כלל ד
והנהגות ממוני פרק
ד מהלכות ברכות.
ע ברכות מב.

לברך על (אג) המים שבסעודה, ויש מחמירין עוד לברך עליהם (יד) בכל פעם, דסתמא נמלך הוא בכל פעם.
והרצוה להסתלק מן הספק, ישוב (דה) קדם נטילה (דו) במקום סעודתו (זי) ויברך (ח) על דעת לשתות
בתוך (ט) סעודתו. הגה (יט) [ח*] והמנהג בסבא הראשונה: ח. על יין שבתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו

שערי תשובה

(ד) סעודתו. עין באר היטב. ועין בברכי יוסף שהט"ו הביא נסחא מטעית וכן ביד אהרן מספר
נגיד ומצוה, והוא ז"ל הביא נסחא האמתית מכתב יד מהר"ש ויטאל בנו של מהר"ר חיים
ויטאל זללה"ה בשער המצות פרשת עקב כתוב שם בשם האר"י ז"ל שישתה פחות מרביעית
ויכרך בתחלה ולא בסוף, ומהר"ר חיים ויטאל כתב שפעם אחת שתה רביעית והכיר האר"י
זכר צדיק לברכה במצחו שלא ברוך ברכה אחרונה, עד כאן דבריו. ומה מברך בהמגן אברהם
דברכת המזון אינו פוטר שתי רביעית, ושאני יין שלפני המזון, עין שם:

אוכל לברך ויתפון לפטרו. ואם שתה רביעית, כגון בסעודות גדולות ששותין לפני המזון, יש לזהר שלא יצא קדם הסעודה דהוי הפסק ואז פטור מברכה אחרונה, דברכת
המזון פוטר הכל. ועין מגן אברהם ושי"י וביד אהרן. מה שנהגין בסעודות גדולות שלאחר שמברכין ברכת המזון על כוס של יין מביאין עוד משקה שקורין קארי כדי

באר הלכה

על הפת, מברך עליו המוציא והמשקה הוא טפל להפת, ואם הוא אוכל רק מעט
פת כדי שלא יזיק לו המשקין אלא ריקנא בלבד, אזי אדברא, המשקין עקר והפת
טפל, והיה ראוי להפטר לגמרי בברכת המשקין, אלא משום שאוכל לפת תחלה
קדם להעקר, ועל כן מברך על הפת הטפל שהכל, וקאי הברכה על הפת ועל
המשקין וכן הוא פונת המגן אברהם בסעיף קטן יב לכאורה, וכן מתבאר בשלחן ערוך הגר"ז,
ודלא כמחצית השקל. והנה האבן העזר תלה לה דברי המגן אברהם זה בדבריו
שבסימן קעז סעיף קטן א, ולעניות דעתי זה אינו, דפה הוא טפל גמור, שהפת
אינו רק תועלת להמים שלא יזיקנו, מה שאין כן תהם, נהי דאינו עקר שיהיה וכל
לפטר המאכלים, על כל פנים טפל לא הוי להפסיד ברכתו הראוי ולברך שהכל,
ולפיכך לא מסתפק בזה המגן אברהם שם בזה, עין שם:

[ח*] ויברך על דעת לשתות וכו'. ודוקא אם הוא מתנהג על כל פנים מהמים
ששותה, אבל אם אינו מתנהג כלל אין כדאי לברך עליהן, עין בסימן
ר סעיף ז ובמה שכתבנו שם:

[ח*] והמנהג וכו'. ואם יש לו יין, טוב שיפטר אותם על ידי שיכרך על היין
בתוך הסעודה, שפוטר כל המשקין [אלה ברה]:

באר היטב

פוטר, ואם לא עשה כן יטבל מעט פת בתוכו, עין שם. ומיהו בשבת אין צריך לכל
זה, דממה נפשך אם קדש על היין נפטר בזה כמו שכתוב סעיף ב, ואם קדש על
השכר נפטר בברכת שהכל, ועין מגן אברהם. משקה שקורין מע"ד אין צריך ברכה,
דגם הוא בכלל שתיה לאכילה ודינו כשכר, ט"ז: ט. סעודתו. ומכל מקום צריך
עיון אם שתה רביעית אם צריך ברכה אחרונה על כן ושתה פחות מרביעית לפני
הסעודה ובהו יסתלק מן הספק, וכן כתב בכתב האר"י ז"ל או יתן לאחר שאינו
אוכל לברך ויתפון לפטרו. ואם שתה רביעית, כגון בסעודות גדולות ששותין לפני המזון, יש לזהר שלא יצא קדם הסעודה דהוי הפסק ואז פטור מברכה אחרונה, דברכת
המזון פוטר הכל. ועין מגן אברהם ושי"י וביד אהרן. מה שנהגין בסעודות גדולות שלאחר שמברכין ברכת המזון על כוס של יין מביאין עוד משקה שקורין קארי כדי

משנה ברורה

ברכה לפניהם, אבל מברכה אחרונה לכלי עלמא נפטרינן בברכת
המזון: (אג) המים. והוא הדין לשאר י"ב כל המשקין. ואף על גב
דינין חשיבין לה בא מחמת הסעודה [דרך משום חשיבותו צריך ברכה,
וכנ"ל] יין שאני דסעיד לבא טפי, וגם דבא להמשיך תאות האכילה,
מה שאין כן שארי משקין: (יד) בכל פעם, דסתמא וכו'. ואף
לדעה זו, דוקא במים אמרינן דסתמא נמלך הוא, שאין אדם שותה
מים אלא לצמאו, אבל בשכר ומי דבש וכיוצא בזה לא חשיב
בסתמא נמלך, ובברכה אחת סגי לכלי עלמא, אף לאקריי"ן ודומיהן
שאין שותין כי אם לצמאו, דינם כמו מים לדעה זו [מגן אברהם]:
(דה) קדם נטילה. דלאחר נטילה אין לו להפסיק בשתיית משקין
של רשות. והבדלה דסעיף ד שאני, משום י" דאסור לאכל קדם
הבדלה: (וה) במקום סעודתו. ולא י" שישנה מקומו, דבשנוי מקום
צריך לברך שנית כששותה אחר כך, וכמבאר בסימן קעת, ואם כן
לא תקן כלום: (זי) ויברך וכו'. וכתבו האחרונים, דיזהר לשתות

פחות מרביעית, דאם ישתה רביעית לא יועיל כלום בתקונו, י" דייפנס בספק ברכה אחרונה על המשקין האלו, דאפשר דאין ברכת המזון
פוטרם, דאין שיכרים לסעודה, מכיין ששתה קדם נטילה. י"ט אכן אם יש לו כוס שכר לברך עליו ברכת המזון אין צריך לזהר בזה,
דברכת בורא נפשות רבות שיכרך על הכוס יפטר גם את המשקין ששתה קדם (ברכת המזון) [נטילת ידיים]: (ח) על דעת וכו'. או
שיכרש" לאחר שאינו אוכל שיכרך על המשקה ויתפון לפטרו: (יט) והמנהג בסבא הראשונה. והטעם בדלעיל, לפי שאין אכילה
בלא שתיה, והוי כדברים הבאים מחמת הסעודה. ולענין יין שרף, מ" יש אחרונים שכתבו דצריך ברכה בתוך הסעודה, משום שאין
שותין אותו מחמת צמאון האכילה כשאר משקין, אבל המגן אברהם כתב, מ" דבתוך הסעודה אין צריך ברכה, משום דאז בא לעורר
תאות המאכל וחשיב גם זה מחמת הסעודה [והוא הדין בפרות הבאים להמשיך תאות האכילה, מ" כגון לימני"ש' מלוחים או זית מליח או אוגערקע"ס
מלוחים' וכיוצא בזה, ולא דמי לשאר פרות שבתוך הסעודה שצריך ברכה], וכן העתיקו מ" איזה אחרונים כדעתו. ובאמת היה ראוי לנהג בזה פעצת
המחבר לענין שאר משקין ודיכרך על מעט מהיין שרף קדם נטילה על דעת לפטר מה שישתה בתוך הסעודה], מפני מ" שיש דעות בזה, אלא שהעולם

שער הציון

ומגן גבורים גם כן העתיק דברי המגן אברהם להלכה וחלק בין בתוך הסעודה לבתחלת הסעודה, אף
כבר כתבנו דזה תלוי לפי טבע האדם: מ"ה. דאלו האחרונים שהעתיקו לעיל, רש"י ולבוש
וסייעתיו, כלחו לא סבירא להו האי סבא דמפני שהוא בא לעורר תאות האכילה לא יצרך
ברכה, דבאמת הראיה שמביא המגן אברהם מהטור, כבר דחו האחרונים דהוא רק לענין לפטר
מה ששתה קדם המזון מברכה אחרונה, דנחשב כבא בתוך הסעודה, אבל אין ראיה דחשיב
זה כבא מחמת הסעודה, דאולי הוי כמו פרות, וגם הראיה מרש"י אין ראיה כל כך ונאין כאן
מקומו להאריך, ולא נשאר לו אלא המרדכי ותוספות, ולעמית זה נמצא הראיה שהביאו המגן
אברהם, וכן מצאנו בחידושי הרשב"א בפרק מא, ויש סוגיא דהביאו תאנים וענבים, שכתב
בפרוש לדינא כדעת הרא"ה, עין שם, ונמצא דהוא ספקא דדינא, ואף שספק ברכות להקל,
ומסתמא זהו טעם המנהג, מכל מקום הרצוה להסתלק מן הספק יעשה פעצת המחבר לענין
משקין, או שישל מעט צוקע"ר ויפטר בברכתו. ולא העתיקו העצות שכתב בבאר היטב,
שפסקו עליהם כמה אחרונים [ולחל על השלחן ויהא דעתו עליהם אינו מועיל, כמו בפרות לקמן
בסוף סימן קעז כמגן אברהם, ולטבל פת כיון שרף אינו מועיל רק לאותה חתיכה, אם לא שישל בתחלה
ובסוף, כמו בפרות בקע"ז]:

לה. מגן אברהם בסעיף קטן יג ומאמר מרדכי ונהר שלום ומגן גבורים, ודלא כט"ז: לו. מאמר
מרדכי: לו. מגן אברהם: לח. עין כמגן אברהם דתליא בשתי הדעות האלו, דלדעה
ראשונה דאין צריך לברך על המשקין שבתוך הסעודה, אם כן הברכה ראשונה שמברך על
המשקין ששותה לפני הסעודה אינו בא לפטר המשקין שבתוך הסעודה ודלאו הכי פטור מלברך
עליהן, אם כן ממילא אין שיכרים כלל להסעודה וצריך ברכה אחרונה עליהן: לו. מסוף
דברי המגן אברהם בסעיף קטן יד, ודבריו בסעיף קטן ט מצרפבין בזה מאד להמציא כמגן
אברהם וכמחצית השקל, ואולי יש טעות סופר בדבריו: מ. מגן אברהם בשם רמ"מ:
מא. רש"י ומטה משה ולחם חמדות ולבוש ושי"י בסעיף קטן י ואליה ובה בסוף סימן קעז:
מב. והנה המגן אברהם חלק בזה גופא, דאם רוצה לשתות היין שרף בתחלת אכילתו, דהינו
לאחר ברכת המוציא, צריך ברכה, משום דאז אינו בא לעורר תאות המאכל כל כך, דכלאו
הכי רגיל לשתות בכל יום בבקר לחזוק הלב, אבל בנושמת אדם כתב דזה תלוי בטבע האדם,
וכן כט"ז סוף סימן קעז משמע גם כן דאף בתחלת האכילה בא לעורר תאות המאכל, וכן
סתם בתיי אדם דאף בתחלת אין לברך: מג. חיי אדם. ולכאורה פשוט דהוי זית מלוח
דגם הוא בא לעורר תאות האכילה, כפי מה שהובא בהרא"ה: מד. הגר"ז בסידור ותיי אדם

תרנו: 1. לימזו כבוש 2. מלפפוז כבוש.

(מ) אפלו הסבו יחד. הגה דלא יכולין (מא) לענות אמן (טור), (מב) משום דחישנין שמא יקדים קנה לו שט. הגה (מג) ויש אומרים דאם אמר להם סברי רבותי, וישמעו ויכנונו לברכה ולא יאכלו אז ויענו אמן, (מד) אחד מברך לכלם, [ט*] וכן נוהגין (הגהת מיימוני פרק ז מהלכות ברכות ומדרכי סוף פרק כיעד מברכין וטור בשם רש"י). (מה) ויאמר סברי רבותי, רוצה לומר, סוברים אתם לצאת בברכה זו, ולא יאמר ברשות רבותי, וכן (מו) כל מקום שמברכין על היין משום ברכת היין שבתוך הסעודה (מו) אין אומרים ברשות אלא סברי, מטעם שנתבאר (בית יוסף סימן קסז בשם שבולי הלקט):

קעה דיני ברפת הטוב והמטיב על היין. ובו ו' סעיפים:

א. הכיאו להם (א) יין אחר אינו מברך בורא פרי הגפן, אבל מברך עליו (ב) הטוב והמטיב. הגה א ברכות נט.

שערי תשובה

(א) והמטיב. עין באר היטב. ובכרפי יוסף כתב דברים פליגי על מהרי"ל, עין בטור סימן חעג ובמאמר חמץ להרשב"ח שכתב שיקול לברך הטוב והמטיב, וכתב בכרפי יוסף בעבדא שקביל פסח אחר כוס קדוש ראוי שהיו גרוע ונסתפקו אם לשלח אחר יין משבח שלא לכנס בספק

6. והמטיב. כתב מהרי"ל, יש אומרים שאין מברכין הטוב והמטיב כליל פסח שלא להרבות בכוסות, עד כאן לשונו. וכתב המגן אברהם, ונראה לי שלא ישתה משני מיניו, מגן אברהם, עין סימן קסז סעיף ו:

באור הלכה

ח [ט*] וכן נוהגין. ומשמע מפרי מגדים דהדור מצוה לית בזה ותינו, אף דבעלמא היכא שאחד מוציא את חברו יש בזה משום הדרת מלך, משום דלדעה ראשונה אסור לעשות כן, והוא דעת רב הפוסקים ונהם רבנו אלחנן ורפנו יונה ורא"ש ומדרכי והנהגות מיימוני, פמבאר בבית יוסף, וגם הרא"ה סובר כן, והיש אומרים הוא דעת רש"י לחור, אלא שנהגו כן, אף דהמעצן בשבלי לקט יראה דדעת רב האי גאון ועוד כמה ראשונים דסבירא להו כרש"י, ועל כן יש מקום להמנהג ואין למחות בם, מפל מקום הדין כמו שכתבנו דהדור לא שייך בזה:

ברכה ראשונה, ואינו מברך, ונכון שיברך מתחלה על מעט צוקע"ר¹ לפטר את הקאנ"ע². וכל זה שייך רק לענין חל, מ"א אבל בשבת ויום טוב בשחורית אין שייך כל זה, דהרי בודאי כבר קדש על הכוס, וממה נפשך אם קדש על היין הלא פוטר כל המשקין ונכאפן המבאר לעיל בסעיף קטן ג, ואם קדש על השכר וכיוצא בזה, הלא מברך שהכל וממילא נפטר גם זה: ח (מ) אפלו הסבו יחד. רוצה לומר, ולא כמו דאמרין בעלמא [קסז סעיף יא], דאם הסבו יחד אחד מוציא כלם, ועדיף טפי משום ברב עם הדרת מלך, אבל בברכה שבתוך הסעודה לא יעשו כן: (מא) לענות אמן. ואף דקיימא לן בכל מקום דשומע כעונה, וענית אמן אינו מעכב כלל לענין לצאת בהברכה, חישנין שמא יענו אמן ויסתפקו [רא"ש וטור]: (מב) משום דחישנין וכו'. הינו, משום דעוסקין אז באכילה ואין בית הבליעה פנוי. ומבאר בפוסקים, דלדעה זו³ אף אם יניחו מלאכל ויכינו עצמם לשמע הברכה ולענות אמן גם כן לא מהני, דמפל מקום חישנין שמא לא יתירו להפסיק מלאכל ויבואו לידי ספנה [דרישה]: (מג) ויש אומרים וכו'. דהם סבירא להו השעם דאין אחד יכול להוציא חברו בברכת היין שבתוך הסעודה, משום דטורדים הם לאכל ולא יתנו לב לכוון לשמע ולצאת, ולכן אם אמר מקדם שיברך, סברי מורי, ומניחים פלן לאכל ויכנונו לבם להברכה, שפיר דמי, וגם משום ספנה סבירא להו דאין כאן, כיון שפסקו מלאכל ויתנו לב לשמע הברכה ולצאת, כנ"ל: (מד) אחד מברך לכלם. וצריכין שיטעמו כלם תכף מהכוס ולא יפסיקו בין ברכה להשתיה [מגן אברהם]: (מה) ויאמר סברי רבותי. רוצה לומר, בברכה שבתוך הסעודה כשאחד מברך ומוציא כלם, לא יאמר ברשות רבותי ודלשון זה אינו אלא נטילת רשות לברך, אלא סברי רבותי, דהינו שיפסקו מלאכל ויתנו לב לשמע הברכה ולצאת, כנ"ל: (מו) כל מקום וכו'. רוצה לומר, כשאחד מוציא חברו, כמו קדוש והבדלה וכהאי גוונא. ובחפה וברית מילה⁴ שאין נוהגין לומר סברי כלל, הוא⁵ משום דרק במקום שצריך נטילת רשות אומרים על היין סברי במקום רשות, אבל בחפה ומילה⁶ שאין נוטלין רשות⁷ אין לומר סברי כלל: (מז) אין אומרים ברשות. פרוש, אף דהיה ראוי לומר יותר ברשות שהוא נטילת רשות מהמסבין שחפצים בו שיוציא אותם בברכתו, אלא משום ברפת היין שבתוך הסעודה דמכרח לומר סברי כדי שיפסיקו מלאכל, נ"ה נהגו לומר לשון זה בכל מקום שמברכין להוציא אחרים:

קעה א (א) יין אחר. רוצה לומר, שמתחלה ברוך על יין שבתוך המזון, ואחר כך הביאו לו עוד יין, אפלו הוא ממין אחר, אפלו הכי נפטר בברכה ראשונה. ועין לעיל בסימן קעד סעיף ה: (ב) הטוב והמטיב. ומברך אותה בשם ומלכות, והוא הודאה על רבוי

שער הציון

דברשות אין צריך לטל פיון שנטל רשות מקדם שהתחיל לברך, ולכן אין לומר עתה גם סברי, ואף דהלכוש הצריך לומר, עין שם, האליה רבה כתב שאין נוהגין כן. ומכל מקום טוב שהמברך על הכוס יתחיל מלברך עד שיגמרו הכל יראו את ה' וגו' שנהגין לומר, עין באליה רבה: נד. אף דהאליה רבה הקשה עליו מדברי השבלי לקט, המעין שם יראה דלפי טעם הרמ"א שהעתיק תחלת דברי השבלי לקט בשם רב האי גאון, דברי המגן אברהם נכונים הם, וסוף דברי השבלי לקט שהביא האליה רבה על כרחך שיטה אחרת היא, עין שם: נה. עין פ"ח ושבלי לקט בשם כמה ראשונים עוד טעמים להמנהג:

מו. ואפשר דמה שרגילין לקח מעט י"ש אחר שאוכלין דגים או דג מלוח הוא גם כן בכלל טפל אם הוא רגיל בכך ופטור לכלי עלמא: מז. עין לקמן בסימן ריב: מח. מגן אברהם: מט. דבליקה הלא יכול לקדש על הפת: מ. ג. ולענין דיעבד, מסתימת השלחן צריך משמע דאינו מעכב, וכן הנמכ"ס וכל הפוסקים סתמו בזה, אכן פתוספות ברכות מג, דבור המתחיל הואיל, משמע שם ברכי רבנו אלחנן דלעכובא הוא, וכן משמע בחדושי הרא"ה על הרי"ף: נא. מגן אברהם: נב. מגן אברהם, ופרוש דבריו נראה דהינו משום דהתם הבעל ברית ובעל החתנה מכבדים אותו: נג. ואפשר דמהי טעמא אין אומרים סברי על כוס ברפת המזון,

תרנוב: 1. סוכר 2. קפה 3. שבת (צמח ריחני).

טור ומשנ"ב סימן ער"ב סעיף י' בענין ברכה אחרונה על יין של קידוש

טוש"ע ומ"ב סימן רצ"ט סעיף ח' בענין ברכה אחרונה על יין של הברלה

טור קע"ו בענין בירך על הפרפרת שלפני המזון פטר הפרפרת שבמזון

משנ"ב ס"י קע"ו בענין ברכה אחרונה על המאכלים שאכל קודם הסעודה

חיי אדם ונשמת אדם בד"ן ברכה אחרונה על יין ומאכלים שאכל קודם הסעודה

וכתב א"א שמקדשין על השכר וכו' עד אין כאן שום שינוי. הנטילה כו', ועיין לעיל צימון קע"ד (פ"ו וס"ח) דין זה, ולפי זה צריך ערבי פסחים (שם): אם חל יום טוב צומאלי שבת איכא למימר דהגדולים היו נוהגים כהר"ש והר"ם לצרך כל פעם על איזה יותר טוב לומר יקנה"ו על השכר או על הפת יתנאל על שאר משקים צמקוס סעודה על דעת לשמות צמך הסעודה ולכן אף צצמ צצוקר היו מקדשין על השכר ומכוונים צצרה זו לפטור המשקים שיטמו צמך הסעודה ואס

היו מקדשין על היין לא היו מסתלקין מן הספק אצל עכשיו היו מכוונים צצרה שהכל נהיה צצרו שעל השכר לפטור כל מה שיטמה צמך הסעודה וגם היה היכר שהוא מצרך לשם קידוש היום מאחר שמשנה דצמול הוא שותה ומצרך קודם נטילה וצצמ מצרך לאחר נטילה, ואע"ג דליל שבת אי אפשר לו לשמות שאר משקים ולצרך עליהם לא קודם שיקדש לאסור לטעום קודם קידוש וגם לא לאחר קידוש דכיון דקידוש על היין או על הפת שוב אין יכול לצרך על שאר משקים דשמא צצרה היין או הפת פוטרת שאר משקים ולא נסתלק מן הספק אין דנין שאי אפשר מאפשר דכל מה

מקובל לו ואינו חביב לו שיקדש עליו שאין לו לברך על דבר שאינו נהנה ממנו [ח] וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל (יג) שמקדשין על השכר אם הוא חמר מדינה [ט] ומכל מקום יותר טוב הוא לקדש על הפת כיון שהסעודה באה לכבוד שבת אבל בסעודת הבוקר יותר טוב [הוא] לקדש על השכר כז' פירוש שיברך עליו שהכל נהיה בדברו קודם לברכת המוציא שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי: [י] כתב רב עמרם (שם סי' יד) כוס של קידוש (יד) כל זמן שלא בירך ברכת המזון חייב לברך עליו ברכה אחרונה והני

מילי שאין לו כוס לברכת המזון אבל אם יש לו כוס לברכת המזון כיון דאכתי לא אסח דעתיה דהא אית ליה כוס של ברכה לא בעי לברוכי אחר כוס של קידוש שנפטר בברכה של ג' ע"כ. [י] ואינו מבין דבריו [ט] כיון שכתב שאם בירך ברכת המזון שנפטר מלברך על של קידוש והוא צריך לברך ברכת המזון

שיכול לעשות להסתלק מן הספק הוא עושה ומה שאי אפשר עומד צפוק, מיהו עכשיו שאין נוהגין כהר"ם והר"ש לצרך שהכל נהיה צצרו על שאר משקים קודם נטילה שלא כדעת רש"י ור"ת ור"י השומים מימיהם וכמו שנתנאל צימון קע"ד צריך לצרך גם צסעודת צוקר על היין אם יש לו ולא על השכר וכמ"ש צימון רפ"ט:

יא כתב רב עמרם כוס של קידוש וכו'. פירוש לכתחלה חל עליו לצרך מיד צצרה אחרונה על כוס של קידוש כיון שאין דעתו לשמות יין צמך הסעודה, דאם דעתו לשמות עוד יין צמך הסעודה השמא ודאי כיון דין של קידוש פוטרת היין צצמך המזון אין צריך לצרך צצרה אחרונה על כוס של קידוש וכלעיל סימן קע"ד (קג ע"ג), ואמר רב עמרם דכיון זה אינו אלא כל זמן שלא צירך צצרה המזון אלא אם לא צירך צצרה אחרונה על כוס של קידוש ולא נזכר עד שצירך צצרה המזון שוב אין צריך לצרך צצרה אחרונה דצצרה המזון פוטרת כל מה שאכל וכל מה ששמה צסעודה ואף כוס של קידוש פוטרת צצצרה אחרונה, ואמר עוד והני מילי דלכתחלה צריך לצרך צצרה אחרונה מיד אחר קידוש דוקא שאין לו כוס לצצרה המזון דהשמא אסח דעתיה מלשמות עוד יין המכל אם יש לו כוס לצצרה המזון דלא אסח דעתיה אין צריך לצרך צצרה אחרונה על כוס של קידוש אלא לכתחלה מממין על צצרה המזון

פרישה

(יג) שמקדשין על השכר וכו'. ומכל מקום אליבא דכולי עלמא מזה לומר אחר יין לקידוש. וכתבו בית יוסף ורמ"א (פ"ט) דאפילו מי שאינו שותה יין מחמת נדר שעליו מזה לקדש אין וישתה המסובין מכוס של קידוש ואם אין עמו מסובין אז יקדש על הפת או ישמע הקידוש מאחר עכ"ל רמ"א, עיין מ"ש סימן רע"ג (פרישה קע"ד) צס רצונו ירוסם כן אפילו אמתענה: (יד) כ"ל זמן ש"א בירך וכו'. פירוש כתיקונו צכוס וכמו שפטרם ואיל והני מילי וכו' כן פירש צ"י דצרי רב עמרם לפי הישוב דצמקון שצכר רצונו ולדעת רב עמרם וכו', אצל לכתחלה סלקא דעתיה דהטור, דהכי קאמר (רב עמרם) שלכתחלה כל זמן שלא צירך צצרה המזון מיד לצרך צצרה אחרונה חוץ מאם יש לו כוס דלא אפילו לכתחלה אין לו לצרך צצרה אחרונה וק"ל כט]:

[ח] אב"א א"א ז"ל כתב שמקדשין על השכר וכו'. כצ"ל, וכן הוא בטור של קלף כח: [ט] וצב"ל מקום יותר טוב הוא לקדש על פת וכו'. כבר כתבתי בפרישה (סק"ג) שכתב בהגהות מיימוניות והביאו ב"י דאע"ג דסתם בני אדם מתארים יותר למאכל מלמשתה ואם כן היה להם לקדש על הפת ולא על היין דמצוה להקדים החביב מכל מקום כיון דמצוה מדברי סופרים לקדש על היין שפיר דמי: [י] ואינו מבין דבריו כיון שכתב שאם בירך ברכת המזון שנפטר מלברך על הקידוש וכו'. יש לדקדק בדברי רבינו דהוה ליה לקצר ולומר ואינו מבין מה לי בין יש לו כוס לאין לו כוס ועוד קשה למה שכתב תחלה וז"ל כיון שכתב שאם בירך ברכת המזון שנפטר, והוא לשון דיעבר, טפי הוי ליה למינקט סוף לשון רב עמרם שכתב לא בעי לברוכי אחר ורבינו מקשה תרתי, חדא מה שכתב רב עמרם תחלה כל זמן שלא בירך וכו' דמשמע דוקא לכתחלה הא אם כבר בירך נפטר מברכה אחרונה אקידוש, ואם כן קשה כיון שחייב לברך ברכת המזון אפילו לכתחלה נמי יברך ברכת המזון ויפטר מברכה אחרונה דקידוש, ואחר כך מקשה כיון דרב עמרם גופא כתב דביש לו כוס אפילו לכתחלה אין צריך לברך ברכה אחרונה אם כן מה לי יש לו כוס או אין לו כוס, ומיישב רבינו דצריך לומר מה שכתב רב עמרם כל זמן שלא בירך ברכת המזון וכו' אינו ר"ל לכתחלה הא אם כבר בירך יצא אלא ר"ל כל זמן שלא בירך כתיקונו

חדושי בהר"ח והגהות

[טו] השתא הצינו דצרי רב עמרם דצצרה המזון גופא פוטרת צצרה מעין שלם דצצרה היין ולכן כתב ואינו מצין דצרי וכו', ולצסוף כצז ומיהו יש לומר וכו' ר"ל דאפשר דצצרה ליה לרב עמרם דצצרה המזון אינה פוטרת צצרה מעין שלם דין, אלא אם יש לו כוס לצרך דלדין שצריך לצרך צצרה אחרונה דמעין שלם אטעימת כוס של צצרה המזון צצותה צצרה פוטרת נמי

הגהות והערות

כז ר"ל כדלעיל בסי' רע"א דהרא"ש היה נוהג לקדש אחר הנטילה (בית ארזים אות ק"י): כז צ"ל "קודם נטילה כדעת רש"י ור"ת ור"י והפוסקים השותים מימיהם" כלשון הב"ח לעיל סי' קע"ד סוף ס"ז (בית ארזים אות קט"ו): כז* עיין ב"י לקמן סי' רפ"ט (ד"ה ואם) שכתב בדעת הטור כאן שאפילו אינו חמר מדינה מקדשין עליו בבוקר. ועי"ש במג"א סק"ג: כח ובעי"ן זה בכת"י ובדפוס ובדפוס מנוסחה ועוד, וע"ע במאמרי סוף סק"ו: כט בכת"י איתא כאן: "ועיין מ"ש בסעיף ד" שאחר זה", וכוונתו צ"ב:

שהיא פוטרת גם כוס של צרכה המזון מצרכה אחרונה ואגב זה נמי פוטרת של קידוש מצרכה אחרונה וכן כתב רבינו לעיל ריש סימן ק"ט על שם דה"ג (מס' נדרות פ"ו דף י"ג ע"ג) ור"ב עמרם דצרכה המזון פוטרת כוס של צרכה המזון מצרכה אחרונה ואם כן אגב זה פוטרת גם כן של קידוש

לכחלה, והשיג עליו רבינו כיון שצרכה המזון פוטרת דיעבד למה לא תהא פוטרת גם לכחלה אפילו אין לו כוס ולמה יצרך צרכה שאינה צריכה דהלא צרכה המזון לפניו שהיא פוטרת כל צרכי סעודה מצרכה אחרונה ואף של קידוש תהא פוטרת אלא ודאי פוטרת ומטעם זה גם כן פוטרת צרכה המזון גם היין שצמח המזון צימות החול כשלא שמה לפני המזון אלא צמח המזון שהיה צריך לצרך עליו צורא פרי הגפן צמח המזון ולא צריך לצרך צרכה אחרונה עליו מיד אלא ממחין לכחלה על צרכה המזון והוא פוטרת גם אם היין שצמח המזון מצרכה אחרונה והוא הדין דממחין לכחלה

על צרכה המזון ופוטרת כוס של קידוש אפילו אין לו כוס לצרכה המזון דמה לי יש לו כוס או אין לו כוס: אחר כך אמר רבינו ליישג השגה זו ואמר ומיהו יש לומר דשפיר איכא לחלק דכשיש לו כוס דלדין צריך לצרך מעין שלש אחר כוס של צרכה המזון פוטרת גם של קידוש ולרב עמרם נמי כיון דצרכה המזון פוטרת לכחלה כוס של צרכה המזון מצרכה אחרונה אגב זה נמי פוטרת של קידוש מצרכה אחרונה אבל אם אין לו כוס לצרכה המזון פוטרת אף לרב עמרם אין צרכה המזון פוטרת לכחלה כוס של קידוש מצרכה אחרונה אלא צריך לצרך מעין שלש דצרכה המזון שהיא שלש צרכות לא נתקנה לכחלה לפטור שתיים יין מצרכה אחרונה אלא דוקא מעין שלש צריך לצרך לכחלה אם לא כזו של צרכה המזון דהתם דוקא לכחלה פוטרת צרכה המזון מה שהיה מחוייב לצרך מעין שלש אי נמי דיעבד אם צריך על היין לאחריו שלש צרכות נמי יאל יד חובתו מצרכה אחרונה כמו שכתב הר"ר יונה בסוף פרק קמא דנדרות (ו ע"א ד"ה א"י) וצפרק כ"ל מצרכין (כט ע"ז ד"ה מיהו) ומציאו צ"י לעיל בסוף סימן ר"ח (ד"ה כתב הר"ר יונה) ופסק כן בשו"ע (סי"ו) אבל לכחלה לא והצ"י נדחק ופירש דמה שכתב רב עמרם כל זמן שלא צריך צרכה המזון היינו שלא צריך צרכה המזון כמקנה הא אם צריך כמקנה אין צריך לצרך אחר כוס של קידוש והדר מפרש דצרכה המזון שלא כמקנה היא כשאנינו על הכוס וכו' ושאר ליה מאריה כי מה שכתבנו בפירוש דצרי רב עמרם הוא פשוט וצריך למציין:

אם כן למה מחייבו לברך ברכה אחרונה על של קידוש מה לי [אם] יש לו כוס או [אם] אין לו כוס אלא לעולם כוס של קידוש צרכי סעודה הוא ונפטר בברכת המזון ואין צריך לברך עליו ל
ברכה אחרונה (טו) [ו]הלכך פוטר יין שבתוך המזון. (טז) ומיהו יש לומר כשיש לו כוס לברכת המזון ודעתו לשחות עוד ברכה אחרונה שעל כוס של ברכת המזון פוטר של קידוש ולדעת רב עמרם שסובר שברכת המזון (י"ז) פוטר כוס של ברכת המזון מברכה אחרונה אגב זה נמי פוטר של קידוש אבל אם אין לו כוס לברכת המזון צריך לברך ברכה אחרונה על של קידוש דאע"ג דברכה אחת מעין שלש פוטר ברכת ג' (י"ח) אינה פוטר. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה דאין שלפני המזון נפטר בברכת

מעין ג', לרב עמרם דאע"ג דכשיש לו כוס לברכת המזון צרכה ג' פוטרת גם כוס של קידוש היינו מטעם אגב כמו שנמצא אצל היכא דלית ליה כוס לברכת המזון דליכא אגב אין צרכה ג' פוטרת מעין ג' [א] הלכך צריך לצרך אחריו צרכה אחת מעין ג'. ולפי זה יהיה פירוש לשון רב עמרם כוס של קידוש כל זמן שלא בירך ברכת המזון כמקנה חייב לברך ברכה אחרונה כלומר מעין ג', הא אם צריך צרכה המזון כמקנה אינו צריך לצרך אחר כוס של קידוש, והדר מפרש דצרכה המזון שלא כמקנה הוא כשאנינו על הכוס וזהו שכתב והני מילי שאין לו כוס לברכת המזון אבל אם יש לו כוס לברכת המזון דהיינו כמקנה לא בעי לברוכי אחר כוס של קידוש שנפטר בברכת המזון: וא"א ז"ל כתב כסברא הראשונה. הוא מה שכתב (הטור) אלא לעולם כוס של הקידוש צרכי סעודה הוא ונפטר בברכת המזון הוא, וכן העלה (הרא"ש) צריש פרק ערבי פסחים (פ"ט ד) וז"ל הלכך נראה דאין קידוש והבדלה שעל שולחנו או בשאר פעמים כשמצרך על היין לפני המזון באקראי בעלמא ואפילו צמח ודעתו לשמות יין צמח הסעודה אין צריך לצרך על היין שצמח הסעודה וגם אין צריך צרכה אחרונה על מה ששמה עכ"ל: וצ"ע צ"ח יין קידוש שפוטרי יין שצמח המזון כן דעת המוסקפות צפרק כ"ל מצרכין (נדרות מז: ד"ה וכן שם) וצפרק ערבי פסחים (ק: ד"ה יד י"ו) ומשמע דהוא הדין למה שכתב הרא"ש עוד או בשאר פעמים כשמצרך על היין לפני המזון באקראי בעלמא וכו'.

פרישה

(טו) והלכך פוטר יין וכו'. פירוש הואיל וצרכי סעודה מחשיב, והלכך הוא כמו מדע וק"ל: (טז) ומיהו יש לומר כשיש וכו'. כלומר יש ליישג דצרי רב עמרם אפילו לדין דלא סמירא לן כרב עמרם שצרכה המזון יפטר כוס של צרכה המזון מצרכה אחרונה, צ"ח יוסף: (י"ז) פוטר כוס ש"י וכו'. כאלו שמה תחלה כיון שכוס זה ממחמת הסעודה הוא צ"ח מיישג כאלו שמה תחלה: (י"ח) אינה פוטר. דדוקא אגב שפוטרי הכוס של צרכה המזון פוטר גם כן הכוס של קידוש אלא הכא ליכא אגב דלא פוטרנו צ"ח כוס אלא הרא"ש מחשיבה מזוך הסעודה, צ"ח יוסף:

הגהות והערות

כתב גם בביתאור מהר"י אבוהב כאן, ובביתאור מגן האלף שעל סדר רב עמרם שם העיר שכדברי הב"ח מבאר בדברי רב עמרם שם שכתב: "והיכא נמי דלא היה ליה לבר מן ההוא כוס של קידוש ואיקרי וברך ברכת המזון נפיק בברכת המזון ולא יכול להדר ברוכי על הגפן בתר ברכת המזון" עכ"ל:

דרישה

בכוס אפילו אי כבר בירך ברכת המזון צריך לברך גם ברכה אחרונה, ואע"פ שלפי זה עיקר חסר מן הספר דהוה ליה לרבינו לגלות לנו דפירושו כל זמן שלא בירך ר"ל בירך כתיקונו, מכל מקום גילה רבינו זה בלשונו במה שכתב אבל אם אין לו כוס ברכת המזון צריך לברך וכו', ר"ל צריך משמע דצריך על כל פנים, וזה לא מוזכר בלשון רב עמרם אם לא כמו שכתבתי בפירוש כל זמן שלא בירך ר"ל בירך כתיקונו וק"ל:

מחשיבה לכוס של קידוש מזוכר סעודה לכן אין צרכה המזון לחוד

רעג פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[דא] המתענה בשבת אם יכול להוציא אחרים ידי קידוש ביום: סומא היאך פוטר בני ביתו: [הא] כוס מילה שהיא בשבת ישקה לחינוך: [ו] אם צריך לאכול במקום נר: [ז] קידש על דעת לאכול שם ונמלך לאכול במקום אחר או קידש על דעת לאכול במקום אחר ונמלך לאכול שם: [ח] אם לא אכל אחר קדש כוית לא יצא ידי קדוש:

[א] אמר שמואל אין קידוש

אלא במקום סעודה. נרש

פרק ערבי פסחים (קא.) וטעמא

משום דכתיב (ישעיה נח יג) וקראת

לשבת עונג עונג במקום קריאה שם תהא

עונג ואע"ג דרב ורבי יוחנן פליגי

עליה פסקו הר"ף (כ.) והרא"ש (סי

ה) והתוספות (ק: ד"ה ידי קידוש)

כוותיה משום דכמה אמוראי סבירא

להו כוותיה וכן פסק הרמב"ם בפרק

כ"ט (ה"ח): **וכתב הר' ניסים**

דוקא שלא היה דעתו תחלה וכו'

ומפרשים התוספות דבריו הא

דמהני תנאה וכו'. שם, וכן כתב

גם כן הרא"ש (שם) אה, וטעמא

משום דגמרא דידן משמע דאין

תנאי מועיל לקדש צית זה על דעת

לאכול במקום אחר וצירושלמי (נרכס

פ"ו ה"ו) קאמר דמועיל ולפיכך חילקו

דגמרא דידן מיירי בצית צית

ומשום הכי לא מהני תנאה אצל

רעג א אמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה. בפרק

ערבי פסחים (ר"ש דף קא.) וכתב הר"ף מאי טעמא

דכתיב וקראת לשבת עונג עונג במקום שקראת שם תהא עונג ומפורש

לשם כסוגיא דלש קידש במקום אחד ולא לכל כלום אלא הלך למקום

אחר לאכול לשם אסור לו לאכול עד

שיחזור ויקדש: **ומ"ש וכתב**

רבינו ניסים וכו' ומפרשים

התוספות וכו'. שם (דף ק ע"ב)

ד"ה ידי קידוש כתבו כן כדי לישב

שלא יחלוק חלמוד שלנו עם

הירושלמי: ומ"ש בשם רב שר

ש"ם. טעמו דמדמי ליה לשמי

תצורות שהיו אוכלין צית אחד לעיל

בסימן קכ"ה:

סימן רעג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] פירוש אין קידוש אלא במקום סעודה ויתבאר עוד בסמוך:

[ב] יכול לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם ולא יטעום: אם קידש הוא כבר אם יכול לקדש לאחרים:

[ג] פירוש אין קידוש אלא במקום סעודה: [ד] קידש בביתו ושמע שכנו אם יצא: [ו] רצה לאכול בחושך

יכול לקדש בלא נר:

[א] אמר שמואל אין קידוש (ב) אלא במקום סעודה וקיימא לן כוותיה. וכתב

רבינו ניסים דוקא שלא היה דעתו תחלה לאכול במקום אחר אבל אם קידש

כאן על דעת לאכול במקום אחר שפיר דמי ומפרשין התוספות דבריו (ג) הא

דמהני תנאה לקדש כאן על דעת לאכול במקום אחר דוקא כששני המקומות

בבית אחד כגון מחדר לחדר או מאגרא לארעא אבל מבית לבית לא מהני

תנאה, ובחדר אחד מפניה לפניה לא שייך שינוי מקום שאפילו אם קידש כדי

לאכול בפניה זו ונמלך לאכול בפניה אחרת לא הוי שינוי מקום אפילו הוא

גדול הרבה, ורב שר שלום [א] כתב [א] כל זמן שרואה מקומו מותר אפילו מבית

ירושלמי מיירי כששני המקומות צית אחד אצל הר"ן (כ. סוד"ה סוד) כתב דלא נהירא דכיון דלענין קידוש אע"פ ששני המקומות צית

אחד דינא כשני ציתים אין לחלק ציתים אלא ודאי דירושלמי פליגא ואין כגמרא דידן נקטינן: **ובחדר אחד מפניה לפניה לא שייך שינוי**

מקום וכו'. שם אהא דאמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה סוד מיהה הוי מילי מצית צית אצל ממקום למקום צית ציתא לא

אמר ליה רב ענן זימנין סגיאין הוי קאימנא קמיה דשמואל ונחית מאגרא לארעא והדר מקדש וכתב הרא"ש (שם) ואפילו מאגרא לארעא

הוי מקדש והוא הדין מחדר לחדר אצל מפניה לפניה צית אחד אפילו טרקלין גדולים אינו צריך לצרף והכי אמרינן בשמעתין דמפניה לפניה

לא חשיב שינוי מקום וכן כתבו התוספות (קא. ד"ה אצל), וכן הם [א] דברי הרמב"ם בפרק כ"ט (שם), והר"ף (כ.) גורס אצל מפניה לפניה

לא אמר ליה רב ענן זימנין סגיאין וכו' ואפילו מאגרא לארעא הוי מקדש ופירש הר"ן (שם) מפניה לפניה צית ציתא לא, וכתב עוד ואפילו

מאגרא לארעא הוי מקדש, ואע"ג דליכא למיפשט מהא מפניה לפניה אפילו הכי כיון דמצית ציתא לאו דוקא אצלמא אין הקציעות חלי צית

אלא במקום סעודה ומעתה אפילו מפניה לפניה, והרב המגיד אע"פ שהיה גורס מפניה לפניה י"ש הגירסא לשיטת הרמב"ם שפסק דכדברי

התוספות והרא"ש דלש קידש ציות זו אוכל ציות שנייה. ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימין בכך הכי נקטינן וכל שכן שהתוספות

סוצרים כן וגם כי דברי הר"ף אפשר להתפרש כן וכמו שפירש הרב המגיד אומה גירסא כדעת הרמב"ם (א): **ודברי רב שר ש"ם שכתב**

רבינו דהקל אפילו במבית דהצד אם רואה את מקומו. כן כתב הרב המגיד בפרק כ"ט (ה"ח) בשם הגאונים (ספר העמים סי' קמו, ר"ן

דרכי משה

רעג (א) ובמרדכי פרק ערבי פסחים (לה.) דמבית לסוכה הוה כמפניה לפניה. וז"ל הר"י מולין (ש"ת מהרי"ל החדשות סי' לב) דאפילו

באותו מקום שקידש אם אין דעתו לאכול שם לאלתר מיקרי שלא במקום סעודה אן ואין לחלק בין זמן קצר לזמן ארוך, אבל אם

היה דעתו לאכול שם מיד אפילו שהיה בדרך זמן גדול גן עד שמגיע לשם חשוב במקום סעודה, ואפילו בטרקלין גדולים חשוב מפניה

לפניה במקום סעודה עכ"ל:

דרישה

רעג (א) כ"ל זמן שרואה מקומו מותר וכו'. ומדמי לשתי חברות

שהיו אוכלים בבית אחד דתנן בפרק ג' שאכלו דמומנין כחתה,

ר"ן:

פרישה

רעג (ב) אלא במקום סעודה. טעמא מדכתיב וקראת לשבת עונג

במקום קריאה שם תהא עונג: (ג) **הא דמהני תנאה וכו'.**

שגמרא דידן משמע דלא מהני תנאה וצירושלמי איתא דמועיל תנאי וכדי

שלא יפלו אהדדי חילוקי צהכי:

חדושי מהר"ח והגהות

רעג (א) עיין שירי נכנס הגדולה (הגהות כ"י אות א):

הגהות והערות

רעג (א) כוונתו למה שהביאו התוס' והרא"ש שם מספר מגילת סתרים שהוא לרב

נסים גאון. ועיין באליה רבה כאן סק"א ד"ה שוב, שהתוס' והרא"ש

שחילקו בין מחדר לחדר לבין מבית לבית, לא כתבו כן בשיטת רב נסים עי"ש:

[ב] **הובא ברי"ף גיאת ע' י.** ובביאור שיטת רב שר שלום עיין באריכות באבן

העזר לעיל ריש סימן קע"ח (והעתקנו אותו בילקוט מפרשים בסוף השו"ע כאן

ועד כמה אמר רבי זירא עד רביעי בשבת וזמנא הכי (קו). אמר רבא הלכתא טעם מקדש וכו' ומי שלא הכדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל היום כולו הכי גרס ר"ף (כא): והיא גירסת הגאונים (נה"ג הל' קידוש יג ע"ג, סדור רס"ג עמ' קכו). וכתב הרב המגיד (שם ה"ד) שכן דעת האחרונים אצל התוספות (שם ד"ה אמימר) והרא"ש (סי' יג) גורסים גם דברי רבא כל השבת כולה ופירשו דהיינו עד יום רביעי כדאמר רבי זירא וכן דעת הרמב"ם צפרק כ"ט (ה"ד) אלא שקשה לי שכתב שמבדיל והולך עד סוף יום רביעי ונגמרה (קו). משמע שהדין דעד יום רביעי ולא יום רביעי בכלל דיום רביעי מכלל שבע הבאה הוא נחשב לענין גיטין (פסחים קו). וכן כתב רש"ם (שם ד"ה עד רביעי בשבת) ואפשר שגירסת אחרת היתה לו: **כתוב** בתרומת הדשן (פ"א) סימן קנ"ד בני אדם שמעמיסין שלשה ימים רלופים לילה ויום ומתחילין במוצאי שבת איך יעשו בהדלה על הכוס הואיל ואין יכולין לשחות במוצאי שבת יראה דיש דרכים דבר שלשה פנים האחד שיבדיל מצדוד יום וליכא למימר כיון דאבדיל שויה חול ואחסר ליה למשתי דכיון דמנפשיה קביל עליה הקן מעניות לא שייך למימר דעל כרחק חל עליו כדאמרינן (ע"י פסחים מד.) גבי תשעה באב ואי משום מוצא הנדר הא קיימא לן (מדרס ל: וש"ס) נגדרים הלך אחר לשון בני אדם

ובלשון בני אדם לאו לילה מיקרי לענין ההדלה [ז]. השני שיבדיל צוקף יום שלישי בתחלת ליל רביעי כד שרי ליה למיכל ולמישתי דאף על גב דעד רביעי מצי לאבדיל ולא עד בכלל שאני הכא דלא הוה מצי למיכל ולמישתי מקמי הכי [ז] ומיהו אין דרך זה מחזור כל כך והמחזור שכל הדרכים שאם יש אצלו במוצאי שבת מי שמבדיל יכוין ללכת עמו בצרכה ויענה אמן ויוצא ספיר אפילו שאינו טועם [ח]: ומה שכתב ודוקא בורא פרי הגפן וכו' אבל על הבשמים ועל האש אינו מברך אלא במוצאי שבת. צפרק ערבי פסחים (קו). מבדיל והולך כל השבת כולה אמר רבי יעקב בר אידי אצל לא על האור ולמד רבינו לצמיס מכל שכן [ג] שהרי אינם אלא להשיב הנפש שדואגת על יציאת שבת ולא שייך אלא סמוך לציאתה: **כתב** בה"ג (הל' קידוש יג ע"ג) הגני מילי דמבדיל ביום ראשון דלא טעים מידי וכו'. כן כתבו הגהות בשמו צפרק כ"ט (ה"ה אות ו) וכתבו עוד אצל האלפס כתב דאפילו למחר מבדיל אפילו טעים ביום ע"כ ודברי ר"ף הם צפרק ערבי פסחים (כב) גבי עובדא דאמימר דבת טות (שם קו):

[ז] המבדיל על היין על שולחנו פוטר היין שבתוך המזון שאין צריך לברך עליו (וגם אין צריך לברך ברכה אחרונה וכו'). כן כתב ה"ר יונה צפרק כ"ד מצרכין (ל: ד"ה ואומר ר') והרא"ש כתב שם (סי' לג) וצריש פרק ערבי פסחים (סי' ד) שאם הבדיל במקום סעודה אפילו הבדיל קודם שנטל ידיו פוטר יין שבתוך המזון אצל התוספות כתבו [ז] צפרק כ"ד מצרכין (מנ: סוד"ה ורע) דבנטל ידיו ואחר כך הבדיל פטר אצל כשהבדיל ואחר כך נטל ידיו לא פטר יין שבתוך המזון וצריך לברך אחר כוס ההדלה צרכה אחת מעין שלש (ג):

[ח] ומה שכתב וגם אין צריך לברך ברכה אחרונה. כן כתב הרא"ש צריש פרק ערבי פסחים (סוס"י ד) וכתבנו צוקף סימן ער"ב (לג: ד"ה וא"ל):

[ט] וכתב ה"ר מאיר מרוטנבורג (תשב"ץ קטן סי' פב ושכב, שו"ת דפ' ברלין עמ' 305 סי' יט) שצריך ליזהר שלא יביא ה"חם לשלחן עד אחר הבדלה וכו'. כן כתבו הגהות צפרק כ"ט (ה"ה אות כ) בשמו ומשמע דהיינו דוקא כשרוצה לסעוד מיד אצל אם אינו רוצה לסעוד מיד כיון דאין מבדילין על הפת לא שייך ציה דין קדימה לענין ההדלה ואין צריך לכסותו:

[י] אסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל וכו'. צפרק שולחן (שם קג) מנן אצל מחשור פירותיו (וכו') ומצא פירות צדו כלומר שחולש מן המחזור ונגמרה (שם: (ו)אע"ג דלא אבדיל והאמר רבי אליעזר בן אנטיגנוס [משום רבי אליעזר בן יעקב]

דרכי משה

(ג) וכן משמע שם במרדכי (סי' קמד):

פרישה

(י) ואף על גב דקיימא לן טעים מבדיל הגני מילי וכו'. עיין לעיל צמימן רנ"ד דלמה לומר דוקא אם הבדיל בתפילה אצל אי לא הבדיל כיון לחזור ולהתפלל ואחר כך יבדיל על הכוס ציין דטעים: **לענין אי טעים מבדיל.** וכן פסק רמ"א (סע"ו): (יא) וסבור שיביאו לו יין יותר וכו'. פירוש דאילו לא סגר היה צריך להניחו

חדושי מהר"ח והגהות

[ג] הובא בתוספות צ"ה (לג: ד"ה כי היקף): [ד] וכן כתבו התוספות צריש פסחים (ק: ד"ה יד י"ן):

הגהות והערות

[ז] צריך עיון קצת דהוי ליה למימר לא לילה מיקרי לענין נדרים. ועיין בית ארוזים אות לז: [ז] יש לעיין אם נדר להתענות ד' או ה' ימים ועיין בית ארוזים אות לח: [ח] והוא הדין דיכול להבדיל ואחרים ישתו ועיין סימן רעא (ל ע"ב) ועיין מגן אברהם ס"ק ח:

לקדש עליו וישתו אחרים המסבין עמו. ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, (ד) או ישמע קדוש מאחרים (הגהות מיומני פירק כט דמתור אחר יין, והשובת מיומני סוף הפלגה סימן ד דיקדש על הפת, לכן צריך לומר החלוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים): י. **בברכת יין של קדוש (ה) פוטרת יין (ז) שבתוף הסעודה.** **ו**ואינו טעון ברכה לאחריו, **(ז) דברכת המזון פוטרתו, בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (ח) (ועין לעיל סימן קעד סעיף ו):**

רעג שיהיה הקדוש במקום סעודה. ובו ו' סעיפים:

א. אין קדוש אלא (א) במקום סעודה. ובבית אחד מפנה לפנה יחשוב מקום אחד, שאם קדש (ב) לאכל בפנה זו (ג) ונמלך לאכל (ד) בפנה אחרת, אפלו הוא טרקלין גדול, אינו צריך לחזור ולקדש: הגה (ה) ומבית לסכה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פרק ערבי פסחים). **י** ויש אומרים, (ו) שכל שרואה מקומו, (ז) אפלו מבית לחצר אינו צריך לחזור ולקדש. **י** ויש אומרים, שאם קדש במקום אחד על דעת לאכל במקום אחר, שפיר דמי (ועין לעיל ריש סימן קעח), והוא שיהיו שני המקומות (ח) בבית אחד, כגון מחדר לחדר או

ס טור ותוספות פירק ז דברכות ופירק י דפסחים והרא"ש שם בראש הפרק. ע שם בשם אביו הרא"ש ריש פירק ערבי פסחים.

א פסחים קא וכשמאל הרי"ף והרא"ש והתוספות והרמב"ם פירק כט. ב שם לגוסת הרא"ש והתוספות והרמב"ם שם. ג טור בשם רב שר שלום. ד טור והמגיד שם בשם הגאונים. ה לפרוש התוספות והרא"ש.

באר היטב

ואי מברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המבחר, טז. כתב המגן אברהם, ונראה לי דאין מקדשין על יין שרוף אלא אם כן במדינות שרב שתית ההמון הוא יין שרוף בכל יום, עין סימן קכב ועין סימן קעד. וכתשובת נחלת שבעה סימן צה כתב דמקדשין בשחרית של שבת על יין שרוף, וכן כתב בהלכות קטנות חלק א סימן י: **ב.** סעודה. דכתיב וקראת לשבת ענג, במקום ענג שם תהא הקריאה של קדוש:

משנה ברורה

יודעים לברך בעצמן בורא פרי הגפן, וכדמוכח לקמן סימן רעג סעיף ד, אלא הם יקדשו בעצמן והוא יקדש על הפת: (ד) או ישמע קדוש מאחרים. רוצה לומר, ילך מ"ה אצל מסבין אחרים שמקדשין לעצמן: י (ה) פוטרת. דכיון שהוא מ"ה במקום הסעודה, צרכי סעודה הוא ומחמתה הוא בא: (ז) שבתוף הסעודה. מברכת בורא פרי הגפן, והוא הדין מ"ה שפוטרת יין שלאחר הסעודה קדם ברכת המזון: (ז) דברכת המזון פוטרתו. דכוס של קדוש מ"ה הוא גם כן בכלל דברים הבאים מחמת הסעודה: (ח) ועין לעיל סימן קעד. הינו, דשם מבאר דאפלו לא היה לו יין כלל בתוף המזון, גם כן פוטר הברכת המזון לכוס של קדוש:

רעג א (א) במקום סעודה. דכתיב וקראת לשבת ענג, במקום ענג, שהוא הסעודה, שם תהא הקריאה של קדוש:

(ב) לאכל בפנה זו וכו'. וכל שכן² אם קדש על דעת לאכל בפנה אחרת דשפיר דמי: (ג) ונמלך לאכל וכו'. ומכל מקום³ לכתחלה טוב שלא לסור ממקום שקדש, דהא יש מחמירין גם במפנה לפנה, א' אם לא שהיתה דעתו בעת שקדש לאכל בפנה אחרת, או מסתברא דאין להחמיר בזה: (ד) בפנה אחרת. אבל אם נמלך לאכל בחדר אחר, אף שהוא באותו בית, צריך לחזור ולקדש, כיון שלא היה דעתו לזה בעת שקדש: (ה) ומבית לסכה וכו'. כגון שירדו גשמים וקדש בבית, ואחר כך פסקו הגשמים ורוצה לאכל בסכה, והוא הדין להפך, שקדש בסכה וירדו גשמים ורוצה לאכל בבית, בכל זה אין צריך לקדש שנית. ומירי שהסכה בתוף הבית, שהוסר היציע, ואין שם הפסק מחצה אחרת רק מחצת הסכה, ועל כן סבירא לה דכיון שאין מחצת הסכה עשויה לתשמיש אלא לשם מצות סכה, חשיב כמפנה לפנה בלא מחצה, דקיימא לן דאפלו לא היתה דעתו מתחלה לכך אין צריך לקדש שנית. אבל אם הסכה עשויה מחוץ לבית, שמחצות הבית מפסיקות, הוי לה כמחדר לחדר, דכשאינ דעתו מתחלה צריך לקדש שנית, אם לא שרואה את מקומו הראשון, וכדלקמן. זה הוא באור דברי רמ"א לפי מה שבאור המגן אברהם. ומפני שיש פוסקים החולקים על כל זה, וכמו שבארתי בבאור הלכה (אות א), על כן טוב כשרוצה לעקר אחר קדוש את דירתו לסעודה, שישתה מתחלה רביעית יין במקום ההוא, דאז חשיב על ידי זה כמקום סעודה, וכדלקמן, ולכלי עלמא אין צריך שוב לקדש שנית: (ו) שכל שרואה מקומו. שכיין שיכול במקום הסעודה לראות את המקום שקדש, אפלו דרך חלון ואפלו רק מקצת מקומו, חשיב הכל כמקום אחד: (ז) אפלו מבית לחצר. והוא הדין מבית לבית אם רואה מקומו ואין שבייל היחיד קבוע בימות החמה ובימות הגשמים מפסיק ביניהן. ואין לסמוך על דעת ה"ש אומרים הנה ר"ק לענין דיעבד בשעת הדחק, שלא יכול לסעוד במקום הקדוש, אבל בלאו הכי יזהר מאד שלא להקל מבית לבית על ידי ראית המקום, כי יש אחרונים שמחמירין אפלו דיעבד: (ח) בבית אחד.

שער הציזין

הגר"א, וכן כתב בחדושי ר' עקיבא איגר, עין שם, ובפרט דאפלו מחדר לחדר דעת הרמ"א לקמן דנקטינן לעקר דאם היתה דעתו לזה מתחלה אין צריך לקדש שנית, ודי לנו אם נחמיר שם לענין לכתחלה ולא במפנה לפנה: ה. ואם עוקר מקומו מסכה לבית מחמת הגשמים, יוכל לאכל בזה פת בסכה דאז חשיב כמקום סעודה על ידי זה, וכדלקמן: ו. מגן אברהם: ז. דרך החיים: ח. כן כתב הגר"ז. ובדרך החיים משמע דאפלו דיעבד אין להקל על ידי ראית מקום מבית לבית, אם לא שהיתה דעתו לזה מתחלה, וטעמו, דאז יש לצרף לזה דעת רב נסים גאון, וכמבאר באלה רבה דשיטתו היא אפלו מבית לבית מהני דעתו. ובספר אבו

מה. ולא תקשה מה שאמר בתחלה ואם אין אחרים עמו: י. מו. לבוש. ונפקא מנה מזה, דאפלו אם קדש קדם נטילת ידים כמנהגנו, אף דבהכחלה יש אומרים דאינו פוטר רק אם הבדיל אחר נטילה, וכבסימן קעד סעיף ד, הקא שאני, עלת שבת, וכן כתב הפרי מגדים: מז. מגן אברהם בסימן קעד ותוספת שבת: מח. טור:

רעג א. רש"י: ב. כן משמע מבית יוסף ואחרונים: ג. אחרונים. והיש מחמירין הוא דעת הנ"ל: ד. עין כמגן אברהם סעיף קטן א דמשמע דסבירא לה, מדנקט המחבר לשון דיעבד. דלכתחלה אסור. ובאמת אינו ראיה. דאפשר דלרבותא תנני. וכמו שכתב בבאור

(ו) ואם הבריד תחלה. הג"ה זו שייכת (ס"ה) לדברי השו"ע, דהיינו לדעה (שהיא דעת המוספות פרק ערבי פסחים ק, ד ד"ה יד יין) דמה שהצדיל קודם הנטילה אע"פ שהוא על שלחנו אינו שייך למה שישתה מוך המזון אחר כך, משום הכי צריך לצרך מוך הסעודה, על כן חייב לצרך צרכה אחרונה

קודם הסעודה. ולהלכה ודאי יש לפסוק ספק צרכה להקל, (ס"ה) ויין קידוש שלפני הסעודה ואפילו שזה אקראי קודם הסעודה פטור מצרכה אחרונה, וצמח הסעודה פטור לצרך, כדעת הרא"ש (פסחים פ"י סימן ד) שהיא דעה ראשונה: (ז) שצריך לברך ברבבה אחרונה. כתב הטור [עמוד רכד], ואפילו לסדרת אדוני אבי ז"ל (רא"ש שם) שכתבתי למעלה [סוף סימן ערב] גבי קידוש שאין צריך לצרך צרכה אחרונה, הצדלה שאני שאני צורך סעודה, עכ"ל: (ח) מוקדם בפסוק. קשה לי, כיון דאין ראוי לאכול קודם הצדלה הוה ליה כאלו אינו, ומאי צושת לפת יש כאן, בשלמא גבי קידוש אמרינן לעיל [סימן רע"א סעיף ט] שיש לכסות הפת שלא יראה צושתו כיון שאפשר לקדש על הפת, מה שאין כן כאן דאין מצדילים על הפת א"כ אין שייך צושת. וז"ל דזהו גופיה הוה צושת, דמראה שאין מעלה להפת כמו יין

והוא מוקדם: (ט) בגין בותב או אורג. הב"י [עמוד רכד ד"ה כתב רבינו] הביא זה בשם רבינו ירוחם [נחמ"י יב ס"ח קב, ד]. וכתב עליו ואינו יודע מנין לו, דהא בגמרא [שבת קב, ב] אמר רב אשי הוי אמרינן בין קודש לחול וסלתי סלתי, פירש רש"י [שם ד"ה ומסלתי] חוטבין עיס, ומה מלאכה יש יותר בחטיבת עיס מבהדלקת הנר, עכ"ל. וכן כתב בלבוש [סעיף ט]. וקשה, למה הביאו רמ"א להך חילוקא. ונראה לי טעמא, דהא מן הדין אין כאן איסור מלאכה כלל אפילו אם לא התפלל עדיין, כיון דכבר אין כאן איסור שבת, אלא דחכמים הצריכו לתקן ולהצדיל על הכוס וכן שלא לעשות חפציו קודם שיצדיל, ומסתבר הוא שלא הצריכו לזה אלא במלאכה שהיא מלאכה אומן, דהיינו מה שאין יכולת ציד כל אדם, כההיא דחטיבת עיס שיש צו טורח, אבל הדלקת נר והוצאה אין שייך אומן לזה.

והוא מוקדם: (ט) בגין בותב או אורג. הב"י [עמוד רכד ד"ה כתב רבינו] הביא זה בשם רבינו ירוחם [נחמ"י יב ס"ח קב, ד]. וכתב עליו ואינו יודע מנין לו, דהא בגמרא [שבת קב, ב] אמר רב אשי הוי אמרינן בין קודש לחול וסלתי סלתי, פירש רש"י [שם ד"ה ומסלתי] חוטבין עיס, ומה מלאכה יש יותר בחטיבת עיס מבהדלקת הנר, עכ"ל. וכן כתב בלבוש [סעיף ט]. וקשה, למה הביאו רמ"א להך חילוקא. ונראה לי טעמא, דהא מן הדין אין כאן איסור מלאכה כלל אפילו אם לא התפלל עדיין, כיון דכבר אין כאן איסור שבת, אלא דחכמים הצריכו לתקן ולהצדיל על הכוס וכן שלא לעשות חפציו קודם שיצדיל, ומסתבר הוא שלא הצריכו לזה אלא במלאכה שהיא מלאכה אומן, דהיינו מה שאין יכולת ציד כל אדם, כההיא דחטיבת עיס שיש צו טורח, אבל הדלקת נר והוצאה אין שייך אומן לזה.

הדרכי משה סוף סימן רצ"ד, כתוב בצור זרוע [הלכות מוצאי שבת סימן ז] צריכים ליזהר שלא לעשות מלאכה עד אחר סדר קדושה אע"פ שכבר הצדילו, מיהו חזן הכנסת מדליק הנרות צדית הכנסת כשהצדיל בתפלה אפילו קודם סדר קדושה [עכ"ל אור זרוע]. וצוהר בראשית [הקדמה יד, ב] כתב עונש גדול שלא להדליק עד אחר שהצדיל על הכוס, ולא ראיתי מי שחושש לזה, אלא המנהג פשוט להדליק אחר שהצדיל בתפלה, וכן הוא סימן תרפ"א [סעיף ג, ב]. עכ"ל. וצאמת צוהר צמדבר עמוד ת"ג [סוף רמא, א] כתב גם כן שלא להדליק עד אחר

צריך לחם למהריק"ש

סעיף ז ע"ז וכו'. עיין לעיל סימן קע"ד דין ד': בסוף [נחמ"י ידיו קודם שהצדיל]. אם הצדיל קודם נטילה צריך לצרך צרכה אחרונה אחר ההצדלה: סעיף י המבדיל וכו'. בין קודש לחול: בסוף [ועושה מלאכה]. מי שלא הצדיל יכול לומר למי שהצדיל לעשות לו מלאכה. ועיין לעיל סימן רס"ג סעיף (ו) [ז]:

באר היטב

כך מצדילין באותו חדר חשיב על שלחנו, דהא דעתם לשמות אחר כך בסעודה שיאכלו אחר זה, ט"ז [ס"ק ה]: (ט) תחלה. זה קאי אם הצדיל קודם נטילה, אע"פ שהוא על שלחנו אינו שייך למה שישתה אחר כך מוך המזון, משום הכי צריך לצרך מוך הסעודה, על כן חייב לצרך צרכה אחרונה קודם הסעודה. ומה שכתבתי לעיל [סימן רע"א סעיף ט] שיש לכסות הפת שלא יראה צושתו כיון שאפשר לקדש על הפת, מה שאין כן כאן דאין מצדילים על הפת א"כ אין שייך צושת. וז"ל דזהו גופיה הוה צושת, דמראה שאין מעלה להפת כמו יין

לבושי שרד

(מה) ט"ז ס"ק ל' דברי השו"ע דהיינו לדיעה ב' שהיא דעת כו', כנ"ל: בשו"ע שם אס קבע, כתב שם ט"ז ס"ק ד' דלא דוקא, אלא הוא הדין אקראי, וע"ש: (מ) מ"א ס"ק י"ד והנשים לא קב"הו ע"ייהו במוצאי שבת, כנ"ל [ז]:

ו' בהג"ה [וס"ק יט] ומה שכתב סימן ער"א סעיף (ו) [יד] ז': י צריך לברך אחריו. לפי מה שכתבתי סימן קע"ד [ס"ק יד] לדעת המאור [פסחים כד, א-ב] אין צריך לצרך: יא שצריך לברך. משמע צרכה"ש פרק ערבי פסחים [פ"י סימן ד] דאם היה לו יין צמח המזון אע"פ שצריך בלא כוס מכל

מקום אין צריך לצרך צרכה אחרונה על כוס של הצדלה, דצרכת המזון פוטרתו, דכולה שמה אחת היא.

ואע"ג דבסימן קע"ד סעיף ו' כתב דאפילו לא היה לו יין מוך המזון אין צריך צרכה, שאני הכא שאין היין בלא לצורך אכילה אלא לצורך מנוחה. ולא דמי לקידוש בצוף סימן ער"ג, דקידוש צורך סעודה דאין הקידוש אלא במקום סעודה, כן צריך לומר לדעת הטור [שם, וכו'] עמוד רכד], ועיין מה שכתבתי סימן קע"ד [ס"ק יד] לענין שאר משקין. אבל קשה, דהא הרא"ש [שם סימן ד] כתב גבי צרכה אחרונה כשאין לו יין שצריך צרכה אחרונה כשאין לו יין מוך המזון א"כ אפילו אית ליה יין לא יפטור ליה, ע"ש, ואם כן הכא נמי כן, ודומק לומר כיון דמנוחה הוא שאני: יב וצריך להקדימו. אע"ג דאסור לאכול קודם הצדלה, מכל מקום הדין נותן בעלמא להקדימו, וא"כ הוי ציוו

לפת שיקדים לו דבר אחר, לכן יש לכסותו: יג אומר המבדיל. ומכל מקום אסור לאכול עד שיצדיל על הכוס (אצדורהם עמוד קא ר"ן פרק ערבי פסחים כה, א ד"ה וכו'). וציוס טוב שחל במוצאי שבת אומר המבדיל בין קודש לקודש (מהרי"י וייל הלכות פסח שו"ת סימן קצ"ג): יד בלא ברבבה. כיון שאין אומרים שם ומלכות, עיין סוף סימן רצ"ו. דלא כעולם שבת [ס"ק ו]: טו וכן נשים. נשים שנוהגים שלא לעשות מלאכה במוצאי שבת אינו מנהג, [אלא] [ז] עד שיסיימו הצדור תפלתן (מנהגי' ר"ט טור עמוד רכה). וימיהו נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה כל מוצאי שבת (אצדורהם עמוד קצ"ג): טז שאינן מבדילין. ואע"ג דחייבות בתפלה כמו שכתב סימן ק"י [ק"ן] [סעיף ג], מכל מקום רובן לא נהגו להתפלל במוצאי שבת, ואפשר לומר כיון דתפלת ערבית רשות אלא דקבלו עליהו כחובה, [והנשים] לא קבלוהו עליהו [כמ"ש] [במוצאי שבת] [ז]: יז הדלקת הנר. זה לשון

הדרכי משה סוף סימן רצ"ד, כתוב בצור זרוע [הלכות מוצאי שבת סימן ז] צריכים ליזהר שלא לעשות מלאכה עד אחר סדר קדושה אע"פ שכבר הצדילו, מיהו חזן הכנסת מדליק הנרות צדית הכנסת כשהצדיל בתפלה אפילו קודם סדר קדושה [עכ"ל אור זרוע]. וצוהר בראשית [הקדמה יד, ב] כתב עונש גדול שלא להדליק עד אחר שהצדיל על הכוס, ולא ראיתי מי שחושש לזה, אלא המנהג פשוט להדליק אחר שהצדיל בתפלה, וכן הוא סימן תרפ"א [סעיף ג, ב]. עכ"ל. וצאמת צוהר צמדבר עמוד ת"ג [סוף רמא, א] כתב גם כן שלא להדליק עד אחר

הדרכי משה סוף סימן רצ"ד, כתוב בצור זרוע [הלכות מוצאי שבת סימן ז] צריכים ליזהר שלא לעשות מלאכה עד אחר סדר קדושה אע"פ שכבר הצדילו, מיהו חזן הכנסת מדליק הנרות צדית הכנסת כשהצדיל בתפלה אפילו קודם סדר קדושה [עכ"ל אור זרוע]. וצוהר בראשית [הקדמה יד, ב] כתב עונש גדול שלא להדליק עד אחר שהצדיל על הכוס, ולא ראיתי מי שחושש לזה, אלא המנהג פשוט להדליק אחר שהצדיל בתפלה, וכן הוא סימן תרפ"א [סעיף ג, ב]. עכ"ל. וצאמת צוהר צמדבר עמוד ת"ג [סוף רמא, א] כתב גם כן שלא להדליק עד אחר

צריך לחם למהריק"ש

סעיף ז ע"ז וכו'. עיין לעיל סימן קע"ד דין ד': בסוף [נחמ"י ידיו קודם שהצדיל]. אם הצדיל קודם נטילה צריך לצרך צרכה אחרונה אחר ההצדלה: סעיף י המבדיל וכו'. בין קודש לחול: בסוף [ועושה מלאכה]. מי שלא הצדיל יכול לומר למי שהצדיל לעשות לו מלאכה. ועיין לעיל סימן רס"ג סעיף (ו) [ז]:

שערי תשובה

רצ"ב (יא) המבדיל. עיין באר היטב. ועיין באלהי רבה [ס"ק יט] שיש לחוש ולומר [בתוך] המבדיל בין קודש לחול וכו' בין קדושת שבת כו' בריך המבדיל בין קודש לקודש, ע"ש:

הסעודה. ולהלכה ודאי ספק צרכה להקל, ט"ז [ס"ק ו], ע"ש: (י) ש' הברידה. ולא דמי לקידוש שאין צריך לצרך צרכה אחרונה דצרכת המזון פטרמו, הצדלה שאני שאני צורך סעודה, טור, עיין מ"א [ס"ק יא]: (יא) המבדיל. ומכל מקום אסור לאכול עד שיצדיל על הכוס, אצדורהם ר"ן. וציוס טוב שחל במוצאי שבת אומר המבדיל בין קודש לקודש, מהרי"י וייל, מ"א [ס"ק יג]: (יב) בתפלה. כיון דתפלת ערבית רשות, אלא דקבלו עליהו כחובה, והנשים לא קבלו עליהו כחובה, [מ"א ס"ק טז]. ואם לא יודעת לומר המבדיל אסורה במלאכה עד ששמע מפ"י אחר: (יג) הנר. במשנות גינת ורדים [אומן] כלל ג' סימן כ"ה ממיר לשמות טוטון קודם הצדלה, דלא מלאכה היא, ועיין בפרט שושן [אומן] כלל ג' סימן ב':

ס. תוספות שם [בדרכי] דף מ"ב [סוף ד"ה וכו'; ב"י שם בשם מרדכי שם רמז קמ"ד]: ע. הרא"ש צריש פרק ערבי פסחים [פ"י סוף סימן ד]: פ. טור [עמוד רכד, ואפילו לדעת הרא"ש שם]: ג. [טור] [ס"ה] שם [והנהגה מיימניות שבת כט, ז אות כ] בשם ר"מ מרונטובורג [בדרכי מהרי"ם סימן יא]: *

*. טור סימן רע"א עמוד קל בשם ירושלמי [ב"י שם ד"ה וצירושלמי, בשם רא"ש שם סימן ג; מרדכי שם ד, ד; הנהגה מיימניות שם אות ק: * * *. ב"י סימן ריא עמוד שדמ ד"ה כל, מהא דצרכות מלא, א: ק. שבת ק"ג [ע"ג]: ר. טור [עמוד רכה] בשם [פדר] רב עמרם [סוף סדר מוצאי שבת] ורש"י שם [ד"ה ועבדינן] והרב המגיד [שם כט, ו] בשם הגאונים [הלכות גדולות סימן ג עמוד ז; הלכות פסוקות מן הגאונים סימן ז; הלכות פסוקות לבד יהודאי הלכות שבת עמוד טו] ושכן הסיימו האחרונים ושאר פוסקים [הנהגה מיימניות שם הלכה ה אות ד; רבינו ירוחם נחמ"י יב ס"ח קב, ד]: ש. שם בגמרא לפירוש רש"י [ד"ה המבדיל]: ש. ר"ן שם ריש סד, ב שכן נראה מדברי רש"י שם:

ציונים לרמ"א

(ה) תוספות [בדרכי מנ, ב ד"ה וכו'] ומרדכי פרק כיצור מברכין [שם רמז קמ"ד]:

(ו) כל בו [סימן מא, א]: (ז) רבינו ירוחם נחמ"י יב חלק (י"ט) [כב] [קב, ד]:

נ הרא"ש בפרק ז
דברכות וריש פרק י
דפסחים. ס תוספות שם
מב. ע הרא"ש בריש
פרק ערכי פסחים.

ושלשה לילות (כא) ישמע הבדלה מאחרים. ואם אין אחרים אצלו, [ח*] יכול להבדיל בשבת (כב) מבעוד יום ולשתות [ט*] (כג) ולקבל אחר כך התענית עליו (תרומת הדשן סימן קנ"ד): ז. והמבדיל על היין (כד) על שלחנו, אפלו הבדיל קדם שנטל ידיו פוטר היין שבתוך המזון, שאין צריך לברך עליו. י"ג אומרים דלא פטר (כה) אלא אם כן נטל ידיו קדם שהבדיל. הגה (כו) ואם הבדיל תחלה, צריך לברך אחריו ברכה מעין שלש (תוספות ומדכי פרק כיצד מברכין): ח. (כז) כשפוטר היין שבתוך המזון שאין צריך לברך עליו, גם אין צריך לברך ברכה אחרונה על כוס של הבדלה. ואם אין לו אלא כוס אחד (כח) וסבור שביאור לו יין יותר, והבדיל על

באר היטב

מבדילין באותו חדר, חשיב על שלחנו, דהא בדעתם לשתות אחר כך בסעודה שיאכלו אחר זה, ט"ז: ט. תחלה. זה קאי אם הבדיל קדם נטילה, אף על פי שהוא על שלחנו, אינו שייך למה שישתה אחר כך תוך המזון, משום הכי צריך לברך תוך הסעודה, על כן חייב לברך ברכה אחרונה קדם הסעודה, ולהלכה, ודאי ספק ברכה

באר הגולה

דיבדיל מיד קדם התפלה, והטעם, כדי שלא יתאחר תשית הכוס הרבה מעט שברך עליו ברכת המזון, אבל אין העולם נוהגין כן, אלא מתפללין ואחר כך מבדילין, וכן משמע קצת בדרך החיים:

ו [ח*] יכול להבדיל בשבת מבעוד יום. עין בפרי מגדים שכתב דמריין כאן שלא קבל עליו התענית במנחה בשבת, דאז כיון שהבדיל אסור לאכל, אלא קבל כבר עליו שיתענה שלשה ימים מיום ראשון, ע"ז שם, וד"ק זה ממגן אברהם ממה שכתב, ומריי שגדור להתענות כל יום ראשון שלשה ימים וכו'. ולעניות דעתי נראה דהמגן אברהם אין פנונו לזה, רק לסתור דברי העלת שבת שהבין בדברי הלבוש שלא היה קדם הבדלה קבלה כלל, ועל כן כתב עליו, לא ידעתי מאי קאמר, ע"ז שם ונהספה זה, שלא היה לפני הפרי מגדים ספר העלת שבת, כאשר כתב בעצמו שלא השיגו רק מסימן ש"ט והלאה. אבל לדינא אין נפקא מזה בזה שקבל עליו במנחה, ולא דמי לתשעה באב ויום הכפורים, ששם הוא תענית חובה בעצם, לכך חמיר שלא יוכל להבדיל מבעוד יום, דזה נחשב לקבלה ויהיה אסור לו לשתות אחר כך. ואפלו אם נאמר שפנות המגן אברהם לדיק כאשר כתב הפרי מגדים, מכל מקום לדינא נראה דאין להחמיר בזה, כי קצאתי בהדיא באליה רבה דמריי כאן שפטר קבל עליו התענית במנחה, ואפלו הכי מתיר לו לשתות מכוס הבדלה כיון שהוא עדין ודאי יום, וכן כתב במאמר מרדכי גם כן בהדיא, כאשר אעתיק לשונו לקמה:

[ט*] ולקבל אחר כך התענית עליו. הדבר פשוט דהך קבלה לאו קבלת התענית במנחה היא, דפשיטא שפטר התפלה מנחה מקדם שהבדיל, אלא הכא קבלת תענית ממש קאמר, לאסר באכילה משעה זו, שאף על פי שהתפלל מנחה וקבל התענית בתפלה, דהינו, שקבל להתענות כל שלשה ימים רצופים, מכל מקום היה מתיר לו לאכל כל הלילה, כדיו תענית נדבה דעלמא שהולך ואוכל כל הלילה אף על פי שקבל התענית, וכאן שרוצה להתענות שלשה ימים ושלשה לילות, היה מתיר על כל פנים לאכל עד בין השמשות, וקאמר דמבדיל מבעוד יום ושותה ומקבל עליו תעניתו לאסר באכילה ושתיה מאותה שעה, וצריך קבלה אחרת לשיאסר, ע"ז בהלכות תשעה באב ויום הכפורים ותרצה שהדברים ברוכים ומכריחים, עד כאן לשון המאמר מרדכי, וכן פרש האליה רבה. מי שמתענה שני ימים ושני לילות קדם ראש השנה ונאל היה לו במוצאי שבת ממי לשמע הבדלה, דאם היה לו, דעת החתונים וטוב יותר לעשות כן ומבדיל כליל שלישי, וארע בו ראש השנה, כתב המגן אברהם דעשה הבדלה על כוס אחד וקדוש על כוס אחר, ולא יעשה שניהם על כוס אחד, דאין אומרים שתי קדשות על כוס אחד אלא ביום טוב שחל במוצאי שבת דתרויהו דא מלתא היא, ע"ז שם שהאר"י עוד בענין הזה. ולעניות דעתי יש לעיין בעקר הענין טובא אם יכול עתה לעשות הבדלה, דהאין יסס עתה בהבדלה המבדיל בין קדש לחל אחרי שעתה הוא קדש וולסס עתה בין קדש לקדש גם כן לא יתכן כמו ביום

כדעה הראשונה. וע"ז לעיל בסימן קעד סעיף ד ובמה שכתבנו שם במשנה ברוכה: ח (כז) כשפוטר וכו'. הינו, דאז בודאי אמרינן דשתיה חדא היא והברכת המזון פוטר גם לכוס הבדלה מברכה אחרונה, ואפלו אם ברוך ברכת המזון בלא כוס, הברכת המזון עצמו פוטר, אבל אם אין לו יין על תוך המזון, וגם אין לו כוס לברכת המזון שיפטר גם אותו דרך אגב בברכה אחרונה שלו, אז יש אומרים דאינו נפטר בברכת המזון וצריך לברך ברכה אחרונה על כוס הבדלה. וזהו תמצית באור דברי השלחן ערוך: (כח) וסבור שביאור וכו'. דאי לאו הכי, הלא מבאר ברצ"ו סעיף ג דיש אומרים דיאכל קדם הבדלה, ואחר כך יברך ברכת המזון ויבדיל על כוס אחד, ע"ז שם, ועוד, דאי לאו הכי, עדיף טפי לברך ברכה אחרונה תכף אחר

שער הצינון

לו. אליה רבה: לו. מגן אברהם: ז. לח. ש"ז ושאר אחרונים: לו. ש"ז וכן הכריע המחבר בעצמו לעיל, וע"ז שם עוד מה שכתב המחבר והשיטתו ש"ז, ובכונה, כמו שכתב התוספת שבת, וע"ז מה שכתבנו שם: ח. מ. מגן אברהם ופרי מגדים: מא. פרישה ופרי מגדים:

ו. מאחרים. ובסימן תקנא סעיף י משמע דמתיר לתן לאחרים לשתות, וכן כתוב בש"ח: ז. בשבת מבעוד יום. אחר שהתפלל מעריב, ע"ז סוף סימן רלג. ומתיר לאכל אחר כך, והוא הדין בחל מתיר לאכל אחר מעריב מבעוד יום, ע"ז מגן אברהם: ח. שלחנו. נראה פשוט דבאותו חדר שרגילין להתפלל במוצאי שבת ואחר כך

משנה ברוכה

מבעוד יום, וזהו דוקא בשלשה ימים, דיעבר הזמן ולא יוכל לקיים הבדלה כלל, מה שאין כן בשני ימים דלא יעבר הזמן, טוב יותר שימתין ויבדיל לבסוף שני ימים משיבדיל מבעוד יום: (כא) ישמע הבדלה מאחרים. והוא הדין דיכול להבדיל בעצמו ויתן לאחרים לשתות, וכדלעיל בסימן רעב סעיף ט. אף המגן אברהם שדי בזה שם נרגא, דזה אינו מתיר רק דוקא כשאחרים בעצמן אין יודעים לברך, ולכן עצה זו עדיף טפי: (כב) מבעוד יום. הינו, אחר פלג המנחה, ויתפלל גם כן מעריב מקדם, וכדלעיל בסימן רצג סעיף ג, ואפלו הכי מתיר לאכל ולשתות אחר כך, כי ולא אמרינן דכיון דאבדיל כבר קבל עליו את התענית ואסור בשתייה, משום דעקר התענית אינו מחמת חובה כי כתשעה באב אלא מחמת נדרו, ובנדירים הולכים אחר לשון בני אדם, ובלשון בני אדם גם אחר שהבדיל מקרי יום, והתענית אינו מתחיל אלא מתחלת הלילה, כי ואפשר שגם בבין השמשות שהוא ספק לילה, אבל לא מקדם. כי והוא הדין כשמקבל עליו תענית של לילה ויום בשאר ימי החל, גם כן אין חל עליו חובת תענית מבעוד יום אף שפטר התפלה ערבית: (כג) ולקבל אחר כך. אין הפונה שיקבל תענית ממש, כי דהא כבר קבל עליו היום במנחה, כדרך כל תענית שצריך קבלה במנחה שלפניו, כי ואי מריי שיש עליו נדר מבעוד יום להתענות כל שלשה ימים שאחר שבת, גם כן אין צריך עתה קבלת תענית כלל, אלא רוצה לומר, שיקבל אחר כך בדעתו שיתחיל התענית מעתה. וע"ז בבאור הלכה (אות ט): ז (כד) על שלחנו. לאו דוקא, ולא בא למעט אלא חדר אחר, דשם הוי ההבדלה מידי אחרונה, אבל כי באותו חדר חשוב על שלחנו, דהא בדעתם לשתות אחר כך בסעודה שיאכלו שם אחר זה: (כה) אלא אם כן נטל ידיו. שנטילת ידים היא התחלת קביעות הסעודה ושיכא לסעודה. והא דמתיר להבדיל ולא חשיב הפסק בין נטילה להמוציא, ע"ז בסימן קעד במגן אברהם סעיף קטן ו: (כו) ואם הבדיל תחלה. הג"ה זו היא מסקנת דעת היש אומרים, דסבירא להו דמה שהבדיל קדם הנטילה, אף על פי שהוא על שלחנו אינו שייך למה שישתה תוך המזון אחר כך, ומשום הכי צריך לברך מחדש תוך הסעודה על היין, ועל כן חייב לברך ברכה אחרונה קדם הסעודה. כי ולהלכה, ודאי יש לפסק ספק ברכות להקל ופטר מברכה אחרונה, ובתוך הסעודה גם כן פטר לברך על היין,

כדעה הראשונה. וע"ז לעיל בסימן קעד סעיף ד ובמה שכתבנו שם במשנה ברוכה: ח (כז) כשפוטר וכו'. הינו, דאז בודאי אמרינן דשתיה חדא היא והברכת המזון פוטר גם לכוס הבדלה מברכה אחרונה, ואפלו אם ברוך ברכת המזון בלא כוס, הברכת המזון עצמו פוטר, אבל אם אין לו יין על תוך המזון, וגם אין לו כוס לברכת המזון שיפטר גם אותו דרך אגב בברכה אחרונה שלו, אז יש אומרים דאינו נפטר בברכת המזון וצריך לברך ברכה אחרונה על כוס הבדלה. וזהו תמצית באור דברי השלחן ערוך: (כח) וסבור שביאור וכו'. דאי לאו הכי, הלא מבאר ברצ"ו סעיף ג דיש אומרים דיאכל קדם הבדלה, ואחר כך יברך ברכת המזון ויבדיל על כוס אחד, ע"ז שם, ועוד, דאי לאו הכי, עדיף טפי לברך ברכה אחרונה תכף אחר

לב. תרומת הדשן ומגן אברהם: לג. דכו אין יכול להבדיל מבעוד יום כשהחל משעה באב ביום ראשון, דאי יבדיל יהיה אסור לו לשתות, דנחשב כקבלה, וכדלקמן בסימן תקנו במגן אברהם: לד. תוספת שבת. וע"ז לקמן בסימן תקסב בבאור הלכה (אות ו): לה. מגן אברהם:

פ טור. צ שם בשם
ר"מ מרזטנבורג.
ק שבת קו. ר טור בשם
רב עמרם ורש"י שם
והרב המגיד בשם
הגאונים ושבן הסכימו
האחרונים ושא
פוסקים. ש שם בגמרא
לפרש רש"י.

אותו כוס ואחר כך לא הביאו לו יותר, וברך ברפת המזון בלא כוס, [*] י"ש מי שאומר (כט) שצריך לברך ברכה אחרונה על כוס של הבדלה: ז. א"ם רוצה (ז) לסעוד תכף להבדלה, צריך לזהר שלא יביא לחם לשלחן קדם הבדלה. ואם הביא, פורס עליו מפה ומכסנו, לפי שהוא מקדם בפסוק (יא) וצריך להקדימו אם לא יכסנו: י. אסור לעשות (זב) שום מלאכה (ג) קדם שיבדיל. וואם הבדיל בתפלה מתר אף על פי שעדין לא הבדיל על הכוס. ואם צריך לעשות מלאכה קדם שהבדיל בתפלה, (ד) שאומר (ה) המבדיל (זח) בין הקדש ובין החל (זו) בלא ברכה ועושה מלאכה. הגה וכן נשים (זז) שאינן מבדילין "בתפלה, יש ללמדן שיאמרו המבדיל בין קדש לחל קדם שיעשו מלאכה (כל בו). ויש אומרים דכל זה במלאכה גמורה כגון כותב ואורג, (זח) אבל הדלקת "הנר בעלמא או הוצאה מרשות לרשות אין צריך לזה (רבינו יוחנן נתיב יב חלק יט), (זט) ומזה נתפשט המנהג להקל שמדליקים נרות מיד שאמרו הקהל י" (ב) ברכו, אבל (ב) העקר בסבא ראשונה. ויש אומרים לדלות מים בכל מוצאי שבת, כי בארה של מרים

באר היטב

להקל, ט"ז, עין שם: י. של הבדלה. ולא דמי לקדוש שאין צריך לברך ברכה אחרונה דברפת המזון פטרתו, הבדלה שאני שאינו צריך סעודה, טור, עין מגן אברהם: ז. המבדיל. ומכל מקום אסור לאכל עד שיבדיל על הכוס, אבודרהם, ר"ן. וביים טוב שחל במוצאי שבת אומר המבדיל בין קדש לקדש, מהרי"ו, מגן אברהם: י. בתפלה. כיון דתפלת ערבית רשות אלא דקבלו עליהו בחובה, והנשים לא קבלו עליהו בחובה. ואם לא יודעת לומר המבדיל, אסורה במלאכה עד שתשמע מפי אחר: יג. הנר. בתשובת גנת ורדים כלל ג' סימן כה מתיר לשנות טיט"ן קדם הבדלה. ויש אומרים שיש לומר המבדיל, וזהו ג' סימן ב'.

שערי תשובה

(א) המבדיל. עין פאר היטב. ועין באלה רבה שיש לחוש ולומר בתוך המבדיל בין קדש לחל וכו' בין קדשת שבת כו' ברוך המבדיל בין קדש לקדש, עין שם: (ב) ברכו. עין פאר היטב. ועין במחזיק ברכה סימן תרא שכתב בשם האבודרהם דבמוצאי יום טוב אין אומרים אלהיו הנביא. ועין שם מה שכתב בשם תלמידי רבנו יהודה הקסיד ז"ל בטעם אמירת אלהיו במוצאי שבת. ועין באלה רבה. להביא יין מיום טוב לחברו מתיר בפסקי תוספות כשאמרו הקהל ברכו כיון שאינו אלא משום הנחה, ואף בשלא התפלל וגם אז לא אמר ברוך אלהיו המבדיל כו', עין שם:

משנה ברורה

שתיית הכוס, ולא להמתין לברך אותה אחר שיסעד ויברך ברפת המזון: (כט) שצריך לברך. ואף דגבי כוס קדוש פסק השלחן ערוך לעיל בסימן רעב סעיף י דאין צריך לברך ברכה אחרונה אחריו בכל גווי, דברפת המזון פטרתו, קדוש שאני שהיא צרך סעודה, דאין קדוש אלא במקום סעודה, מה שאין כן הבדלה. והנה יש אומרים הנה הוא דעת הטור, שחלק בסבא זו שפכתנו. ועין במגן אברהם שהוכיח דהרא"ש לא סבירא לה לחלק בזה, וכן בבאור הגר"א דעתו כהמגן

באור הלכה

טוב שחל במוצאי שבת, אחרי שזו הבדלה הוא על של ימי החלו, וכמו דאמרין בגמרא וכו' ע"א דאין להבדיל רק עד יום שלישי, משום דאחר כך כבר עבר השבת קדש שעבר, ותו מקרי יומא דקמי שבתא דלהבא, ועל כן אין לומר המבדיל בין קדש לחל דכבר עבר הקדש, ואם כן הכי נמי בענינו, איך יאמר המבדיל בין קדש לחל כיון דעתה הוא קדש וכבר עברו ימי החל, וצריך עיון גדול:

ח [*] יש מי שאומר שצריך וכו'. ואם הבדיל בתוך הסעודה, אפשר דלכלי עלמא אין צריך לברך ברכה אחרונה, דברפת המזון פטרו ופרי מגדים:

אברהם, ועל כן נראה שאם לא ברח קדם הסעודה לא יברך אחר כך: ז. דבכאן אין להקדימו. אף ז"ל דבכאן אין להקדימו, דאסור לאכל קדם הבדלה, מפל מקום כיון שבעלמא תדין נותן להקדימו, ואם כן הוי בזוי לפת שיקדים לו דבר אחר, לכן יש לכסותו: י. שום מלאכה. ואפלו חפצים האסורים מדברי סופרים נאליה רבה: (ג) קדם שיבדיל. הינו, אפלו משתחשך, כיון שלא הבדיל עדין, חל במקצת קדשת שבת עליו ואסור חז"ל במלאכה: (ד) אומר המבדיל. בלבוש איתא, אומר ברוך המבדיל בין הקדש ובין החל, ומפל מקום אינו נקרא זה ברכה, כיון שאין אומר בה שם ומלכות. ומה שדי בלשון זה לענין עשיית מלאכה, מה שהוא להפירא בעלמא ללוות את המלך: (ה) בין הקדש וכו'. ואין צריך לומר כל הלשון של הבדלה. ומפל מקום, לענין אכילה לא מהני עד שיבדיל הבדלה גמורה על הכוס ז"ל וגם בתפלה: (זו) בלא ברכה וכו'. וביים טוב שחל במוצאי שבת ורוצה לעשות מלאכה אכל נפש ולא הבדיל עדין בתפלה, אומר ברוך המבדיל בין קדש לקדש בלא שם ומלכות, ומתר במלאכה ז"ל אבל לענין טעיה אסור אפלו הבדיל בתפלה, שאמר ותודיענו, עד שיקדש כדיו: (זז) שאינן מבדילין וכו'. הינו, ז"ל שרפן לא נהגו להתפלל במוצאי שבת: (זח) אבל הדלקת הנר וכו'. הטעם, כיון דמדאורייתא בלא הבדלה מתר במלאכה, רק תקנת חכמים הוא שצריך להבדיל מקדם, הקלו במלאכה שאין בה טרח: (זט) ומזה נתפשט המנהג וכו'. עין מגן אברהם שמפקפק מאד על מנהג זה, וכן בבית יוסף, דמניין לנו לחלק בין מלאכה למלאכה. וגם רבנו ירחם, אפשר שלא פון להקל בזה רק אחר שהבדיל בתפלה, ועל כן מסיק דיש לדרש ברבים שילמדו בנותיהם לומר המבדיל בין קדש לחל קדם שיעשו שום מלאכה, ומפל שפן אותן שמבערות עצים ואש ומחממות מים, דהוי מלאכה שיש בה טרח ולכלי עלמא אסור, ז"ל וכן כתבו שארי אחרונים: (מ) העקר בסבא הראשונה. ובעל

שער הציזין

מב. בית יוסף: מג. מגן אברהם: י. מד. רש"י: מה. מגן אברהם: מו. אחרונים, אם לא שהתפלל ונשכח להבדיל דאין די בכוס לבד, וכנ"ל בסימן רצד: מז. מגן אברהם. ואף דאלה רבה הביא בשם פסקי תוס' שאמר כל הנפש של הקדוש ואף שלא יאמר שם ומלכות, התוספת שבת ושלחן עצי ששים ותגרו"ל כלן העתיקו לדינא כמגן אברהם בשם מהרי"ו, ועל

קצו א בירך על הפרפרת וכו'. משנה פרק כ"ד מזכיר: ומ"ש ופרפרת הוא פת צנומה בקערה וכו'. כלומר דלא כדפירש רש"י פרפרת מיני דגים ופרגיות דאם כן אמאי אינטריך לומר דפרפרת לא פטר את הפת הא פשיטא אכל לפירוש ר"ח דפרפרת פת לנומה בקערה היא אינטריך לומר דלא פטר את הפת אף על גב דהוי מין פת וכן כתבו המוספות והרא"ש (סי' לז) וזו היתה דעת רבינו שהפסיק בלמנע המנהג בין רישא לסיפא לפרש מאי היא פרפרת כלומר דהשתא אחי שפיר הא דאינטריך למימני בסיפא בירך על הפרפרת לא פטר את הפת ולפי עניות דעתי נראה דגם רש"י מודה דמה שהוא מיני מזונות נמי מיקרי פרפרת ונלא דוקא דגים ופרגיות קאמר שהרי כתב כגון פרגיות ודגים דמלשון כגון משמע והוא הדין מיני דגן לאוכלין אותן על ידי דגש או שאר דברים מחוקים שמזונות להמשיך עליהם צורא מיני מזונות להמשיך האכילה ואחר האכילה גם כן קודם צרכת המזון לקינוח הפה ופרפרת שלפני המזון פוטר הפרפרת שלאחר

א (ב) בירך על הפרפרת (א) שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון פירוש אחר גמר סעודה קודם ברכת המזון. ופרפרת הוא פת צנומה בקערה ואין בו תואר לחם ומברכין עליו בורא מיני מזונות והיה דרכם לאכול לפני הסעודה ולאחריה לאחר שמשכו ידיהם מן הפת קודם ברכת המזון. בירך על הפת פטר את הפרפרת ודוקא פרפרת שאוכלים בתוך הסעודה אבל פרפרת שלאחר הסעודה קודם ברכת המזון אינו פוטר דהוי כדברים הבאים לאחר הסעודה [א] כדלקמן. (ג) בירך על הפרפרת לא פטר את הפת:

המזון לפני צרכת המזון וצרכת הפת אינה פוטרתו כדין כל הדברים הנצלים לאחר הסעודה ולא היתה דעתו עליו מתחלה. ומיהו אין הפרפרת שלפני המזון פוטר את הפרפרת שלאחר המזון אלא כששניהם מין אחד דהיינו דנרכותיהן שוות דעל שניהם מזכיר צורא מיני מזונות או שהכל או צורא פרי האדמה או צורא פרי העץ אכל אם הראשון צורא פרי האדמה והשני צורא פרי העץ אין פוטרין זה את זה וכן כתב בשלטי הגבורים (ל. אות ד) ופשוט הוא: ודע דבגמרא (סוף דף מ"ג) מוכח דצריך על הפת פטר את הפרפרת שבתוך הסעודה אע"פ שאין (צריך) [נזרק] סעודה למילוי כרס אלא למיגרר אכילה וכל שכן דפטר מעשה קדרה שהוא לאכול למזון ממש ואם צריך על הפרפרת פטר מעשה קדרה וכל שכן אם צריך על מעשה קדרה דפטר את הפרפרת דהלכה כתנא קמא ולא כדעת שמאי: ומ"ש בצדדי ה"ר יונה (ד"ה בית שמאי) ואם צריך על הפרפרת לא פטר מעשה קדרה ע"ס הוא וצריך להעביר קולמוס על חיצת לא:

ברכת המזון אינו פוטר וכו'. פשוט הוא:

דרכי משה

קצו (א) ומשמע בגמרא פרק כיצד מברכין דאם בירך על הפרפרת פוטר מעשה קדרה שהוא דייסא וכיוצא בו וכל שכן אם בירך על מעשה קדרה שפוטר פרפרת וכן פירש הרמב"ם בפירושו המשנה ואע"ג דה"ר יונה כתב פרק כיצד מברכין דף (ל"ג ע"א) (ל. ד"ה בית שמאי) דבירך על הפרפרת אינו פוטר מעשה קדרה ג"ל דהיינו דוקא לרעת ב"ש אבל תנא קמא חולק עליו ולדבריו פוטר כדמשמע בגמרא:

פרישה

קצו (ב) בירך על הפרפרת וכו'. ופרפרת הוא פת צנומה בקערה ואין בו תואר לחם. כתב הנ"י מה שכתב דפרפרת הוא פת הצנומה כן כתבו המוספות בשם ר"ח וכתב ה"ר יונה דאין זה מתקבל דמה ענין הוא לומר דפת לנומה היו אוכלין אחר סעודתם ואפשר שהיו אוכלין אותו על ידי דגש או על ידי שאר דברים מחוקים ולי נראה דמטעם אחר אנו צריכין לומר כן שהרי דעת הפוסקים צפת הצנומה דהיינו מפורר דק

חדושי הגהות

[ג] עיין במענית (ל). בתוספות ד"ה תקנו טעם שתקנו על היין:

הגהות והערות

מחבית אחת יצאו כמה חביות אחד טוב ואחד רע, אבל הפת בידי אדם לעשות יפה או ההפך, ועל כן אין הדין נותן להיות מברך על השינוי כיוון שבירך על אותו שבתחלת הסעודה, וכ"כ בכלבו (סי' כד יח ע"ג):

קצו [א] מכאן עד סוף הסימן ליתא ברפוסים קדמונים וכתב"י (חזק מפי"ב) די שאקו שרק חיבת כדלקמן ליתא בו. והיא כנראה הגהה בטור:

וכבר כלה הראשון אין מזכירין הטוב והמטיב שאין כאן ריבוי טובה כן מנאמי צהגה וצריך עיון עכ"ל ואין טעם בדבר דהא מכל מקום ריבוי יין הוא וצריך לנרץ עליו: כתב הר"ן בפרק ערבי פסחים (כ. ד"ה אכל מזכר) שהראש"ד אומר דעל שינוי פת נמי מזכיר הטוב והמטיב אכל חכמי הלרפתים אומרים דלא מזכרים על שינוי הפת הטוב והמטיב דאורחיהו דאינשי למיכל מיניה מתרי מיני וכי צריך מעיקרא יהיב דעתיה אכולהו מיני אכל יין לפי שאין דרך לשחות בסעודה אחת משני מינים מזכרים הטוב והמטיב והרא"ש כתב בפרק הירואה (סו) שהטעם שמזכירין על שינוי יין הטוב והמטיב ועל שינוי פת אין מזכירין משום דאין משמח ועוד דלא אשכחן שירה אלא על היין (ברכות לה:) ועוד כיון דאין חשוד שקוצע צרכה לעצמו ראוי לנרץ עליו הטוב והמטיב אי נמי הטוב והמטיב ציננה תקנוה (שם מה:) הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקצורה לפי שצרכו כרמיהם ו' שנים והקיפו כרמיהם מהרוגיהם (גיטין נז.) [ג] תקנו לומר על היין שהוא כמו הדם עכ"ל:

קצו א בירך על הפרפרת שלפני המזון וכו'. משנה בפרק כ"ד מזכירין (מג) בירך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון בירך על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת: ומ"ש דפרפרת הוא פת צנומה בקערה. כן כתבו שם המוספות (ד"ה נרץ) בשם רבינו חננאל וכתב ה"ר יונה (ל. ד"ה ממתיקין) דאין זה מתקבל דמה ענין הוא לומר דפת לנומה היו אוכלים אחר סעודתם ואפשר שהיו אוכלים אותו על ידי דגש או שאר דברים מחוקים ולי נראה דמטעם אחר אנו צריכין לומר כן שהרי דעת הפוסקים צפת הצנומה דהיינו מפורר דק דק אע"פ שאין בו כח ולא תואר לחם מזכיר עליו המוציא ושלל כדעת רבינו חננאל וכמו שנתבאר בסימן קס"ח (קמח. ד"ה אחר) ואם כן היכי קמי צריך על הפרפרת לא פטר את הפת אלא על כרחך בשדצק אותם פירורים עם מרק או דגש עסקין דהיינו חבילא דאינו מזכיר עליו אלא צורא מיני מזונות: ומ"ש רבינו ודוקא פרפרת שאוכלים בתוך הסעודה אבל פרפרת שלאחר הסעודה קודם

[א] בגמרא לפנינו ליתא "שהקיפו כרמיהם מהרוגיהם". אבל גם התוס' (תענית לא. ד"ה חיקנו) כתבו ומש"ה תקנו יותר על היין הטוב והמטיב טפי מבשאר דברים לפי שהיו [כמון] גור ככרם ולא נסרחו. (מעדני יו"ט אות ה). ובארחות חיים (הל' סעודה בסוף אות לד) כתב טעם אחר וז"ל "לפי שהיין הוא ברוצח השי"ת ואין הדבר מסור לבני אדם לעשותו טוב או רע תדע שכן הוא שהרי

קעו שהפת פוטר את הפרפרת. ובו סעיף אחד:

א. אברך על הפת, פוטר את הפרפרת, דהינו פרוי פת ^א (א) דק דק שדבקם עם מרק או דבש. (ב) ^{א*} אברך על הפרפרת, לא פטר את הפת: הגה ברוך על הפרפרת

א ברכות מב. ב רבנו יונה. ג שם בגמרא.

באר היטב

6. דק. ואין בהם תאר לחם שצריך לברך בורא מיני מזונות, ופת פוטרתן דבאים להמשיך תאנות המאכל, כ"ח. ועין סימן קסח סעיף ח וסעיף יג דאפילו אינן באין להמשיך, פת פוטרתן כיון שהן עצמן מזון, מגן אברהם:

משנה ברורה

קעו א (א) דק. שאין בהם פזית, וגם אבר מהם תאר לחם
שברכתן בורא מיני מזונות, כמבאר בסימן קסח סעיף י, ומכל מקום פטר להו פת מפני ^א שהם טפלים לגבה, והרי הם נחשבים כמצעשה קדרה דפת פוטרתן: (ב) ברוך על הפרפרת. דרך הוא להביאם קדם הסעודה לתענוג או להמשיך הלב לאכילה, ולא פטר את הפת כיון דברכתן בורא מיני מזונות. וכתב בשיטה מקובצת, שאף אם כון בפרוש לפטר ^ב לא מהני. ולענין ברכה אחרונה, ^א אם אכלן רק לתענוג או להשביע קצת, צריך לברך עליהם ברכה אחרונה קדם הסעודה, ^ו ואם לא ברוך עד שברך ברכת המזון, בדיעבד ברכת המזון פוטר כל מיני מזונות, כמו שפיתחנו לקמן בסימן רח סעיף יז במשנה ברורה, עין שם. ^ו ויש אומרים דאם דעתו לאכל מיני מזונות גם בתוך הסעודה, נחשבת לאכילה אחת ויכול אף לכתחלה לסמך על ברכת המזון שברך לבסוף, ומכל מקום נראה דאף לדעה זו נראה לכוין להדיא בברכת המזון לפטר מה שאכל מקדם ועין באבן העזר סימן רח סעיף יז. ועין בבאור הלכה (אות א) שבארנו לענין מה שאנו אוכלין אחר קדוש בשחרית לעק"ף ויקיילי"ף ^ו וכדומה, נכון יותר שאף לדעה ראשונה לא יברך עליהם ברכה אחרונה קדם הסעודה ^א אלא יפטרנו בברכת המזון, וכל שכן אם אוכל המין פיסגין גם בתוך הסעודה, ובברכת בורא מיני מזונות שמברך קדם הסעודה פוטר גם אותם, לכלי עלמא נפטרין הכל בברכת המזון, מפני דכל זה שייך לסעודה. ואגב אעתיק מפוסקים אחרונים עוד איזה דינים מה ששייך לענין זה. עד הנה פיתחנו באוכל מיני מזונות קדם הסעודה, ועכשו נבאר באוכל שאר דברים. א הרוצה לאכל קדם נטילת ידים לסעודה מדברים שצריך לברך עליהם בתוך הסעודה, ^א כגון פרות, ובדעתו לאכל פרות גם בתוך הסעודה, ומכון עכשו בברכה זו לפטר גם מה שיאכל בתוך הסעודה, אם כן הוי הכל לצורך סעודה ואין צריך לברך אחריהם, דברכת המזון יפטר הכל כמו מה שפוטרת מה שאוכל בתוך הסעודה, ואם לא יאכל פרות בתוך הסעודה, צריך לברך ברכה אחרונה עליהם, דכיון שאכלן קדם הסעודה אין שייך לסעודה כלל, ואפילו אם לא ברוך ברכה אחרונה קדם נטילת ידים צריך לברך בתוך הסעודה, ^ב כל זה בשאכל פרות, וכנ"ל, אבל אם אכל קדם הסעודה דברים שאין צריך ברכה עליהם כשאוכלן בתוך הסעודה ופגון מיני לפתן ופרי אדמה שקורין ער עפ"ל או בולבע"ס ^ב וכדומה, אם כן אפילו אם דעתו לאכל מהם גם בתוך הסעודה אינו מועיל להם כלל הברכה ראשונה, בדלאו הכי הם נפטרין על ידי ברכת המוציא, ועל כן מה שאוכל קדם הסעודה אין שייך כלל להסעודה, ^א וצריך לברך עליהם ברכה אחרונה בורא נפשות רבות. ולענין יין ושאר משקין, מבאר בסימן קעד סעיף ו ז. ג אכן אם אכל קדם הנטילה ^א פרפראות להמשיך הלב לאכילה ולפתח הבני מעים ופגון מיני מתיקה שקורין אי"ן גימאכ"ץ ^א או דבר מלוח

באר הגולה

קעו א ^{א*} אברך על הפרפרת. עין במשנה ברורה מה שפיתחנו לענין ברכה אחרונה. והנה כל זה שייך גם לענין פת פיסגין דברכתן בורא מיני מזונות, כמבאר בסימן קסח, צריך לברך עליהם ברכה אחרונה קדם הסעודה, ולהיש אומרים, אם היה לו מיני מזונות בתוך הסעודה יוכל לסמך לכתחלה על סמך ברכת המזון שברך אחר הסעודה, וגם כזה בשעת ברכת המזון וכו' להדיא לפטר אותם, וכנ"ל ונאם בדעתו לאכל המיני פיסגין גם בתוך הסעודה, דמן הדיו היה צריך לברך על פת פיסגין בורא מיני מזונות אף בתוך הסעודה, כמבאר לעיל בסימן קסח, אלא שבמה שמברך מקדם הסעודה פוטר מברכה ראשונה גם מה שאוכל מהם בתוך הסעודה, אז בורא ממילא גם ברכת המזון פוטר את כלם אף לדעה קמיתא, וכמו דקדמא לן לענין יין בסימן רצט סעיף ח, עין שם. ^א אכן לענין מה שאנו נוהגין לאכל לעק"ף ויקיילי"ף ^א וכדומה בשבת בשחרית אחר קדוש, צריך עיון למעשה איך להנהיג, דאף דלכאורה כל זה הם פת פיסגין, כמבאר לעיל בסימן קסח, אבל באמת הלא רק מספק נותנין עליהם דין פת פיסגין, וכמבאר בלשון המחבר שם סעיף ז, והינו משום דספק ברכות להקל, ולכן אין מברכין עליהם רק מעין שלש, מה שאין כן בעניננו, אם הם לחם גמור, בורא נפטרין בברכת המזון לכה, ואין צריך לברך עליהם מעין שלש, אם כן בורא הלא נכון יותר שאף אם אין לו מזה בתוך הסעודה ואפילו לדעה קמיתא, לא יברך עליהם מעין שלש, רק יסמך על ברכת המזון שברך לבסוף, בדעיבד יוצא לכלי עלמא אפילו על פת פיסגין גמורה, וכמבאר בחידושי ר' עקיבא איגר בסימן רח סעיף יז, עין שם ונאף דכתחלה ברוך עליהם בורא מיני מזונות אין חשש בדבר, וכמבאר שם בסעיף ו' לענין אם בתחלה רצונו לאכל רק מעט ואחר כך אכל כדי קביעות, עין שם. וטוב שיכוין בעת ברכת המזון לפטר אותם, עין שם באבן העזר. ואף דבחי' אדם כלל מא ראיית שכתב דאף באוכל לעק"ף קדם הסעודה צריך לברך ברכה אחרונה, לא נהירא, וכנ"ל:

שער הציזון

וכן קדמא לן להדיא, משמע לכאורה דכל שכן שצריך לברך ברכה אחרונה כשאכל קדם התחלת הסעודה, ולא נחתיב עוד כלל בברכת המזון ונדבר הר"ן הוא רק לשיטתו דגם לכתחלה יוכל לפטר בברכת המזון, עין שם, ובמגן אברהם בסימן רמט הביא בשם אור נרוצ גם כן דצריך לברך ברכה אחרונה קדם הסעודה, ובכח אדם נדחק לישב זה: ו. וטוב שיכוין בפרוש ברכת ברכת המזון לפטר, דכנה בורא יוצא בדיעבד: ז. חיי אדם: ח. אף דבחי' אדם העתיק דבר זה בספקא ומחמת זה החמיר שלא יאכל קדם הסעודה כי אם פחות מכוית, לעניית דעתי אין להחמיר כזה כלל, ודלא מקורו הוא מדברי המגן אברהם בסימן קעד סעיף קטן יד שכתבין כן מדברי המאור, והוא עצמו השיג על זה בספר נשמת אדם שאין מדברי המאור ראיה, עין שם, ואפילו באפנים שפוטר הברכה שקדם הסעודה מה שכתב הסעודה, דעת הנמכ"ץ ור"ן דצריך ברכה אחרונה, ובהו אין לנו שום פוסק שיסבר כן, וכן פסק הגר"ז בסימן קעד אות ו לענין שאר משקין, והשיג גם כן על המגן אברהם דממאור אין שום ראיה, עין שם: ט. הרא"ש בפרק ערבי פסחים, וקנהה פסק המחבר לעיל בסימן קעד סעיף ו לענין יין, וכן פסק הגר"ז בסימן זה, אכן לפי מה שבארתי שם בבאור הלכה (אות ה) דהנה פוסקים חולקין על הרא"ש לענין יין אף דגרי, אם כן הוא הדין בענינו לכתחלה טוב לזהר לאכל פחות מכוית:

קעו א. עלת תמיד: ב. וכתב שם, שאף דבעלמא פוטר בדיעבד ברכת בורא מיני מזונות לפת, הניו, היכא שברך רק על אותו פת דאין להברכה על מה לחול, אבל כאן שברך על הפרפרת אלא דבמשכתו חשב לפטר הפת, אינו פוטר, עד כאן דבריו, עין שם: ג. הגר"ז, דאף דמיני מזון ניהו דהכריעו האחרונים לקמן בסימן רח סעיף יז דברכת המזון פוטר אותם, הניו, בדיעבד כשברך עליהם, אבל לכתחלה מברך, אבל לא לשנות הברכה שחשקו חז"ל, וכן מבאר באבן העזר שם, עין שם: ד. חיי אדם בכלל מא, עין שם: ה. חיי אדם שם, ונראה לכאורה שמקורו הוא מדברי המאור בפרק ערבי פסחים לענין ארבעה כוסות, ואינו ראיה גמורה, ואפשר דמקורו הוא מדברי הר"ן שם שהשיג על המאור וכתב דבריו הגאונים הוא רק בדיקא, עין שם, ומשמע על כל פנים דבדיקא מודה לדיו המאור דאף כשאכל מקדם הנטילה ודעתו לאכל גם בתוך הסעודה דאין צריך ברכה מקדם ונפטרין בברכת המזון. ולדינא צריך עיון, דמהפוסקים שסוברין בסימן רח דדיקא אם אכלן אחר גמר סעודתו קדם ברכת המזון אין נפטרין בברכת המזון לכתחלה ורק בדיעבד כשפנו לפטר גם הדיקא, וצריך לברך עליהן הברכה מעין שלש המיוחדת להן.

תרומה: 1. דובשניות ועוגיות 2. תפוחי אדמה 3. ריבת פירות.

(ג) פוטר מעשה קדרה, שהוא דיקסא וכיוצא בו, וכן אם ברך על מעשה קדרה פוטר את הפרפרת (גמרא פרק כיצד מברכין ורמב"ם בפירוש המשנה):

קעז דברים הבאים בתוך הסעודה ואחר הסעודה מה דינם. ובו ה' סעיפים:

א ברכות מא לפרוש התוספות והרא"ש וכן לבצע הלכות גדולות.

א. "דברים הבאים בתוך הסעודה, אם הם דברים הבאים מחמת הסעודה, דהיינו דברים שדרך לקבוע סעודה עליהם (א) *ללפת בהם את הפת, כגון בשר ודגים וביצים וירקות וגבינה ודיקסא ומיני מלוחים, אפלו אוכלם (ב) בלא (א) *פת אין טעונין ברכה לפניהם, דברכת המוציא (ג) פוטרתן, ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרתן, ואם הם דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, דהיינו, שאין דרך לקבוע סעודה עליהם ללפת בהם את הפת, (ד) *כגון תאנים ופנכים (ה) וכל מיני פרות,

שערי תשובה

(א) פת. עין באר היטב. ומה שכתב אם לא בשבת ויום טוב, עין ביד אפרים מה שכתב, ועין באר העדור סימן קער שהקריע דהפת פוטר כיון דרב פנכים הפת עקר,

אם לא בשבת ויום טוב, מגן אברהם: **ג.** ופנכים. הוא הדין כל דבר שבא לקנות ואפלו היה לפניו משעה שברך המוציא, ואפלו פרות מבשלים, דאין פת פוטרתן כיון

באור הלכה

קעז א *ללפת בהם את הפת. עין בתוספות ותלמידי רבנו יונה והרא"ש דהוא הדין דברים שאין דרך ללפת בהם הפת, רק שבאין למזון ולשבע, גם כן בכלל דברים הבאים מחמת סעודה, והמחבר קצר בזה: **(ב) כגון תאנים וכו'.** עין במשנה ברורה מה שכתבנו דאפלו פרות מבשלים, והוא מהמגן אברהם בשם הש"ה, ועין שם בעמק ברכה הטעם והואיל

אדם ויש אומרים דאם אוהב יותר לאכלן קדם הסעודה מלאכלן בתוך הסעודה, ואם הם דברים המושכין הלב "לתאות המאכל, בודאי יש לסמך להקל לאכלן קדם הסעודה: **(ג) פוטר מעשה קדרה.** שברכתן נמי בורא מיני מזונות:

קעז א (א) *ללפת בהם וכו'. ודיקסא, אף שהיא עבה *ואינו מלפת בהם הפת ונאכל בפני עצמו, מכל מקום *כיון שבאית להשביע עקר סעודה היא ונטפלת להפת, והוא הדין כל מיני תבשילין הרגילין לבא לתוך סעודת הפת [רא"ש]: **(ב) בלא פת.** דכיון

שתמיד באים ללפת את הפת, מעקר הסעודה הם ונטפלים להפת: **(ג) פוטרתן.** ואם אינו חפץ לאכל פת אלא אוכל מעט פת כדי לפטרם, כתבו האחרונים דיש להסתפק אם יכול לפטרם, דלא שייך לומר שהם נטפלים להפת כיון שלא היה חפץ באכילתו, וכל שכן כשאכל רק פחות מכזית, או אולי כיון דדרך העולם לקבוע סעודה על הפת, ברפת הפת פוטרתן בכל גווי, ועל כן כתבו, דבאפן זה טוב יותר שייכרך על השארי דברים הברכה הראויה לכל אחת ולא יאכל פת כלל, "אם לא בשבת ויום טוב דאז מצוה לאכל כזית פת, חשוב הוא ונעשו הכל טפלים לו:

(ד) כגון תאנים וכו'. וכן כל דבר ששבא רק לקנות ולא להשביע. ואפלו היו הפרות לפניו בשעה שברך המוציא, ואפלו הם מבשלים, גם כן אין הפת פוטרתן, כיון שאין שכיב לפת [אחרונים]. ואפלו אם בשלו הפרות עם בשר, משמע במפה "אחרונים דצריך לברך עליהם, דאין הפרות נעשין טפלין להבשר, והוא דלא כדעת הח"י אדם שכתב "דהפרות טפלין לגבי הבשר. אכן בספר יד הקטנה מצאתי שמצדד גם כן לומר דלא יכרך, אלא דכתב טעם אחר בזה, דהיא דמבשל הפרות עם בשר או עם שמן ודבש ועושה מהן תבשיל (שקורין עפ"ל צימע"ס) או מהאגסים שקורין באר"ן, נראה שכל עקרון הן באין למזון ולסעודה ולא לקנות בעלמא, אלא בתורת תבשיל כשאר תבשילין שנעשין מלפת וירק, שאין צריך לברך עליהם מטעם זה, ומסים, דלצאת ידי ספק, כשרוצה לאכל צימע"ס מפרות מבשלים יקח תחלה איזה פרי חי ויכרך עליה להוציא את זה, ואם אין לו פרי חי, יאכל תחלה וסוף עם פת, עין שם. ואין בכלל זה מה שכתבנו מעט פרות מבשלין לקנות סעודה שקורין קאמפאט', דזה אין בא למזון כלל רק לקנות סעודה, וצריך ברכה: **(ה) וכל מיני פרות.** הוא הדין חזרת וקשואין ומלפפנות חייין או צנון וכצל, גם כן צריך

שער הציון

בהם הפת, ואפלו הכי מנהג העולם שלא לברך עליהן, דהתם הוא מעקר סעודה, שבא למזון ולא לקנות בעלמא, ודומה לדיקסא שהספימו הפוסקים שלא לברך עליו אף שאינו בא ללפת משום דבא למזון ולשבע ולא לקנות, מה שאין כן בפרות שבא תמיד רק לקנות בעלמא. אכן אם עושין מהן תבשיל שקורין צימע"ס, אפשר שהוא דומה לתבשיל הנעשה מלפת ושקורין מערי"ן, דבאפן זה יש לומר דהוא בא גם כן למזון ולשבע ולא לקנות. ועין בפנים מה שכתבנו בשם יד הקטנה: **ח.** מגן אברהם והגר"ז ודבר החיים ודבר החיים קצר מאד בלשונו, ורוצה לומר אפלו עם בשר יש להסתפק, וכלשון הפגן אברהם: **ט.** ובאמת דברי הח"י אדם שהשיג על הפגן אברהם שלא מצא כן באגור תמוהין, דאין כונת הפגן אברהם להביא ראיה לענין מבשלין עם בשר ודומה היה פשיטא לה מצד הסבא דאין הפרות נעשין טפל להבשר שפניחין בתוכו להטעמו, ואפלו אם כונתו בשביל הבשר גופא גם כן מכל מקום אין הפרות נעשין טפל להן, רק כונתו להביא ראיה דגם האגור היה חושש להחמיר שהאוכל פרות בסעודה עם הפת יאכל תחלה מעט בלי פת ויכרך עליהם: **י.** שם ביד הקטנה:

י. הגר"ז בסימן רמט, עין שם, ועין כמה שכתבנו בבאר הלכה (א"ח ח) שם לענין מה שאוכלין אחר קדוש קדם נטילת ידים: **יא.** עין במשנה מב ברי"י, שהיו רגילין להביא פרפרות קדם הסעודה, וכן מסתבר אחרי דהם הגורמין שיאכל אחר כך: **קעז א.** כדאמרין בגמרא על דיקסא, הני בכלאי טפשיא דאכלי נהמא בנהמא: **ב.** תלמידי רבנו יונה ואור זרוע בשם רבנו חננאל ושארי פוסקים נולאפיקי משיטת רש"י, ולשון המחבר דכלל הכל בהשעם להפלת בהם הפת, דחוק הוא: **ג.** מבאר בפוסקים: **ד.** מגן אברהם וחי"י אדם והגר"ז ומגן גבורים, עין שם מה שכתב על דברי אבן העזר: **ה.** לבוש שר וחי"י אדם ומחצית השקל, ועין פרי מגדים: **ו.** מגן אברהם ושארי אחרונים: **ז.** ואף במקומות שנהגו לאכל פרות מבשלים בכל סעודה לבסוף, גם כן מסתברא לכאורה דלא חשיבי כדברים הבאים מחמת הסעודה, כיון ששעל כל פנים רק לקנות הם באים ולא ללפת הפת וגם לא למזון ולשבע ונכון משמע באור זרוע בשם רבנו חננאל וצידד, דאף דברים הבאים בתוך הסעודה אכל רק לקנות ולא ללפת הפת, צריך ברכה בתחלה. ואינו דומה למאכל הנעשה מירקות [שקורין מערי"ן וכדומה] המוכא בשבת קדש בסוף הסעודה, דגם שם אין דרך ללפת

תרומה: 1. ליפתו תפוחים 2. ליפתו.

יח נגע ביד אחת במקום מטונף, אין צריך ליטול אלא אותה יד ואפילו באמצע סעודה (כן משמע בפסחים קט"ז תוס' ד"ה כל שטיבולו כו' ובתוי"ט פ"ב ידיים משנה א' ובסי' ק"ע) ומברך²⁸ על נטילת ידיים:

יט נגע בשערות ראשו ולא חיכך הראש, אין צריך נטילה. אבל המחכך ראשו, צריך נטילת ידיים (כן מוכח סי' קס"ב סעיף ח' מדברי רמ"א וכ"כ א"ר):

כ נראה לי דהנוגע באמצע סעודה בספר תורה או בתפילין או ברצועות²⁹ או במגילה מן המגילות הנכתבים על קלף כדין, צריך ליטול ידיו, שהרי כל אלו מטמאין הידים כמבואר בש"ע סימן קמ"ז במ"א שם. אך כיון שלא מצאתי דין זה בפוסקים, יטול ידיו ולא יברך³⁰:

כלל מא

דברי תוספות
34170

דין הרוצה לאכול ולשתות קודם נטילת ידיים איך יתנהג בברכה אחרונה:

דברי תוספות
34170

א הרוצה לאכול ולשתות קודם נטילת ידיים לסעודה, אם הם מדברים שצריך לברך עליהם בתוך הסעודה כגון פירות ויאכל גם כן פירות בתוך הסעודה ומכוין עכשיו בברכה זו לפטור מה שיאכל בתוך הסעודה ואם כן הוי לצורך הסעודה, לכן מותר אף לכתחילה לאכול ולשתות כמה שירצה ואינו צריך לברך אחריהם דברכת המזון תפטור הכל כמו שפוטרת מה שיאכל בתוך הסעודה [א] (עיין בנ"א ותבין כל הכלל הזה):

פסקי משנה ברורה

28. עי' לעיל סי' י"ד ובהערה שם. 29. רצה לומר כשהם עם התפילין (סי' קס"ה ס"א בה"ל ד"ה לחזור). 30. ובבה"ל הוכיח דלא כהח"א ודלא צריך ליטול ידיו, אך כתב דלכתחילה נכון לזהר שלא ליגע באמצע הסעודה (שם).

נשמת אדם

[א] בכדי לברר הדברים האלו, בסי' קע"ד
סעיף ו' כתב הש"ע דעל יין שלפני
המזון א"צ לברך דבהמ"ז פוטרנו ואפי' אין לו
יין בתוך הסעודה, וכתב הרא"ש¹ הטעם דכיון
דבא להמשיך תאות המאכל הוי מחמת
הסעודה. ולפ"ז ה"ה ביינ שרף דבא לפתוח
כמש"כ הט"ז², ואף שהמ"א שם ס"ק י"א כתב
דאין כוונתו לפתוח, נ"ל דהכל תלוי בדעת

האדם וטבעו. והא"ר³ כתב דגם שאר משקין
באים לפתוח ודומין ליי"ש וליין, ונ"ל דהכל
לפי הענין, דאם האדם צמא, ידוע דא"א לאכול
וא"כ הוי ודאי כלפתוח⁴.
אמנם בעיקר הדין שכתב המ"א דלפתוח א"צ
לברך אחריו הוא דעת הרא"ש⁵, אבל
הרשב"א⁶ תולק בזה וס"ל דמה שאכל קודם
נט"י לא שייך כלל לסעודה אפי' בא להמשיך,

1. בפרק ערבי פסחים סו"ס כ"ד. 2. סק"י. 3. ס"ק י"ג. 4. בביה"ל סי' קע"ד סעיף ו' ד"ה ואפילו פסק
כרבינו ע"ש. 5. שם. 6. ברכות מא, ב ד"ה ואני.

נשמת אדם

ורמ"א בסי' רצ"ט¹² וכ"כ הב"י בסימן תע"ב גבי ברכה אחרונה של טיבול ראשון, דכיון דברכת ירקות פוטר המרור א"צ לברך ברכה אחרונה, נ"ל בודאי הרשב"א חולק ע"ז, שהרי בסי' תע"ג כתב הב"י בשם תשובת רשב"א¹³ דצריך לברך ברכה אחרונה על אכילת ירקות דטיבול ראשון, אלא שכתב שלא יברך תיכף אלא יברך לאחר ברכת המזון כדי לפטור גם ברכת ירקות, ע"ש, הרי להדיא דאע"ג דפוטר, מ"מ צריך ברכה אחרונה. ומה שכתב הב"י שם שהמגיד משנה¹⁴ כתב בשם הרשב"א¹⁵ שלא יברך לאחריו, כוונתו ע"כ שלא יברך תיכף כדאיתא בהדיא בתשובת הרשב"א, וכן משמע דעת רמב"ן ור"ן שנכתוב בסמוך. ואמנם בסי' רצ"ט משמע דרמ"א הכריע דאם אינו פוטר צריך לברך אחריו, משמע אבל כשפוטר אינו צריך לברך אחריו. אך עדיין י"ל דכוונת רמ"א דכשאינו פוטר לכ"ע צריך לברך אחריו, וכשפוטר עכ"פ יש פלוגתא, ועוד די"ל דיין שאני כמש"כ הרא"ש דבא לפתוח, ובדיעבד יש לסמוך על הרא"ש דכל שבא לפתוח אפי' אין לו בתוך המזון א"צ ברכה אחרונה.

ואמנם אם אין בא לפתוח צ"ע מה דינו, והנה המ"א שם¹⁶ סקי"ד כתב דצ"ע אם שתה כשיעור משאר משקין קודם נטילה, לדידן דסבירא לן¹⁷ דא"צ לברך על משקין בתוך הסעודה וא"כ צריך לברך ברכה אחרונה, וכתב דלדעת המאור¹⁸ א"צ לברך אם שותה ג"כ בתוך הסעודה, והיינו מה שכתב המאור על דברי רי"ף¹⁹, שכתב דצריך לברך ברכה אחרונה על ב' כוסות, והקשה עליו, שהרי ישתה עדיין בתוך הסעודה ויפטר היין שבתוך הסעודה, ותירץ המאור דהרי"ף מייירי באין לו

כדאיתא בחי' רשב"א הביאו הב"י סוף סי' קע"ז וז"ל, ואני מסתפק בדברים הבאים לפני סעודה ודעתו לאכול פת, די"ל שהן כדברים הבאים לאחר הסעודה, או כבתוך הסעודה שאף הן מעוררין התאוה וגורמין ברבוי המזון, ולפי הסברה, הראשון עיקר. ונ"ל שנהיה כן מחלוקת בירושלמי²⁰ א"ר זעירא אכלין ענבין ולא מברכין עליהם בסופא, לא שיש בדעתם לאכול פת, (רבא) [רבי בא] כו' בעי אהין אכל סולת ובדעתו למיכל פיתא מהו מברכא עליה דסולתא בסופא, רבנן דקסרי פשטין ליה, צריך לברך בסוף, וכן נראה עיקר, עכ"ל הרשב"א. וכתב הב"י בשם מהר"י אבוהב דמיירי קודם נטילה, עכ"ל. (ותימה גדולה על הב"י ורמ"א שלא הביאו דין זה בש"ע), עכ"פ הרי להדיא דלרשב"א לא מהני מה שבא לפתוח.

ומה שכתב המ"א⁸ "וא"ת והא מסעד"⁹, הוא טעות סופר וצ"ל "ועוד דהא מסעיד", והוא טעם של רשב"א, אך הרשב"א כתב טעם זה על יין שבתוך המזון ושלאחר המזון כמו שכתב בהדיא, כיון ששותה בתוך סעודה של קבע, אבל ביין שלפני המזון י"ל דלרשב"א צריך ברכה אחרונה, ואפי' ביש לו בתוך המזון, כמו שנכתוב בסמוך בשמו. ואף שת"ר¹⁰ לא כתבו כלשון רשב"א, נראה דגם דעתו וטעמו כרשב"א, ואף שהרשב"א בחידושו פרק שלשה שאכלו¹¹ הביאו הב"י ס"ס ר"ח כתב דברכת המזון פוטר מעין ג', דיין מיזן זיין, היינו בדיעבד שבירך כבר, אבל לכתחלה י"ל דאסור לסמוך על ברכת המזון. ואין לומר דכיון דיין שלפני המזון פוטר יין שבתוך המזון, וא"כ ממילא ברכת המזון פוטר אותו כמש"כ מ"א סי' קע"ד ס"ק י"ד

7. מזב. 8. סק"ט. 9. לפנינו במ"א תוקן וא"י שם "ועוד הא מסעד סעיד", וכ"כ המחצית השקל והפמ"ג שם. 10. כטב ד"ה מיהו. 11. מחא ד"ה ומ"מ. 12. סעיף ז'. 13. ח"א סי' רמ"א. 14. פ"ח מחמץ ומצה ה"ב. 15. בשו"ת ח"א סי' ע"ב וסי' רמ"א ובמיוחסות סי' ר"א. 16. סי' קע"ד. 17. שם סעיף ז'. 18. פסחים כד, א. 19. שם.

נשמת אדם

המאור דא"צ לברך אחריהם, וכן משמע קצת בר"ן ורמב"ן שם כמ"ש דבהמ"ז פוטר מעין ג'. והא דבאין לו דמודה המאור, וכן משמע מרמב"ן ור"ן דצריך לברך, היינו משום דכיון דעקר דעתיה למשתי, אבל ביש לו כיון דלא עקר דעתיה למשתי הוי כולה שתיה אחת, וכן משמע ממה שכתב רמב"ן²⁵ בשם רבי שרירא וז"ל, אבל לאחריו אמאי מחייב על כל חד וחד, הא יתיב ודעתיה אשאר כוסות הללו, וא"כ ה"ה באוכל לביבות ודייסא ומיני טיגון וכדומה ודעתו לאכול תיכף, או אפילו בדיעבד שלא אכל תיכף כיון שיאכל בסעודה מאותו המין, א"כ היה דעתו לאכול עוד אותו המין ובאלו לכ"ע ברכת המזון פוטר כמו שכתבתי בכלל מ"ז ס"י. ואף דכתבתי דברי רשב"א שכתב להדיא בהדין דאכל סולת דצריך לברך, י"ל דמיירי שלא יאכל בתוך הסעודה רק פת ובשר, ועקר דעתו מאותו מין ונתחייב בברכה אחרונה, אבל כשיאכל באמצע סעודה ג"כ אותו מין י"ל דגם הרשב"א מודה דא"צ לברך. ועוד נ"ל דאפילו לא אכל בתוך הסעודה ולא בירך מקודם ברכה אחרונה עד שבירך ברכת המזון א"צ לברך ברכה אחרונה, וכדעת רב עמרם שהביא רמב"ן שם דאם קדם ובירך על מזונו יצא, ואף שהרמב"ן שם חולק עליו, היינו ביין, דס"ל דג' ברכות אינו פוטר מעין ג' דיין, אבל דייסא דלכ"ע פוטר, וכן כל מיני קמחין, מודה, אלא דאם אין לו בתוך הסעודה א"כ עקר דעתיה מזה וצריך לברך ואסור לו לסמוך לכתחלה על ברכת המזון, אבל בדיעבד יצא, דברכת המזון פוטר. אך אם אין דעתו לאכול תיכף, בודאי צריך לברך ברכה אחרונה, ובזה מיירי עובדא דרבי קלונימוס²⁶ שהביא

יין בתוך הסעודה וא"כ עקר דעתו למשתי, אבל ביש לו יין בתוך הסעודה ברכת המזון פוטר, והגאונים כתבו דברכת המזון פוטר מעין ג', ע"ש, וס"ל להמ"א דכוונת המאור דאם אין לו בתוך המזון א"כ כבר עקר דעתו ולכן צריך לברך, אבל ביש לו דאז לא עקר דעתו ולכן א"צ לברך אפילו כשאינו פוטר. וצ"ע דלדעת מ"א אין חילוק בין יין לשאר משקין וא"כ למה הוצרך המאור להביא ראיה מן הגאונים שכתבו דברכת המזון פוטר מעין ג', והא העיקר לדעת מ"א אם יש לו דאז לא עקר דעתו. אלא ע"כ דדוקא ביין ויש לו דאז ברכת המזון פוטר, כמו שכתבו הגאונים, אבל בשאר משקין אפילו ביש לו, דוקא אם היה צריך לברך בתוך האכילה ואז היה המשקה שקודם נטילה פוטר מה שבתוך המזון, ואז הוי כמחמת הסעודה לדעת תוס'²⁰ ורא"ש²¹. אבל לדין דבלא"ה א"צ לברך א"כ אין שייך כלל לסעודה ולכ"ע אין בהמ"ז פוטר, וכן מוכח מרמב"ן²² ור"ן²³ שהשיבו על דעת המאור דלא קיי"ל כהגאונים אלא בדייסא ע"ש. ולדעת המ"א לא צריך המאור לראיה זו מן הגאונים כלל, אלא ודאי מוכח כמו שכתבתי.

וא"כ היה נראה דלכ"ע צריך לברך אפי' ביש לו²⁴, ולכן עכ"פ צריך לחזור על זה דאחר בהמ"ז יאכל או ישתה כדי שיברך ברכה אחרונה ויכוין לפטור גם אלו כמש"כ המ"א, דהא לכ"ע ברכת המזון אינו פוטר ברכת בנ"ר כדמוכח נמי מרשב"א שהבאתי. ואמנם באוכל לביבות וכיוצא קודם נט"י ויאכל ג"כ בתוך הסעודה, אע"ג דבלא"ה א"צ לברך עליהם בתוך הסעודה, וא"כ לא שנא אלו שקודם נטילת ידים לסעודה, מ"מ בזה י"ל לדעת

20. מא, ב ד"ה אי הכי. 21. ברכות פ"ו ס"י כ"ט. 22. במלחמות שם. 23. שם ריש ע"ב. 24. עיין שעה"צ ס"י קע"ו סק"ח דכ' דכיון דאין מהמאור ראיה א"כ אפי' אם דעתו לאכול מהלביבות באמצע הסעודה יברך ב"א ע"ש. 25. שם סוף ע"ב. 26. שהיו מביאין לפניו גרימז"ל והיה מברך עליהם בורא מיני מזונות ואח"כ ברכה אחת מעין ג', ואח"כ היו אוכלים לחם לצורך הסעודה, והו"ד באור זרוע הל' ערב שבת ס"י כ"א.

ב ואם לא יאכל פירות בתוך הסעודה או שהם דברים שבלאו הכי אין צריכים ברכה בתוך הסעודה כגון מיני לפתן ופרי אדמה שדרך לאוכלן מחמת הסעודה כגון בולבעס (תפוחי אדמה) שקורין "ערד עפיל" [תפוחי אדמה] וקטניות או כל מיני משקין חוץ מיין, ולא יאכל מינים אלו בתוך הסעודה או שלא ישתה בתוך הסעודה, צריך לברך ברכה אחרונה על מה שאכל או שתה קודם נטילת ידים, דכיון שלא יאכל וישתה בתוך הסעודה הרי כבר עקר דעתיה מלאכול ולשתות, וגם אין ברכתן באה לפטור בתוך הסעודה אם כן אין שייכין לסעודה כלל. ואפילו לא בירך ברכה אחרונה קודם נטילת ידים, צריך לברך בתוך הסעודה (עיין בב"י סי' תע"ג). אם לא שיברך ברכת המזון על כוס, שאז ישתה כשיעור ויכוין לפטור גם אלו. אבל אם יאכל גם בסעודה מיני לפתן אלו או שישתה ואם כן יש לומר דאין צריך ברכה אחרונה, אף על גב דאין צריך לפטור מה שיאכל וישתה, מכל מקום כיון דלא עקר דעתיה ממינים אלו, הכל נחשב לאכילה אחת. וכשם שברכת המזון פוטרת מה שאוכל בתוך הסעודה תפטור גם אלו. וגם יש לומר כיון שאינו צורך לסעודה כלל, צריך לברך ברכה אחרונה אף על גב דלא עקר דעתיה, דברכת המזון אינה פוטרת בורא נפשות רבות. ולכן צריך ליזהר שיאכל וישתה פחות מכשיעור¹. ואם אכל ושתה כשיעור, מחוייב לחזור אחר ברכת המזון שישתה או יאכל כשיעור כדי שיברך ברכה אחרונה ויכוין לפטור גם זה (סי' קע"ד מ"א ס"ק י"ד):

ג שתה יין וישתה גם כן בתוך הסעודה ומכוין לפטור אותו, מותר לשתות כשיעור ואין צריך ברכה אחרונה. ואם אין לו בתוך הסעודה, צריך ליזהר לשתות פחות מכשיעור. ואם שתה כשיעור, אפילו הכי לא יברך ברכה אחרונה, דכיון דיין מגרר גריר וממשיך

פסקי משנה ברורה

1. ובמ"ב פסק דאם אוכל דברים שבלאו הכי אין צריך ברכה עליהם כשאוכלם בתוך הסעודה, צריך לברך עליהם ברכה אחרונה (סי' קע"ו סק"ב ושעה"צ סק"ח). ולענין שאר משקין, לכתחילה ישתה פחות מכשיעור דאם ישתה כשיעור יש ספק אם יברך עליהם ברכה אחרונה (סי' קע"ד ד"ה ואפילו ע"ש).

נשמת אדם

המ"א בסימן (רס"ט) [רמ"ט] ס"ק ו', וכן הכי אין צריך לברך ברכה אחרונה ויסמוך על משמע דעת רי"ץ גיא דאם ישתה שם הרמב"ן²⁷. ברכת המזון, כן נ"ל. ובזה תבין כל דברי אבל בדעתו לאכול תיכף ויש לו ג"כ בתוך הסעודה, נראה דאפילו אם אכל כזית אפילו

27. עיין בשו"ת מהרש"ם חלק ג' סי' י"ז דהוכיח מדברי הרא"ש בערבי פסחים סי' כ"ד דאין חילוק בין אם יאכל ממין זה בתוך הסעודה או לא, ועי' שם מה שביאר בעובדא דר' קלונימוס. 28. במ"ב פסק דלא כרבינו ופסק דאם אוכל דברים שאין צריכים ברכה בתוך הסעודה א"כ אפילו אם דעתו לאכול מהם בתוך הסעודה מברך עליהם ברכה אחרונה בנ"ר, והשיג על פסק הח"א ממה דהשיג רבינו כאן על הבעל המאור וכ' דהגר"ז פסק כוותיה לענין שאר משקין והשיג על המ"א ג"כ ממה שהביא מהבעל המאור (סי' קע"ו סק"ב ושעה"צ סק"ח).

תאוות המאכל, הוי צורך סעודה². ונראה לי שהוא הדין ליי"ש³. וכן אם היה צמא מאד עד שאין לו תאוה לאכול מחמת הצמאון, דינו כמו יין:

ד אכל מיני מזונות כגון לעקאך⁴ [רקיקים], לביבות, דייסא, ולא יאכל ממינים אלו בתוך הסעודה או שמפסיק הרבה עד הסעודה, צריך לברך ברכה אחרונה. ואם לא בירך עד שבירך ברכת המזון, בדיעבד ברכת המזון פוטרת כדלקמן כלל נ' סימן י"א. ואם יאכל גם בתוך הסעודה, כמו בשבת שאוכלין דייסא ומולייתא וכן בחול, ורוצה לאכול מאותו מין קודם נטילת ידים, כיון דלא עקר דעתיה, נראה לי דמותר לכתחילה לאכול כשיעור ואין צריך לברך אחריו, דבזה לכולי עלמא ברכת המזון פוטרת מינים אלו⁵ (ובסימן רמ"ט במ"א סק"ו משמע דצריך לברך, ויש לומר דהתם לא היה אוכל באמצע סעודה מיני מזונות ואם כן עקר דעתו):

ה הא דמותר לאכול קודם המוציא, דוקא שאין בדעתו לאכול תיכף. אבל אם השלחן ערוך והלחם לפניו, אסור לגרום ברכה שאינה צריכה⁶, אלא יברך המוציא על הלחם ויפטור שאר דברים (סי' רי"א מ"א סק"ט). ולא מהני מה שמכסה הפת, דזה לא מהני רק כשמברך על היין לקדש שלא יראה הפת בשתו. אבל מה שגורם ברכה שאינה צריכה, לא מהני כיסוי:

כלל מב

דין ברכת המוציא (קס"ז קס"ח):

א לחם גמור, מברכין עליו המוציא, אפילו הם פרורין קטנים כמצה כתושה. ואם אכל מהם כזית, מברך ברכת המזון. ולא נקרא לחם אלא אם כן יש בו ו' תנאים. (א) שיהיה הקמח מן ה' מיני דגן. (ב) שלא יהיה נילוש רק במים לבד. (ג) שלא יהיה ממולא או נילוש בתוכו שאר מינים. (ד) שיהיה בלילתו עבה. (ה) שיהיה עב קצת. (ו) שיהיה נאפה בתנור או באלפס בלא משקה. ואם חסר אחד מן אלו התנאים, יתבאר דינם לקמן כלל נ"ד:

פסקי משנה ברורה

2. ויכוין בברכת המזון לפטור היין ששתה מקודם. וכיון דיש דעות דבמשקה חייב אפילו בכזית וכל שכן ברוב רביעית דחייב ברכה, על כן הנכון שתמיד יכוין בברכת המזון לפטור היין של קידוש (סי' קע"ד ס"ו ביה"ל ד"ה וכן). 3. דיי"ש ודאי גורר תאות מאכל ועל כן אפילו אם שותה רביעית אין לברך ברכה אחרונה אחריו (שם ביה"ל ד"ה ואפילו). 4. והבה"ל פסק דאף אם לא אוכל מהם בתוך הסעודה פוטרם בברכת המזון (סי' קע"ו סק"ב וד"ה ברך ע"ש). 5. ומכל מקום נראה דאף לדעה זו יראה לכוין להדיא בברכת המזון לפטור מה שאכל מקודם (שם סק"ב וע"ש בשעה"צ מה שכתב במקורו של הח"א לדין זה). 6. ויש אומרים דאם אוהב יותר לאכול קודם הסעודה מלאכול בתוך הסעודה אין בזה משום גרם ברכה שאין צריך. ואם הם דברים המושכין לתאות מאכל בודאי יש לסמוך להקל לאוכלן קודם הסעודה (שם).